STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05599

EYROPEISHE LITERATUR

Permanent preservation of this book was made possible
by Arlene Shale & Anne Golaz
in memory of
Ruth & Morris Shale

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אייראפּעאישע און יודישע
ליטעראַטור.

אַ זאמעלבוך פון ערצעהלונגען, סקיצען, הומאָרעסקען און געדיכטע פון די פּאָפּולערסטע יודישע און אייראָפּעאישע שריפטשטעלער.

רעדאגירט דורך **אברהם רייזען.**

III באנד.

פערלאַג „פּראָגרעס", ווארשא. || פערקויף: געזעלש „צענטראל", ווארשא.

ווארשא, תרע"ר.

אינהאַלט.

— 15 —

1] ווילִיאַם ווילסאָן . — עדגאַר פּאָע
2] דער אונטערגאַנג פונ'ם הויז אוסהער . — עדגאַר פּאָע
3] טשײַלד האַראָלד . — לאָרד בײַראָן
4] פרײַלײַן מוטער . ראָמאַן . — ערנסט געאָרגי
5] אַ ניט געענדיגט מעשה'לע — לעאָ בעלמאָנט
6] פון בוך פראָדראָמאַס — פעטער אַלטענבערג
7] געקליבענע געדאַנקען . — פרידריך ניעטשע

— 16 —

1] . אַ חלום . — א. ס. טורגעניעוו
2] דאָס געצאָהלט פאַר'ן זינד . — יאַלמאַר סיעדערבערג
3] איזאַמבעטעס ווינדעלעך . — קאַטול מענדעס
4] * * * (געדיכט) . — מ. י. לערמאָנטאָוו
5] טשײַלד האַראָלד . — לאָרד בײַראָן
6] פרײַלײַן מוטער . ראָמאַן . — ערנסט געאָרגי
7] פויל היזע צו זײַן יובילעאום .
8] געקליבענע געדאַנקען — פרידריך ניטשע

— 17 —

1] דער מאָרד . — זש. ראָדענבאַך
2] פיפי . — גיואַ דע מאָפּאַסאַן
3] אַ שטורם (געדיכט) . — א. מיצקעוויטש
4] אוים די ערינערונגען פון אַ מאַלער . — טעטמײַער
5] גליק און אונגליק (געדיכט) . — גאָנגאָרא
6] דער אונטערגאַנג פונ'ם הויז אוסהער . — עדגאַר פּאָע
7] טשײַלד האַראָלד . — לאָרד בײַראָן
8] פרײַלײַן מוטער . ראָמאַן . — ערנסט געאָרגי
9] די טאַגע-ביכלעך פון אָדם און חוה . — מאַרק טוען

— 18 —

1] אַלאַה'ס פערד (לעגענדע) . — א. לאָווענגאַרד
2] אַמועטיסטען . — סט. פשיבישעווסקי
3] די פײַל און דאָס ליעד (געדיכט) — לאַנגפאַעללאָ

4] אויפ'ן וואַסער. גיואי דע מאָפּאַסאַן
5] אַרטור שניצלער גערג בראַנדעס
6] דער אונטערגאַנג פונ'ם הויז אושער. עדגאַר פּאָ
7] פרײַלײַן מוטער. ראָמאַן. ערנסט געאָרגי
8] די טאַגע-ביכלעך פון אָדם און חוה. מאַרק טווען

— 19 —

1] קלײנע בילדער. קאַטול מענדעס
2] אימרײַס צוריקקומען. ר. קיפלינג
3] דאָס רוהיגע געווויסען. א. קיללאַנד
4] ביערענסטענע ביערנסאָהן (כאַראַקטעריסטיק) לאַזאַר כהן
5] פרײַלײַן מוטער. ראָמאַן. ערנסט געאָרגי
6] די טאַגע-ביכלעך פון אָדם און חוה. מאַרק טווען

— 20 —

1] די דמיונות פון יונגען אָפּעג. אַלאַ חאַנסאָן
2] * * (געדיכט). הײַנריך הײַנע
3] ליעבע און טויט. זש. ראָדענבאַך
4] אַ לעגענדע וועגען אַ מענש מיט אַ גאָלדענעם מח א. דאָד
5] די סטאַטוע מאַרסעל פּרעוואָ
6] טשײַלד האַראָלד. לאָרד בײַראָן
7] פרײַלײַן מוטער. ראָמאַן ערנסט געאָרגי
8] די טאַגע-ביכלעך פון אָדם און חוה מאַרק טווען

אינהאלט.

1) וויליאם ווילסאָן — עדגאַרד פּאָ.
2) דער אונטערגאַנג פון דעם הויז אושהער — עדגאַר פּאָע.
3) טשײַלד האַראָלד — לאָרד בײַראָן.
4) פרײַליין מוטער (ראָמאַן פון דײַטשען) — ערנסט געאָרגי.
5) אייראָפּעאישער הומאָר: אַ ניט געענדיגט מעשה׳לע — לעאָ בעלמאָנט.
6) פון בוך פּראָדראָמאָס — פּעטער אַלטענבערג.
7) געקליבענע געדאַנקען — פריעדריך ניעטשע.

עדגאַרד פּאָ.

וויליאם ווילסאָן.

אוים דעם ענגלישען.

וואָס ווערט ער זאָגען?
וואָס ווערט זאָגען דער
שרעקליכער געוויסען, דיעזער
שאָטען, וואָס געהט מיט מײַן וועג.
(Chamberlayne Pharroniea).

ערלויבט מיר בײַ יעצטיגען מאָמענט זיך אָנרופען וויליאָם ווילסאָן. דאָס ווײַסע און אונבעפלעקטע זײַטעל פּאַפּיער, וואָס ליעגט פאַר מײַנע אויגען דאַרף ניט בעשמוצט ווערען מיט מײַן אמת׳ן נאָמען. דיעזער

נאָמען האָט אָפט־מאָל אַרויס־גערופען שרעק, פעראַכטונג און עקעל ביי מיין פאַמיליע. צי דען האָבען די אויפגערעגטע שטורם־ווינדען נישט פונאַנדער־געשפּרייט אין די ווייטסטע ווינקעלעך פון ערד־קוגעל דיזען, מיט שאַנדע בעדעקטען נאָמען? אָ! דו פערשטויסענסטער פון אלע פעריאָגטע! דו ביזט א געשטאָרבענער פאַר דער וועלט — אויף עביג איז פאַר דיר פערשוואונדען די האָפנונג אויף ערדישע פערגניגען, גאָלדענע טרוימען און לאָרבער־קראַנצען פון כבוד! — און א געדיכטער, פינסטערער אונענדליכער וואָלקען פון יאוש וועט אויבען בעדעקען אַלע דיינע האָפנונגען... איך האָב קיין חשק נישט, אפילו ווען איך וואָלט דאָס געקאָנט טהון, אויפברענגען אויף דיזע זייטען פאַפּיער די ערינערונגען פון די לעצטע עטליכע יאָהר פון זינקען און נישט אבגעוואַשענע פערברעכענס. אין דיזען לעצטען פעריאָד פון מיין לעבען, האָט מיין ניעדערטרעכטיגקייט און פערדאָרבענהייט דערגרייכט די העכסטע שטופע, נאָר דאָ וואָלט איך געוואָלט בעשטימען דעם אָנפאַנג פון זייער ענטוויקלונג, און ביי איינציגען מאָמענט איז דאָס דער איינציגער צוועק פון מיין ודוי.

אין אלגעמיין, זינקען מענשען שטופען־ווייז. וואָס אַנבעלאַנגט מיר, מוז איך צוגעבען, אַז דער שלייער פון יושר האָט מיט א מאָל, מאָמענטאַל מיך פערלאָזען. נישט זיך אויסצייכענדיג מיט בעזונדערע פערדאָרבענהייט, האָב איך פונדעסטוועגען געמאַכט א גרויסען פאָרשריט און דערגרייכט די שוידערהאַפטסטע שטופע פון פערברעכען. ערלויבט מיר, אייך פונקטליך דערצעהלען, וואָס פאַר א צופאַל, וועלכע אורזאַכע האָט געבראַכט אויף מיר די דאָזיגע קללה. דער טויט איז נאָהנט און זיין אָטעם מאַכט ווייכער מיין הארץ. דורכגעהענדיג דעם פינסטערן לעבענס־טהאָל, דורשט איך נאָך סימפאַטיע, ד. ה. איך האָב געוואָלט זאָגען, נאָך מיטלייד פון מיינע נאָהנטסטע. איך וואָלט געוואָלט זיי איבערצייגען ביז א געוויסע שטופע, דאָס איך בין געווען א שקלאַף פון פערהעלטניסע, וועלכע זענען נישט אָפּהענגיג פון מענשליכען קאָנטראָל. איך וואָלט געוואָלט זיי זאָלען געפינען אין מיין לעבענס־בעריכט א קלייניקען אָאַזיס פון „פאַטאַליזם" אין דעם „סאַהאַראַ מדבר" פון פעראירונגען. איך וואָלט געוואָלט זיי זאָלען אַנערקענען, — און זיי קענען דאָס מיר נישט ענטזאָגען אין דיזער בעשטעטיגונג — אַז חאָטש די מענשהייט איז שוין ביינעשטאַנען פיעל נסיונות, נאָר קיינער איז נאָך נישט פּרובירט געוואָרען מיט אַזאַ נסיון ווי איך און דעריבער אַזוי ניעדריג נישט געזונקען. איך צווייפעל אויב עמיצער קען זיך פאָרשטעלען מיינע ליידען, וועלכע זענען אַזוי נישט עהנליך צו

די לײדען פון אַנדערע מענשען. נאָר פיליכט איז עס מיין אייגענע פאַנ־טאַזיע? אָבער ציי דען שטאַרב איך נישט אַלס אָפּפער פון שוידערהאַפטע, געהיימניספולע, נישט ענטדעקטע געשפּענסטער?

איך בין אַ מיטגליעד פון אַ דור, וואָס האָט זיך אויסגעצייכענט אין אַלע צייטען, מיט אַ לייכט אויפרעגענדעם טעמפּעראַמענט, צוזאַמען מיט אַ רייכע פאָרשטעלונגס־קראַפט; און מיין קינדהייט בעווייזט, אַז איך האָב אין פולער מאָס געירש'נט די כאַראַקטער־שטריכען פון מיין פאַמיליע. צו־זאַמען מיט מיין וואַקסען, האָט זיך מיין כאַראַקטער אַרויסגעוויזען אַלץ דייטליכער און האָט אַרויסגערופען די בעאונרוהיגונג פון מיינע פריינד און אַ פאַראויס־געפיהל ביי מיר זעלבסט. איך בין געוואָרען חוצפּה'דיג, געגעבען צו מאָדנע נאַרישקייטען און געוואָרען אַ אָפּפער פון נישט בעקעמפּפטע ליידענשאַפטען. מיינע עלטערן זענען זעלבסט געווען ווילענסלאָזע, אַליין געליטען פון די זעלביגע חסרונות און דעריבער איז זייער ווירקונג געווען צו שוואַך אום אָפּצוהאַלטען די ענטוויקלונג פון מיינע פערברעכערישע נייגונגען. אמת, פון זייער זייט איז געמאַכט געוואָרען עטליכע שוואַכע, שלעכט־געריכטעטע פּראָבען אין דיעזען הינזיכט, וועלכע האָבען זיך אָבער געענדיגט מיט אַ מפּלה פאַר זיי און אַ פאָלשטענדיגען נצחון פאַר מיר. פון דעם מאָמענט איז מיין שטימע געוואָרען אַ געזעץ אין הויז; אין דער עלטער, ווען קינדער אין מיינע יאָהרען שלעפּען זיך נאָך דער מו־טער'ס פאַרטוך, האָב איך שוין געטהון אַלץ, וואָס מיין האַרץ האָט נאָר געגלוסט, און געוואָרען דער בעל־הבית איבער מיינע האַנדלונגען.

די ערשטע איינדריקע פון מיין שוהל־לעבען זענען פערבונדען מיט זכרונות וועגען אַ גרויסע, מאָדנע הויז. אין דעם סטיל פון עליזאַבעטאַ, וואָס האָט זיך געפונען אין אַ פערוואָרפענע ענגלישע שטעדטעל, וועלכע האָט זיך אויסגעצייכענט מיט איהרע ריעזיגע, משונה'דיגע בוימער און מיט אויסערגעוועהנליך אַלטע געביידען. און ווירקליך די דאָזיגע שטעדטעל האָט בעזעסען אַזעלכע מעלות, מען זאָל איהר קענען מיט רעכט אָנרופען — פאַנטאַסטישע. איך קען מיר נאָך איצט פאָרשטעלען דעם ערפרישענדעם ווינטעל, וואָס האָט געבלאָזען אין איהרע שאָטענדיגע אַלעען, דעם אָנ־גענעהמען ריח פון איהרע וועלדעלעך, און ביז היינטיגען טאָג בעהערשט מיר נאָך אַ אָנגענעהמער ציטער, ווען איך דערמאַהן זיך אָן דעם טיעפען דומפּען קלאַנג פון גלאָק, וואָס האָט זיך יעדע שטונדע אַריינגעריסען מיט אַ מאָדנעם דומפּיגען רוישען אין דער שטילקייט פון דער גראָהער פאַרנאַכט־פינסטערניש, וואָס האָט איינגעהילט די שפּיצען פון קלויסטער.

איצט ווען איך קלויב איבער די אַלע קינדערשע ערשיינונגען, פערשאַפט עס מיר פערגעניגען, אויב עס איז נאָר מעגליך צו רעדען וועגען פערגעניגען אין מיין לאַגע. פאַר מיר, וועלכער איז אַזוי ניעדערשלאָגען פון אומגליק, — נישט קיין פאַנטאַסטישען, שוין אַ צופיעל רעאַלען, — איז פערצייהליך די זובעניש, אַפילו פון אַ צייט-ווייליגען טרייסט אין די דאָזיגע קינדערשע, אונוויכטיגע קלייניגקייטען. אויסער דעם, נישט קוקענדיג אויף דאָס, וואָס זיי זענען זעהר געוועהנליך און פיליכט אויך לעכערליך, בעקומען זיי אָבער אין מיין פאַנטאַזיע אַ בעזונדערע בעדייטונג, ווייל זיי זענען פערבונדען מיט דעם אָרט און מיט דער עפּאָכע, אין וועלכער איך קען איצט זעהן די ערשטע דראָהונגען פון שיקזאַל, וועלכע האָבען מיר פון יענער צייט אָן אַלץ מעהר און מעהר אַרומגעכאַפּט מיט זייערע נעגעל.

ערלויבט זשע מיר עטוואָס מעהר זיך אָפּשטעלען אויף די דאָזיגע ערשיינונגען.

ווי איך האָב שוין געזאָגט, איז די הויז געווען אַן'אַלטע און אונפאָרמירט געבויט. איהר האָט אַרומגערינגעלט אַ גרויסער, וויסטער פּלאַץ און איז געווען אַרומגעצוימט, מיט אַ הויכע און שטאַרקע ציגעל-וואַנד, פון אויבען בעדעקט מיט אַ גראָבען פּלאַסטער צעמענט און צושטויסענעם גלאָז. דער דאָזיגער צוים, מיט וועלכען עס האָט געמעגט שטאָלצירען אַפילו אַ געפענגניס, איז געווען דער גרענעץ פון אונזער לאַנד-איינגענטהום; נאָר דריי מאָל אין וואָך פלעגען אונזערע בליקען דורכדרינגען אויסער דעם צוים, — איינמאָל, שבת נאָך מיטאָג, ווען מען פלעגט אונז ערלויבען עטוואָס שפּאַצירען, — און צוויי מאָל זונטאָג, ווען אויסגעשטעלטע אין גלייכע רייהען, ווי סאָלדאַטען אויף אַ פּאַראַד, פלעגען מיר געהן אין דעם איין איינציגען קלויסטער פון שטעדטעל צו דער פריהמאָרגענדיגער און פאַרנאַכטיגער גאָטעס-דיענסט. דער דירעקטאָר פון אונזער שוהלע האָט פערנומען די שטעל פון אַ פּאַסטאָר אין קירכע.

מיט וואָס פאַר אַ צויבער און פערוואונדערונג פלעג איך קוקען פון אונזער ווייטער באַנק, ווי ער איז לאַנגזאַם און שטאָלץ געגאַנגען צו דער בימה. איז דאָס מעגליך אַז דער דאָזיגער געאַכטעטער גייסטליכער, מיט אַזאַ בעשיידענעם און גוט-מוטיגען געזיכטס-אויסדריק, איינגעהילט אין אַ נייעם, גלאַנציגען מאַנטעל, אין אַ אָנגעפּודערטען פּאַריק, איז געווען דער זעלביגער מענש, וואָס האָט נאָר וואָס, מיט אַ שטרענגען געזיכטס-אויסדריק, אין קליידער איינגעריכט פון טאַבאַק-פלעקען און מיט אַ ליניקע אין האַנד, דורכגעפיהרט די דראַקאָנישע שוהל-געזעצע? אָ! דער

דאָזיגער פּאַראַדאָקס איז אַזוי שוידערהאַפט אַז ער שליסט אוים יעדער מעגליכקייט צו לעזען איהם!

אין אַ ווינקעל פון דער דיקער וואַנד האָט זיך געפונען אַ נאָך מעהר דיקערע טהיר מיט אײַזערנע פערדוקערס, וועלכע האָט זיך פערענדיגט פון אויבען מיט אַ רײהע אײַזערנע שפּיצען! זי פלעגט אונז אָנפילען מיט שרעק! זי האָט זיך געעפענט נאָר צוליעב דרײַ פּעריאָדישע אַרויסגאַנגען און צוריקקעהרונגען, פון וועלכע איך האָב שוין פריהער גערעדט; אין יעדען סקריפּ האָט זיך אונז גערוכט עפּיס געהײמניספולעס — אַ גאַנצע וועלט פון ערנסטע בעאָבאַכטונגען און טראַכטונגען. דער גרויסער, וויסטער פּלאַץ איז געווען אײַנגעטײלט אין עטליכע חלקים, פון וועלכע, דרײַ אָדער פיער האָבען פאָרמירט אַ שפּאַציער־הויף. ער איז געווען גוט טראָמבירט און בעשאָטען מיט געוועהנליכען, גראָבען זאַמד. אויף וויפיעל איך געדענק, איז דאָרט ניט געווען ניט קײן בענק, ניט קײן בוימער און זעלבסטפערשטענדליך האָט ער זיך געפונען הונטערן הויז. פאַר דער פאָדערשטער טהײל פון הויז האָט זיך געפונען אַ קלײנער בלומען־גאָרטען, בעזעצט מיט בוקסען־בוימער און פערשידענע בלומען, נאָר אונז פלעגט אויסקומען פערבײַגעהן דורך דעם דאָזיגען אָאַזיס אין זעהר זעלטענע פעלע, ווי צום בײַשפּיעל געהענדיג אָדער צוריקקערענדיג פון שוהלע ווען נאָך דעם רוף פון עמיצען פון אונזערע פרײַנד אָדער בעקאַנטע, פלעגען מיר זיך פרעהליך לאָזען אין וועג צו אונזער הײם אויף ווײַה־נאַכטען אָדער פּסח־קאַניקולען.

און די הויז זעלבסט — וואָס פאַר אַ וואונדערבאַרע אַלטע געבײַדע עס איז געווען! פאַר מיר איז דאָס געווען אַ ווירקליכער פערכּשופטער פּאַלאַץ! וויפיעל פערשידענע, פערדרעהטע קאָרידאָרען, שטײַגעלעך, געהײמע גענג. שטענדיג איז שווער געווען צו בעשטימען אויף וועלכען עטאַזש דו געפינסט זיך, אויפ'ן ערשטען אָדער צווײטען. אום דורכצוגעהן פון אײן צימער אין צווײטען האָט מען געמוזט זיך אויפהויבען אָדער אַראָפּלאָזען אויף צוויי אָדער דרײַ טרעפּלעך.

אויסער דעם האָט דאָס הויז געהאַט אַזוי פיעל אונצעהליגע אַרכיטעקטור קאַפּריזען, אַז אונזערע כמעט פונקטליכע פאָרשטעלונג וועגען דעם אַלגעמײנעם פּלאַן פון דער געבײַדע זענען געווען זעהר אונקלאָר. אין פערלויף פון די פינף יאָהר, וואָס איך האָב פערבראַכט אין שוהלע, האָב איך קײנמאָל פּינקטליך ניט געקענט בעשטימען אין וועלכען אָרט

פון דער געבײדע געפינט זיך דער קלײנער שלאָפצימער, וואו איך האָב געוואָהנט צוזאַמען מיט 18 אָדער 20 אַנדערע שילער.

דער קלאַס, וואו מיר האָבען זיך געלערענט איז געווען דאָס גרעבסטע צימער אין הויז, — און ווי מיר האָט אויסגעוויזען אויך די גרעסטע אין דער וועלט, יעדענפאַלס האָב איך אַנדערש נישט געקענט זיך פאָרשטעלען.

דער צימער איז געווען זעהר לאַנג, זעהר שמאָל און נידריג מיט פיעל־עקיגע פענסטער און אַ דעמבענע סטעליע. אין אַ ערוויטערטען ווינקעל, וואָס איז געווען פאַר אונז אַ קוואַל פון שרעק, האָט זיך געפונען אַ פיער־ווינקעלדיגער צוים, וואָס איז געווען דער Sanctum פון אונזער פרינציפּאַל דאָקטאָר בראַנסקי, דער לעהרער פון גאָטעס־לעהרע. זי איז געווען זעהר פעסט געבויט און צו איהר האָט געפיהרט אַ מאַסאָווע טהיר; מיר וואָלטען בעסער בעשלאָסען צו שטאַרבען אײדער צו עפענען איהר אין דער אָבוועזענהײט פון Domini. אין די איבריגע צווײ ווינקלען האָבען זיך געפונען עהנליכע Sancturis, פאַר וועלכע מיר האָבען נישט געהאַט אַזוי פיעל רעספּעקט, דאָך פלעגען זײ אויף אונז אָניאָגען אַ שרעק; אײנע פון זײ האָט געדיענט אַלס אַ קאַפעדרע פאַר דעם לעהרער פון ליטעראַטור, די צווײטע, — אַלס אַ קאַפעדרע פאַר דעם לעהרער פון דער ענגלישער שפּראַך און מאַטעמאַטיק. איבערן גאַנצען זאַל זענען צוזײעט געווען פיעל בענק און פּיופּיטרען, בעוואָרפענע מיט ביכער, וואָס זענען פערפלעקט געווען פון שמוציגע פינגער־צײכענס; זײ האָבען זיך געצויגען אין אונגלײכע רײהען, וועלכע האָבען זיך געקרײציגט אין אַלע ריכטונגען; — זײ אַלע זענען געווען אָפּגעפאַרבט אין אַ שוואַרצען קאָליר, נאָר אין אַזאַ שטופע אָפּגעריבען פון דער צײט, ביז אַזאַ שטופע צושניטען, בעפוצט מיט בוכשטאַבען, גאַנצע נעמען, קאַריקאַטורען און אַנדערע שעפּפונגען פון טאַשען־מעסערל, דאָס זײ האָבען אין גאַנצען פערלאָרען זײער אורשפּרינגליכע פאָרם. און אין עק פון זאַל איז געשטאַנען אַ ריעזיגע פעסעל וואַסער, אין צווײטען — אַ וואַנד־זײגער פון אַ סאָלידען מאַסשטאַב.

געפינענדיג זיך אין געפאַנגענשאַפט אונטער די שטאַרקע וועגד פון דעם דאָזיגען לעהרע־אַנשטאַלט, האָב איך שוין אין איהם פערבראַכט דעם דריטען פינפט־יאָהר פון מײן לעבען אָהן בעזונדערן עקעל און אומעדיגקײט.

אום צו פּעראינטערעסירען דעם אײנדרוקספולען מאַרך פון אַ קינד, זענען נאָרנישט נויטיג קײן רײכע אײנדריקע פון דער אויסערער וועלט,

ווייל די פינסטערע איינאַרטיגקייט פון שוהל'ע האָט געשאַפען שטאָף פאַר אַזעלכע שטאַרקע אויפרעגונגען, וועלכע איך האָב שפּעטער נישט געקענט געפינען, נישט אין דער אויסגעלאַסענהייט פון מיין יוגענד, נישט אין דעם פערברעכערישען פעריאָד פון מיין ערוואַקסענער עלטער. יעדענפאַלס, דוכט מיר, אַז די ערשטע טריט פון מיין אינטעלעקטועלער ענטוויקלונג זענען געווען פאַלש און נישט גלייכמעסיג.

אין אַלגעמיין, רעדענדיג וועגען די קינדהייטס-ערינערונגען ביי אַ ערוואַקסענעם מענשען, מוז מען צוגעבען, אַז ביי איהם בלייבט נישט קיין שטרענג בעשטימטע איינדריקע. אַלץ שטעלט זיך פאָר ווי אין אַ נעבעל; עס בלייבען נאָר שוואַכע און אונקלאָרע ערינערונגען פון קליינע פערגניגונגס און פאַנטאַסמאָרגאַנישע ליידען.

מיט מיר איז געווען דער היפוך. אין מיין קינדהייט האָב איך שוין מיט ענערגיע פון אַ ערוואַקסענעם מענשען אויפגענומען אַלץ, וואָס עס איז נאָך ביז יעצט פעסט און קלאָר איינגעוואָרצעלט אין מיין זכרון.

אָבער אין דער ווירקליכקייט, פון דעם געוועהנליכען, בירגערליכען שטאַנדפונקט, ווי ווענעיג שטאָף עס איז געווען פאַר ערינערונגען!

די ערוואַכונג אין דער פריה, בעפעהל'ע צום געהן שלאָפען אָבענדס-צייט, פאַרפערטיגונג פון די לעקציאָנען, אַנטוואָרטען, פעריאָדישע בעפרייאונג אויף שפּאַציער-גאַנג, קריגעריי, שפּיעלעריי און אינטריגען אויפ'ן הויף אין דער צייט פון שפּאַציער, דאָס אַלץ וואָס איז פערשוואונדען פון מיין זכרון, ווי דורך אַ פּאַך פון אַ כישוף שטעקעלע, האָט ענטהאַלטען אין זיך אַזוי פיעל גייסטיגען שטאָף, מען קען זאָגען, — אַ גאַנצע וועלט פון פערשידענאַרטיגע איינדריקע און אַ ים פון ליידענשאַפטס-געפיהל'ען.

Oh! Le bon temps que ce ciècle de fer! *)

מיין ברוינענדע, שטאָלצע נאַטור, האָט מיר אויפגעהויבען העכער פון מיינע שוהל-חברים און ביסלעכווייז האָט זי מיר בעשאַפען זיעם ערשטען פּלאַץ צווישען מיינע מיטשילער, אַ חוץ איינעם. דער דאָזיגער שילער, כאָטש ער איז נישט געווען מיינער קיין קרוב, דאָך האָט ער געטראָגען דעם זעלבען נאָמען, וואָס איך; אין דעם דאָזיגען פאַקט איז נישט געווען אויפ'ן ערשטען קוק, וואָס זיך צו וואונדערן — ווייל מיין נאָמען, נישט קוקענדיג אויף מיין אַריסטאָקראַטישער אָפּשטאַמונג, איז געווען איי-

*) אָ! די גאָלדענע צייט פון אייזערנעם יאָהר-הונדערט! דער איבערז.

נער פון די געוועהנליכע נעמען, וועלכע זענען געוואָרען, שוין פון נאָר אַלטע צייטען, דאָס אייגענטהום פון דער מענגע. אין דיזער ערצעהלונג האָב איך זיך אַ נאָמען געגעבען — ווילליאם ווילסאָן, און ער איז ענהליך צו מיין ווירקליכען נאָמען. דער שילער וואָס האָט געטראָגען דעם זעלבען נאָמען איז געוועזען איין איינציגער פון גאַנצען קלאַס, וואָס האָט זיך גענומען די חוצפה צו שטרייטען מיט מיר אין אַלע הינזיכטען: אין פאָרשריט פון די לעקציאָנען, סיי אין די שפּיעלעריי און קריגעריי, אין דער צייט פון שפּאַציער-גאַנג; האָט זיך ענטזאָגט בלינד צו גלויבען אין מיינע בעהויפּטונגען און האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין פולע אונטערטעניגקייט צו מיין ווילען; מיט איין וואָרט, אין אַלע מעגליכע פעלע האָט ער געשטריטען געגען מיין דיקטאַטור. ס'איז אַ ספק, אויב מען קען אַנדערש וואו געפינען אַזאַ אונבעגרענצטע דעספּאָטיזם, וועלכען מען קען בעמערקען ביי אַ פעהיג-בעגאַבטעם קינד, איבער זיינע וועניגער פעהיגע חברים.

ווילסאָנס פּראָטעסטירען איז געוועזען פאַר מיר אַ קוואַל פון גרויסע שוועריגקייטען נאָך מעהר, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס איך האָב געהאַלטען פאַר מיין פליכט עפענטליך אָפּצולאַכען פון זיינע פּרעטענזיעס, דאָך, אין דער טיעפעניש פון מיין נשמה האָב איך געפיהלט, אַז איך האָב מורא פאַר איהם. אויסער דעם, האָט איך נישט געקענט נישט אַכטען איהם, פאַר זיין קענטניס אוועקצושטעלען זיך אויף דער זעלבער שטופע, וואָס איך, און דאָס איז געוועזען אַ ווירקליכער בעווייז, אַז ער שטייגט מיר איבער, דאַן, ווען פון מיין זייט איז נאָר געוועזען אַ שטענדיגע אָנשטרענגונג נישט אַריינצופאַלען אין אַ אונטערטהעניגע לאַגע. דערווייל האָב איך זעלבסט נאָר בעמערקט, אַז ער איז פעהיגער פון מיר, אָדער בעסער געזאָגט, זיין גלייכהייט מיט מיר; אונזערע חברים אָבער האָבען צוליעב אַ אונערקלערבאַרע פערבלענדעניש גאָרנישט געדאַכט וועגען עפּיס ענהליכעס. און ווירקליך, זיין ווידערשטאַנד, זיין געגען-האַנדלונג און בעזונדער זיין אַריינמישען זיך אין מיינע פּלאַנען, האָט געטראָגען אַ גאַנץ פּריוואַטען כאַראַקטער. ווי עס ווייזט אויס האָט ביי איהם אין גאַנצען געפעהלט דאָס עהרען-גייציגקייט, וועלכע האָט ערוועקט אין מיר אַ דורשט נאָך הערשאַפט און יענע ליידענשאַפטליכע ענערגיע, וואָס האָט מיר געגעבען די מעגליכקייט דאָס צו פערווירקליכען.

מען האָט געקענט דענקען, אַז אין דעם דאָזיגען שטרייט האָט ער נאָכגעפאָלגט אַ מאָדנעם פערלאַנג, צו געהן אין געגענזאַץ מיט מיין מיינונג, פערוואונדען און קרענקען מיך; כאָטש אין איינציגע פעלע האָב איך

גישט געקענט נישט בעמערקען, מיט אַ פערמישטען געפיהל פון ערנידערונג, פערוואונדערונג און צאָרן, אַז זיינע בעליידיגונגען און חוצפה'דיי, האָט ער צונויפגעמישט מיט אַ גאָרנישט פאַסענדע צערטליכקייט, וואָס איז געווען שרעקליך אונאַנגענעהם פאַר מיר. איך האָב געקענט ערקלערען זיין האַלטונג נאָר מיט דעם, אַז דאָס מוז בלויז זיין אַ פאָלגע פון פולער זעלבסט-צופריעדענהייט, וואָס ערלויבט אָנצונעהמען אַ וואולגאַרען טאָן פון אַ בעשיצער.

ס'איז מעגליך אַז דער לעצטער שטריך אין ווילסאָנס אויפפיהרונג אין צוזאַמענהאַנג מיט אונזער נאָמען-עהנליכקייט און דער צופעליגער, איינ-צייטיגער אָנקומען אין שולע, — איז געווען די אורזאַכע, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ איבערצייגונג אין די העכערע קלאַסען, אַז מיר זענען ברידער. געוועהנליך פלעגען זיי זיך נישט אַריינמישען אין די שילער-אַנגעלעגענהייטען פון די נידעריגע קלאַסען. איך האָב שוין געזאָגט אָדער געדאַרפט זאָגען, אַז ווילסאָן האָט זיך נישט געפונען אין קיין שום פערוואַנדשאַפטס-פערבינדונג מיט מיין פאַמיליע. נאָר אָהן ספק — אויב מיר וואָלטען געווען ברידער — האָבען מיר געמוזט זיין אַ צווילינג, ווייל צופעליג, שוין נאָך דעם, ווי איך האָב פערלאָזען די שולע פון דאָקטאָר בראַנסקי, האָב איך זיך דערוואוסט, אַז ער איז געבאָרען געוואָרען דעם 19-טען יאַנואַר 1883, דאָס איז געווען אַ וואונדערבאַרער פאַל, ווייל מיין געבורט איז אויסגעקומען אין דער זעלבער דאַטע.

עס קען אויסווייזען מאָדנע, אַז נישט קוקענדיג אויף דער שטענדיגער מורא, וואָס ווילסאָנס שטרייטען און אונערטרעגליכער גייסט פון געגען-האַנדלונג, האָבען אַרויסגערופען, דאָך האָב איך איהם נישט געקענט האַסען אין פולער מאָס.

כמעט יעדען טאָג איז צווישען אונז פאָרגעקומען אַ קריגערייַ, אין וועלכער ער פלעגט מיר עפענטליך אָפּטרעטען דעם קראַנץ פון נצחון, נאָר פונדעסטוועגען האָט ער ביז אַ געוויסע שטופע מיר געגעבען צו פערשטעהן, אַז נישט איך, נאָר ער, האָט איהם פערדיענט; נאָר ווי עס זאָל נישט זיין, האָט דער געפיהל פון שטאָלץ פון מיין זייט און זיין בעוואוסטזיין פון זעלבסטווערדע, אונז געצוואונגען זיך צו האַלטען אין בעשטימטע גרענצען פון העפליכקייט, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס אין אונזערע כאַראַקטערע זענען פיעלע בעריהרונגס-פונקטען געווען, וואָס האָבען געקענט ערוועקען אַזאַ געפיהל, וועלכען אונזערע אַגגעמענע פערהעלטניסע, האָבען געשטערט צו פערוואַנדלען זיך אין פריינדשאַפט. און ווירקליך,

מיר איז זעהר שווער צו בעשטימען אָדער בעשרייבען מיינע ווירקליכע געפיהלען צו איהם; זיי האָבען פאָרגעשטעלט, אַ כאָאָס פון פיינדליכקייט, וואָס איז נאָך נישט פערוואַנדעלט געוואָרען אין האַס, פון אכטונג, מורא און אַ שטאַרקע אויפגערעגטע נייגעריגקייט.

אָהן צווייפעל, אַז די דאָזיגע אוננאָרמאַליטעט און צווייזייטיגקייט פון אונזערע פערהעלטניסע, האָבען פערוואַנדעלט אַלע מיינע צאָהלרייכע אָנפאַלען אויף איהם, אין איראָניע און קאַריקאַטור (שפּאָטען קענען אויך מאַכען שווערע וואונדען), אויסשליסענדיג פון זיך דעם כאַראַקטער פון ווירקליכער, בעשטימטער פיינדליכקייט. נישט קוקענדיג אויף מיינע אַלע אָנשטרענגונגען, האָב איך נישט שטענדיג דערגרייכט אויף דעם דאָזיגען געביט אַ פולען נצחון, האָטש מיינע פּלאַנען זענען שטענדיג געווען קונציג בעקלערט, ווייל אין ווילסאָנס כאַראַקטער איז געווען פיעל פון יענער שטרענגקייט פעראייניגט מיט איינגעהאַלטענהייט און רוהיגקייט, וואָס שעפּט פערגניגען פון אַ שפּאַס, נאָר בעווייזט קיינמאָל נישט אַבילעס פיאַטע און איז אונדערגרייכבאַר פאַר שפּאָטעריי. איך קען אין איהם געפינען נאָר איין שוואַכען פּונקט, און דאָס איז אַ פיזישער פעהלער, מיט וועלכען אַ ווייניגער פערביסענער געגנער וואָלט זיך קיינמאָל נישט בענוצט פאַר זיינע צוועקען, — ביי מיין געגנער האָט מען געקענט בעמערקען אַ שוואַכקייט פון שטים־אָרגאַן, צוליעב וואָס ער האָט געמוזט רעדען זעהר שטיל. איך אָבער, האָב שטענדיג אויסגענוצט דעם דאָזיגען פעהלער און געצויגען פון איהם דאָס, וואָס האָט געלוינט פאַר מיינע אינטערעסען. ווילסאָן האָט מיר געצאָהלט מיט דער זעלבער מטבע, און אויסער דעם האָט ער בענוצט אַ בעזונדער מעטאָדע, וואָס האָט מיר שטאַרק אויפגערעגט. ווי אַזוי עס האָט זיך איהם איינגעגעבען צו דערגעהן, אַז אַזאַ אונבעדייטענדער פאַקט וועט מיך אַזוי אויפרעגען, איז אַ פראַגע, וואָס איך קען פאַר קיין פאַל נישט לעזען, נאָר באַלד, ווי ער האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם, האָט ער אונאויפהערליך זיך בענוצט מיט דעם דאָזיגען צוואַנגס־מיטעל. איך האָב שטענדיג געפיהלט אַנ'עקעל צו מיין אומגליקליכע מיאוסער פאַמיליע און צו מיין פלעבעאישען, טריוויאַלען נאָמען; ער האָט שטענדיג געשניטען מיין געהער, ווען מען פלעגט מיר אַרויסרופען, און ווען אין דעם ערשטען טאָג פון מיין אָנקומען אין שולע, איז ערשיענען אַ צווייטער וויליאַם ווילסאָן, האָב איך איהם אָנגעהויבען האַסען דערפאַר, וואָס ער טראָגט דעם זעלבען נאָמען, און מיט נאָך אַ גרעסערען עקעל האָב איך זיך בעצויגען צו איהם, ווייל דאָס איז געווען אַ נאָמען פון גאָר אַ זייטיגען מענ־

שען, — צוליעב וועלכע ער וועט דערמאהנט ווערען דאפעל, וועלכער וועט זיין צוזאמען מיט מיר, וועמענס אנגעלעגענהייטען אין אלטעגליכען שול-לעבען, וועלען צוליעב אונזער אומגליקליכער עהנליכקייט, אפט זיך אויסמישען מיט מיינע.

דאס געפיהל פון ערביטערונג, וואס איז אויפגעוועקט געווארען דורך דער דאזיגער אורזאכע, האט זיך אלץ מעהר און מעהר פערשארפט ביי יעדען פאל, וואס פלעגט בעלייכטען א גייסטיגע אדער פיזישע עהנליכקייט צווישען מיר און מיין געגנער. דאן האב איך נאך נישט געוואוסט פון דעם זעלטענעם פאקט, וועגען אונזער עלטער-גלייכהייט; נאר איך האב געזעהן אז מיר זענען פון זעלבען וואוקס און כ'בין אפילו געקומען צו דער איבערצייגונג, דאס צווישען אונז עקזיסטירט א געוואלדיגע עהנליכקייט, ווי אין אלגעמיינעם אויסזעהן, אזוי אויך אין בעזונדערע געזיכטס-ציגע. מיר האבען אויך אויפגערעגט די קלאנגען וועגען אונזער קרובה'שאפט, וועלכע זענען פערשפרייט געוועזען אין די העכערע קלאסען און וועלכע זענען גערעכענט געוועזען פאר ריכטיגע. מיט אייןווארט, קיין זאך האט מיר נישט געקענט אזוי אויפרעגען (כאטש איך האב פרובירט מיט דער גרעסטער מיה צו בעהאלטען די אורזאכען פון מיין אויפרעגונג) ווי דער קלאנג אז עס עקזיסטירט א וועלכע עס איז עהנליכקייט צווישען אונז, — סיי אין אונזער ענטוויקלונג, פערזענליכקייט אדער אבשטאמונג; נאר אין דער ווירקליכקייט, האב איך קיין שום אורזאכע צו דענקען, אז די דאזיגע עהנליכקייט זאל האבען ארויסגערופען וועלכע עס איז קאמענטאריען אדער עס זאל בעמערקט ווערען פון אונזערע קלאס-חברים. פאר מיר איז געווען דייטליך, דאס די דאזיגע עהנליכקייט האט געצויגען אויף זיך ווילסאנס אויפמערקזאמקייט, אין אלע איהרע פארמען, דאס זעלבע ווי ביי מיר. נאר אז ביי אזעלכע פערהעלטניסע, האט ער געהאט די מעגליכקייט צו שעפען פון דער דאזיגער עהנליכקייט פיעלע קלייניגקייטען, וועלכע פלעגען אויפרעגען, — קען איך נאר ערקלערען מיט זיין אונגעוועהנליכער פעהיגקייט צו גריבלען זיך אין א פרעמדער נשמה.

ענטפערענדיג מיר, האט ער זיך בעמיהט צו קאפירען מיינע בעוועגונגען און ווערטער — און שטענדיג האט די דאזיגע ראליע איהם גלענצענד געלונגען.

עס איז איהם נישט שווער געוועזען צו קאפירען מיין אנצוג, דאס גלייכען מיין גאנג און מאניערען; נישט קוקענדיג אפילו אויף זיין פיזישען

פעהלער, האָט ער זיך אויסגעלערנט נאָכמאַכען מײַן שטימע. — בעשטימט האָט ער נישט פּרובירט זיך פערגלײַכען מיט מיר אין קראַפט פון קלאַנג, נאָר דער טאָן זײַנער איז געװען עהנליך צו מײַנעם; און נישט קוקענדיג אויף דעם, װאָס ער האָט גערעדט שטיל, איז זײַן שטימע געװען אַ אָפּקלאַנג פון מײַנער.

װי שטאַרק עס האָט מיך געמאַטערט די דאָזיגע, אין דער העכסטער שטופע, אינטערעסאַנטע נאָכמאַכונג (װײַל דאָס קען איך נישט אָנרופען קאַריקאַטור), קענט איהר זיך גאָר נישט פאָרשטעלען. מײַן אײנציגע טרײסט איז געװען דאָס די דאָזיגע נאָכמאַכונג איז בעמערקט געװאָרען נאָר פון מיר אַלײן און מיר איז אויסגעקומען צו פערטראָגען די געהײמניספולע, שפּאָטישע שמײכלען בלויז פון מײַן קאָפּיע. צופרידען מיט'ן עפעקט פון זײַנע קלוגע שפּיצלעך, האָט ער אין דער שטיל פערגניגען געהאַט פון די װאונדען, װאָס ער האָט מיר געמאַכט. און װי ס'װײַזט אויס האָט ער זיך מיט פעראַכטונג בעצויגען צו יענע צײכענס פון עפענטליכער צושטימונג װעלכע עס איז איהם אַזוי לײַכט געװען פאַר זײַנע היטרע קונסטשטיק. װי אַזוי אונזערע חברים האָבען זיך נישט אָנגעשטויסען אויף דעם, װי אַזוי זײ האָבען נישט בעמערקט זײַנע בעציהונגען צו מיר און נישט צוגעשטאַנען צו זײַן חוזק־מאַכען פון מיר — איז אין פערלויף פון פילע מאָנאַטען, געװען פאַר מיר אַ אונלעזבאַרער רעטזעל און אַ קװאַל פון אונרוהיגקײַט. ס'איז מעגליך, אַז די לאַנג־דויערנדע, שטופּענװײַזע נאָכמאַכונג האָט עס געמאַכט אונבעמערקבאַר, אָדער פילײַכט פאַר מײַן זיכערהײַט אין דיזען הינזיכט, האָב איך געהאַט צו פערדאַנקען דער קונסטפולער נאָכמאַכונג, מיט װעלכער ער האָט נישט בעצװעקט דעם בוכשטאַב (װעלכען די מענגע קען בעמערקען), נאָר דעם גײַסט פון אָריגינאַל.

איך האָב שוין אײניגע מאָל גערעדט װעגען זײַן בעשיצונגס־טאָן, װעלכער האָט מיר זעהר געמאַטערט, און פון זײַן אָפטען אַרײַנמישען זיך אין מײַנע אַנגעלעגענהײַטען. די דאָזיגע אַרײַנמישונג האָט צײַטענװײַז געטראָגען דעם כאַראַקטער פון אַנ'עצה, װעלכע ער האָט מיר געגעבען נישט אָפען, נאָר אונטערװעגנס אַרום. איך האָב איהר אָנגענומען מיט עקעל, װאָס איז אַלץ שטאַרקער געװאָרען מיט יעדען יאָהר. נאָר נישט קוקענדיג אויף דעם, האַלט איך פאַר מײַן פליכט צו אַנערקענען, אַז אַפילו אין דער דאָזיגער װײַטער עפּאָכע, קען איך זיך נישט דערמאָהנען קײן אײנציגען פאַל, װאו די עצות פון מײַן געגנער זאָלען זײַן נישט ריכטיג און אונלאָגיש (עס װאָלט געװען גאַנץ נאַטירליך, װען עס זאָל זײַן אַפילו

פערקעהרט, ביי זיין עלטער, וואס איז נישט געווען רייך אין ערפאהרונג.

פערקעהרט, זיין גייסטיגער געפיהל, זיינע פעהיגקייטען, ווי אויך זיין טאקט, זענען פיעל ערעלער געווען פון מיינע, און איך מוז צוגעבען, אז כ'וואלט א פיעל בעסערער און גליקליכערער מענש געווען, ווען איך זאל זיך אזוי אפט נישט ענטזאגען פון די דאזיגע עצות, וואס זענען ארויסגעזאגט געווארען מיט א פיעל בעדייטענדעם, שטאלצען שעפטשען, און וועלכע איך האב צו יענער צייט אזוי פערהאסט און זיך בעצויגען צו זיי מיט דער גרעסטער פעראכטונג.

אויף אזא אופן, האט זיך ביי מיר ביסלעכוויי בעפעסטיגט א פראָטעסט געגען זיין אויפזיכט און מיט יעדען טאג האב איך אלץ מעהר און מעהר פערהאסט דאס, וואס איך האב גערעכענט פון זיין זייט פאר א אונפערשעמטע חוצפה. איך האב שוין געזאגט, אז אין די ערשטע יאהרען פון אונזער חבר'שאפט, האבען מיינע געפיהלען צו איהם זיך לייכט געקענט פערוואנדלען אין פריינדשאפט, נאר אין די לעצטע מאנאטען, וואס איך האב פערבראכט אין שולע, האטש ער האט מיר שוין וועניגער דערעסען מיט זיין שטענדיגער נאכמאכונג, דאך האט מיין האלטונג צו איהם זיך געווענדעט אין דער ריכטונג פון בושטעבליכען האס.

ווי מיר דוכט זיך, איז איהם איינמאל געלונגען דאס בעמערקען און פון דענסטמאל אן האט ער מיר אויסגעמידען אדער געמאכט אנ'אויסזעהן, אז ער מיידט מיר אוים.

כמעט אין דער זעלבער צייט, אויב מיין זכרון פערפיהרט מיר נישט, איז ביי אונז פארגעקומען א הייסער צוזאמענשטויס, אין וועלכען, ארויסגעהענדיג פון די געוועהנליכע גרענצען פון איינגעהאלטענהייט, האט ער גערעדט און געהאנדעלט זעהר אויפגערעגט. דענסטמאל האב איך ענטדעקט, אדער מיר האט אויסגעוויזען אז איך האב ענטדעקט אין זיין ארט רעדען, אין זיינע מאניערען, אין זיין אלגעמיינעם אויסזעהן, דאס, וואס האט מיר אנפאנג געמאכט שוידערן, נאך דעם, טיעף פעראינטערעסירט, ארויסרופענדיג אין מיין פארשטעלונגס-קראפט עפים אונדייטליכע געשפענסטער פון מיין קינדהייט, עפים מארנע, צומישטע, צייטוויילּיגע עראינערונגען פון יענער צייט פון וועלכער מיין זכרון האט נישט קיין שום בעגריף. פיעל בעסער קען איך בעשטימען דעם דאזיגען דריקענדען געפיהל, ווען איך וועל זאגען, דאס מיר איז שווער געווען זיך בעפרייען פון דעם געדאנק, אז שוין פריהער, אין א זעהר ווייטער עפאכע, האב איך געקענט מיין איין-פאמיליאנט, די דאזיגע אילוזיע איז יעדענפאלס פערשוואונדען אזוי

שנעל, ווי זי איז ערשינען, און איך דערמאָהן וועגען דיזעם, כּדי צו ערקלערען מיין לעצטען געשפּרעך מיט מיין Alter ego.

די אַלטע און ריזיגע הויז, מיט איהרע אונענדליכע צוטיילונגען, האָט ענטהאַלטען אין זיך איינינע גרויסע, צווישען זיך, בערייניגטע צימערן, וואָס האָבען געדיענט אַלס שלאָפצימערן פאַר דער גרעסטער טייל פון די שילער. אַ הויז דעם (ווי עס דאַרף געוועהנליך זיין אין אַ געביידע מיט אַזאַ פערפלאָנטערטען פּלאַן) האָט זיך אין הויז געפונען נאָך פיעל ווינקלען און שטייגעלעך, וועלכער דער דאָקטאָר בראַנסקי האָב צוליעב עקאָנאָמישע צוועקען איבערגעמאַכט אין שלאָפצימערן; נאַר אַזוי ווי עס זענען בלויז געווען קליינינקע שטייגעלעך, האָט אין זיי געקענט וואָהנען נישט מעהר פון איין שילער. איינעם פון די דאָזיגע קליינע צימערן האָט פערנומען ווילסאָן.

איינמאָל ביי נאַכט, אין ענדע פון מיין פינפטען יאָהר-זיין אין שולע, און באַלד נאָך דעם קריעג, פון וועלכען איך האָב שוין גערעדט, בענוצענדיג זיך מיט דעם, וואָס אַלע זענען איינגעשלאָפען אין אַ געשמאַקען שלאָף, בין איך פון בעט אויפגעשטאַנען און מיט אַ לאָמפּ אין האַנד זיך דורכגעגליטשט דורכ׳ן לאַבירינט פון שמאָלע דורכגאַנגען, צום צימער פון מיין געגנער. איך האָב זעהר לאַנג געקלערט ווי טהוט מען איהם אָפּ איינע פון יענע שפּיצלעך, וועלכע האָבען זיך מיר ביז יעצט נישט איינגעגעבען, איך האָב בעשלאָסען דורכצופיהרען מיין פּלאַן אין דער ווירקליכקייט, אַז ער זאָל דערפיהלען מיין גאַנצען ברויזענדען צאָרן.

צוקומענדיג צו זיין שלאָפצימער, בין איך שטיל אַריין, איבערלאָזענדיג דעם לאָמפּ הינטערן טהיר. דערנעהנטערענדיג זיך צו מיין געגנער האָב איך זיך צוגעהערט צו זיין לייכטען אָטהעם. זיך איבערצייגענדיג, אַז ער שלאָפט שטאַרק, האָב איך זיך אומגעקעהרט צום טהיר, גענומען דעם לאָמפּ און זיך ווידער דערנעהנטערט צו זיין בעט. די פאָרהאַנגען זענען אַראָפּגעלאָזען געווען; איך האָב זיי אויפגעהויבען שטיל און לאַנגזאַם כּדי דורכצופיהרען מיין פּלאַן. אין דער זעלבער צייט איז דער שיין פון לאָמפּ געפאַלען אויפ׳ן שלאָפענדעם און איינציייטיג האָט זיך מיין בליק אָפּגעשטעלט אויף איהם. איך האָב געקוקט אויף איהם און געפיהלט אַז איך ווער פערגליווערט און דערפראָרען פון שרעק. מיין האַרץ האָט שטאַרק געקלאַפּט, די קניע האָבען געציטערט און אַ אונערטרעגליכער, אונערקלערבאַרער שרעק האָט אַרומגענומען מיין גאַנצען וועזען. שווער אָטהעמדיג האָב איך דערנעהנטערט דעם לאָמפּ צו זיין געזיכט... צו

דען זענען דאָס די געזיכטס־ציגע פֿון ווילּיאַם ווילסאָן? איך האָב געוואוסט אַז ס'איז געווען — ער, נאָר איך האָב אין גאַנצען געציטערט, ווי אין אַ פֿיעבער, זיך פֿאָרשטעלענדיג, אַז דאָס זענען גאָר נישט זיינע געזיכטס־ציגע. וואָס איז אין איהם געווען אונגעוויינליכעס, וואָס האָט מיר אַזוי שטאַרק צוטומעלט? איך האָב פֿאַרגעזעצט צו קוקען אויף איהם און די קאָפּ האָט זיך מיר געדרעהט פֿון טויזענדער נישט צונויפגעבונדענע געדאַנקען, וועלכע האָבען זיך געשטויסען אין מיין מאָרך. ער איז נישט געווען דער זעלבער, ער האָט מיר נישט אויסגעוויזען צו זיין אַזוי אויף דער וואָך. דער זעלביגער נאָמען! די זעלבע געזיכטסציגע! איין און דער זעלבער טאָג פֿון אָנקומען אין שולע! און ווייטער, די דאָזיגע אונערקלערבאַרע נאָכמאַכונג פֿון מיין גאַנג, מיין שטימע, מיין אַנצוג און פֿון מיינע מאַניערען! איז עס מעגליך אין דער ווירקליכקייט, אין די גרענצען פֿון מענשליכען מעגליכקייט, אַז דאָס, וואָס איך האָב יעצט געזעהן, איז נאָר געווען אַ פֿאָלגע פֿון אַ געוואָנהייט צו שפּאָטישער נאָכמאַכונג! ציטערנדיג פֿון שרעק, האָב איך פֿערלאָשען דעם לאָמפּ, אַרויסגעגאַנגען פֿון צימער, און אין גיכען האָב איך איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל פֿערלאָזען די שולע, אום מעהר זיך דאָ נישט צוריקקעהרען. ——

נאָך די עטליכע מאָנאַטען, וועלכע איך האָב פֿערבראַכט אין מיינע עלטערנס הויז, אין לעדיג־געהן, בין איך אָנגעקומען אין איטאָנישען אוניווערסיטעט. דיזער קורצער פּעריאָד איז געווען גאַנץ גענוג אום צו אָפּשוואַכען די ערינערונגען פֿון בראַנסקיס שולע אָדער יעדענפֿאַלס אומבייטען דעם כאַראַקטער פֿון יענע געפֿיהלען, וואָס האָבען אַרויסגערופֿען די דאָזיגע ערינערונגען. די ווירקליכקייט, די טראַגישע זייט פֿון דער דראַמע האָט שוין מעהר פֿאַר מיר נישט עקזיסטירט. איך האָב שוין איצט געפֿונען גענוג גרינדע צום צווייפֿלען אין דער רעאַליטעט פֿון מיינע געפֿיהלען און כמעט שטענדיג, דערמאָהנענדיג זיך מיינע צופֿעלע, האָב איך זיך געוואונדערט איבער דער מענשליכער לייכטגלויביגקייט און איבער דער רייכער פֿאָרשטעלונגס־קראַפֿט, וועלכע איך האָב געירשנט פֿון מיינע אָבות. דאָס לעבען, וועלכען איך האָב געפֿיהרט אין איטאָן האָט נאָך מיטגעווירקט צו דער ענטוויקלונג פֿון אַזאַ מין סקעפּטיציזם. דער שטראָם פֿון ווילדקייט, וואָס האָט מיר אַרומגעכאַפּט צו דיזער צייט האָט אַלץ אָפּגערוימט, איינשלינגענדיג אַלע פֿריהערדיגע פֿעסטע און ערנסטע איינדריקע און האָט איבערגעלאָזען אין מיין זכרון נאָר די נאַרישקייטען פֿון מיין פֿריהערדיגען לעבענס־פּעריאָד.

אין מיין אויפגאַבע, יעדענפאַלס, געהט נישט אַריין די בעשרייבונג פון יענע שרעקליכע טהאַטען, וועלכע האָבען צעשטערט אַלע געזעצע פון מאָראַל. דריי יאָהר פון אויסגעלאַסענהייט, אוננוציג פערשווענדעטע, האָבען נאָך פערשטאַרקט אין מיר די פערדאָרבענע געוואָהנהייטען און געפיהרט אויף אַנ׳אונגאָרמאַלען אופן מיין פיזישע ענטוויקלונג. איין מאָל, נאָך אַ גאַנצע וואָך, וועלכע איך האָב פערבראַכט אויפ׳ן אויסגעלאַסענסטען אופן, האָב איך איינגעלאַדען צו זיך אין צימער, אויף אַ געהיימע אָרגיע, אַ קאָמפּאַניע פון אויסגעלאַסענסטע סטודענטען. מיר האָבען זיך צונויפגעקליבען שפּעט ביי נאַכט, ווייל אונזער הולטייען האָט געדאַרפט דויערן ביז פריה־מאָרגענס. וויין האָט זיך געגאָסען עמערוויין און אויך מעהר געפעהרליכע נסיונות זענען מיר נישט בייגעשטאַנען, אַזוי, אַז צו דער צייט, ווען דער הימעל איז אויף מזרח זייט בלייך געוואָרען, האָט אונזער צולאָזענהייט און אויסגעלאַסענהייט דערגרייכט ביז דער העכסטער שטופע. זעהר אויפגערעגט, צוהיצט פון קאָרטען און וויין, האָב איך זיך פאָרבערייטעט צו האַלטען אַ שמוציגען טאָאַסט, ווען מיין אויפמערקזאַמקייט האָט געצויגען אויף זיך איינע פון די טהירען, וועלכע האָט זיך פלוצלונג געעפענט און איך האָב דערהערט אַנ׳איילענדעם געשפּרעך פון מיין דינער, וועלכער האָט זיך בעוויזען אויפ׳ן שוועל. ער האָט געזאָגט, אַז עמיץ וואַרט אויף מיר אין צווייטען צימער און פערלאַנגט מיט מיר צו רעדען איבער אַ וויכטיגע אַנגעלעגענהייט.

געפינענדיג זיך אין אַ לאַגע פון אויסערסטער אויפרעגונג, פון וויין, האָט דער דאָזיגער פלוצלונגער צופאַל פערשאַפט מיר מעהר פערגניגען ווי פערוואונדערונג. וואַקלענדיג זיך, בין איך אַריין אין וועסטיביול. אין דעם דאָזיגען שמאָלען און נידריגען צימער, האָט ניט געברענט קיין איין לאָמפּ און איז געווען בעלויכטען מיט דעם שוואַכען שיין פון דער אויפגעהענדער זון, וואָס האָט אַריינגעדרונגען דורכ׳ן גלעזערנעם דאַך.

איך האָב קוים בעוויזען צו איבערטרעטען דעם שוועל. ווי איך האָב דערזעהן אַ פיגור פון אַ יונגען מענשען, כמעט פון מיין וואוקס, אָנגעטהון אין אַ ווייסען, נאָך דער לעצטער מאָדע אויפגענעהטען, הויז־אַנצוג, ענהליך צו דעם, וועלכען איך האָב דאַן געטראָגען; נישט קוקענדיג, אויף דעם שוואַכען שיין, דאָך האָב איך דאָס אַלץ דערזעהן מיט אַ מאָל, חאָטש איך האָב נישט געקענט אונטערשיידען זיינע געזיכטסציגע. ווי איך בין נאָר אַריינגעגאַנגען אין וועסטיביול, איז ער צוגעלאָפען צו מיר, און אָננעהמענדיג מיר ביים האַנד מיט אַ אונגעדולדיגע, הערשענדע בענעהמונג, האָט ער מיר

אַריין געשעפּטשעט אין אויער: „וויליאַם ווילסאָן“. די דאָזיגע ווערטער האָבען מיר טאָמעטאַל אויסגעניכטערט. אין דער מאַניערע פון אָנגעקומענעם, אין זיין נערוועזען ציטערן פון פינגער, וועלכען ער האָט געהאַלטען נעבען מיינע אויגען, איז געוועזען עפּיס אַזעלכעס, וואָס האָט מיר שרעקליך פערוואונדערט; נאָר מיין אויפרעגונג איז אַרויסגערופען געוואָרען נישט בלויז דורך פערוואונדערונג, נאָר אויך צוליעב אַנאַנדער אורזאַכע. אין די דאָזיגע מאָדנע ווערטער, אַרויסגעזאָגטע מיט אַ נידריגע פייפענדע שטימע, איז געוועזען אַ בעזונדער בעדייטונג. אויסער דעם, אין דעם חאַראַקטער און טאָן פון די דאָזיגע איינפאַכע, בעקאַנטע ווערטער, אַרויסגעזאָגטע אין אַ געהיימניספולען שעפּטשען, האָבען ערוועקט אין מיין נשמה טויזענדער ערא־נערונגען פון די פערגאַנגענע צייטען און דורכגעבויערט מיין נשמה, ווי מיט אַן עלעקטרישען פונק. נאָך איידער איך האָב געקענט קומען צו זיך און פעראייניגען מיינע געדאַנקען, איז דער געהיימניספולער אומבעקאַנטער פערשוואונדען.

חאָטש די דאָזיגע געשעהעניש האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אויף מיין אויפגערעגטע פאָרשטעלונגס־קראַפט, דאָך איז זי אין גיכען פערשוואונדען. אמת, אין פערלויף פון עטליכע וואָכען האָב איך, אָדער ערנסט שטודירט דעם דאָזיגען פאַקט, אָדער געבלאָנדזשעט אין אַ נעבעל פון קראַנקהאַפטע אויסטראַכטונגען. איך האָב נישט פרובירט אָפּלייקענען די עקזיסטענץ פון דער דאָזיגער מאָדנער פערזענליכקייט, וועלכע האָט זיך אַריינגעמישט אין מיינע אַנגעלעגענהייטען און האָט מיר געמאַטערט מיט זיינע אונגעבעטענע עצות.

נאָר וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט דער דאָזיגער ווילסאָן? פון וואַנען איז ער געקומען? וואָס איז געוועזען דער צוועק פון זיין ערשיינונג? איך האָב בעשטימט נישט געקענט ענטפערן נישט אויף איינע פון די דאָזיגע פראַגען; איך האָב געוואוסט וועגען איהם, אַז צוליעב אַ פּלוצלונגען אונגליק אין זיין פאַמיליע, האָט ער פערלאָזען דאָקטאָר בראַנסקים שולע אין דעם זעלבען טאָג, ווען איך בין פון דאָרט ענטלאָפען.

אין פערלויף פון אַ געוויסע צייט האָב איך אין גאַנצען אָן דעם פערגעסען, און מיין גאַנצע אויפמערקזאַמקייט האָב איך געשענקט מיין אָבפאָהר נאָך אָקספאָרד. דאָרט האָב איך שנעל דערגרייכט די מעגליכקייט, — דאַנקענדיג די עהרען־גייציגע צולאָזענהייט פון מיינע עלטערן, וואָס האָט מיר ערלויבט צו פיהרען אַ רייכען אַרט לעבען און זיך איבערגעבען צו אַ אַנגע־

נעהמען פערגניגען — קאָנקורירען אין געלד־פערשווענדונג, מיט די רייכסטע גרעפישע יורשים פון גרויס־בריטאַניען.

ביי אַזעלכע גוטע געלעגענהייטען האָט מיין פערדאָרבענער כאַראַקטער זיך אַרויסגעוויזען מיט אַ אַלץ גרעסערער און גרעסערער קראַפט און אין דער ווילדער פערשכורונג פון מיינע אָרגיען, האָב איך פערוואָרפען אַלע געוועהנליכע העפליכקייט־רעגעלען.

איך וועל זיך נישט אָפּשטעלען אויף אַ פונקטליכע בעשרייבונג פון מיין פערדאָרבענהייט. גענוג צו זאָגען, דאָס איך האָב איבערשטייגט איראָדען אין אויסגעלאַסענהייט און קרייצענדיג מיט מיין נאָמען פיעל נייע, ווילדע פערדאָרבענהייטען, האָב איך צוגעגעבען אַ רייכען חלק צו דער לאַנגער רייהע פון פערברעכענס, וואָס האָבען געהערשט צו יענער צייט אין דעם אויסגעלאַסענסטען אוניווערסיטעט פון אייראָפּאַ.

פיעלע וועט אויסוויזען אונגלויבליך, דאָס איך האָב ביז אַזאַ שטופע, פערלאָרען דעם בעגריף פון עהרליכקייט, דאָס איך האָב אָנגעהויבען שטודירען די בענעהמונגען פון אַ פּראָפעסיאָנעלען קאָרטען־שפּיעלער, און ווערענדיג געשיקט אין דער דאָזיגער פעראַכטעטער בעשעפטיגונג, האָב איך עס אויסגענוצט אַלס אַ מיטעל צו פערגרעסערן מיינע גרויסע הכנסות, אויף דעם חשבון פון מיינע חאַראַקטערלאָזע חברים. דאָך אַזוי איז עס געוועזען.

און די שוידערהאַפטיגקייט פון דעם דאָזיגען פערברעכען געגען די געפיהלען פון מיין אייגענער זעלבסטווירדע און עהרע, איז געוועזען די וויכטיגסטע און פילייכט די איינציגע אורזאַכע, צוליעב וועלכער איך בין געבליבען אונבעשטראָפט. צווישען מיינע חברים האָט זיך נישט געפונען קיינער, וועלכער זאָל נישט אָפּלייקענען גיכער די ריכטיגקייט פון זיינע געפיהלען, איידער צו פערדעכטיגען דעם דאָזיגען פרעהליכען, גוטהאַרציגען וויליאַם ווילסאָן, דעם עהרליכסטען און גוטמוטהיגסטען מענשען פון אַלע אָקספאָרדער קאָלעגען, וועמענס ווילדקייטען, לויט די ווערטער פון זיינע טעלער־לעקער זענען בלויז געוועזען יוגענד־נאַרישקייטען, וועמענס פערהירונגען זיי האָבען געהאַלטען פאַר אַ שפּאַס און זיינע שרעקליכסטע פערברעכענס אַלס אַ יוגענד־צולאָזענהייט.

צוויי יאָהר האָב איך פערבראַכט אויף אַזאַ פרעהליכען אַרט, ווען אין אוניווערזיטעט איז אָנגעקומען אַ יונגער מענש, וואָס האָט געשטאַמט פון דעם פריש־אויסגעבאַקענעם אַדעל, איינער גלענדענינג, אַ שרעקליך רייכער, וועמען, ווי מען האָט גערעדט, דאָס רייכטהום איז אָנגעקומען

אָהן אַ שום טרחה. איך בין שנעל צום שלום געקומען, אַז ער איז נישט זעהר איבערשפּיצט און דעריבער האָב איך איהם בעשטימט אַלס אַ כּפּרה-הינדעל, אום אַרויסצוווייזען מיין טאַלאַנט. איך האָב איהם זעהר אָפט איינגעלאַדען צו שפּיעלען און זיך בעמיהט, מיט דער געוועהנליכער חיטריגקייט פון אַ שפּיעלער, צו לאָזען איהם געווינען גרויסע סומען געלד, כּדי איהם בעסער צו פערשלעפּען אין מיינע נעצען. ענדליך, ווען מיין פּלאַן איז שוין צייטיג געוואָרען, האָב איך זיך מיט איהם געטראָפען ביי איינעם פון אונזערע חברים, אַ געוויסען מ"ר פּרעסטאָן, מיט דעם צוועק, אויסצולעדיגען זיין בייטעל. נאָר איך מוז אָפּגעבען גערעכט צו מ"ר פּרעסטאָן, — ער האָט קיין אַהנונג נישט געהאַט וועגען מיין פּלאַן. כּדי מיין פּלאַן זאָל האָבען אַ שענערן אויסזעהן, האָב איך זיך בעמיהט איינלאַדען אַ געזעלשאַפט פון 8—10 מענשען, און אויך זיך בעמיהט וועגען דעם, אַז דער פאָרשלאַג צום שפּיעלען אין קאָרטען זאָל שטאַמען פון דער פּערזאָן, וועלכע איך האָב בעצוועקט צו בעשווינדלען. אום זיך מעהר נישט צו פערשפּרייטען וועגען דער דאָזיגער שענדליכער אונטערנעהמונג, וועל איך נאָך זאָגען, אַז איך האָב אויסגענוצט אַלע שענדליכסטע מיטלען, וועלכע ווערען זעהר אָפט פּראַקטיצירט אין אַזעלכע פעלע, און עס בלייבט נאָר זיך צום וואונדערן, אַז ביז איצט געפינען זיך נאָך אַזעלכע נאַרישע קערלען, וואָס פאַלען אַריין אין די דאָזיגע פּאַסטקעס.

ס'איז געווען זעהר שפּעט, ווען איך האָב אָנגעהויבען צו האַנדלען אויף אַזאַ אופן, אַז מיין פּאַרטנער זאָל זיין נאָר גלענדינינג. מיר האָבען געשפּיעלט אין מיין בעליעבטע שפּיעל — העקאַרטע. די איבעריגע געזעלשאַפט, וואָס האָט זיך פּעראינטערעסירט מיט דעם גרויסען מאַסשטאַב, וועלכען אונזער שפּיעל האָט אָנגענומען, האָט אַוועקגעוואָרפען די קאָרטען און זיך צונויפגעקליבען נעבען אונזער טיש.

אונזער ניי-געבאַקענער אַריסטאָקראַט, וועלכען איך האָב איינגעשכּורט אין אָנפאַנג אָבענד, האָט געגעבען קאָרטען און געשפּיעלט זעהר נערוועז, וואָס מען האָט געקענט ערקלערען, אויב נישט אין גאַנצען, דאָך ביז אַ געוויסער שטופע, מיט זיין שכּרות.

אין אַ משך פון זעהר קורצע צייט האָט ער שוין פערשפּיעלט אַ גרויסע סומע, און נאָך דעם, אויסטרינקענדיג מיט איין אָטהעמצוג אַ גלאָז פּאָרטוויין, האָט ער געטהון דאָס, וואָס איך האָב שוין פריהער פאָראויסגעזעהן. ער האָט מיר פאָרגעלעגט צו פערגרעסערן די שפּיעל, וואָס האָט שוין אויך דאַן דערגרייכט אַ גרויסען מאַסשטאַב. מאַכענדיג אַ מינע, אַז

איך בין געגען דעם, האָב איך איינגעשטימט צו זיין פאָרשלאָג נאָר דאַן, ווען מיין ווידערהאָלטע ענטזאַגונג האָט אַרויסגערופען פון זיין זייט אַזעלכע בייסענדע ווערטער אויף מיין אַדרעס, אַ דאַנק וועלכע, מיין צושטימונג האָט געטראָגען דעם כאַראַקטער פון אַ פערלאַנג איהם צו קרענקען. די פאָלגע איז געווען אַזעלכע, ווי איך האָב ערוואַרט; מיין אָפּפער האָט זיך ענדגילטיג פערפלאָנטערט אין דעם אויסגעשטעלטען נעץ; וועניגער ווי אין אַ שטונדע האָט זיך זיין חוב פערדאָפּעלט.

שוין פון אַ לענגערע צייט האָב איך בעמערקט, אַז זיין געזיכט האָט פערלאָרען דעם פאַרב, וואָס איז אַרויסגערופען געוואָרען פון ווייַן. און ביי איצטיגען מאָמענט האָב איך מיט פערוואונדערונג בעמערקט, אַז ער איז שרעקליך בלייך געוואָרען. איך זאָג מיט פערוואונדערונג, ווייל איך האָב צונויפגעקליבען וועגען גלענדענדע די פינקטליכסטע ידיעות, אויף וועלכען סמך איך האָב איהם געהאַלטען אויף אַזוי פיעל רייך, דאָס דער פערלוסט פון די געלד, האָט נישט געקענט, ווי איך האָב מיר פאָרגעשטעלט, ערנסט איהם בעאונרוהיגען און אַזוי שטאַרק אויפרעגען איהם.

די געוועהנליכע ערקלערונג, וועלכע איז נאַטירליך אַרויפגעקומען אויפ'ן געדאַנק, איז בעשטאַנען אין דעם, דאָס אויף איהם האָט שטאַרק געווירקט דער אויסגעטרונקענער ווייַן; און איך, ריכטיגער מיט דעם צוועק צו פערהיטען מיין רעפּוטאַציע אין די אויגען פון מיינע חברים, איידער צוליעב אַ פערלאַנג צו בעווייזען מיין נישט-גייציגקייט, האָב שטאַרק אָנגעהויבען פאָדערן מען זאָל פערענדיגען די שפּיעל, ווען איינינע ווערטער וואָס זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען פון עטליכע חברים און דער אויסגעשריי פון גלענדענינגען וואָס האָט אויסגעדריקט פולע פערצווייפלונג, האָבען מיר געגעבען צו פערשטעהן, אַז איך האָב איהם אין גאַנצען רואינירט און זיין אונגליקליכע לאַגע האָט געצויגען אויף זיך דעם מיטלייד פון די אַרומיגע.

ס'איז שווער צו זאָגען, ווי איך וואָלט געהאַנדעלט ביי דעם דאָזיגען פאַל. די טרויעריגע לאַגע פון מיין אָפּפער האָט אָנגעזאָגט אויף אַלעמען אַ צומישטקייט און אומעט; אין פערלויף פון איינינע מינוטען, האָב איך געפיהלט, ווי מיין פנים פלאַמט פון די פעראַכטענדע בליקען, וועלכע, מיינע נישט אין גאַנצען פערדאָרבענע חברים, האָבען מיר צוגעוואָרפען. איך מוז זיך מודה זיין, דאָס פון מיין נשמה איז מאָמענטאַל אַראָפּגעפאַלען אַ אונערטרעגליכע משא, דאַנקענדיג אַ פלוצלינגען און מאָדנעם צופאַל, וואָס האָט איבערגעריסען די דאָזיגע, פאַר מיר אונערטרעגליכע לאַגע. —

די טהיר האָט זיך פלוצלונג בבריים פאַנאַנדערגעעפענט מיט אַזאַ

קראַפט און שנעלקייט, דאָס אַלע ליכט זענען פערלאָשען געוואָרען, ווי דורך אַ כשוף. נאָר ביי דעם צאַנקענדען שיין איז מיר געלונגען צו בעמערקען, אַז עס איז אַריינגעקומען עפּיס אַ אונבעקאַנטער, כמעט דעם זעלבען וואוקס, ווי איך, שטייף איינגעהילט אין אַ פוטער. ווען עס איז געוואָרען שטאָק־פינסטער האָבען מיר דערפיהלט, אַז ער געפינט זיך צווישען אונז. נאָר איידער עמיצער פון אונז איז געקומען צו זיך פון פערוואונדערונג, וועלכע עס האָט אַרויסגערופען דער פּלוצלינגער אָנקומען, האָבען מיר דערהערט די שטימע פון אונגעבעטענעם גאַסט:

— „דזשענטללייט", האָט ער געזאָגט מיט אַ זעהר שטילע אָבער דייטליכע, פאַר מיר, גוט בעקאַנטע שטימע, וואָס האָט דורכגעבויערט מיין מאַרך, „דזשענטללייט, איך וועל נישט בעטען פערצייהונג פאַר מיין אויפפיהרונג, ווייל האַנדלענדיג אויף אַזאַ אַרט ערפיל איך נאָר מיין פליכט. איהר, אָהן צווייפעל קענט נישט דעם גייסטיגען געשטאַלט פון דער פערזאָן, וואָס האָט געוואונען אַזאַ גרויסע סומע געלד ביי לאָרד גלענדענינג. איך וועל אייך פאָרלעגען אַ זעהר לייכטען, דורכפיהרבאַרען און ריכטיגען מיטעל, אום צו בעקומען גענויע ידיעות איבער דער דאָזיגער פראַגע. בעקוקט געפעלינגסט דעם אונטערשלאַק פון זיין לינקען אַרבעל און יענע קליינע פעקעלעך, וועלכע איהר וועט געפינען אין די קעשענעס פון רייך־בעפוצטען „חאַלאַט".

אין דער צייט, ווען ער האָט גערעדט איז געווען אַזוי שטיל, אַז מען וואָלט געקענט הערען דעם רויש פון דעם פאַל פון אַ שפּילקע אויפ'ן טעפּיך. ווען ער האָט געענדיגט זיין רעדע איז ער פערשוואונדען אַזוי שנעל, ווי ער איז ערשיענען. ווי זאָל איך בעשרייבען דאָס, וואָס איך האָב געפיהלט אין יענער מינוט? דאַרף מען דען נאָך ערקלערען, אַז איך האָב געפיהלט די שווערהאַפטיגקייט פון אַ מענשען, אויף וועמען עס ליעגט אַ שרעקליכע קללה, גאָר איך האָב קיין צייט נישט געהאַט צו קלערען וועגען מיין לאַגע, אייניגע הענד, פון די נאָהנט־שטעהענדע מענשען האָבען מיר גראָב אַרומגעכאַפּט אין דער צייט, ווען די אַנדערע האָבען אָנגעצונדען די ליכט. מען האָט מיר אָנגעהויבען בעזוכען. אין דעם אונטערשלאַק פון אַרבעל האָט מען געפונען אַלע הויפּט־פיגורען פון העקאַרטע — און עטליכע פעקלעך קאָרטען אין די קעשענעס פון מיין חאַלאַט, וועלכע זענען געווען אין גאַנצען ענליך צו די קאָרטען, מיט וועלכע מען האָט שטענדיג געשפּיעלט אין אונזער קרייז, נאָר מיט דעם איינציגען אונטערשיעד, דאָס מיינע קאָרטען זענען געווען נאָכגעמאַכט, ד. ה. די ברעגעס

פון די הויפּט־פיגורען זענען געווען אונבעמערקבאַר אײנגעבויגען אין דער ברײט און די ברעגעס פון די געוועהנליכע קאָרטען, — אין דער לענג. אַ דאַנק דעם דאָזיגען אַרט אויסלעגען פון די קאָרטען, מוז דער בעשווינדלער, וועלכע שנײַדט שטענדיג די פּאַש אין דער לענג, געבען דעם געגנער זײַנעם די פיגור־קאָרט, אין דער צײַט ווען דער שווינדלער, שנײַדענדיג די קאָרטען אין דער ברײט, גיט זײַן געגנער די געוועהנליכע קאָרטען. אַ שטורם פון אויפרעגונג און צאָרן וואָלט מיר אַזוי שטאַרק ניט בעלײדיגט, ווי דער דאָזיגער פּעראַכטענדער שטילשווײַגען און סאַרקאַסטישע רוהיגקײַט, מיט וועלכער עס איז בעגעגענט געוואָרען די דאָזיגע מציאה.

— „מיסטער ווילסאָן“ האָט זיך געווענדעט צו מיר דער בעל־הבית, זיך אײַנבויגענדיג אויפצוהויבען דעם טהײַערן פוטער, „אָט איז אײַער פוטער“ (ס'איז געווען זעהר קאַלט, ווען איך בין פון הויז אַרויסגעגאַנגען און איך האָב אָנגעטהון דעם פוטער, וועלכען איך האָב אַראָפּגעצויגען, ווען איך בין אין קאָרטען־צימער אַרײַן).

— מיר דוכט“, האָט ער צוגעגעבען, בעקוקענדיג די פאַלדען פון פוטער מיט אַ ביטערן שמײכעל, „אַז עס וועט זײַן אין גאַנצען איבריג צו זוכען נײַע בעווײַזע ווענען אײַערע לעבענס־בעגריפע. פאַר אונז איז שוין איבערגענוג דאָס, וואָס מיר האָבען געזעהן. איך האָף, אַז איהר וועט בעגרײַפען די נויטווענדיגקײַט צו פערלאָזען אָקספאָרד, און יעדענפאַלס, בעט איך אײַך באַלד צו פערלאָזען מײַן הויז“.

ס'איז זעהר מעגליך אַז איך וואָלט אויף אַזאַ בעלײדיגונג, וואָס האָט מיר ערנידריגט און אַרײַנגעשטופּט אין בלאָטע, געענטפערט מיט אַ גוואַלד־טהאַט, ווען מײַן אויפמערקזאַמקײַט וואָלט ניט געווען געווענדעט אויף אַן'אונערקלערבאַרען, וואונדערבאַרען פאַקט. דעם פוטער וועלכען איך האָב מיטגעבראַכט, איז געווען אַ אָריגינעלע קונסט־שטיק און די אידעע פון זײַן פאַסאָן האָט אויסשליסליך בעלאַנגט צו מיר. אין בעצוג צו דער קלײדונגס־פראַגע, האָב איך מײַן פאַנטאַזיע געגעבען פולע פרײַהײַט און ענטוויקעלט מײַן שטרעבונג צו דענדיזם ביז אַן'אַבסורד. און דעריבער, ווען מ"ר פרעסטאָן האָט מיר דערלאַנגט דעם פוטער, וועלכען ער האָט אויפגעהויבען פון באָדען, נעבען טהיר פון צימער, האָב איך מיט ערשטוינונג, נאָהנט צו שרעק, בעמערקט, אַז מײַן אײגענעם פוטער האָב איך געהאַלטען אויפ'ן האַנד, און יענער וועלכען מ"ר פרעסטאָן האָט מיר דערלאַנגט, איז נאָר געווען אַ פונקטליכע קאָפּיע פון מײַנעם, מיט אַלע

פּיטשיוקעס. דאָס אומבעקאַנטע וועזען, וואָס האָט ענטדעקט מײַן שווינדעל איז געווען, ווי איך געדענק גוט, אײַנגעהילט אין אַ פּוטער, און איך האָב געוואוסט, אַז קײנער פון די אַנוועזענדע, אַ חוץ מיר, האָבען נישט מיט־געבראַכט קײן פּוטער אין צימער. נישט פערלירענדיג אין גאַנצען דעם מוטה, האָב איך גענומען דעם פּוטער, וואָס פרעסטאָן האָט מיר דער־לאַנגט און איהם אָנגעטהון, אונמערקבאַר פאַר די אַרומיגע, אויף מײַנעם און אַרויסגעגאַנגען פון צימער, וואַרפענדיג אויף די אַנוועזענדע אַ הוצפּה'דיגען און דראָהענדען בליק.

דעם זעלבען פריהמאָרגען בין איך שנעל אַרויסגעפאָהרען פון אָקספאָרד אויפ'ן מאַטעריק, פיהלענדיג אַ ווירקליכע גסיסה פון שרעק און בושה.

מײַן ענטלויפען איז געווען אומניצליך. דער פערפלוכטער שיקואַל האָט מיר פערפאָלגט, שטאָלצירענדיג און בעוויזענדיג מיר, אַז איהר גע־הײמניספולע מאַכט איבער מיר, האָט זיך נאָר יעצט אָנגעהויבען אַרויסווײַזען. נאָך מײַן אָנקומען אין פּאַריז, האָב איך בעקומען אַ נײַעם בעווײַז פון דעם עקעלהאַפטען אינטערעס, וועלכען ווילסאָן האָט אַרויסגעצײַגט צו מײַנע אַנגעלעגענהײַטען. אַ יאָהר נאָך אַ יאָהר איז פערבײַגעלאָפען און מײַנע לײַ־דען האָבען נאָך געדויערט, ווי פריהער. זעגענדיג אין רוים, מיט וואָס פאַר אַ וואַסערדיגע צערטליכקײַט ער האָט זיך בעצויגען צו מיר, שטע־לענדיג זיך אַלס אַ צוים צווישען מיר און מײַן עהרען־גײַציגקײַט. און אין ווינען! אין בערלין! אין מאָסקווע! איז דען געווען אַ אָרט, וואו איך זאָל נישט האָבען קײן גרינדע צו פלוכען איהם אין דער טיעפעניש פון מײַן נשמה! אַרומגעכאַפּט פון אַ ווילדען שרעק, בין איך געלאָפען פון זײַן אײַנגעשפּאַרטער טיראַנײַ, ווי פון אַ פּעסט, געלאָפען אויף דער אַנדער עק וועלט, נאָר אַלץ איז געווען אומזיסט.

און אין פערלויף פון דער דאָזיגער צײַט האָב איך זיך געהאַט גע־שטעלט די פראַגע: „ווער איז ער? פון וואַנען קומט ער? וואָס בעצוועקט ער?" נאָר איך האָב קײן ענטפער נישט געפונען אויף די דאָזיגע פראַגען. און איך האָב אויפמערקזאַם אַנאַליזירט די פאָרמען, די מעטאָדע און דעם כאַראַקטער פון זײַן אונערטרעגליכען אויפזיכט. נאָר אויך דאָ האָב איך גאָרנישט געקענט געפינען, וואָס זאָל קענען רעכטפערטיגען מײַנע השערות. איך האָב נאָר געקענט אונטערשטרײַכען דעם פאָלגענדען פאַקט: וואונדערבאַר, דאָס אין די אַלע צאָהלרײַכע פעלע, ווען איך פלעג

(הטשפ 15)

איהם בעגעגנען אויף מיין וועג, האָט ער שטענדיג פערניכטעט יענע פּלאַנען, צערשטערט יענע קאָמבינאַציעס, וועלכע, אין פאַל פון אַ ערפאָלג, וואָלטען געפיהרט צו אַ אונגליקליכען אויסגאַנג. וואָס פאַר אַ לעכערליכע רעכטפערטיגונג פאַר אַזאַ חוצפה'דיגע צוואַנגס-הערשאַפט! וואָס פאַר אַ קליינינקע בעלאָהנונג פאַר די נאַטירליכע רעכט פון פרייען ווילען, אָפּגעוואָרפענע אַזוי שטאָלץ און חוצפה'דיג! מיר איז אויך אויסגעקומען צו בעמערקען, אַז מיין הענקער האָט אין פערלויף פון אַ געוויסען פעריאָד, אַרויסווייזענדיג זיין וואונדערליכע מאַניע נאָכצומאַכען מיין קליידונג, יעדעס מאָל, ווען ער האָט פערצוימט מיין ווילען, געהאַנדעלט אַזוי, אַז איך וואָלט נישט קענען בעמערקען זיינע געזיכטסציגע. וואָס עס זאָל נישט פאָרשטעלען מיט זיך דער דאָזיגער ווילסאָן, נאָר אַזאַ געהיימניס, איז שוין געוועזען דער אויבען-אָן פון אַפעקטאַציע און נאַרישקייט. נאָר צי דען האָט ער זיך נישט פאָרגעשטעלט האָטש אויף איין מאָמענט, דאָס סיי אין מיין איטאַלישען בעל-עצה, סיי אין דעם אָקספאָרדער צושטערער פון מיין עהרע, אַזוי אויך אין דעם מענש, וואָס האָט מיר געשטערט אין מיינע עהרען-גייציגע פּלאַנען אין רוים, מיין ראַכע אין פּאַריז, מיין ליידענשאַפטליכע ליבע אין נעאַפּאָל און דאָס וואָס ער האָט אָנגערופען געלד-גייציגקייט אין מצרים, דאָס אין דעם דאָזיגען וועזען, אין מיין גרעסטען שונא און מיין בעזען געניוס, וועל איך נישט דערקענען וויליאַם-ווילסאָנען פון מיינע שול-יאָהרען, מיין איין-פאַמיליאַנט, דעם געפעהרליכען און פערהאַסטען חבר פון בראַנסקיס שולע? אָבער דאָס וואָלט דאָך געווען אונגלויבליך! נאָר מיר וועלען איבערגעהן צום לעצטען אַקט פון דער דראַמאַ.

ביז יעצט האָב איך זיך פחדנות'דיג אונטערגעגעבען זיין צוואַנגס-הערשאַפט. אַ געפיהל פון טיעפע אַכטונג, מיט וועלכע איך האָב זיך פערהאַלטען צו די הויכע געפיהלען, גרויסמוטהיגער קלוגשאַפט פון אַלמעכטיגען ווילסאָן, צוזאַמען מיט אַ געפיהל פון שרעק, וועלכען עס האָבען ביי מיר אַרויסגערופען איניגע פון זיינע כאַראַקטער-שטריכען און עטליכע גייסטיגע פּריווילעגיען, האָבען בעשאַפען ביי מיר אַ בעוואוסטזיין פון מאַכטלאָזיגקייט און האָבען מיר געצוואונגען צו פולע אונטערטעניגקייט צו זיין גרענעצלאָזער דיקטאַטור. נישט קוקענדיג אויף מיין שמערץ און עקעל, וואָס איך האָב געפיהלט צו איהם. אַלס אַנ'ערקלערונג צו דעם קען דינען דאָס, וואָס איך האָב פאַר דער לעצטער צייט פיעל געברויכט שטאַרקע געטרענקע, און זייערע אויפרעגענדע ווירקונג האָט אַרויסגערופען ביי מיר אַלץ אַ

גרעסערע און גרעסערע אונגעדולדיגקייט צו יעדען קאנטראל. איך האב אנגעהויבען פראטעסטירען, צווייפלען און זיך געגען־שטעלען. מעגליך, אז אין מיין פארשטעלונגס־קראפט איז בעשאפען געווארען א זיכערהייט, אז די איינגעשפארטקייט פון מיין געגנער וועט אפגעשוואכט ווערען מיט דער פערשטארקערונג פון מיין ווילענס־קראפט, נאר יעדענפאלס האב איך זיך געפונען אונטער דעם איינפלוס פון האפנונג און אם ענדע האב איך דערשפירט אין דער טיפעניש פון מיין נשמה א פינסטערע, פער־צווייפעלטע ענטשלאסענהייט צו בעפרייען זיך פון מיין שקלאפעריי.

אין דער צייט פון קארנאוואל אין... 18 יאהר אין רוים, בין איך געווען אויף א מאסקען־באל אין פאלאץ פון נעאפאליטאנישען הערצאג דע־בראגליא. איך האב אויסגעטרונקען ווייט מעהר ווי געוועהנליך און די שטיקענדע לופט פון זאל, וועלכער איז געווען אנגעפאקט מיט מענשען, האט מיר אונערטרעגליך אויפגערעגט. די שווערינקייט, מיט וועלכער מיר איז אויסגעקומען צו מאבען זיך א וועג, האט נאך מעהר פערשטארקט מיין שלעכטע גייסט־אויפגעלעגענהייט; אויסער דעם האב איך די גאנצע צייט געזוכט (איך וועל ניט זאגען צוליעב וועלכען שמוציגען צוועק) די יונגע, פרעהליכע און שעהנע פרוי פון אלטען אידיאטישען דע־בראגליא. זי איז געווען אוף אזוי פיעל אונפארזיכטיג און מיר ענטדעקט די געהיימנים פון איהר מאסקען־קלייד, און ווען איך האב איהר דערזעהן פון דער ווייטענס, האב איך געאיילט זיך דערנעהנטערן צו איהר. אין דער זעלבער מינוט האב איך דערפיהלט, ווי עמיס א האנד האט לייכט בעריהרט מיין שול־טער — און איך האב דערהערט דעם שטילען, פערפלוכטען שעפטשען נעבען מיין אויער.

ארומגעכאפט פון ווילדע אויפרעגונג, האב איך זיך שנעל אומגע־דרעהט צו יענעם, וואס האט מיר אזוי אויפגערעגט און מיט א שטארקע בעוועגונג איהם אנגעריפען ביים קאלנער. ווי איך האב ערווארטעט — האט ער געטראגען א אנצוג, אבסאליוט ענהליך צו מיינעם: אויף איהם אזוי ווי אויף מיר איז געווען אנגעטהון א איספאנישער מאנטעל פון בלאען־אטלאס און זיין טאליע האט ארומגענומען א מאשינאווער גארטעל, צו וועל־כען ס'איז צוגעטשעפעט געווען א שפיעז. א שווארצע זיידענע מאסקע האט אין גאנצען פערדעקט זיין געזיכט.

— „לומפ", האב איך אויסגעשריען, מיט א דומפער פון צארן, שטימע, און מיט יעדען ארויסגעזאגטען ווארט האב איך זיך אלץ מעהר און מעהר צוהיצט. — „פעראכטעטער! זעלבסט־געקרוינטער! פערפלוכ־

מער אינטריגאַנט! אָ! איך וועל שוין מעהר דיר נישט ערלויבען מיר פערפאָלגען ביז צום טוידט! פאָלג מיר נאָך, אָדער איך וועל דיר ערמאָרדען באַלד אויפ'ן אָרט!"

און איך בין אַרויסגעגאַנגען פון באַל־צימער און זיך געלאָזען געהן אין דעם דערבייאיגען קליינעם צימער, שלעפענדיג איהם נאָך זיך.

אַריינקומענדיג אין צימער האָב איך איהם ווייט אָפגעשטויסען פון זיך. ער האָט זיך אָנגעקלאַפּט אָן וואַנד; איך האָב פערשלאָסען די טהיר און מיט אַ קללה אויף די ליפען איהם בעפאָהלען אַרויסציהען דעם שפיז. ער האָט איין אויגענבליק געצווייפעלט; נאָך דעם, לייכט אָפּעטעמענדיג, האָט ער שווייגענד אַרויסגעצויגען דעם שפיז און זיך געשטעלט אין אַ פּאָזיציע.

דער קאַמפּף האָט לאַנג נישט געדויערט. איך בין געווען אויף דער העכסטער שטופע אויפגערעגט און געפיהלט אין מיין האַנד אַ אונגעוועהנליכע קראַפט. אין איינציגע סעקונדען האָב איך מיט עטליכע שטאַרקע קלעפּ איהם צוגעשפּאַרט צום וואַנד, און אין דער צייט, וואָס ער האָט זיך געפונען אונטער מיין מאַכט, האָב איך מיט אַ מהירישע ווילדקייט איינציגע מאָל נאָכאַנאַנד דורכגעלעכערט זיין ברוסט מיט מיין שפיז.

אין דעם זעלבען מאָמענט האָט עמיץ בעריהרט די העגדטעל פון טהיר. איך האָב זיך שנעל אומגעקעהרט צו מיין שטערבענדען געגנער. איך האָב נישט קיין ווערטער אויסצודריקען יענע פערוואונדערונג, יענעם שרעק, וועלכע האָבען מיר אַרומגעכאַפּט ביי דעם בילד, וואָס האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר מיינע אויגען. דער קורצער פעריאָד, וואָס איך האָב זיך אָפּגעקעהרט אָן אַ זייט, איז גענוג געווען, עס זאָל פאָרקומען אַ פערענדערונג אין דער דעקאָראַציע אויפ'ן צווייטען עק צימער.

דער גרויסער שפיעגעל, האָט אין מיין אויפרעגונג, מיר אויסגעוויזען צו זיין דאָרט, וואו פריהער איז גאָר קיין סימן פון איהם נישט געווען; אין דער זעלבער צייט, ווען איך האָב מיט שרעק זיך דערנעהנטערט צו איהם, האָב איך דערזעהן, ווי מיין אייגענע אָפּשפּיעגלונג, מיט אַ בלייכען, פערשפּריצטען מיט בלוט, פּנים, איז לאַנגזאַם געגאַנגען, זיך וואַקלענדיג, אַנטקעגען מיר.

אַזוי, האָט עס מיר אויסגעוויזען, נאָר אין דער ווירקליכקייט איז דאָס געווען אַנדערש. געגען־איבער מיר איז געשטאַנען מיין געגנער — ווילסאָן, אין זיין לעצטער גסיסה. זיין מאַסקע און מאַנטעל זענען געלעגען אויפ'ן באָדען, דאָרט, וואו ער האָט זיי אַראָפּגעוואָרפען. אין זיין אַנצוג איז נישט

געוועזן קיין איין פּאַדים, אין זיין כאַראַקטעריסטישער, אָריגינעלער פיגור איז נישט געוועזן קיין איין שטריך, וואָס זאָל נישט זיין קיין פּינקטליכע קאָפּיע פון מיר. אין אַלץ האָט זיך בעמערקט אַ פולע עהנליכקייט. דאָס איז געוועזן ווילסאָן, נאָר ווילסאָן, וואָס האָט שוין מעהר נישט געשעפּטשעט, נאָר גערעדט אַזוי, דאָס עס האָט מיר געקענט אויסוויזען, אַז איך זעלבסט האָב אַרויסגעזאָגט די פאָלגענדע ווערטער:

„דו האָסט מנצח געוועזן און איך שטאַרב. נאָר פון דעם איצטיגען מאָמענט ביזט דו אויך געשטאָרבען — געשטאָרבען פאַר דער וועלט, פאַר'ן הימעל און פאַר דער האָפנונג. אין מיר האָסטו געלעבט; און יעצט זעהסטו אין מיין טוידט, זעהסט אין דער דאָזיגער אָפּשפּיעגלונג, ווי דו האָסט זיך ענדליך זעלבסט געטוידטעט.

איבערזעצט פ. אלעקסאנדראוויטש.

(פאָרטזעצונג פון צוועלפטען העפט).

א חוץ דעם האָט ער נאָך געליטען פון אַן'אונגאַטירליך שטאַרקען פחד, אונטער וועלכען ער איז ווי א שקלאַף אונטערגעוואָרפען געוועזען. — איך וועל צו גרונד געהן, האָט ער געזאָגט, — איך מוז צוליעב דעם דאָזיגען נאַרישען איינגעבילדעטען שרעק פאַר דער צייט פון דער וועלט אַוועקקומען. אָט אַזוי און נישט אויף קיין אַנדער אופן וועט עס מיט מיר א סוף נעמען. נישט פאַר די קומענדיגע געשעהענישען גופא האָב איך מורא, איך שרעק מיר נאָר פאַר די פאָלגען, וואָס וועלען פון זיי אַרויסקומען. בלויז דער געדאַנק אָן וועלכען עס איז פאָרפאַל, מעג ער אפילו פון דער גאַנץ געוועהנליכסטער אַרט זיין, אָבער א פאָרפאַל, וואָס קאָן אָט די דאָזיגע אונערטרעגליכע געמיטס-אויפרעגונג ביי מיר אַרויסרופען, יאָגט מיר א שוידער דורך אַלע ביינער דורך. דאָס, פאַר וואָס איך האָב מורא, איז נישט די געפאַהר גופא, נאָר איהר אונפערמיידליכע ווירקונג: דער שרעק. אין דעם דאָזיגען נערווען-צורודערטען צושטאַנד פיהל איך, אַז פריהער אָדער שפּעטער וועט מוזען קומען יענער שרעקליכער מאָמענט, וואָס ראַנגלענדיג זיך מיט דעם מורא'דיגען געשפּענסט „פחד", וועל איך צוזאַמען מיט מיין שכל אויך מיין לעבען פערלירען.

מיט פערשיעדענע הפסקות און דורך אָבגעריסענע אונבעשטימטע רמזים האָב איך זיך דערוואוסט פון נאָך אַן'אַנדערער משונה'דיגער אייגענטימליכקייט פון זיין גייסטיגען צושטאַנד. וואָס עס געהער זיך אָן צו דער געביידע, אין וועלכער ער האָט געוואוינט, איז ער דערצו דורך געוויסע אַבערגלויבישע איינבילדענישען צוגעבונדען געוועזען. וואָהנענדיג דאָרט א משך פון כמה יאָהרען האָט ער זיך נישט מעהר געוואָגט פון דאָרטען אַרויסצוציהען, צוליעב א טעם, וואָס ער האָט מיר דערקלערט מיט אַזעלכע רמזים און סודות, וועלכע לאָזען זיך גאָרנישט איבערגעבען. דורך זיין לאַנגיעהריגעם ליידען, ווי ער האָט נאָך דעם ערקלערט, איז איהם בעפאַלען אַזא געוואַלט, וואָס זיינע אייגענטימליכקייטען ליגען אין דער אויסווענדיגסטער געשטאַלט און אין דעם מאַטעריאַל, פון וועלכען זיין שטאָמשלאָס איז געבויט. דורך די זאָנדערבאַרע געשטאַלט פון די גרויע מויערן און טורעמס, דורך דעם אומעטיגען טייך, אין וועלכען אַלץ שפּיגעלט זיך ווידער אָב, איז איבער זיין גייסט יענער געוואַלט-צושטאַנד געקומען.

ער האָט מודה געווען, חאָטש נישט זעהר גערן, אַז פיעל פון דער אומעטיגער שטימונג, וואָס האָט איהם אַזוי אין דרייען איינגעבויגען, קאָן מען אויף א נאַטירליכערע און אַסך מעהר ערקלערבאַרע סבה אָנווייזען:

— אויף די שווערע און לאַנג דויערנדיגע קראַנקהייט פון זיין שוועסטער, וועלכע ער האָט אַזוי צערטליך געליעבט, און פון וועלכע ער מוז זיך פריהער אָדער שפּעטער אויף עביג שיידען. זי איז געוועזען זיין לעצטע און איינציגע קרובה און שוין פון לאַנגע יאָהרען זיין איינציגע בעגלייטערין אין לעבען געוועזען. — איהר אָבשיידען פון מיר — האָט ער מיר געזאָגט מיט אַ ביטערקייט, וועלכע איך וועל קיינמאָל ניט פערגעסען, — וועט מיך מאַכען פאַר דעם האָפנונגלאָזעסטען און צוזאַמענגעבראָכענסטען מענשען אויף דער וועלט, פאַר דעם לעצטען צווייג אין דער אַלטער פאַמיליע אוסהער. בשעת ער האָט די דאָזיגע ווערטער געזאָגט, איז לעדי מאַדעלאַן (אַזוי האָט זיין שוועסטער געהייסען) ווייט אין הינטערגרונד פון צימער לאַנגזאַם פאַרביי־געגאַנגען און איז, מיך ניט בעמערקענדיג, פערשוואונדען געוואָרען. איך האָב זי בעטראַכט מיט דעם העכסטען ערשטוינען, אין וועלכען עס איז פערמישט געוועזען עטוואָס פּחד, וואָס איך גופא קאָן זיך וועגען איהם קיין רעכנונג ניט אָבגעבען. נאָכקוקענדיג מיט מיינע אויגען איהרע אַוועקשוועבענדיגע טריט, האָב איך זיך פּלוצלונג געפיהלט ווי אַרומגעקלאַמערט פון אַ פראָסטיגער ערשטאַרונג. ווען עס האָט זיך ענדליך הינטער איהר אַ טהיר פערשלאָסען, האָב איך, ניט ווילענדיג, מיינע אויגען אויף איהר ברודער אָנגעשטעלט; ער האָט אָבער זיין געזיכט מיט די הענד פערדעקט, און איך האָב נאָר געקענט בעמערקען, אַז זיינע אָבגעמאָגערטע פינגער, צווישען וועלכע עס זענען מאַנכע ביטערע טרעהרען דורכגערונען, זענען געוואָרען נאָך מעהר בלייכער ווי געוועהנליך.

לעדי מאַדעליינס קראַנקהייט האָט אַ לאַנגע צייט געשפּאָט איבער די הייל־קונסט פון די דאָקטוירים, אַ לאַנג דויערנדיגע מיעדיגקייט און ענטקרעפטונג פונ'ם גאַנצען קערפּער, פערבונדען מיט אָפטע, חאָטש באַלד פאַראיבערגעהענדיגע, אָנפאַלען פון עטוואָס שטאַרקראַמפּפיגער נאַטור, האָבען געבילדעט די אונגעוועהנליכע דיאַגנאָזע פון איהר קראַנקהייט. ביז יעצט האָט זי זיך געגען דער ווירקונג פון איהר קראַנקהייט העלדיש געהאַלטען און איז ניט געוואָרען בעטלעגריג. אין דעם טאָג פון מיין קומען, בין השמשות־צייט, האָט זי שוין ניט מעהר געקאָנט, ווי דער ברודער האָט מיר אין אָבענד שטאַרק אויפגערעגט דערצעהלט, — זיך האַלטען געגען דער צוזאַמענברעכענדיגער געוואַלט פון איהר קראַנקהייט. איך האָב ערפאַהרען, אַז דער אָנבליק, וואָס איך האָב פון דער דאָזיגער פרוי בעקומען צו זעהן, וועט וואַהרשיינליך שוין דער לעצטער זיין, און אַז איך וועל די לעדי, ווענינגסטענס ביי איהר לעבען, שוין מעהר ניט זעהן.

דעם צווייטען טאָג פון מיין קומען איז איהר נאָמען נישט מעהר דערמאָהנט געוואָרען נישט דורך אוסהער און נישט דורך מיר. דעם גאַנצען יענעם טאָג בין איך שטאַרק בעשעפטיגט געוועזען עטוואָס צו פערגרינגערן די שווערמיטיגע שטימונג פון מיין פריינד. מיר האָבען ביידע צוזאַמען געמאָלען אָדער געלעזען; אָדער איך האָב זיך מיט פער׳חלום׳טער אויפמערקזאַמקייט צוגעהערט צו די ליידענשאַפטליכע פאַנטאַזיען פון זיין אויסדרוקספאָלען גיטאַרע-שפּיעלען. אָט אַזוי בין איך אַריינגעפיהרט געוואָרען דורך די פערטרויליכקייט צו מיר, וואָס איז פון יעדע מינוט אַלץ אינטימער, אָפענהערציגער און אויפריכטיגער געוואָרען, אין די פערבאָרגענסטע ווינקלען פון זיין וועזען. נון אָבער האָב איך מיט דער גרעסטער ביטערקייט געמוזט איינזעהן, אַז עס זענען אומזיסט אַלע מיינע בעמיהונגען און אָנשטרענגונגען אויפצומינטערן אַ געמיט, ביי אַזאַ איינעם, וואו דער שווערער קומער איז שוין געוואָרען אַזוי טיעף איינגעוואַקסען אין זיין גייסט, גלייך ווי עס וואָלט געווען אַן׳איינגעבאָרענער טייל פון זיין וועזען, אַזוי, אַז דער קומער זיינער האָט זיך ווי אַן׳אומעטיגע, אונאויפהערליך פייניגענדיגע אויסשטראַהלונג אַריבערגעטראָגען איבער אַלע ענינים פון זיין וועלט, סיי מאָראַלישע סיי פיזישע.

איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען די פיעל ערנסטע שטונדען, וועלכע איך האָב פערבראַכט אַליין מיט דעם עלטסטען פון דער פאַמיליע אוסהער. זאָל איך אָבער וועלען פּרובען גענויער פונאַנדערגליעדערן די שטודיען און בעשעפטיגונגען, אין וועלכע ער האָט מיך אַריינגעצויגען אָדער אַריינגעפיהרט, לויט זייער אייגענטימליכען אינהאַלט, ווייס איך, אַז דאָס וועט מיר נישט געלינגען! זיין אויפגערעגטער אידעאַליזם, וואָס איז מיט קיין שום זאַך נישט צופריעדען געוועזען, האָט איבער אַלץ געוואָרפען אַ גרעליג פלאַקערדיגען שימער. די לאַנגע אימפּראָוויזאַציעס פון זיינע קבֿרים-געזאַנגען וועלען מיר שטענדיג קלינגען אין מיינע אויערן, צווישען אַ סך אַנדערע זאַכען איז מיר געבליבען אין זכרון אַ שמערצליכע עראינערונג פון אַ ניגון, וועלכען ער האָט פון קאַרל מאַריאַ וועבער אַ מעלאָדיע אויף זיין שטייגער איבערגעמאַכט. די מאָלעריען, מיט וועלכע זיין אויפגערעגטע פאַנטאַזיע איז בעשעפטיגט געוועזען, און וואָס זענען איינע נאָך דער אַנדערער אין נישט דייטליכע און אונבעשטימטע ליניען אויף דער ליינוואַנד ענטשטאַנען, האָט אויף מיר אַרויפגעיאָגט אַזאַ מין שוידער. וואָס דעסטאָ וועניגער איך האָב זיך געקאָנט דערוויסען די ריכטיגע אורזאַכע דערפון, אַלץ העפטיגער איז עס געוועזען. נאָך היינט שטעהען מיר ווי לעבעדיג פאַר

די אויגען יענע בילדער לויט זייער בעדייטונג, און דאָך וועל איך מיך בעמיהען אומזיסט, ווען איך זאָל וועלען ווידער אַרויסברענגען אין מיין זכרון חאָטש עפּיס מעהר ווי גאָרנישט, דאָס וואָס עס לאָזט זיך אין ווערטער אויסדריקען, וועניגסטענס איז דאָס אונמעגליך פאַר מיר אונטער די אומשטענדען, אין וועלכע איך האָב זיך דאַמאָלס געפונען. דורך אומהערס אײנפאַכהייט און קלאָרעס אויפטרעטען פון זיין אַבזיכט האָט ער פערשטאַנען מיין אויפמערקזאַמקייט צו זיך צוציהען און אין העכסטען גראַד איבער מיר צו געוועלטיגען. אויב עס האָט זיך עמיצען אַמאָל איינגעגעבען פאַרצושטעלען אַן'אידעע קלאָר און דייטליך, איז דער „עמיצער" נישט געוועזען קיין אַנדערער ווי נאָר ראָדעריך אומהער. די בילדער, וואָס דער דאָזיגער מעלאַנכאָליקער האָט אויף לייַנוואַנד אויפגעצייכענט, האָבען אויף מיר אַרויסגעיאָגט אַ געוואַלדיגען אונערטרעגליכען שוידער; קיינמאָל אין מיין גאַנץ לעבען האָב איך נישט עמפּפונדען אַפילו קיין שאָטען פון יענעם שוידער, זאָגאַר נישט ביים בעטראַכטען די טרוימערישע בילדער פון פוזעל, וועלכע זענען געוויס גענוג פאַנטאַסטיש און דערביי אויך רעאַליסטיש.

איינע פון מיין פריינדס פאַנטאַסטישע שעפּפונגען, וועלכע זענען נישט אַזוי משוגה'דיג ווילד געווען, וויל איך דאָ, חאָטש אַלס שוואַכע פּראָבע, אין ווערטער איבערגעבען. אויף אַ קליין בילד איז געווען אויסגעמאָלט דאָס אינעווענינסטע פון אַן'אונגעהייער לאַנגען און שטאַרק ווינקעלדיגען געוועלבטען טונעל; די נידריגע, גלאַטע, ווייסע מויערן זענען געוועזען אָהן אַ שום אַבזאַץ אָדער בעפּוצונג. געוויסע נעבען־זאַכען אויף דער צייכנונג האָבען געדינט דערצו, צו ערוועקען די אויפמערקזאַמקייט פון בעאָבאַכטער, אַז ער זאָל דערזעהן, דאָס דער דאָזיגער געוועלבטער גאַנג געפינט זיך אַ היבש ביסעל טיעף אונטער דער ערד. דערביי איז נאָך אין דער גאַנצער לענג אין קיין איינציגער שטעלע נישט געווען צו בעמערקען ערגעץ וועלכען אויסגאַנג; דאַסגלייכען איז נישט געווען צו זעהן נישט קיין פאַקעל אָדער אַ וועלכען נישט איז אַנדערן מיטעל פון געקינסטעלטער בעלייכטונג, און דאָך איז די וועלבונג געווען בעגאָסען מיט אַ ים בלענדענדע שטראַהלען, וועלכע האָבען דאָס גאַנצע בילד אַ מין פער'בשופ'טען גלאַנץ צוגעגעבען.

אויבען האָב איך דערמאָהנט, וועגען אַ קראַנקהאַפטען צושטאַנד אין מיין פריינדס געהערס־נערווען, צוליעב וועלכע דעם ליידענדען איז נישט מעגליך געוועזען צו פערטראָגען די מינדעסטע מוזיק־קלאַנגען, אויסער געוויסע ווירקונגען פון סטרונעס־אינסטרומענטען. אפשר איז דאָס געווען צו-

ליעב דעם, וואָס ער גופא האָט געשפּיעלט אויף אַ גיטאַרע, וואָס האָט צוגעגעבען זיין פּאָרטראַג אַ פאַנטאַסטישען חאַראַקטער פון העכסטען גראַד. וואָס עס געהער זיך אָן צו זיין טאָנזאַץ און די ווערטער — דען ניט זעלטען האָט ער בעגלייטעט די מוזיק מיט זיינע אייגענע, אין גראַמען צוגעפּאַסטע אימפּראָוויזאַציעס — האָבען זיי געמוזט געוויס זיין די פאָלגען פון זיין טיעף אינערליכער פערזונקענהייט, און זיי זענען עס באמת טאַקי אַזוי געוועזען. וועגען דער דאָזיגער זעלענשטימונג, וואָס האָט זיך בעוויזען נאָר אין בעזונדערע אויגענבליקען פון דער העכסטער קינסטלערישער בעגייסטערונג, האָב איך שוין אויבען דערמאָהנט. די ווערטער פון איינער פון יענע ראַפּזאָדען זענען מיר אָהן וועלכע ניט איז אָנשטרענגונגען געבליבען אין זכרון, אפשר האָבען זיי אויף מיר דעריבער אַזאַ טיעפען איינדרוק געמאַכט, ווייל מיר האָט זיך דאָס ערשטע מאָל, זייט איך בין אין מיין פריינדס הויז געקומען, געדאַכט, אַז איך הויב אָן בעמערקען אונטער דעם פערבאָרגענען אָדער מיסטישען אינהאַלט פון די דאָזיגע ראַפּזאָדען. אַז אוסהער ווייס גאַנץ גענוי, דאָס זיין טיעפער פערשטאַנד האַלט זיך ניט מעהר פעסט אויף זיין טראָהן. די פערזען, וועלכע האָבען געטראָגען די איבערשריפט „דער פערצויבערטער פּאַלאַץ" האָבען געקלונגען, האָטש ניט וואָרט ביי וואָרט, אָבער אונגעפעהר פאָלגענדער־מאַסען:

אַמאָל ביז'ן בלויען הימעל דערהויבען
האָט זיך אַ פּאַלאַץ, פול שטאָלץ און פול פּראַכט,
און הייליגע מלאכים פון אויבען —
האָבען זיך דאָרטען אַ וואָהנונג געמאַכט. —
בעגאָסען מיט פורפור־ליכט, בליץ און בלאַנק
איז דער גיעבעל, ווי פון אַ צויבער־וואָרט
דען אַ קעניג — דער געדאַנק
געהערשט פון עביג האָט דאָרט.

דאַמאָלס אויך — דאָך פון לאַנג שוין צערונען
זענען יענע פּראַכטפולע צייטען, אַך! —
געפלאַטערט האָבען פלאַגען ווי זונען
העל אַלס אַ צייכען פון זיעג הויך פון דאַך,
און פון דרויסען יעדעם מינדסטע שויערן
פון דער קלענסטער בעוועגונג פון דער לופט
געבלאָזען האָט איבער דעם שלאָס מויערן
ווי אַ קיהל און פריש ערקוויקענדיג דופט.

דורך צוויי פענסטער־שויבען ווי קריסטאַל קלאָר
זעהט מען ווי אין דעם זאַלאָן דעם לאַנגען,
זיך ריטמיש בעוועגען אַ גייסטער־כאָר,
אונטער צויבערהאַפטע זיסע קלאַנגען.
אויף אַ טראָהן ווי רובינען בלאַנקט און בליצט
אין אַ פערצויבערט לופט־שלאָס פול מיט פראַכט,
אויסגעפוצט אַלס וועלט־בעהערשער דאָרט זיצט
אַ קעניג פול מיט פרייד, מיט שטאָלצען מאַכט.

און געווען אין פּאַלאַץ איז אַ טויער
פון טייערסטע סאַפּיר און עלפענביין,
דורך וועלכע געהערט האָט יעדעס אויער
זינגען צויבער־ווערטער גאָר וואונדער שען.
ווי אַ בת־קול דורך די לופט געקלונגען,
געקלונגען פון נאָהנט, געקלונגען פון ווייט;
ס'האָבען היילינע מלאכים בעזונגען
דעם קעניגס גלאַנץ, דעם קעניגס הערליכקייט.

דאָך וועה! אויסגעבראָכען איז גאָט'ס צאָרן
עס ראַנגעלט דער קעניג זיך שוין מיט'ן טוידט,
ס'איז פון שלאָס אַ פינסטער אָסטראָג געוואָרען,
ס'האָט דער טייוועל שוואַרצע שאָטענס פערשפּרייט.
אַך! פערשוואונדען איז יענע גוטע צייט,
ס'איז פון פּאַלאַץ קיין זכר געבליעבען.
ס'האָבען אין שלאָס פול פּראַכט פול הערליכקייט
שדים פון גיהנם זיך פערקליבען.

מען זעהט דורך די צוויי רויט־העלע פענסטער
בילדער, אָה ווי שרעקליך, ווי שוידערהאַפט,
ס'קלינגט אַ מוזיק פון שוואַרצע געשפּענסטער
געטריבען, געבלאָזען מיט אַשמדאי'ס קראַפט.
און פּונקט ווי אַ ניקס דורך בלייכע קליפּען
זעהט מען דורך דאָס טויער ווי סע וואַרפען
מיט אַ שפּעטיש לאַכען אויף די ליפּען
זיך אַ גאַנצער כאָר פון גייסטער לאַרפען.

(פאָרטזעצונג קומט).

טשײלד האראָלד פון לאָרד בײראָן, איבערזעצט י. בלײכער.
(פאָרטזעצונג פון פירצעהנטען העפט)

XXV.

„קאָנװיענציאַ״ אַזױ הײסט יענער שׂד,
װאָס האָט געטריבט בײ ריטער׳ס דעם פערשטאַנד;
אין מאַריאַלװאַס שלאָס פון פאָלק געשפּעט,
שטאָט פרײד געבראַכט אַ טרױער אױפ׳ן לאַנד.
דאָ האָט געהאַט די דומהײט איבער־האַנד,
ליסט האָט ערדרײכט, װאָס ס׳האָט פערשפּיעלט דאָס שװערד,
קײן לאָרבער בליהט, װאו דעם בעזיעגטענס שאַנד
האָט זיך צום זיעגערס פיהרער אומגעקעהרט.
װי צונד אין אונזער זיעג בײ לוזיאַנער ערד.

XXVI.

אָ, ציִנטראַ! זינט דעם טאָג פון קריעגס־ראַטה
פערשאַפט דײן נאָמען הארצװעהטאָג דעם בריט,
עס שעהמען זיך די מעכטיגע פון שטאַט —
װער ס׳װערט ניט רױט, פערמאָגט קײן שאַנד מעהר ניט.
װי װעט די צוקונפט שליכטען יענעם שריט!
און נאַכבאַר־פעלקער שפּעטען דען ניט שױן,
פון פיהרערס, װאָס זײ זענען שטאַרק געניט
אין פיהרען קריעג, און דאָך איז זײער לױן —
פעראַכטונג בײ דער װעלט און שאַנד און שפּאָט אַלײן?

XXVII.

אַזױ האָט האַראָלד אָפט פון דעם געקלערט,
װען ער פלעגט אומגעהן אין די בערג אָהן צװעק.
ס׳איז שען אַרום, — דאָך מעהר װי עס בעגעהרט
אַ שװאַלב די לופט, ציהט איהם אין װײטען װעג.

פיעל נאכגעדענקט האט ער אין יענע טעג
און פון זיין לעבען, און פון צייט צו צייט
פלעגט פלאגען דאס געוויסען, וואס אוועק
איז יוגענד בלויז אין אויסגעלאסענקייט.
און אפט בעטריבט זיין בליק, פון וואס די זעעלע ליידט.

XXVIII.

א רייט-פערד שנעל! און צונג פערדרייזט ער ווייט
פון מילדען לאנד, וואו ס'אטהעמט לינד די ברוכט.
פון קימער האט זיין זעעלע זיך בעפרייט,
און דאס מאל שוין ניט מעהר דורך זינד און לוסט...
ער פאהרט — וואוהין? — דאס איז איהם נישט בעוואוסט,
געווען איז דאך זיין וואנדער-וועג נאך לאנג;
פיעל לענדער האט ער דורכרייזען געמוזט,
ביז ס'איז געשטילט געווארען זיין פערלאנג,
בעפרידיגט דאס געמיט, געזעטיגט דעם געדאנק.

XXIX.

אין מאפרא האלטען מיר א וויל אונז אויף —
דא האט געלעבט די ארעמע קעניגין 1),
היינט הערשט צוגלייך דא קירך און הויף,
נאך ארגיען האלט מען מעססען דרין,
פון גלח, הויפלינג ווערט א שלעכטער מין;
דען בבל'ס זינד 2) האט איהר הויז זא צינד,
אזוי אין פראכט געציערט, אז איהרע זיהן
פערגעסען אן דעם בלוט, וואס דורך איהר רינט,
און קניען פאר די פראכט, וואס האלט פערדעקט די זינד.

1) די קעניגין מאריא פראנציסקא (1777—1816) זי איז נאכהער וואהנזיניג געווארען.

2) דאס פאבסטטהום.

XXX.

דורך רײַך בעפרוכטעטאָלען און דורך בערג
(ווי וואָלט צו זײַ אַ פרײַעס פאָלק געפּאַסט!),
פול פרײַד, בעצויבערט גאַנץ פון גאָטעס ווערק,
טשײַלד האַראָלד רײַט אום צונד אין פולער האַסט,
אַ פוילער וואָלט זײַן אײַלעניש פערהאַסט
און וואָלט געשטוינט: אַ מענש וואָס לעבט בעקוועם —
וואָס רײַזט ער אום? וואָס נעהמט ער זיך אַ לאַסט?
אָ ס'איז אויף בערג שוין אָטהמען אַנגענעהם!
און ווער בלויז לוקסוס שעצט, געניסט קײנמאָל פון דעם.

XXXI.

ס'פערבלאַסט די בערג-קײט מעהר און ווײַכט דעם שײַן.
די טאָלען זענען צונד שוין מינדער רײַך,
בײַם האָריזאָנט פלעכט אַלץ אין גאַנצען אײַן,
ווי ווײַט דער בליק גרײַכט איז די לאַנדשאַפט גלײַך.
און אָט, בעווײַזט זיך שפּאַניענס קעניגרײַך.
דאָרט איז אַ פּאַסטוך, וואָס ער טרײַבט זײַן שאָף,
בעוואָפּענט מיט'ן קריעגס-מאַן צוגלײַך:
רונד וואָהנט דער פײַנד, און דרום מוז זײַן קאַפּאָוו
צו שיצען לײַב און גוטס, ווער ס'וויל ניט זײַן אַ שקלאַף.

XXXII.

וואו סגרענצען די לענדער, וואָס צושײַדט
פון פּאָרטוגאַל, איהר שוועסטער — שפּאַניענס ערד?
זיך גריסען זענען קעניגינס דאָרט גרײַט —
האָט זײַער גרוס דען טאַגאָס שטראָם געשטערט?

האט זייער בונד סיערראַ דען פערוועהרט ?
אַ צוים אַ הויכער, ווי חינעזער וואַנד ?
ניין ! פון אַ טייך ווערט קיין געריוש געהערט,
קיין צוים צו זעהן, און ס'איז אויך וואויל בעקאַנט —
דאָ איז קיין בערג פארהאַן, ווי די ביי פראַנקרייכס ראַנד.

XXXIII.

אַ זילבער-טייכעל פליסט דאָרט אָהן געריוש,
פון שטראָם דעם נאָמען ווערט מען קוים געוואָהר,
צווייַ לענדער שיידען זיך דורך איהם נאָר בלויז.
דאָרט, אויף זיין שטאַב געלעהנט, אַ פאַסטוך נאָר
שטעהט פויל ביים ברעג, און קוקט, ווי ריין און קלאָר
און פריעדליך צווישען פיינד דער שטראָם זיך ציהט;
דען שטאָלץ איז ווי דער נאָבעלסטער סעניאָר
אַ שפאַניער-פויער און דעם אונטערשיעד
פון איהם ביז לוזיער שקלאַף פערגעסט ער קיינמאָל ניט.

XXXIV.

פון פאָרטוגאַלס און שפאַניענס גביל נישט וויים
רוישט גוואַדיאַנאַס שוואַרצעס וואַסער בעז;
בעזונגען איז געווען אין אַלטער-צייט
איהר ווילדער צאָרן, מאַכט און גרויס.
דאָ פלעגט געשעהן אָפט דער צוזאַמענשטויס
פון ריטערס אין דעם מאַורס לעגיאָן,
געפאַנצערטען אין אייזען, דענסטמאָל געהט,
געהערשט האָט דאָ דעם קריסט'ס און טערקענס פאָהן, —
ערשוואונדען איז דער מאַורס פון דאַנ'ן, זינט דעמאָלט אָן.

XXXV.

אַ שפּאַניען, שטאָלצעס לאַנד! וואו איז זי היינט
די פאָהן, וואָס פּעלאַגיאָ האָט געטראָגען דאַן,
ווען קאַוואַס פאָטער האָט געבראַכט דעם פײַנד
זיך נוקם זײַן אָן אויסוואורף — דײַן טיראַן? 1)
אַ יענע פאָהן צי איז זי נאָך פאַרהאַן?
געפלאַטערט האָט זי שטאָלץ, ביז ס'האָט דײַן שווערד
אין גאַנצען שוין פעריאָגט דעם מוסעלמאַן,
און ס'האָט דײַן קרײַץ דעם האַלב־מאָנד אָבגעצעהרט,
און האָט אויס אַפריקאַ אַ פרויען־קלאָג געהערט.

XXXVI.

לעבט ניט דער אַלטער רוהם אין ליעד אַליין?
אַזוי טראָגט שוין דעם העלדען'ס מזל אוים:
קוים ווערט צופאַלען נאָר זײַן דענקמאָל־שטיין,
דערמאַהנט איהם נאָך דעם פאַסטוכס ליעדעל בלויז.
אַ שטאָלצקייט, זעה אַראָב! — זײַן הערליך הויז
איז שוין ניטאָ — געבליעבען איז — אַ ליעד,
דײַן גרויסקײַט האָסט פערטרויט בײַם פאָלק אין שוים. —
אין טראַדיציאָנען בלײַבט זי אָבגעהיט,
ווען שמייכלערײַ הערט אויף, און חראָניק רעדט שוין ניט.

(פאָרטזעצונג קומט).

1) ראָדריג דער וועסטפאַלישער קעניג האָט אוועקגעפיהרט גראַף יוליאַן'ס טאָכטער קאַווא. דער גראַף נקמה צו נעהמען האָט געבראַכט די מאַווריען אויף שפּאַניען, און האָט געשלאָגען ראָדריגאָ אין 711 יאָהר בײַ קסערעס דע לאַ פּאָנטענאַ. פּעלאַגיאָ האָט דענסטמאָל צונויפגענומען אַ הויפען פון די אַנטלאָפענע קריסטען און געגרינדעט אַ מלוכה אין אַסטוריען.

(פֿאָרטזעצונג פֿון פֿיערצעהנטען העפֿט).

— די דאַמע, ווײַזט אויס, מוז געפֿעהרליך קראַנק זײַן! — האָט ער זײַנע קאָלעגען צוגעשעפּטשעט.

נון האָבען איהר די איבריגע אויך אָנגעקוקט. — זי האָט די הײסע ווערטער דערהערט און געלאַכט ביטער. — — — — יאָ, זי איז קראַנק אויף אַזאַ קראַנקהײט וואָס קײן דאָקטאָר קאָן איהר נישט אויסהײלען! — בײַ איהר אינעווײניג האָט זיך ווי עפּיס איבערגעריסען און זי איז ווי אין גאַנצען צעבראָכען געוואָרען. האָט זי דען ווירקליך נאָך אויף וואָס צו האָפֿען? האָט זי דען טאַקי נאָך געקאָנט מײנען, אז ער וועט קומען און וועט זי מיט'ן קינד צונעמען? וועט איהר די עהרע איהרע צוריקגעבען? אויף וואָס אײגענטליך האָט זי דען געוואַרט?? — — — ער איז אַ פּאָדליעץ! — — — —

— — נײן. נײן! אַזוי זעהט קײן פּאָדליעץ נישט אויס! ער האָט געליטען גלײַך מיט איהר! און אין איהר פערצווײַפעלטער לאַגע האָט זי נאָך אויף איהם רחמנות געהאַט, אויף איהם, וואָס האָט יעצט געגאָסען די גרעסטע פרײַדע אין דער זײַט פֿון זײַן שענער יונגער פרוי אין גרעסטען גלאַנץ און לוקסוס! זאָל דער אָפֿיציער האָבען רעכט געהאַט, האָט ער זיך ווירקליך פֿאַר געלד פערקויפֿט? ווי האָט ער דאָך אויף איהר געזאָגט? שטאָלץ, עגאָאיסטיש, נאַריש!! — — — — זאָל די דאָזיגע רענאַטע פֿאַר איהר זיך נוקם זײַן — — — האָט זי דען דעם געפֿיהל פֿון נקמה? — — — — איהר שטאָלץ האָט זיך ווילד אויפגעשטעלט! וואָס פֿאַר אַ ווערטה האָט אָבער געהאַט דער שטאָלץ געגען די ליעבע, וואָס נישט קוקענדיג אויף אַלץ וואָס זי האָט זיך שוין אָנגעליטען, האָט דאָך אין איהר האַרץ ווי אַ העליש פֿלאַם געפֿלאַקערט?

אַננאַ איז די פּאָטסדאַמער בריק אַריבערגעגאַנגען. מיט פֿינסטערע בליקען האָט זי אַראָבגעקוקט אין דאָס שוואַרצע, פֿוילע וואַסער. דאָרט אונטען איז רוהיג! אָבער דאָ אויבען? זי קאָן נאָך צעהנדליגער יאָהרען לעבען! זי איז נאָך קײן דרײסיג יאָהר נישט אַלט! און די פֿעראַנטוואָרטונג פֿאַר איהר און פֿאַר'ן קינד, נישט נאָר די פֿעראַנטוואָרטונג נאָר אויך די ערהאַלטונג בײַם לעבען פֿון קינד איז אויף איהר געלעגען! זי האָט טיעף אָבגעזיפֿצט און האָט נישט בעמערקט, אז זי האָט זיך אָן פֿרײַלײַן בעטינאַ מאַרסו אָנגעשטויסען, וועלכע איז מיט אַ נאָטען־מאַפּע אונטער'ן אָרעם פֿון דער קאַרלסבאַדער שטראַסע אין דער פּאָטסדאַמער שטראַסע אַרײַנגעקעהרט.

— פרײַלײַן זאַנדערס, איהר געהט דאָך ווי אַ נאַכט־וואַנד־לערין, און איך ווינק צו אײַך און מאַך מיט די ליפּען פּססססס און פּעכטעל מיט די אָרעמס! — האָט די זינגערין מיט אַ לוסטיגע שטימע געזאָגט.

— פערצײַהט מיר, — האָט זיך אַננאַ אָבגערופען, ווי פון אַ פעסטען שלאָף געוועקט. מען האָט געקאָנט אָן איהר געזיכט און אָן איהר גאַנצע האַלטונג דערקענען, אַז עס קאָסט איהר פיעל מיה זיך אויף די פיס צו האַלטען — —

— דער ליעבער הערר גאָט האָט אײַך מיר צוגעשיקט אָדער איך האָב אײַך דורך די מאַכט פון מײַנע געדאַנקען ווי אָן אַ נישט זיכטבאַרען דראָטה צוגעצויגען; אַזוי שטאַרק האָב איך פון אײַך געקלערט! האָט די זינגערין ווײַטער גערעדט. — —

— פון מיר? — —

— יאָ, פון אײַך! אַ האַלבע שעה האָב איך היינט אין דער פריה פון אײַך גערעדט, אָהן אַנ'אָבשטעל! — —

— פון מיר? מיט וועמען?

— מיט מײַן צאָהן־אַרצט. איהר ווייסט דאָך, מסתמא, אַז זײַט אַ וואָך בין איך ווידער אין זײַנע נעגעל. היינט האָב איך ענדליך מײַן ציעל דערגרײַכט און ברענג אַ גוטע בשורה! — — דערבײַ האָט זי אַננאַ'ן פאַר'ן האַנד אָנגענומען און איהר כמעט ווי אין אויער אַרײַנגעשעפּטשעט: ס'הייסט מײַן צאָהן־אַרצט איז דער בעריהמטער אַלטער שאָלצינג, אַ זעהר רײַכער מאַן; רײַך אויף דעם חשבון פון זײַנע פּאַציענטען, וואָס מוזען נאָך פאַר זייערע שמערצען מיט גוט און בלוט בעצאָהלען. אַ טיכטיגער אַרצט איז ער, דאָס קאָן מען נישט זאָגען — — — אָבער טײַער — — — בררר! אָבער דאָך, דאָס געהט אײַך נישט אָן, ליעבעס פרײַלײַן. שאָל־צינג איז דער ליעבענסווירדיגסטער פײַנסטער מענש, אַלט אונגעפעהר — — — —, נאַ, לאָמיר זאָגען צוויי־דרײַ און זעכציג יאָהר. ער איז אַנ'אַלמן, זײַנע קינדער זענען אַלע אויסגעגעבענע. ביז יעצט האָט איהם אַנ'אַדעליגע דאַמע די ווירטשאַפט געפיהרט. זי געהט אָבער קורצליך אַוועק פון איהם, זי האָט עפּיס ערגיץ גאָר אַ גרויסאַרטיגע שטעלע בעקומען. אַזוי איז דער דאָקטאָר געבליעבען גאַנץ אַליין. איך האָב דאָס געוואוסט און האָב אין איהם אַזוי לאַנג אַרײַנגערעדט, אַזוי לאַנג אַרײַנגעטענה'ט, אַז מיר איז שוין טרוקען געוואָרען אין מויל, ביז איך האָב בײַ איהם גע'פועלט ער זאָל אײַך וועלען זעהן! נו, און וועט ער אײַך נאָר דערזעהן איז שוין גענוג,

מעהר דאַרף מען שוין נישט! ער וועט אייך נעהמען, דאָס איז בײַ מיר קיין שום ספק נישט? —

אננאַ האָט די פּאָר פרײדיגע שטראַהלענדיגע זינגערין מיט אַ דאַנק־באַרען בליק אָנגעקוקט און געזאָגט:

— ווי גוט איהר זײַט צו מיר! מיט וואָס וועל איך אייך דאָס קאָנען אַמאָל אָבדיענען? —

— דערמיט וואָס איהר וועט די שטעלע אָננעמען, פרײַלײַן זאַנדערס, — האָט בעטינאַ געענטפערט מיט אַ העכסט צופריעדענע שטימע און האָט גענומען ווײַטער רעדען, — ער בעוואוינט אַ דירה פון צעהן צימערן. צוויי דערפון וועלען אייך געהערען. וואָלט איהר זעהן אַ פּאָר רײַצענדע צימערן, וואָס קוקען אַרויס אין גאָרטען. אייער אַרבײַט וועט נאָר זײַן צו פיהרען די ווירטשאַפט, זאָגען וואָס צו קאָכען צו מיטאָג און אַכטונג געבען אויף די דיענערשאַפט, צוויי דיענסט־מײדלעך און איין דיענער — — — עס זענען דאָ אַ סך געהילפען און טעכניקער. מיר דאַכט זיך אפילו, אַז זיי עסען בײַ איהם. די ביכער פיהרט שלעזינג גופא, איהר וועט נאָר ברויכען איהם אַ קורצע צײַט בײַ די ביכער צו העלפען. דערפאַר בעקומט איהר פרײַ קוואַרטיר פאַר אייך און אָטמאַכען. אַלסדינג אַלסדינג פרײַ און נאָך זעכציג מאַרק אַ חודש. און שלעזינג איז נישט קיין קאַרגער חזיר, איך בעט אייך איבער, עס וועט קומען וועהנאַכטען אָדער געבורטס־טאָג וועט ער אייך שענקען אודאי היבשע מתנות. בעטראַכט אייך נאָר, פרײַלײַן זאַנדערס, אויף אַ פּאָר יאָהר זײַט איהר דאָך אודאי פערזיכערט און אויב איהר וועט זיך איינע די אַנדערע געפעלען, אפשר גאָר אויף אַ לאַנגע לאַנגע צײַט, דען נאָך זײַן טוידט וועט ער פאַר אייך, אין זײַן צוואָה, פערזאָרגען! — —

— איהר זײַט אַן' אָפּטימיסטין, ליעבעס פרײַלײַן מאַרסו, — האָט אננאַ לאַכענדיג געזאָגט! — איהר האָט אין אייער גוט האַרץ פאַר מיר שוין אַ גאַנצע גן־עדן זיך אויסגעמאָלט! אָבער — — — —

— נישטאָ קיין אָבער! ביטע, געהט נאָר דאָרט אַהין און זעהט זיך אַלסדינג אָן! — האָט די קינסטלערין פערדריסליך געמורמעלט, זײַענדיג געקרענקט, וואָס מען האָט איהר התפּעלות אַזוי קאַלט בעגעגענט.

— צו ווען וואַרט אויף מיר דער הערר דאָקטאָר? — האָט אננאַ געפרעגט, שוין ווידער ערנסט —

— צום בעסטען נאָך הײַנט גופא. די זאַך מוז שנעל געטהון ווערען, דען זײַן דאַמע וויל שוין דעם ערשטען יאַנואַר קיין מעקלענבורג

פאָהרען. אָבער גוט וואָלט זיין איהר זאָלט קומען ביי איהם נאָך זעקס דעם זייגער, דאַמאָלס איז שוין ביי איהם נאָך די שפּרעך־שטונדע; ביז זעקס אַרבייטען ער און זיינע אַסיסטענטען פאַר עלעקטרישעס ליכט.

דאָס געשפּרעך האָט נאָך לאַנג געדויערט, מען האָט דעם פּראָיעקט אַרומגערעדט פון אַלע זייטען. רעדענדיג אַזוי זענען זיי ביז צו דעם באָטאַנישען גאָרטען געקומען און זענען זיך פאַרביי דעם לאַנגען מויער ווייטער געגאַנגען. דאָ האָבען זיי אויך די פרוי קאָך געטראָפען, וועלכע האָט אָמטאָן אין אַ שפּאַציר־וועגעלע אַרומגעפיהרט. בעטינא איז צו איהם מיט אַ פריידען־אויסגעשריי צוגעשפּרונגען. דער קליינער האָט זיך געלאָזען ליעב האָבען, קושען און האַלזען. ער גופא אָבער האָט די אַלע ליעבליכקייטען נישט צוריק ערווידערט. נאָר אַננאַ אַליין, וואָס האָט זיך צום ווענינגסטען מיט איהם געשפּיעלט און געלאַכט, און וועלכע ער האָט שטענדיג געזעהן אַנ' ערנסטע און אומעטיג פערטראַכטע, נאָר זי אַליין האָט דעם קינד'ס גאַנצע ליעבע גענאָסען. צו איהר האָט ער זיך צוגעקלעבט, איהר האַלז מיט זיינע קליינע הענדטלעך אַרום־געקלאַמערט. איהר האָט ער דאָס געזיכט געגלעט און איהר זיסע קינדערשע קושען געקושט. אָפט האָט ער מפסיק געווען זיין שפּיעל, איז איהר אויף דעם שויס אַרויפגעקלעטערט און האָט זיך אַזוי לאַנג אַרומגעשאָקעלט ביז ער האָט אַ בעקוועמען אָרט געפונען. דאַן האָט ער זיין קליין קעפּעל פעסט געגען איהר ברוסט אָנגעשפּאַרט, האָט אויף איהר מיט בּרייט אויפגעריסענע אויגען געקוקט און גאַנצע שעה'ן אַזוי רוהיג געבליבען זיצען. אַננאַ האָט איהרע הענד אויף זיין קראַפּט־שפּראָציגען קערפּער אַרויפגעלעגט און איהרע ליפּען אויף זיינע לאָקען אַרויפגעפּרעסט, נאָר ווען נישט ווען האָט זי איהם אַ פריינדליך וואָרט צו־געוואָרפען. ווי אָפט האָט זי זיך פאַר איהם אויסגעוויינט. דערצעהלט אונטער שלוכצען איהר ביטער האַרץ, איהרע ליידען, איהר עלענד און איהרע הייסע בענקשאַפט נאָך דעם פאָטער — — — — — און ער האָט זיך מיט גע־פּרעסטע ליפּען, צו אַלעם צוגעהערט גלייך ווי ער וואָלט יעדעס וואָרט פערשטאַנען; דאַמאָלס האָט זי ערשט געפיהלט וואָס דאָס הייסט מוטער־ליעבע, וואָס איז אַזוי פעסט אין דאָס ווייבערשע האַרץ איינגעוואַקסען. ——

אויך היינט האָט ער זיינע אָרעמלעך נאָך איהר אויסגעשטרעקט. ווי שען האָט דאָס קינד אויסגעזעהן אין דעם דונקעל־בלויען מאַנטעלע בעזעצט מיט ביבער־פעלץ און אין דאָס ביבער היטעלע. דאָס זענען ביידע געווען מתנות, וועלכע די פרוי דראָס האָט איהם שוין אין סעפּטעמבער צום ווינטער־גאַרדעראָבע געשאָנקען, די דאָזיגע גאַרדעראָבע איז אויף איינע

פֿון די מיטערסטע באַזאָרגט געקויפֿט געוואָרען. פֿאַר דעם קליינעם אָטטאָ איז ביי דער פֿרוי פֿאָן דראָם קיין זאַך נישט צופֿיעל געוועזען, נישט צו טייער! ער האָט געמוזט ווי אַ פּרינץ אויסגעפּוצט זיין און אַזוי איז ער אויך געוועזען! אַנגאַ האָט זיך צו איהם צוגעבויגען און איהם זיינע ריינעם קינדערשען שטערן געקושט, זיינע ברוין=גרינליכע אויגען האָבען אין איהר זכּרון אַנ׳ אַנדער פּאָר, ענהליכע צום קינדס אויגען, אַרויסגערופען, אַ פּאָר אויגען, וואָס זעהען זיך יעצט אָן די שענקייט פֿון פּאַריז אָדער אַנ׳ אַנדער רייצענדע שטאָדט אין דרום אייראָפּאַ. אפשר נאָך לאַבענדיג און גליקליך ביי דער זייט פֿון זיין יונגע ווייב!? און זי מוז דאָ דאַרען און ציטערן פֿאַר די צוקונפֿט. זי זוכט אַרבייט בשעת ער לעבט אין לוקסוס און מותרות! ער האָט צומאָל נישט אַנגעפֿרעגט אויב זיין זון נויטיגט זיך נישט אין אַ קליינעם טייל פֿון די מיליאָנען וואָס ער האָט אַזוי לייכט בעקומען, וואָס האָט איהם נאָר געקאָסט אַיין איינציג מאָל ליגען זאָגען פֿאַר דעם שטאַאַט און דער קירכע! ווי בעקוועם די מאַנסלייט האָבען דאָס! אַ פֿאָדלער, פֿאָדלער מענש!

פֿערביטערט ביז צום טוידט, האָט זי זיך געזוכט עטוואָס אויפֿצומונטערן, און האָט, צו די זינגערין זיך ווענדענדיג, געזאָגט:

— איך וועל ביי אייער הערר שאָלציננג מיין מזל פּרובירען, פֿרײַליין מאַרסו, אָבער ווען ער נעמט מיר מיט מיין קינד, און עס איז נישט הינטער דעם עפּיס אַ גאַנץ אויסגעשפּרייט, דאַמאָלס — — — — — — דאַמאָלס — — — — ער איז דאָך נישט מעהר ווי אַ מאַנסביל און וועט מן הסתם נישט זיין קיין יוצא מן הכּלל. וואָרום בכלל זענען זיי אַלע — געמיינע אויסוואורפֿען — — דערביי האָט זיך איהר היבשעם געזיכט שטאַרק פֿערענדערט.

די זינגערין, וועלבע האָט זיך אויף אַזוינע ווערטער נישט געריכט, האָט איהר פֿערוואונדערט אָנגעקוקט. צוערשט האָט זי זיך כּמעט ווי בעליידיגט געפֿיהלט; אָבער עס איז גענוג געווען צו געבען איין בליק אויף די צוזאַמענגעזונקענע פֿרוי, וואָס איז פֿאַר איהר געשטאַנען, אויף דעם אונשולדיגען קינד, דעם לעבעדיגען יתום, וואָס ווייס נעבעך גאָרנישט זיין לאַגע — — — און איהר כּעס האָט זיך אין רחמנות פֿערוואַנדעלט. וואָס האָט די דאָזיגע פֿרוי זיך געמוזט אָנליידען? איהר זאַנפֿטער טאָן, איהר ווייבליכער צויבער האָט גאָרנישט צוגעפּאַסט צו איהרע פֿערביטערטע רעד. נאָך איידער זי האָט בעוויזען צו ענטפֿערן, האָט זיך געהערט אַנ׳ אַנדער שטימע:

— נאַנו, די גאַנצע פּענסיאָן איז צוזאַמען? אָטטאָלע, אָטטאָלע, מיין גאָלדרען קינד!

דאָס האָט געזאָגט פרײַלײַן בערטהאַ ראָזט, וועלכע איז צו זײַ צוגעקומען. אויף איהר אָרעם איז איהר געהאַנגען אַ פּאָטפּאַרור, וואָס איז פאַר איהר פּריהשטיק בעשטימט געווען. איין פּאַק העפטען האָט זי גופא געטראָגען, דעם צווייטען האָט אַ קאָלעגע פון איהר צוגענומען און געהאָלבען טראָגען. בײַדע זענען פון דער שולע געקומען און בײַדע זענען זײַ צוזאַמען דעם אייגענעם וועג געגאַנגען; ווײַל זײַ האָבען בײַדע אין איין גאַס געוואהנט. די ראָזט האָט דעם גוטען און בעשײַרען אויסזעהענדיגען מאַן אַלס העד שנעווינד און איהר קאָלעגע פאַר די דאַמען פאָרגעשטעלט. צוערשט איז בעטינא צוגעקומען, דערנאָך אַננאַ. די לעהרערין איז גליהענד רויט און באַלד דערנאָך בלאַס געוואָרען, ווען עס איז געקומען די רייהע איהר אָבגאָט פאָרצושטעלען; זי האָט נאָך קיינמאָל וועגען אַננאַ'ס שיקזאַל אין דער שולע נישט דערצעהלט און דעריבער איז זי יעצט געבליעבען אין דער גרעסטער פערלעגענהייט נישט וויסענדיג ווי זי זאָל איהר פאָרשטעלען: — דאָס איז אונזער ליעבעס ——————— פר —— פרײַלײַן זאַנדערס! — האָט זי מיט גרויס אָנשטרענגונג אַרויסגעשטאַמעלט, און דאָס איז —————————— קוקט זיך נאָר רעכט איין אין דאָס בעצויבערנדיגע קינד! דאָס איז אונזער פּענסיאָנס־זונען־שײַנדעל, העדר שנעווינר! דער קלײַנער אָטטאָ! דאָס איז דאָך צוקער זיס, נישט אמת?

אַננאַ האָט איהר מיט אַ שאַרפען בליק דורכגענומען און געשוויגען. וואָס האָט זי געזאָלט טהון? בעשעמען די בראַווע פּערזאָן און איהר עלענד פאַר דעם דאָזיגען פּיליסטער אויסדערצעהלען. האָט זי איהר שאַנדע אַזוי טיעף געדעכענט, אַז אַפּילו די ראָסט, וואָס האָט איהר איינפאַך פערגעטערט, האָט זיך אויך געשעמט דעם אמת אויפצודעקען? זי האָט די צייהנער פעסט צוזאַמענגעביסען, און פון ווײַטען האָבען איהר אין די אויערן געקלונגען די ווערטער פון פרעמדען העררן: זעה נאָר, וואָס פאַר אַ ליעבער שעהנער יונגעל דאָס איז! נון, מײַן קלײַנער העדר, קענען מיר שוין עפּיס אַרומלויפען אָדער פּלאַפּלען? — די אַנדערע האָבען געענטפערט און געלויבט אָטטאָ'ס מעלות. און זי, די מוטער, איז געשטאַנען שווײַגענדיג און געמוזט פיהלען, אַז דאָס פערמעגען אַזאַ שענע בעשעפעניש איז אַ חרפה! האָט מען אַ טרוי־שײַן איז דאָס אַ גליק, האָט מען נישט ———

(פאָרטזעצונג קומט).

אייראפּעאישער הומאר.

לעאָ בעלמאָנט.

א ניט דערענדיגט מעשה׳לע.

די קליינע איז נײַן יאָהר אַלט. זי לעזט אַ סך, פּילײַבט צו פּיעל. ס׳איז אָבער שווער פון איהרע צעהיצטע הענדטלעך דאָס ביכעל אַרויסצונעהמען. זי פּרובט שרײַבען . . . צי זי האָט אַ טאַלאַנט? צי דער טאַלאַנט וועט זיך ענטוויקלען? — ווער קאָן אורטיילען; ווער ווייסט, ווי אַזוי פּאָעטישע פליגעל וואַקסען?

די קליינע בעזיצט אַ נשמה און פּרובט דיזע נשמה אַרויסווײַזען, ווי זי קאָן . . .

נעכטען האָט זי זיך אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל בײַ איהר מוטערס טישעל. פון אונטער׳ן פענסטער האָב איך געזעהן, ווי זי האָט אַ לאַנגע צײַט איהר שטערן מיט דער האַנד געדריקט, ווי זי האָט נערוועז אַוועקגעשאַרט איהרע בלאָנדע לאָקען, וואָס זענען אויף איהר האַנד אַראָבגעפאַלען, ווי זי האָט אונגעדולדיג מיט איהרע פיסלעך אונטער׳ן טישעל געשאָקעלט. אַם ענדע האָט זי אײַנגעטונקען די פעדער און אָנגעפאַנגען שרײַבען . . .

אין אַ קורצע ווײַלע אַרום בין איך שטיל, אויף די שפּיץ=פינגער צו איהר צוגעגאַנגען און אַראָבבויגענדיג זיך, האָב איך פון הינטער דער קליינער׳ס אַקסלען אָנגעפאַנגען לעזען:

„אַ מאָל איז געווען אַ יונגעלע, וועלכעס האָט געטראָגען אַ עוואַנגעליע אין דער האַנד.

דאָס יונגעלע איז געוועזען זעהר קליין און זעהר אַרטיג.

און די עוואַנגעליע איז געוועזען זעהר אַ שענע, מיט אַ גאָלדענעם קרײַץ אויפ׳ן פאָדער=בלעטעל.

די עוואַנגעליע האָט דאָס יונגעלע בעקומען אַ מתנה צו זײַן געבורטסטאָג.

אַ שען, ריין ביכעלע איז דאָס געוועזען, ווײַל קיינעמס הענד האָבען עס נאָך גישט געהאַלטען, נישט בעפלעקט.

און ער האָט געטראָגען דאָס ביכעל. ער האָט עס געוואָלט אַוועקטראָגען צו זײַנע שוועסטער און ברידער און זיך אַוועקזעצען מיט זיי אין אַ שטילען ווינקעל און לעזען אין איינעם.

די שוועסטער און ברידער האָבען אָבער געוואָהנט ווײַט . . .

זיי זענען געווען זעהר אָרעם — האָט דער פאָטער זיי אַוועקגעשיקט צו דער אַרבייט.

דאָס קליינע יונגעלע מיט דער עוואַנגעליע אין דער האַנד איז אַלוא געגאַנגען צו זיינע ברידער...

ער איז געווען גליקליך, זעהר גליקליך, וואָס ער געהט צו זיי.

ער איז אַרויסגעגאַנגען בעגינען און האָט גערעכענט, אַז ער וועט קומען מיטאָגס צייט.

דערווייל איז געוואָרען נאַכט — און אַ רעגען האָט אָנגעהויבען צו געהן...

און דאָס קליינע יונגעלע מיט דער עוואַנגעליע אין דער האַנד האָט פערלוירען דעם וועג...

ער האָט זיך שטאַרק דערשראָקען. ווען ער וואָלט זיך נישט געשעמט, וואָלט ער זיך פאַנאַנדערגעוויינט... און ער האָט ביי זיך געטראַכט, אַז אויב ער וועט זוכען, דאַן וועט ער דעם וועג געפינען...

איז ער אַלוא געגאַנגען רעכטס — נאָר דאָ האָט איהם דעם וועג פערשטעלט אַ זומפּ, אַ שרעקליכער זומפּ... עס איז אונמעגליך געוועזען אַ טריט צו שטעלען — אַ זיכערער טויט... אַ מיאוסער טויט...

איז ער אַלוא געגאַנגען לינקס — נאָר דאָרט האָט ער זיך אָנגעשטויסען אויף הויכע, ריעזיגע פעלזען־בערג, פול מיט אָבגרונדען... אויך דאָ וועט ער נישט דורכגעהן... אויך דאָ לויערט אויף איהם דאָס אונגליק...

איז ער געגאַנגען פאָר זיך, גלייך. ער האָט געמיינט, אַז דאָ פיהרט אַ גלייכער וועג צו זיינע שוועסטער און ברידער... נאָר פאַר איהם איז פּלוצים אויסגעוואַקסען אַ וואַלד — אַ געדיכטער וואַלד פון וואונדערבאַרע בוימער מיט שטעכעדיגע צווייגען. אינ'ם וואַלד איז געוועזען אַ מורא'דיגע פינסטערניש... און אַ ווינד האָט זיך יעדע מינוט אויפגעהויבען — און דאַן האָבען זיך די שפּיציגע צווייגען אַ קעהר געטהון צום יונגעלע, גלייך ווי זיי וואָלטען איהם געוואָלט די אויגען אויסשטעכען... ניין! אויך דאָ וועט ער נישט דורכגעהן...

דאַן האָט ער אָבגעטראָטען צוריק. נאָר דעם פריהערדיגען וועג האָט ער שוין נישט געפונען... און אַ שטאַרקע מורא איז אויף איהם אָנגעפאַלען... ווייל יעצט איז אויך פון דער פיערטער, פון דער לעצטער זייט קיין דורכגאַנג נישט געווען...

און אָט איז דאָס יונגעלע געקומען צו אַ טייך — צו אַ רוישענדען וואונדערבאַרען טייך... דער טייך איז געווען אַ רויטער און די וועלען זיינע זענען געוועזען פון בלוט...

און דורך אַזאַ טייך האָט דאָס גוטע יונגעלע מיט דער עוואַנגעליע אין דער האַנד נישט געקאָנט אַריבערגעהן... ווייל ווען דער טייך וואָלט אפילו געוועזען נישט קיין טיעפער, וואָלט דאָס יונגעלע דאָך זיך געמוזט בעשמוצען... און דאָס ביכעלע וואָלט ער מיט בלוט בענעצט...

און דאָס יונגעלע האָט זיך ביטער פאַנאַנדערגעוויינט: ער האָט געמיינט, אַז ער טראָגט פאַר זיינע ברידער און שוועסטער, וואָס זענען געווען ביי דער אַרבייט, אַ גרויסע פרייד... און יעצט האָט ער געזעהן, אַז..."

די קליינע האָט אויפגעהערט צו שרייבען. זי האָט די פעדער אַוועקגעלעגט און מיט די קליינע פינגערלעך העפטיג איהר ווייסען שטערען געריבען...

„נו — און ווי אַזוי וועט ער אַריבערגעהן?" האָב איך זי אונטערוואַרטעט אַ פראַגע געטהון...

די קלײנע פּערפּעסערין האָט לאַנגזאַם איהר קעפּעל אױפגעהױבען, און װענדענדיג אױף מיר איהר בליק, האָט זי מיט אַ שטילע און דורכדרינגענדע שטימע פערדעטעט איהר אױטאָרישע אונבעהאָלפענקײט:

„איך װײס ניש, ליעבער הערר... איך װײס נישט...“

און װעהרענד זי האָט דאָס געזאָגט װענען צװײ גרױסע, לײכטענדע טרערען געשטאַנען אין איהרע אױגען...

איבערזעצט פון בער.

פּעטער אַלטענבערג.

פון בוך פּראָדראָמאָס.

אַ אידעאַלער דאָקטאָר האָט געזאָגט צו אַ העכסט=קולטיװירטען פּאַציענט: „מײן הערר, איך האָב מעהר פון איך געהאַט אײדער איהר פון מיר!“

*

די בעריהרונג פון אַ געליעבטער האַנד גיט געטער=קרעפטען; די בעריהרונג פון אַן אונגעליעבטער האַנד מאַכט צאָרניג.

*

אױגװײַסען איז די אײנציגע טראַגעדיע פון'ם דאַזײַן. ס'איז נישטאָ קײן שום אַנדערע.

*

דעם לאָמען העלפען געהן?! נײן, דעם געהענדיגען — פליהען.

*

„איך ברױך אַ פרױ — —“.

„נײן, איך, איך ברױך מײן פרױ — — —“.

*

דאָס לעבען פון טעאַטער — — — דאָס אַבערפלעכליכסטע לעבען!

דאָס טעאַטער פון לעבען — — — דאָס טיעפסטע טעאַטער!

*

גאָט דענקט אין'ם געניע, טרױמט אין'ם דיכטער און שלאָפט אין די איבריגע מענשען.

יודיש: אַ. קאַמאַ.

געקליבענע געדאַנקען פון פריעדריך ניעטשא.

מאַן און פרוי! אונטער דײַנע געדאַנקען און געפֿיהלען, שטעהט אַ מעכטיגער הערשער. אַן אונבעקאַנטער קלוגער מאַן, זײַן נאָמען איז „זעלבסט"·

דער שאַפענדער קערפּער האָט זיך אַ גײַסט בעשאַפען, אַז ער זאָל זײַן די האַנד פון זײַן ווילען.

וואו דער שטאַאַט לאָזט זיך אויס, דאָרט הויבט זיך אָן דער נישט איבריגער מענש! דאָרט הויבט זיך אָן דאָס ליעד פון נויטווענדיגקײַט.

די פרוי איז נישט פעהיג צו פרײַנדשאַפט, זי וויים נאָר פון ליעבע. אָבער זאָגט מיר איהר מענער, ווער פון אײַך איז יאָ פעהיג צו פרײַנדשאַפט? אַזוי פיעל ווי איהר גיעבט אײַער פרײַנד, וועל איך געבען מײַנע שונאים, און וועל דאַמיט אויך נישט אָרעמער ווערען.

דער ווירקליכער מענש נויטיגט זיך אין צוויי זאַכען, געפאַהר, און שפּיעל,

---

נישט דײַנע זינד שרײַען צום הימעל, נאָר דײַן אײַנגעהאַלטענקײַט.

דאָס שעהנקײַט אין מאַן איז דאָס, וואָס ער איז אַ בריק, און נישט קײַן ענדע=פונקט. אום אײַער קערפּער צו טהאַט רופען, שרײַבט איהר אויף דער וואַנד אויף, די שרעקליכע אונגערעכטיגקײַטען פון דער מענשהײַט. פאַר די דאָזיגע אַקטיווע פערגעניגענס אײַערע, פערלאַנגט איהר די אונגערעכטיגקײַטען זאָלען עקזיסטירען, ענטשולדיגט מײַנע פרײַנד! איך האָב געוואַגט אָנצושרײַבען אויף דער וואַנד: „מײַן גליק"·

געקליבען און איבערזעצט י. טופּפמאַן.

Рєд. Изд. Я. ЛИДСКІЙ, Европейская Литература То.
Тип. Г. Пиментъ Варшава Ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר נים אַבאָנענטען.

די וועלכע ברענגען 4 קופּאָנעס אין רעדאַקציע, און אין פּראָווינץ צו די אַגענטען בעקומען די מאָנאַטליכע פּרעמיע פיר 10 קאָפּ אין וואַרשע. אין פּראָווינץ 11 קאָפּ, די וועלכע האָבען 15 קופּ. צאָלען פיר די איבעריגע פּרעמיעס וואָס זענען אויסגערעכנט אין דער אַנאָנסע פון אײראָפּעאישע ליטעראַטור זוי אַבאָנענטען.

16 טע העפט

אייראפעאישע ליטעראטור

אינהאלט.

1) אַ חלום — א. ס. טורגעניעוו,
2) דאָס געצאָהלט פאַר'ן זינד — יאַלמאַר סיערדערבערג.
3) איזאַטבעטעס ווינדעלעך — קאַטול מענדעס,
4) * * (געדיכט) — מ. י. לערמאָנטאָוו,
5) טשײַלד האראָלד — לאָרד בײַראָן,
6) פרײַליין מוטער (ראָמאַן פון דײַטשען) — ערנסט געאָרגי,
7) ליטעראַרישע נײַעס: פויל הייזע (צו זיין אַכטציגיעהריגען יובילעאום).
8) מאַרק טוועין (נעקראָלאָג).

א. ס. טורגעניעוו.

אחלום.

(ערצעהלונג).

1.

איך האָב געוואוהנט דאַמאָלס מיט מײַן מוטער אין נישט קיין גרויסע שטאָדט, וועלכע ליעגט בײַם ים. זיעבצעהן יאָהר זענען מיר פאָראיבער, און מײַן מוטער איז נאָך קײן פינף און דרײַסיג נישט געווען; זי האָט זעהר יונג חתונה געהאַט. ווען מײַן פאָטער איז געשטאָרבען איז מיר אין גאַנצען דאָס זיעבטע יאָהר געגאַנגען, נאָר איך געדענק איהם גוט. מײַן מוטער איז געווען פון נישט קײן הויכען וואוקס, אַ בלאָנדע פרוי, מיט אַ ליעבליכען נאָר שטענדיג טרויעריגען געזיכט, מיט אַ שטילע, מידע שטים און ציטערנדע קערפערליכע בעוועגונגען. אין דער יוגענד האָט זי מיט איהר שעהנהײַט געריהמט און ביז'ן סוף איז זי צוציהענד און אנגענעהם פערבליבען. איך האָב נישט געזעהן קײן טיעפערע, צאַרטערע און פער־ביטערנדע אויגען, דינערע און ווייכערע האָר; איך האָב קײן שענערע

הענד נישט געזעהן. איך האב זי געאכט, און זי האט מיך ליעב געהאט... נאר אונזער לעבען איז נישט פרעהליך פאראיבערגעגאנגען: עס האט געשיינט, ווי א געהיימע, נישט אויסהיילענדע און נישט פערדיענטע לייד גראבט אונטער בעשטענדיג דעם קוואל פון איהר עקזיסטענץ. דיעזע לייד איז נישט ערקלערט געווארען מיט'ן איינציגען טרויער נאכ'ן פאטער, ווי גרויזאם ער זאל נישט זיין, ווי היים מיין מוטער וואלט איהם נישט ליעב געהאט, ווי הייליג זי וואלט איהר אנדענקונג נאך איהם נישט געהאלטען... ניין! דיעזעס איז א געהיימע לייד געוועזען, וועלכע איך האב נישט פערשטאנען, נאר געפיהלט, איך האב געפיהלט דונקעל און שטארק, ווי נאר איך האב א קוק געגעבען אויף דיעזע שטילע, אונבעוועגליכע אויגען, אויף דיעזע שעהנע, אויך אונבעוועגליכע, נישט ביטער צונויפגעדרוקטע, נאר גלייך ווי אויף עביג פערגליווערטע ליפען.

איך האב געזאגט, אז די מאמע האט מיך ליעב געהאט; נאר עס זענען געוועזען מינוטען, ווען זי האט מיך פון זיך אבגעשטויסען, ווען מיין געגענווארט איז איהר צו לאסט, אונערטרעגליך געוועזען. זי האט דאמאלס צו מיר געפיהלט א נישט-ווילענדען עקעל, און נאכהער האט זי זיך דערשראקען, מיט טרערען זיך ענטשולדיגט, מיך צו איהר הארץ געדריקט. איך האב דיעזע אויגענבליקען פון פיינדשאפטליכע אויספלאצונגען צוגעשריבען איהר נישט-געזונדהייט, איהר אומגליק...

אמת, דיעזע עקעלהאפטע עמפפינדונגען האבען געקענט, ביז א געוויסער שטופע, ארויסגערופען זיין דורך וועלכע נישט איז וואונדערבארע, פאר מיר זעלבסט אומפערשטענדליכע אויסברעכונגען פון בעזע, פערברעכערישע געפיהלען, וועלכע פלעגען אפט אין מיר ערוואכען... נאר דיעזע אויסברעכונגען זענען זיך נישט צוזאמענגעטראפען מיט יענע עקעלהאפטע מינוטען. — די מאמע איז שטענדיג אין שווארצען, ווי אין טרויער, געקליידט געגאנגען. מיר האבען גענוג גרויס געלעבט, אבוואהל מיר האבען מיט קיינעם זיך נישט געקענט.

II.

די מאמע האט אין מיר קאנצענטרירט אלע איהרע געדאנקען און זארגען. איהר לעבען איז זיך צונויפגעגאסען מיט מיין לעבען. זאלכען ארט בעציהונגען פון עלטערן צו קינדער זענען נישט שטענדיג נוצליך פאר די קינדער... גיכער זענען זיי שעדליך. דאצו, בין איך ביי מיין מוטער א איינציגער געוועזען... און איינציגע קינדער אמטעהרסטען ענטוויקלען זיך

ניִשט ריִכטיִג. ערציִהענדיִג זיי, זאָרגען די עלטערן וועגען זיך זעלבסט, ניִשט וועניִגער ווי וועגען זיי... דאָס איז קיין אַרבייט ניִשט. איך בין ניִשט ווילד, צולאָזען געוואָרען, און אויך ניִשט האַרטהערציִג (ביידע זאַכען, וועלכע טרעפען זיך ביי איינציִגע קינדער), בלויז מיינע נערווען זענען רואיניִרט געוואָרען. אויסער דעם, איז מיין געזונד זעהר שוואַך געווען — ווי מיין מוטער'ס, צו וועלכער איך בין אויך מיט'ן געזיכט ענהליִך געווען. איך פלעג שטענדיִג אויסמיידען מיינע איין־יעהריִגע חברים; איך האָב איבער־הויפּט זיך פערפרעמדט צו מענשען; איך האָב זאָגאַר מיט מיין מוטער וועניִג געשמועסט. איך האָב בעסער פאַר אַלץ ליעב געהאַט ליינען, איינזאַם זיך אַרומדרעהען, — און טראַכטען, טראַכטען! וועגען וואָס האָב איך געטראַכט — איז שווער צו זאָגען: ס'האָט מיר אָפט געדאַכט אַז איך שטעה פאַר אַ האַלב־צוגעמאַכטער טהיר, אונטער וועלכער עס געפינען זיך אומבעגרייפטע געהיימניִסען. איך שטעה און טראַכט, און פאַר שרעק ציטער איך — איך טרעט די שוועל ניִשט איבער — און איך טראַכט נאָר וועגען דעם, וואָס ס'געפינט זיך דאָרט פאַר מיר — און איך וואַרט און ווער קראַפטלאָז... אָדער איך ווער איינגעשלאָפען. ווען ס'קלאַפּט אין מיר אַ דיכטעריִשער אָדער וואָלט איך, וואַהרשיינליִך, זיך גענומען ליִעדער שרייבען; ווען איך פיהל אַ נייגונג צו גאָטספאָרכטיִגקייט, וואָלט איך, קען מעגליִך זיין אַ מאָנאַך געוואָרען. נאָר דיעזעס אַלץ זענען אין מיר ניִשט געווען — און איך האָב געטראַכט — און געוואַרט.

III.

איך האָב ערשט דערמאָהנט, ווי אַזוי איך בין אַמאָל איינגעשלאָפען אונטער דער הערצבשטרענגונג פון ניִשט קיין דייטליכע געדאַנקען. איך בין איבערהויפּט פיעל געשלאָפען — און חלומות האָבען אין מיין לעבען אַ בעדייטענדע ראָליע געשפּיעלט. כמעט יעדער נאַכט האָב איך חלומות געזעהן, איך האָב זיי ניִשט פערגעסען און זיי אַ בעדייטונג צוגעגעבען, איך האָב פאַר פאָראויסזאָגענדע זיי גערעכענט און האָב זיך בעמיהט זייער געהיימניִם צו ערקלערען. איינִיגע פון זיי האָבען זיך פון צייט צו צייט ווידער־געהאָלט, וועלכעס האָט מיר וואונדערבאַר אויסגעזעהן. בעזונדערס איז מיר איין חלום ניִשט פערשטענדליִך געווען: מיר האָט געדאַכט, אַז איך געה דורך אַ שמאָלער, שלעכט ברוקירטער גאַס אין אַ אַלטער שטאָדט, צווישען פיעל־עטאַזשיִגע מויערן. איך געה אַריין אין נידריִגע, פינסטערע טויערן, געה דורך אַ לאַנגען הויף, וועלכער איז מיט באַלקענס און

בּרעטער פערוואָרפען, און דרינג, ענדליך, אַריין אין אַ קליין צימערל פון
צוויי קיילעכדיגע פענסטערלעך. אין מיטען צימער שטעהט מיין פאָטער
אין אַ שלאָפראָק און רויטערט פון אַ ליולקע, ער איז גאָר נישט ענליך
אויף מיין עכטען פאָטער: ער איז פון הויכען וואוקס, דאַר, שוואַרצהאָריג,
ער האָט אַ קרומע נאָז, צאָרנדיגע און דורכדרינגענדע אויגען; זיין אויס=
זעהן איז פון אַ יאָהר פערציג. ער איז אונצופריעדען מיט דעם, וואָס איך
האָב איהם געפונען; איך בין אויך גאָרנישט צופריעדען פון אונזער צוזאַ=
מענטרעפונג — און איך שטעה אונבעגרייפענד. ער דרעהט זיך פאַמעליך
אוים, הויבט אָן עפּיס מורמלען און אַרומדרעהען זיך הין און צוריק מיט
נישט קיין גרויסע טריט. נאָכהער דערווייטערט ער זיך צו ביסלעך, נישט
אויפהערענדיג מורמלען און קוקענדיג צוריק דורכ'ן אַקסעל. דאָס צימער
ווערט אונגעהויער גרויס און פערוועלקט אין אַ נעבעל... עס ווערט מיר
פלוצלונג שרעקליך ביים געדאַנק, אַז איך פערליער נאָך אַמאָל מיין פאָטער.
איך וואַרף זיך איהם נאָך — נאָר איך זעה איהם שוין נישט — און ס'הערט
זיך זיין ברוגז'דיג, ווי אַ געריוש, מורמלען... מיין האַרץ ווערט ערשטאַרט
אין מיר — איך כאַפּ מיך אויף און קען לאַנג נישט אַנטשלאָפען ווע=
רען ווידער... אַ גאַנץ מאָרגענדיגען טאָג טראַכט איך איבער דיזען חלום,
און איך קען, פערשטעהט זיך, צו גאָרנישט צוטראַכטען.

IV.

ס'איז איינגעטרעטען דער מאָנאַט יון. די שטאָדט, אין וועלכער
איך האָב מיט דער מאַמען געוואוינט, איז אין דיזער צייט אונגעוועהנ=
ליך אויפגעלעבט געוואָרען. פיעל שיפען זענען צום האַפען צוגעשטיגען,
פיעל פרעמדע געזיכטער האָבען זיך אויף די גאַסען בעוויזען. איך פלעג
דאַמאָלס ליעב האָבען אויף די ים=ברעגען, נעבען די קאַפע=הייזער און האָ=
טעלען אַרומשפּאַצירען, פערקוקען זיך אויף די פערשידענאַרטיגע פיגו=
רען פון די מאַטראָסען און אַנדערע מענשען, וועלכע זענען אונטער ליי=
ווענדענע דעכלעך, נעבען קליינע טישעלעך געזעסען, און פון ציגערנע
קוואָרטען ביער געטרונקען.

אזוי, איינמאָל, פאַרביי געהענדיג פאַרביי אַ קאַפע=הויז, האָב איך
דערזעהן אַ מענשען, וועלכער האָט באַלד אין גאַנצען מיין אויפמערקזאַמ=
קייט צו זיך צוגעצויגען. ער איז געוועזען אָנגעטהון אין אַ לאַנגען, שוואַרצען
זומער=ראָק, מיט אַ שטרויענעם קאַפעליוש איבער די אויגען אָנגערוקט. ער
איז אונבעוועגליך געזעסען, האַלטענדיג די הענד אויפ'ן ברוסט צונויפגע=

לעגט. דינע געגריזעלטע האָר זענען כמעט ביז דער נאָז אַראָבגעלאָזען געוועזען. דינע ליפּען האָבען אַ קליינעם מונדשטיק צונויפגעדריקט. דיזער מענש האָט מיר אַזוי קענטיג אויסגעזעהן, יעדען שטריך פון זיין טונקעלן, גרין געזיכט, זיין גאַנצע פיגור — האָט זיך, נישט צווייפלענדיג, גוט איינגעגריבעלט אין מיין זכרון, אַזוי אַז איך האָב נישט געקענט זיך נישט אָפּשטעלען נעגען איהם, זיך די פראַגע נישט פאָרגעבען: ווער איז דיזער מענש! וואו האָב איך איהם געזעהן? דערפיהלענדיג וואַהרשיינליך, מיין אויפמערקזאַמען בליק האָט ער אויף מיר זיינע שוואַרצע, דורכדרינגענדע אויגען אויפגעהויבען... איך האָב נישט ווילענדיג אַרויסגעלאָזט: „אַך!"

דיזער מענש איז יענער פאָטער געוועזען, וועלכען איך האָב אָפּגעזוכט, וועלכען איך האָב אין חלום געזעהן! ס'איז אונמעגליך געוועזען זיך טועה זיין — דאָס עהנליכקייט איז זעהר וואונדערבאַר געוועזען. בלויז דער לאַנג-עקיגער זומערראָק, וועלכער האָט זיינע דאַרע גליעדער איינגעהילט, מיט זיין פאַרב און געשטאַלט האָט אין יענעם שלאָפראָק דערמאַהנט, אין וועלכען מיין פאָטער איז צו מיר אין חלום ערשינען.

„שלאָף איך נישט?" האָט זיך מיר אַ טראַכט געטהון... ניין... ס'איז האַלבער-טאָג יעצט, אַרום לאַרמען מענשען, די זון שיינט העל פון בלויען הימעל, און פאַר מיר איז נישט קיין אַנשויאונג, נאָר אַ לעבעריגער מענש.

איך בין צו אַ נאָהנטען טישעלע צוגעגאַנגען, האָב פערלאַנגט אַ קוואָרט ביער מיט אַ ציימונג — און האָב זיך נישט ווייט פון דיזען רעטזעלהאַפטען מענשען געזעצט.

V.

אַנידערשטעלענדיג דעם ציימונג גלייך אַקעגען געזיכט, האָב איך נישט אויפגעהערט אויפצופּרעסען דעם אומבעקאַנטען מיט די אויגען. — ער האָט זיך כמעט נישט בעוועגט, נאָר צווייַלען האָט ער זיין אַראָבגעלאָזט-געהאַלטענעם קאָפּ אויפגעהויבען. מאַנכע מאָל האָט מיר זיך געדאַכט, אַז אַלץ האָב איך אויסגעטראַכט, אַז קיין עהנליכקייט איז נישטאָ, אַז איך האָב זיך געלאָזט איבערדערען פון דאָס האַלב-נישט-ווילענדעם, נישט ריכטיגעם אַנשויאונג. נאָר „יענער" האָט זיך נאָר בעדאַרפט אַ דרעה טהון, אָדער לייבט די הענד אויפהויבען — אַז איך טהו באַלד ווידער אַ געשריי, איך זעה ווידער פאַר זיך מיין „נאַכט"-פאָטער! — ער האָט ענדליך, מיין נישט-אָפּרייסענדע אויפמערקזאַמקייט בעמערקט, און צוערשט אונפערשטענדליך, און נאָכהער מיט פערדרוס האָט ער אויף מיין זייט אַ קוק געטהון.

ער האָט זיך גענומען אויפשטעלען — און האָט אַ קליין שטעקעלע אַנידערגעוואָרפען, וועלכעס ער האָט אין טישעלע אָנגעשפּאַרט. איך בין אוינגעבליקליך אויפגעשפּרונגען, אויפגעהויבען און דאָס איהם דערלאַנגט. מיין האַרץ האָט שטאַרק אין מיר געקלאַפּט.

ער האָט אַ שפּאַנענדען שמייכעל געטהון, מיר געדאַנקט און נאָהנט אַנידערשטעלענדיג זיין געזיכט קעגען מיין געזיכט האָט ער זיינע ברעמען אויפגעהויבען, די ליפּען אַביסעל געעפענט, גלייך ווי עפּיס האָט איהם שטאַרק געוואונדערט.

— איהר זענט זעהר העפליך, יונגער מענש, — האָט ער פּלוצלונג רעדען אָנגעהויבען מיט אַ טרוקענע, שאַרפע, אונטערנאָזיגע שטים — איז היינטיגע צייטען איז דאָס אַ זעלטענהייט. ערלויבט מיר אייך גלייך ווינשען: איהר האָט אַ גוטע ערציהונג גענאָסען.

איך געדענק נישט, וואָס נאָמענטליך איך האָב איהם אָבגעענטפערט; נאָר צווישען אונז האָט זיך באַלד אַ געשפּרעך פערבונדען. איך בין געוואָהר געוואָרען, אַז ער איז מיין לאַנד'ס-מאַן, אַז ער האָט זיך נישט לאַנג פון אַמעריקאַ צוריקגעקעהרט, וואו ער האָט פיעל יאָהרען געוואָהנט, און וואוהין ער פאָהרט אין גיכען צוריק. ער האָט זיך אַלס באַראָן פאָרגעשטעלט... זיין נאָמען האָב איך נישט גוט איינגעהערט, ער, ווי אויך מיין „נאַכט"-פאָטער, האָט זיין רעדע מיט נישט קיין דייטליכען, אינערליכען מורמלען געענדיגט... ער האָט געוואָלט מיין פאַמיליע וויסען... דערהערענדיג זי, איז ער ווי ערשטוינט געוואָרען; דערנאָך האָט ער מיך געפרעגט, צי וואהן איך שוין לאַנג אין דיעזער שטאָדט און מיט וועמען? איך האָב געענטפערט אַז איך וואהן מיט מיין מוטער.

— און אייער פאָטער?

— מיין פאָטער איז שוין לאַנג געשטאָרבען.

ער האָט זיך ערקונדיגט איבער מיין מוטער'ס קריסטליכען נאָמען, און האָט זיך גלייך צולאַכט מיט אַ אומבעקוועמען געלעכטער — און דערנאָך האָט ער זיך ענטשולדיגט, זאָגענדיג, אַז ער האָט אַזאַ אַמעריקאַנער מאַניער. נאָכהער איז ער נייגעריג געווען וויסען, וואו געפינט זיך אונזער הויז. איך האָב איהם געזאָגט.

VI.

דאָס אויפרעגונג, וועלכעס דאָס מיך אין אָנהויב פון אינזער געשפּרעך בעהערשט, איז שטופּעניווייז געשטילט געוואָרען; איך האָב אונזער

צוזאַמענגאַנג פּאָר עפּיס וואונדערבאַר געפונען — און גענוג, ס'איז מיר נישט געפעלען געווען דער שמייכעל, מיט וועלכען דער באַראָן האָט מיך אויסגעפרעגט; ס'איז מיר אויך נישט געווען געפעלען דער אויסדרוק פון זיינע אויגען, מיט וועלכע ער האָט, פּשוט, אין מיר געשטאָכען... אין זיי איז געווען עפּיס יענערישעס אין בעשיצונג... עפּיס אומעטיג'ס, דיעזע אויגען האָב איך אין חלום נישט געזעהן. פערשיערען איז דעם באַראָנ'ס געזיכט געווען! פערוועלקט און מיעד, און גלייכצייטיג אויך יונג, אונאַנגענעהם יונג. ביי מיין „נאַכט"-פאָטער איז אויך נישט געווען יענער טיעפער שראַם, וועלכער האָט דיטליך דורכגעשניטען דעם גאַנצען שטערן פון מיין נייעם בעקאַנטען, און וועלכען איך האָב נישט בעמערקט ביז איך האָב זיך נעהנטער צו איהם צוגערוקט.

*

נאָך איידער איך האָב דעם באַראָן מיטגעטיילט די גאַס און נומער פון הויז, אין וועלכען איך האָב געוואוינט, אַז א נעגער פון הויכען וואוקס, איינגעהילט אין א מאַנטעל כמעט ביז די ברעמען, איז צוגעגאַנגען הינטען צו איהם און שטיל איבער דער פּלייצע איהם א קלאַפּ געטהון. דער באַראָן האָט זיך אויסגעקעהרעוועט אַרויסשטאַמלענדיג: „אַהאַ, ענדליך!" און לייכט צו מיר א שאָקעל-טהוענדיג מיט'ן קאָפּ, איז ער צוזאַמען מיט'ן נעגער אין קאַפע-הויז אַריין. איך בין הינטער'ן דעכעל געבליבען, איך האָב זיך דערוואַרטען געוואָלט דעם באַראָנס צוריקקעהרען, נישט אום זיך ווידער מיט איהם פונאַנדערשפּרעכען — (איך האָב אייגענטליך נישט געוואוסט וועגען וואָס איך קען פיהרען מיט איהם א געשפּרעך) — נאָר צוליעב דעם, איך זאָל אויפ'סניי אונטערזוכען מיין ערשטען איינדרוק. — נאָר, ס'איז אריבער א האַלבע-שטונדע, ס'איז אריבער א שטונדע... און דער באַראָן האָט זיך נישט אַרויסבעוויזען, איך בין אין קאַפע-הויז אַריינגעגאַנגען, בין דורכגעלאָפען אַלע צימערן, נאָר איך האָב ערגיץ נישט געזעהן נישט דעם באַראָן, נישט דעם נעגער... זיי זענען, ווי ס'שיינט אַוועקגעגאַנגען דורך די הינטער-טהיר.

איך האָב קאָפּ-שמערצען דערפיהלט, און אום זיך צו דערפרישען בין איך אַוועק אין דער לענג פון ים-ברעג ביז'ן גרויסען אונטער-שטאָדטיגען גאָרטען, וועלכער איז נאָך צוריק מיט צוויי הונדערט יאָהר צופּלאַנצען געוואָרען. שפּאַצירענדיג א שעה צוויי אין שאָטען פון די אונגעהויערע גרויסע דעמבעס און פּלאַטאַנען האָב איך זיך צו הויזע צוריקגעקעהרט.

VII.

די דינסט האָט זיך מיר אַקעגען געוואָרפען, גאַנץ בעאונרוהיגט, ווי נאָר איך בין אַריינגעגאַנגען אין קאָרידאָר. איך האָב באַלד, נאָך איהר געזיכט'ס־אויסדריק פערשטאַנען, אַז אין דער צייט פון מיין אַבוועזענהייט איז עפּיס נישט־גוט'ס אין אונזער הויז געשעהן. און גלייך בין איך געוואָהר געוואָרען, אַז מיט אַ שעה פריהער, האָט זיך פון מיין מוטער'ס שלאָפצימער אַ שרעקליך געשריי דערהערט. אַריינלויפענדיג האָט די דינסט זי געטראָפען ליגענדיג אויף דער ערד, אין אונמאַכט, וועלכער האָט איינינע מינוטען געדויערט. די מאַמע איז ענדליך צו זיך געקומען, נאָר זי איז געווען געצוואונגען אין בעט זיך לעגען. איהר אויסזיכט איז שרעקליך געווען. זי האָט גאָרנישט גערעדט, נישט געענטפערט אויף קיין אָנפראַגען, זי האָט בלויז זיך אַרומגעקוקט און געשראָקען. די דינסט האָט דעם גערטנער נאָך דעם דאָקטאָר געשיקט. דער דאָקטאָר איז געקומען, האָט אַ בערוהונג'ס מיטעל פערשריבען. אויך איהם האָט די מאַמע ענטפערן זיך אָבגעזאָגט. דער גערטנער איז געווען איבערצייגט, אַז אייניגע סעקונדען נאָכ'ן געשריי, וועלכער האָט זיך אין דער מאַמעס שלאָפצימער דערהערט, האָט ער דערזעהן אַ אומבעקאַנטען מענשען, וועלכער איז שנעל געלאָפען דורך די בלומען־רייהען פון גאָרטען צו די דרויסיגע טויערן. (אונזער הויז איז בעשטאַנען פון איין עטאַזש, די פענסטער פון וועלכען זענען אין אַ גרויסען גאָרטען אַרויסגעגאַנגען). דער גערטנער האָט אַיינזעהן דעם אומבעקאַנטען'ס געזיכט נישט געקענט; נאָר אַליין איז ער אַ דאַרער געווען, ער האָט געטראָגען אַ נידריגען שטרויענעם קאַפּעליוש און אַ לאַנג'עקיגען ראָק... „דעם באַראָנ'ס אַנצוג!" איז מיר גלייך אין קאָפּ אַ מחשבה דורכגעפלויגען. איהם אָניאָגען האָט דער גערטנער נישט געקענט. דאַצו נאָך, האָט מען איהם אַיילענדיג אין הויז גערופען, וואו מען האָט איהם נאָכ'ן דאָקטאָר געשיקט. איך בין צו דער מאַמען אַריינגעגאַנגען; זי איז אויפ'ן בעט געלעגען, בלאַסער פאַר די קישען, אויף וועלכער איהר קאָפּ איז געלעגען. דערקענענדיג מיך האָט זי שוואַך אַ שמייכעל געטהון, און מיר די האַנד אויסגעשטרעקט. איך האָב זיך נעבען איהר צוגעזעצט, און זי אָנגעהויבען אויספרעגען; צוערשט האָט זי אויף אַלץ מיט ניין געענטפערט, און נאָכהער האָט זי מודה געווען, אַז זי האָט עפּיס אַזעלכעס דערזעהן, וועלכעס האָט זי שטאַרק איבערגעשראָקען. „אַהער איז עמיצער אַריינגעגאַנגען"? האָב איך געפרעגט. — „ניין", האָט זי געשווינד אָבגעענטפערט: „קיינער איז

נישט געקומען, נאר מיר האט זיך אויסגעדאכט"... זי איז אנשוויגען געווארען און מיט דער האנד די אויגען פערשטעלט. איך האב איהר געוואלט מיטטיילען, וואס איך האב פון גערטנער געהערט. און רעכטצייטיג איהר אויך מיין בעגעגעניש מיט'ן באראן דערצעהלען. נאר די ווערטער זענען ווי פערגליווערט אויף מיינע ליפען געווארען. איך האב, פון דעסטוועגען, זיך בעשלאסען בעמערקען דער מאמען! אז אנשוויאונגען, געווערדליך בעווייזען זיך נישט ביי מאג... „גענוג, האט זי שטאמעלדיג געזאגט — איך בעט דיך: פייניג מיך יעצט נישט. וועסט אמאל אלץ געוואהר ווערען" זי איז ווידער שטיל געבליבען. איהרע הענד זענען פערקיהלט געוועזען און דער פולס האט פלינק און אונגלייך געקלאפט. איך האב איהר טרינקען געגעבען פון איהר היילונג'ס־מיטעל און אן א זייט אבגעטרעטען, אום איהר נישט בעאונרוהיגען. א גאנצען טאג איז זי פון בעט נישט אויפגעשטאנען. זי איז שטיל און אונבעוועגליך געלעגען, און נאר צוויילען א טיעפען זיפץ ארויסגעלאזט, און מיט מורא די אויגען אויפגעעפענט. קיינער אין הויז האט גארנישט בעגריפען.

VIII,

צו נאכט צו איז די מאמע אין א קליין פיבער אריינגעפאלען, און זי האט מיך אוועקגעשיקט. איך בין פונדעסטוועגען צו זיך נישט אוועקגעגאנגען, און האב זיך אין צווייטען צימער אויפ'ן דיוואן געלעגט. יעדער פיערטעל שעה בין איך אויפגעשטאנען, אויף די שפיצען פינגער צו די טהיר צוגעגאנגען און זיך איינגעהערט. אלץ ארום איז שטיל געווען; נאר די מאמע איז אין דיעזע נאכט קוים איינגעשלאפען. אז איך בין גאנץ פריה צו איהר אריינגעקומען, האט איהר געזיכט פלאמענדיג אויסגעזעהן, די אויגען האבען מיט נישט קיין נאטירליכען גלאנץ געבלישטשעט. אין פערלויף פון טאג איז איהר עטוואס לייכטער געווארען, נאר צו נאכט צו איז די היץ געשטיגען. ביז דאן האט זי שטארזיניג געשוויגען. און יעצט האט זי פלוצלונג רעדען אנגעהויבען מיט א שטילע, איבערגעריסענע שטים; זי האט נישט פון היץ גערעדט, אין איהרע ווערטער איז געדאנק געווען, נאר נישט קיין צוזאמענקניפונג. קורץ פאר האלבע־נאכט האט זי זיך פלוצלונג מיט אקאנוואלסיווע בעוועגונג, אויפגעהויבען אין בעט (איך בין נעבען איהר געזעסען), און מיט דיעזער פלינקער שטים, אונאויפהערליך שלינגענדיג די וואסער פון גלאז, און שוואך טרייסלענדיג מיט די הענד און נישט קוקענדיג אויף מיר האט זי דערצעהלען אנגעהויבען... זי האט

זיך אבגעשטעלט, האט די קרעפטען אנגעשטרענגט און ווייטער דערצעהלט.
ס'איז אזוי וואונדערבאר געווען, פונקט ווי זי האט דאס אלץ אין חלום
געטהון, פונקט ווי אין איהר אבוועזענהייט איז אלעס געטהון געווען, און
א אנדערער האט מיט איהרע לעפצען גערעדט, אדער זי געצוואונגען
רעדען.

IX.

— הער אויס וואס איך וועל דיר דערצעהלען — האט זי אנגעהויבען:
— דו ביזט שוין נישט קיין יונגעלע; דו דארפסט שוין אלעס וויסען. איך
האב א גוטע פריינדין געהאט... זי האט געהייראט מיט א מענשען,
וועלכען זי האט מיט'ן גאנצען הארצען געליעבט, און זי איז מיט איהר
מאן זעהר גליקליך געווען. אין ערשטען חתונה-יאהר זענען זיי ביידע אין
קרוין-שטאדט געפאהרען, דארט עטליכע וואכען אין פרייד צו פערברענגען.
זיי האבען זיך אין א גוטען האטעל אבגעשטעלט, און זענען פיעל אין
טעאטער'ס און פערזאמלונגען ארויסגעפאהרען. מיין פריינדין איז זעהר
א שעהנע געווען, יעדער האט זי בעמערקט, יונגע מענשען זענען איהר
נאכגעגאנגען, נאר צווישען זיי איז געווען איינער... אנ'אפיציער. ער האט
אונאויפהערענדיג איהר נאכגעשפירט, און וואו זי האט זיך געפונען האט
זי אומעטום זיינע שווארצע, בעזע אויגען געזעהן. ער האט זיך מיט איהר
נישט בעקענט, און קיינמאל טיט איהר נישט גערעדט — ער האט נאר אויף
איהר געקוקט אזוי פרעכענד און וואונדערבאר. אלע פערגניגען פון דער
קרוין-שטאדט, זענען פערגיפטעט געוועזען מיט זיין אנוועזענהייט; זי האט
אנגעהויבען איינרעדען דעם מאן, וואס גיכער אפפאהרען, און זיי האבען
זיך שוין אינגאנצען גענומען אין וועג גרייטען. איינמאל איז איהר מאן אין
קלוב אוועקגעגאנגען — אפיציערען האבען איהם איינגעלאדען — פון איין
פאלק מיט יענעם אפיציער — אין קארטען שפיעלען. זי איז צום ערשטען
מאל אליין געבליבען. איהר מאן האט זיך לאנג נישט צוריקגעקעהרט, זי האט
די דיענסט אבגעלאזט און זיך אין בעט געלעגט... און פלוצלונג איז
איהר זעהר אומעטיג געווארען, אזוי אז זי איז פערקיהלט געווארען און
האט ציטערן אנגעהויבען. ס'האט איהר אויסגעדאכט אז זי האט א לייכטען
קלאפ דערהערט פון יענער זייט וואנד — אזוי ווי א הונד גראבעלט — און
זי האט אויף יענער וואנד קוקען אנגעהויבען. אין ווינקעל האט א לעמפעלע
געברענט; דאס צימער איז אין גאנצען מיט שטאף בעשלאגען געווען...
פלוצלונג האט עפיס דארטען זיך בעוועגט, זיך אויפגעהויבען און אויפגע-

עפּענט... און גלײַך פון דער וואַנד, אײַנגעגלאַנצטע שוואַרץ און לאַנג איז יענער שרעקליכער מענטש מיט די בייזע אויגן אַרויסגעגאַנגען! זי האָט געוואָלט אָנהייבן שרײַען, און האָט נישט געקענט. זי איז פון שרעק הילפלאָז געוואָרן. ער איז פלינק צוגעגאַנגען צו איהר, ווי אַ רויב־יעגערישע חיה, און האָט איהר עפּיס אויפ'ן קאָפּ אַרויפגעוואָרפן, עפּיס אַ דושנע, שוואַרץ, ווײַס... וואָס נאָכהער איז געווען, געדענק איך נישט... איך געדענק נישט! ס'איז עהנליך אויפ'ן טויט, אויף אַ ערמאָרדונג געווען... ווען יענער שרעקליכער נעבעל איז, ענדליך, צוגאַנגען, ווען איך... ווען מײַן פרײַנדין איז צו זיך געקומען, איז אין צימער קיינער נישט געווען. זי איז ווידער — און לאַנג — נישט אימשטאַנד געווען אָנהייבן שרײַען, האָט ענדליך שרײַען אָנגעהויבן... דערנאָך האָט זיך ווידער אַלץ צונויפגעמישט...

דערנאָך האָט זי נעבען זיך דעם מאַן דערזעהן, וועלכען מען האָט ביז צוויי אַ זייגער אין קלוב פערהאַלטען. ער האָט אַזוי שרעקליך אויסגעזעהן. ער האָט זי אָנגעהויבן אויספרעגען, נאָר זי האָט איהם גאָרנישט געזאָגט. דערנאָך איז זי קראַנק געוואָרן... פון דעם טוועגען, געדענקט זיך, איבערבלײַבענדיג אַליין אין צימער האָט זי יענץ אָרט אין וואַנד אַרומגעקוקט... אונטער דעם בעשלאָגענעם שטאָף האָט זיך אַ געהיימע טהיר אַרויסגעוויזען, און זעלבסט בײַ איהר פון דער האַנד איז פערלאָרען געוואָרען איהר חופּה־רונג. דיעזער רונג איז פון אַ אונגעוועהנליכער פאָרם געווען: אויף איהם זענען געווען אַ רייהע פון זיעבען גאָלדענע שטערנלעך און זיעבען זילבערנע; ס'איז געווען אַ אַלטע פאַמיליען־קאָסטבאַרקייט. דער מאַן האָט זי געפרעגט, וואָס איז געוואָרן מיט'ן רונג; זי האָט גאָרנישט געקענט ענטפערן, דער מאַן האָט געדענקט, אַז זי האָט מסתמא איהם ערגיץ פערלאָרען, ער האָט אומעטום געזוכט, נאָר ערגיץ ניט געפונען. ס'איז אויף איהם אַ טרויער אָנגעקומען, ער האָט זיך בעשלאָסען וואָס גיכער אַהיים פאָהרען, און ווען דער דאָקטאָר האָט נאָר ערלויבט — האָבען זיי די שטאָדט פערלאָזען... נאָר, שטעל דיר פאָר! אין זעלבען טאָג פון זייער אָברייזען, האָט זי זיך אויף אַ טראָג־בעטעל אָנגעשלאָגען... אויף דיעזעם בעטעל איז געלעגען אַ נאָר וואָס דער'הרג'עטער מענטש, מיט אַ צושפּאָלטענעם קאָפּ. — און שטעל דיר פאָר, דיעזער מענטש איז יענער שרעקליכער „נאַכט־גאַסט" מיט די בייזע אויגן געווען... מען האָט איהם בײַ דער קאָרטען־שפּיעל דער'הרג'ט!

דערנאָך איז מײַן פרײַנדין אין דאָרף אַוועקגעפאָהרען... זי איז אַ

מוטער צום ערשטען מאָל געוואָרען... און האָט מיט'ן מאַן איינינע יאָהרען געלעבט. ער האָט זיך קיינמאָל גאָרנישט דערוואוסט, און וואָס האָט זי געקענט זאָגען? זי האָט זעלבסט גאָרנישט געוואוסט.

נאָר דאָס פריהעריגע גליק איז פערשוואונדען. פינסטער איז אין זייער לעבען געוואָרען — און דיזעס פינסטערניש האָט קיינמאָל זיך נישט אויפגעהערט... קיין אַנדערע קינדער זענען נישט פריהער נישט שפּעטער ביי זיי נישט געוועזען...

די מאַמע איז פערציטערט געוואָרען און מיט די הענד די אויגען פערשטעלט.

— נאָר זאָג יעצט — האָט זי ווייטער גערעדט מיט אַ דאָפּעלטער קראַפט — איז דען מיין פריינדין שולדיג אין עפּיס? אין וועלכען האָט זי געקענט זיך אַ פאָרוואורף מאַכען? זי איז בעשטראָפט געווען, נאָר דען האָט זי נישט דאָס רעכט געהאַט פאַר גאָט זעלבסט צייגען, אַז די שטראָף וועלכע האָט איהר געטראָפען איז אונריכטיג? פאַר וואָס-זשע קומט איהר, ווי אַ פערברעכערין, וועלכער פּייניגט דאָס געוויסען, פאַר וואָס קען זיך איהר דאָס פערגאַנגענהייט אין אַזוי אַ שרעקליכען פאָרם פאָרשטעלען, נאָך אַזוי פיעל יאָהרען? מאַקבעט האָט באַנקאָ'ן דער'הרג'עט — איז קיין וואונדער נישט, וואָס איהם ווייזט זיך שרעקליכ'ס אויס... אָדער איך...

נאָר די מאַמע האָט דאָ אַזוי פערפּלאָנטעט און צונויפגעמישט איהר רעדען, אַז איך האָב פערשטעהן זי אויפגעהערט... איך האָב שוין נישט געצווייפעלט אַז זי רעדט פון היץ.

X.

וואָסער שוידערהאַפטיגען איינדרוק דער מאַמעס ערצעהלונג האָט אויף מיר געמאַכט — וועט יעדער לייכט פערשטעהן! פון איהר ערשטען וואָרט האָב איך פערשטאַנען, אַז וועגען זיך זעלבסט רעדט זי, און נישט וועגען וועלכער איז איהרע אַ פריינדין; איהר איבערגעריסענע שטים האָט נאָר מיין פערשטענדיגקייט בעשטעטיגט. ווי ס'שיינט, איז דער ווירקליך מיין פאָטער געווען, וועלכען איך האָב אין חלום אָבגעזוכט, וועלכען איך האָב אויפ'ן וואָהר געזעהן! ער איז נישט דער'הרג'ט, ווי מיין מוטער האָט בעגריפען, נאָר פערוואונדעט געווען... און ער איז צו איהר געקומען, און ענטלאָפען אַ דערשראָקענער מיט איהר שרעק. אַלץ איז מיר באַלד פערשטענדליך געוואָרען; און דאָס געפיהל פון נישט-ווילענדען עקעל צו מיר, וועלכעס האָט אָפט אין מיין מוטער ערוואַכט, און איהר בעשטענ-

דינער קומער אין אונזער איינזאַמעס לעבען... איך געדענק, אַז דער קאָפּ האָט זיך מיר פערדרעהט — און איך האָב פאַר איהם מיט ביידע הענד זיך אָנגעכאַפּט, גלייך ווי איך האָב איהם אויף זיין אָרט איינהאַלטען געוואָלט. נאָר איין געדאַנק האָט זיך ווי מיט אַ משוואָק אין מיר פערשלאָגען: איך האָב זיך ענטשלאָסען, ווי ס'זאָל נישט זיין, אויפ'סנייַ דיזען מענשען געפינען! צוליעב וואָס? מיט אַ וואָסער ציעל? איך האָב קיין רעכנונג זיך נישט געגעבען, נאָר אָבזוכען, אָבזוכען איהם — דאָס איז ביי מיר געוועזען אַ פראַגע פונ'ם לעבען אָדער פונ'ם טויט! אויף מאָרגען אין דער פריה האָט די מאַמע, ענדליך, זיך בערוהיגט... דאָס פיבער איז פאַריבער... זי איז אַנשלאָפען געוואָרען. איבערגעבענדיג זי אויף דער זאָרג פון אונזער ווירטהין און בעדינענטע בין איך אַוועק איהם אָבזוכען.

XI.

פריהער פאַר אַלץ בין איך, פערשטענדליך, אין קאַפּע הויז אַוועקגעגאַנגען, וואו איך האָב דעם באַראָן בעגעגענט; נאָר אין קאַפּע הויז האָט קיינער נישט געוואוסט און זאָגאָר איהם נישט בעמערקט; ער איז דאָרט אַ צופעליגער בעזוכער געוועזען. דעם נעגער האָט די ווירטהין בעמערקט — זיין פיגור האָט זיך איבעריג'ס אין די אויגען געוואָרפען; נאָר ווער ער איז, וואו ער האָט זיך געפונען, — האָט אויך קיינער נישט געוואוסט. איבערלאָזענדיג, יעדענפאַלס, מיין אַדרעס אין קאַפּע-הויז, האָב איך אָנגעפאַנגען אַרומגעהן איבער די גאַסען, אויף די ברעגעס, נעבען האַפען און איבער די בולוואַרען. איך האָב אין אַלע עפענטליכע אַנשטאַלטען פערקוקט, און ערגעץ נישט געפונען גאָרנישט ענהליכ'ס נישט אויף דעם באַראָן, און נישט אויף זיין חבר!... נישט איינהערענדיג דעם באַראָנ'ס פאַמיליע, בין איך נישט אימשטאַנד געוועזען זיך צו דער פאָליציע ווענדען; פונדעסטוועגען, האָב איך געגעבען צו וויסען אַ צוויי דריי אויפזעהער אויף דער גע-מיינדע-אָרדנונג (זיי האָבען, ווירקליך, פערוואונדערט מיך אָנגעקוקט און נישט געענצליך זיך מיר פערטרויט) אַז איך וועל זייער פלייסיגקייט גוט בעלוינען, אויב זיי וועט זיך איינגעבען איבערפאַלען אויף די שפורען פון יענע צוויי פערזאָנען, דאָס אויסזעהן פון וועלכע איך האָב ווי מעגליך אויספיהרליכער זיי בעשריבען. זוכענדיג, אַט אַזוי, ביז'ן מיטאָג בין איך אַ מידער זיך אַהיים צוריקגעקעהרט. די מאַמע האָט זיך פונ'ם בעט אויפגעהויבען, נאָר צו איהר געוועהנליכער לייד, האָט זיך עפּיס אַ נײַ'ס, נאָכדענקענדעס ניט פערשטענדליכעס צוגעמישט, וועלכעס האָט ווי מיט אַ מעסער

מיך אויפ'ן הארצען געשניטען. אַגאַנץ אויף דער נאַכט בין איך מיט איהר איבערגעזעסען, מיר האָבען במעט גאָרנישט גערעדט: זי האָט אויף קאָרטען געטראָפען, איך האָב שטיל אין די קאָרטען געקוקט, זי האָט מיט קיין איינציג וואָרט וועגען איהר ערצעהלונג נישט דערמאָהנט, און אויך נישט וועגען דעם, וואָס נעכטען האָט געטראָפען, גלייך ווי מיר האָבען ביידע זיך געהיים צוגעפגערעדט נישט בעריהרען יענע שרעקליכע, וואונדערבאַרע פאָרפאַלען. ס'איז איהר ווי פערדריסליך אויף זיך זעלבסט געווען, און אַ בעליידיגונג פאַר דעם, וואָס האָט זיך נישט ווילענדיג ביי איהר אַרויסגעריסען, און, ס'קען זיין, אַז זי האָט גוט נישט געדענקט, וואָס האָט זי אַזעלכעס געזאָגט אין האַלב־ברענענדען פיבער — און זי איז פערזיכערט געווען, אַז איך וועל זי שוינען... און, ווירקליך, איך האָב איהר געשוינט, און זי האָט דאָס געפיהלט. זי האָט ווי נעכטען מיין בליק אויסגעמיידט, אַ גאַנצע נאַכט האָב איך נישט געקענט אַנשלאָפען ווערען. — אין דרויסען האָט זיך פּלוצלונג אויפגעהויבען אַ שרעקליכער שטורם. דער ווינד האָט געיאָמערט און שטורמדיג געריסען, די שויבען פון די פענסטער האָבען געקלונגען און געגריזצט, אין לופטען האָבען פערצווייפעלטע קלאָגען און קרעכצען זיך געטראָגען, אַקוראַט ווי אויבען האָט זיך עפּיס צעריסען און מיט אַ לייכטזיניגען יאָמער איבער די ציטערנדע הייזער דורכגעפלויגען. פאַר בעגינען האָב איך זיך מיט'ן שלאָף פערשלאָגען... באַלד האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אַז עמיצער איז צו מיר אין צימער אַריינגעגאַנגען און מיך ביים נאָמען אַ רוף געטהון — מיט נישט אַ הויכער, נאָר אַ פעסטער שטים. איך האָב דעם קאָפּ אויפגעהויבען און קיינעם נישט דערזעהן, נאָר אַ וואונדערבאַרע זאַך! איך האָב נישט נאָר זיך נישט דערשראָקען — איך האָב זיך דערפרעהט; ס'האָט אין מיר פּלוצלונג אַ איבערציינגונג ערשיינט, אַז יעצט וועל איך מיין ציעל ערדרייכען. איך האָב אויף גיך זיך אָנגעקליידט און בין אַרוים פון הויז.

XII.

דער שטורם איז איינגעשטילט געוואָרען... נאָר עס האָבען זיך נאָך געפיהלט זיינע לעצטע ציטערנישען. ס'איז גאַנץ פריה געווען — אויף די גאַסען האָבען זיך קיין מענשען נישט געטראָפען, אין פיעל ערטער האָבען זיך געוואַלגערט שטיקלעך רעהרען, דאַך־ציגעל, ברעטער פון צושטערטע פּלאַטען, אָבגעבראָכענע בוימער־צווייגען... „וואָס איז ביי נאַכט

אויפ'ן ים געשעהען?" — האָט זיך נישט-ווילענדיג געטראַכט דערזעהענדיג די שפּורען, וועלכע דער שטורם האָט איבערגעלאָזט.

איך האָב געוואָלט אויפ'ן האַפען געהן, נאָר מײַנע פיס, זענען ווי אָבהענדיג געווען. ווי פון אַנ'אונאַבהיענדעטען געצוואונגשאַפט, האָבען זיי מיך אין אַ אַנדער זײַט פערטראָגען. ס'זענען קײַן צעהן מינוט נישט אַריבערגעגאַנגען, אַז איך האָב זיך שוין געפונען אין אַ טײַל-שטאָדט, וועלכען איך האָב ביז יעצט קײנמאָל נישט בעזוכט. איך בין פאַמעליך געגאַנגען, נאָר נישט אָבשטעלענדיג זיך, טריט נאָך טריט, מיט אַ וואונדערבאַרען עמפּפינדונג אויפ'ן האַרצען; איך האָב עפּיס אונגעוועהנליכעס, אוממעגליכעס ערוואַרטעט, און גלײַכצײַטיג בין איך איבערצײַגט געווען אַז דיעזעס אונגעוועהנליכעס וועט ערפילט ווערען.

XIII.

און אָט איז אָנגעקומען, דיעזעס אונגעוועהנליכעס, דיעזעס אונערוואַרטעטעס! פּלוצלונג, אין אַ צוואַנציג טריט פון מיר האָב איך דערזעהען יענעם זעלבען נעגער, וועלכער האָט אין קאַפע-הויז אין מײַן געגענוואַרט גערעדט מיט'ן באַראָן! אײַנגעהילט אין יענעם זעלבען מאַנטעל, וועלכען איך האָב שוין דאַמאָלס אויף איהם בעמערקט, איז ער ווי פון דער ערד אויפגעשטיגען, און אויסדרעהענדיג זיך צו מיר מיט דער פּלײַצע, איז ער מיט געשיקטע טריט איבער דעם שמאָלען טראָטואַר פון קרומען ראָג געגאַנגען! איך האָב זיך באַלד אַ לאָז געטהון איהם אָניאָגען, נאָר ער האָט אויך די שפּאַן פערגרעסערט, אָבוואָהל ער האָט זיך צוריק נישט אומגעקוקט, און האָט זיך באַלד פערקירעוועט צום ראָג פון דאָם אַרויסגערוקטע הויז! איך בין צוגעלאָפען צו דיעזען ראָג, איהם אַזוי שנעל דורכגעלאָפען ווי דער נעגער... און ווי וואונדערליך! פאַר מיר איז אַ לאַנגע, שמאָלע און אַ גאַנץ פּוסטע גאַס; דער פריהמאָרגענדיגער נעבעל האָט זי אינגאַנצען מיט זײַן טונקעלן בלײַ פערגאָסען, — נאָר מײַן בליק דרינגט זי דורך ביז'ן סאַמע עק, איך קען אַלע איהרע געבײַדעס איבערצעהלען... און קײַן אײנציג לעבעדיג בעשעפעניש בעוועגט זיך ערגיץ נישט. דער הויכער נעגער אין מאַנטעל איז אַזוי פּלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען, ווי זיך בעוויזען! איך בין ערשטוינט געוואָרען... נאָר נישט מעהר ווי אויף איין רגע. איין אַנדער געפיהל האָט מיך באַלד בעהערשט, דיעזע גאַס, וועלכע איז פאַר מײַנע אויגען אויסגעשפּרײַט געווען, אינגאַנצען שטום און ווי אַ טויטע — האָב איך איהר דערקענט. דען ס'איז די גאַס פון מײַן חלום געווען. איך

יוער פּערציטערט. איך קאָרטשע זיך צוגויף — דער פריהמאָרגען איז אַזוי פריש געווען — און באַלד־ושע, זיך גאָרנישט קווינקלענדיג, מיט אַ אַי־בערצייגונגס־שרעק געה איך ווייטער!

איך הויב אָן מיט די אויגען זוכען... יאָ, אָט איז דאָס: אָט, רעבט'ס, אַרויסגעהענדיג פונ'ם ראָג אויפ'ן טראָטואַר, אָט איז אויך דאָס הויז פון מיין חלום, אָט זענען אויך די אַלטע טויערן מיט די שטיינערנע פערדוקער'ס פון ביידע זייטען.., אמת, די פענסטער פון הויז זענען נישט קיילעבדיג, נאָר פירעקעבדיג... נאָר ס'איז נישט וויכטיג... איך קלאַפּ אָן אין די טויערן, איך קלאַפּ אָן צוויי, דריי מאָל, אַלץ העכער און העכער... די טויערן עפענען זיך לאַנגזאַם אויף, מיט אַ שווערען סקריפּ, גלייך ווי אַ געניץ. פאַר מיר איז אַ יונגע דיענסט מיט אַ צושויבערטען קאָפּ, מיט פערשלאָפענע אויגען, זי איז, ווי ס'זעהט אויס, נאָר וואָס אויפגע־וואַכט. — דאָ וואוהנט דער באַראָן? — פרעג איך, און אַליין לויף איך איבער מיט אַ געשווינדען בליק דעם טיפען ענגען הויף... אַזוי, אַלץ אַזוי; אָט זענען די ברעטער און באַלקענס, וועלכע איך האָב אין חלום געזעהן.

— ניין, — ענטפערט מיר די דיענסט: — דער באַראָן וואוהנט דאָ נישט.

— ווי הייסט ניין? ס'קען נישט זיין!

— יעצט איז ער נישטאָ, ער איז נעכטען אָבגערייזט.

— וואוהין?

— נאָך אַמעריקאַ.

— נאָך אַמעריקאַ! — האָב איך נישט ווילענדיג איבערג'חזר'ט. — און ער וועט צוריקקומען?

די דיענסט האָט מיך פערדעכטיג אָנגעקוקט.

— מיר ווייסען נישט. ס'קען זיין אַז ער וועט אינגאַנצען נישט צוריקקומען.

— ער האָט לאַנג דאָ געוואוהנט?

— נישט לאַנג. געגען אַ וואָך צייט. יעצט איז ער אינגאַנצען נישטאָ.

— און ווי אַזוי האָט מען איהם ביי דער פאַמיליע גערופען, דעם באַראָן?

די דיענסט האָט אויף מיר די אויגען אָנגעשטעלט.

— איהר ווייסט נישט זיין פאַמיליע? מיר האָבען איהם, פשוט, באַראָן גערופען. העי, פּעטער! האָט זי אַ געשריי געטהון, זעהענדיג, אַז

איך רײַס זיך פֿאַראויס. — גיי־נאָר אַהער! עפּיס אַ פֿרעמדער פֿרעגט זיך דאָ וועגן אַלץ.

פֿון הויז איז אַרויסגעגאַנגען אַ קרעפּטיגער אַרבייטער מיט אַ שלעכט צונויפגעלעגטער פֿיגור.

— וואָס איז אַזוינס! וואָס געברויכט איהר? — האָט ער מיט אַ הייזעריגע שטים געפֿרעגט — און, ברוגז'דיג אויסהערענדיג מיך האָט ער דער דיענסט'ס ווערטער איבערג'חזר'ט.

— ווער־זשע וואוינט דאָ?

— אונזער ווירטה.

— און ווער איז ער?

— אַ סטאָליאַר. אויף דיזער גאַס זענען אַלע סטאָליאַרעס.

— קען מען איהם זעהן?

— יעצט קען מען נישט. ער שלאָפֿט.

— און אין שטוב קען מען אַרייַנגעהן?

— מען קען נישט. געהט אייך.

— און שפּעטער וועל איך קענען זעהן אייער ווירטה?

— פֿאַר וואָס נישט? מען קען. שטענדיג קען מען איהם... דערויף איז ער אַ האַנדעל'ס־מאַן. נאָר יעצט געהט אייך. איהר זעהט, ווי פֿריה ס'איז.

— און יענער נעגער? — האָב איך פּלוצלונג אַ פֿרעג געגעבען.

דער אַרבייטער האָט אונפֿערשטענדליך אַ קוק געטהון צוערשט אויף מיר, דערנאָך אויף דער דיענסט.

— וועלכער נעגער? — האָט ער, ענדליך, געזאָגט. — געהט אייך, מיין העררר, שפּעטער קענט איהר קומען. וועט איהר מיט'ן ווירטה איבערשמועסען.

איך בין אַרויסגעגאַנגען אויף די גאַס. די טויערן האָבען זיך מיט איין מאָל אונטער מיר שווער און שאַרף פֿערהאַקט, אָהן אַ סקריפּ פֿאַר דיזען מאָל.

איך האָב גוט בעמערקט די גאַס, דאָס הויז און בין אַוועק ווייטער, נאָר נישט אַהיים. — איך האָב דערפֿיהלט עפּיס אַ אַרט ערצויבערונג. אַלץ, וואָס מיט מיר האָט געטראָפֿען, איז אַזוי מערקווירדיג, אונגעוועהנליך געוועזען — און ווי נאַריש ס'האָט זיך אויסגעלאָזט! איך בין זיכער געוועזען אַז אין דעם הויז וועל איך דערזעהן מיין בעקאַנטען צימער — און אין מיט'ן מיין פּאַטער, דעם באַראָן אין אַ שלאָפֿראָק און מיט אַ ליולקע... און אַנשטאָט דעם — איז דער הויז־ווירטה אַ סטאָליאַר, און מען קען איהם

בעזוכען וויפיעל מען וויל, — און, וואָס נאָך מעהר, ביי איהם מעבעל בעשטעלען . . .

און מיין פאָטער האָט נאָך אַמעריקאַ אָבגערייזט! און וואָס בלייבט מיר יעצט טהון? אַלסדינג דער מאַמע דערצעהלען, אָדער אויף עביג אַלע עראינערונגען וועגען דיעזעס בעגעגעניש פערבאָרגען. איך בין נישט אימשטאַנד געווען מיט'ן געדאַנק צו פערשטעהן, אַז אַזאַ איבערנאַטירליכער, אַזאַ געהיימניספאָלער אָנהויב, זאָל זיך קענען צונויפשליסען מיט אַזאַ אונזיניגען, אָרדינאַרען סוף.

איך האָב נישט געוואָלט זיך צוריקקעהרען אַ היים, און בין אַוועק, וואוהין די אויגען קוקען, אַרוים פונ'ם שטאָדט.

XIV.

איך בין געגאַנגען, האַלטענדיג אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ, אָהן געדאַנקען, כמעט גאָר נישט פיהלענדיג, נאָר אינגאַנצען פערזונקען אין זיך זעלבסט. אַ גלייכמעסיגער, פערדומפּפטער און בעזער ליאַרם האָט מיך פון ערשטאַרונג אַרויסגעפיהרט. איך האָב דעם קאָפּ אויפגעהויבען: דאָס האָט געשפּיעלט און געברומט דער ים אין אַ פופציג טריט פון מיר. איך האָב דערזעהן אַז איך געה איבער'ן זאַמד-באַרג. צעוויעגט מיט'ן נאַכט-שטורם איז דער ים ביז'ן האָריזאָנט בעדעקט געווען מיט ווייסע, שווימענדע וועלען. און לאַנגע, געקאַטשעטע בערגיגע חוואַליעס האָבען זיך געקאַטשעם רייהענווייז און זענען צושלאָגען געוואָרען אין פלאַכען ברעג. איך בין נאָהנטער צו זיי צוגעגאַנגען — און בין געגאַנגען אין דער לענג פון די פאַסען, וועלכע זיי האָבען מיט זייער אָבפאַלען און צוקומען איבערגעלאָזען אויפ'ן געלען גערונצעלטען זאַמד, וועלכער איז פערזייעט געווען מיט אָבגעריסענע שטיקער-אויסגעצויגענע-ים-פלאַנצונגען, מיט צובראָכענע קרעפּסשייטעלעך און שלענגליכע טשערעט-סטענגעס. שפּיציג-פליגעלדיגע מעוועס, מיט אַ קלאָגליכען געשריי אָנפליהענדיג מיט'ן ווינד פון ווייטען לופט-אָבגרונד, האָבען זיך אויפגעהויבען, ווי שניי ווייסע, אויפ'ן גרויען וואָלקענדען הימעל, און זענען דרעהענדיג זיך געפאַלען, און פונקט ווי איבערשפּרינגענדיג פון איין וועלע אויף די צווייטע זענען זיי ווידער אַוועק און פערשוואונדען געוואָרען מיט זילבערנע פונקען אין די קויקלענדע שוים-רייהען. אייניגע פון זיי, האָב איך בעמערקט, האָבען איינשפּאַרענד אַרום אַ גרויסען שטיין זיך אַרומגעדרעהט, וועלכער האָט איינזאַם אַרויסגעסטאַרטשעט פון מיטען איינגענאַרטיגען טישטוך פון די זאַמד-ברעגען. נישט קיין גלייכע הוי-

פּעָנ׳ס גראָבער ים־משערעט זענען פון איין זייט שטיין געוואקסען; און דאָרט ווי איהרע געוויקעלטע צוויינגען זענען פון געלען זאלץ־גרונד אַרויסגעגאנגען, איז עפּיס אַ שוואַרצ׳ס קיילעכדיג׳ס און נישט־איבעריג גרויסעס געלעגען... איך האָב זיך אָנגעהויבען צוקוקען... עפּיס אַ טונקעלע זאַך איז דאָרט געלעגען, אונבעוועגליך איז דאָס נעבען שטיין געלעגען. ס׳איז וואָס מעהר דייטליכער, וואָס מעהר בעשטימטער געוואָרען, וואָס נאָהנטער איך בין צום שטיין צוגעגאנגען...

עס זענען מיר צום שטיין געבליבען אינגאנצען אַ דרייסיג טריט...

יאָ, ס׳איז דאָס אָבצייכנען פון אַ מענשען־קערפּער! ס׳איז אַ טויטער; ס׳איז אַ דערטרונקענער, וועלכען דער ים האָט אַרויסגעשליידערט! איך בין נאָהנטער ביז׳ן סאַמע שטיין צוגעגאנגען.

דאָס איז דעם באַראָנ׳ס, מיין פאָטער׳ס טויטער־קערפּער! איך בין שטעהן געבליבען ווי איינגעגראָבען. ערשט יעצט האָב איך פערשטאַנען, אַז פון גאַנץ־פריה אָן האָט מיך אַ אומבעגרייפליכע מאַכט אַרומגעפיהרט — אַז איך בין אין איהר הערשאַפט — און אין פערלויף פון איניגע סעקונדען איז אין מיין נשמה גאָרנישט געווען, אויסער אַ שטומע פורכט פאַר דעם מיך בעהערשענדען שיקזאַל...

XV.

ער איז אויפ׳ן רוקען געלעגען, אַ ביסעל אויף דער זייט אָנגעשפּאַרט, זיין לינקע האַנד איז אַהינטערגעוואָרפען געוועזען הינטער זיין קאָפּ... די רעכטע איז אויסגעדרעהט געוועזען אונטער זיין איינגעבויגענעם קערפּער. אַ זומפּיגע לעהם האָט איינגעזויגען זיינע עקען פיס, אויף וועלכער עס זענען אויפגעצויגען געווען גרויסע מאַטראָסען־שטיוועל, אַ קורצע בלויע קורטקע איז גאַנצען דורכגעווייקט מיט ים־האָלץ איז נישט אָבגעקנעפּעלט געוועזען; אַ רויטער שאַרף האָט שטייף זיין האַלז אַרומגעכאַפּט. זיין טונקעל געזיכט, וועלכעס איז צו דער זון געווענדעט געווען, האָט ווי געשמייכעלט; פון הינטער די פערריסענע ליפּ האָבען זיך אַרויסגעוויזען געדיכטע, קליינע ציינער; די פערלאָשענע מענשעלעך פון די האַלב־פערמאַכטע אויגען האָבען זיך קוים אָבגעשיידען פון דאָס טונקעל געוואָרענע ווייסעל. בעדעקט מיט שוים־בלאָזען, פערשטאָפּטע האָר האָבען זיך צעוואָרפען איבער דער ערד און האָבען אויפגעדעקט אַ גלאַטען שטערן מיט אַ ליליען־שטריך פון דעם שראַם. די שמאָלע נאָז האָט זיך אויפגעהויבען ווי אַ שאַרפער, ווייסער שטריך צווישען די איינגעפאַלענע באַקען. דער שטורם פון דער פאַראיבערגעגאַנגענע נאַכט האָט גע־

טהון זיין אַרבייט... ער האָט אַמעריקאַ נישט דערזעהן! דער מענש, וועלכער האָט מיין מוטער בעליידיגט, וועלכער האָט איהר לעבען צושטערט איז מיין פאָטער — יאָ! מיין פאָטער — אין דעם האָב איך צווייפלען נישט געקענט — איז געלעגען, הילפלאָז אויסגעשפרייט אין בלאָטע ביי מיינע פיס. איך האָב אויסגעפרובט דאָס געפיהל פון בעפרידיגונג'ס נקמה, און מיטלייד, און עקעל און שרעק מעהר פאַר אַלץ... אַ דאָפּעלטער שרעק: און פאַר דעם, וואָס איך האָב געזעהן — און פאַר דעם, וואָס ס'האָט געטראָפען. יענע בייזע, יענע פערברעכערישעם — וועגען וועלכען איך האָב געהערט, יענע אומפערשטענדליכע אויסברעכונגען זענען אין מיר ערוואַכט.. זיי האָבען מיך געפרעסט. „אַהאַ! האָט זיך מיר געטראַכט: אָט פאַר וואָס איך בין אַזוי... אָט ווען דאָס בלוט גיעבט זיך איין"! איך בין נעבען טויטען געשטאַנען, האָב געקוקט און געוואַרט: צי וועלען זיך נישט בעוועגען די דאָזיגע טויטע אויגען-מענשעלעך, צי וועלען נישט אָנהויבען ציטערן דיזע פערגליווערטע ליפען? — ניין! אַלסדינג איז אונבעוועגליך; זעלבסט דער טשערעט, וואוהין די שטורמדיגע חוואַליעס האָבען איהם פערשליידערט איז ווי אָבגעשטאָרבען; זאָגאַר די מעוועס זענען אַוועקגעפלויגען — קיין איינציגען אָבבריך, קיין איין ברעטעל, אויך צובראָכענע'ס שיף-געצייג זעהט מען דאָ נישט. אומעטום איז פוסט. נאָר ער — און איך — און דער שטורמדיגער פון ווייטענ'ס ים. איך האָב זיך אומגעקוקט אַהינטער: אויך דאָרט איז פוסט, אַ קייט פון טויטע בערגלעך אויפ'ן האָריזאָנט... דאָס איז אַלץ! עס איז מיר אונאַנגענעהם געווען איבערלאָזען דיזען אומגליקליכען אין דיזער איינזאַמקייט, און דער לעהם אויף די ברעגען, צום אויפפרעסען פון די פיש און פויגלען! אַ אינערליכע שטים האָט מיר געזאָגט, אַז איך דאַרף אָבזוכען, צונויף-רופען מענשען אויב נישט אויף הילף — פון דעם רעדט מען נישט! — איז האָטש דערויף, אַז מען זאָל איהם צונעמען, איהם ערגיץ אין אַ וואָהנונג אַוועקטראָגען... נאָר אַ נישט-בעשרייבענדער שרעק האָט מיך באַלד בעהערשט. מיר האָט געדוכט, אַז אָט דער טויטער ווייסט, אַז איך בין אַהער געקומען, אַז ער אַליין האָט איינגעאָרדענט די לעצטע בעגעגעניש — ס'האָט מיר זאָגאַר געדוכט אַז איך הער דעם בעקאַנטען שטילען מורמלען... איך בין אָן אַ זייט אָבגעטרעטען... האָב נאָך אַ מאָל זיך צוריק אומגעקוקט... עפּיס אַ גלאַנצענדיג'ס האָט זיך מיר אין די אויגען געוואָרפען: דאָס האָט מיך אָבגעשטעלט. דאָס איז געווען אַ גאָלדענער רינג אויף דער אָבגעוואָרפענער האַנד פון טויטען... איך האָב דערקענט מיין מוטער'ס חופּה-רינג, איך געדענק ווי אַזוי איך האָב

זיך געצוואונגען צוריק אומקעהרען, צוגעהן, זיך איינבויגען... איך געדענק דאָס קלעפּענדיגע צוריהרען פון די קאַלטע פינגער, איך געדענק, ווי אַזוי איך האָב שווער געאָטהעמט און געקריטשט מיט די צייהן, אַראָבּרייסענדיג דאָס איינשפּאַרענדע'ס רינגעל.

ענדליך האָב איך עס אַראָבגעריסען — און איך לויף, איך לויף געשווינד און פלינק — און עפּיס טראָגט זיך נאָך מיר, און יאָגט מיך אָן און חאַפּט מיך.

XVI.

אַלץ, וואָס איך האָב אויסגעשריבּען און דורכגעפיהלט, איז, וואַהרשיינליך, געווען אָנגעשריבּען אויף מיין געזיכט, ווען איך האָב זיך אַהיים צוריקגעקעהרט. די מאַמע, ווי נאָר איך בין אין צימער אַריינגעגאַנגען, האָט זיך פּלוצלונג אויסגעגלייכט, און האָט אַזוי שטרענג־פראַגענד אויף מיר אַ קוק געטהון, אַז איך, פּרובּענדיג אָהן־ערפאָלג זיך ערקלערען, האָב געענדיגט דערמיט, וואָס האָב שווייגענד איהר דעם רונג דערלאַנגט. זי איז שרעקליך בלאַס געוואָרען, איהרע אויגען האָבען אונגעוועהנליך זיך אויפגעעפענט און טויט געוואָרען, ווי בּיי „יענעם", — זי האָט שוואַך אויסגעשריען, האָט געחאַפּט דעם רונג, האָט זיך אַ שאָקעל געטהון, איז צו מיר אויפ'ן בּרוסט געפאַלען און איז אַזוי אויף איהר פערגליווערט געוואָרען, פערוואַרפענדיג דעם קאָפּ אַ הינטער און אויפפּרעסענדיג מיך מיט די בּרייטע, אונזיניגע אויגען. איך האָב זי אָנגענומען פאַר דער טאַליע מיט בּיידע הענד און, שטעהענדיג אויפ'ן אָרט, זיך נישט בּעוועגענדיג, נישט געאיילט, האָב איך איהר מיט אַ שטילע שטים דערצעהלט, אָהן דער מינדסטער פערהעהלונג, אַלץ: מיין חלום, און די בּעגעגעניש, און אַלץ, אַלץ... זי האָט מיך בּיז'ן סוף אויסגעהערט, נישט אַרויסשטאַמלענדיג קיין איינציג וואָרט, נאָר די בּרוסט האָט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער געאָטהעמט, — און די אויגען זענען פּלוצלונג אויפגעלעבט געוואָרען און האָבען זיך אַראָבּגעלאָזט. דערנאָך האָט זי אָנגעטהון דעם רונג אויפ'ן פינגער און אָבּגעהענדיג אַבּיסעל האָט זי גענומען דעם מאַנטעל און דעם הוט. איך האָב איהר געפרעגט, וואוהין זי געהט. זי האָט אויף מיר אויפגעהויבּען אַ פערוואונדערליכען בּליק און האָט געוואָלט אָבּענטפערן, נאָר זי האָט נישט געקענט. זי איז עטליכע מאָל פערציטערט געוואָרען, און האָט געריבּען די הענד, גלייך ווי זי האָט געוואָלט זיך דערוואַרמען, און האָט ענדליך אַ זאָג געטהון: „קום בּאַלד אַ הינצו".

— וואוהִין, מאַמעֶ?
— וואו עֶר לִיעֶגט... אִיךְ ווִיל זעֶהן, אִיךְ ווִיל דעֶרקעֶנעֶן... אִיךְ וועֶל דעֶרקעֶנעֶן...

אִיךְ האָבּ געֶפּרובּט זִי אִיבּעֶררעֶדעֶן נִישט געֶהן; נאָר מִיט אִיהר אִיז שִיעור נִישט געֶוועֶזעֶן אַ נעֶרוועֶן-צופּאַל. אִיךְ האָבּ פעֶרשטאַנעֶן, אַז עֶס אִיז אונמעֶגלִיךְ ווִידעֶרצושטעֶהן אִיהר ווִילעֶן — און מִיר זעֶנעֶן אַוועֶקגעֶגאַנגעֶן.

XVII.

און אָט, געֶה אִיךְ ווִידעֶר אִיבּעֶר דעֶם זאַמד-בּאַרג, נאָר אִיךְ געֶה שוין נִישט אַליין. אִיךְ פִיהר דִי מאַמעֶ אונטעֶר דעֶר האַנד. דעֶר יָם האָט זִיךְ אָבּגעֶרוקט, עֶר אִיז נאָךְ ווייטעֶר אָבּגעֶפאַלעֶן; עֶר ווערט אייִנגעֶ-שטִילט — נאָר זייִן אָבּגעֶשוואַכטעֶס בּרומעֶן אִיז נאָךְ אַלץ שטרעֶנג, און נִישט גוטס נאַכריכטִיג. אָט האָט עֶנדלִיךְ דעֶר אייִנזאַמעֶר שטייִן זִיךְ אַרויסגעֶ-ווִיזעֶן — אָט אִיז אויךְ דעֶר טשעֶרעֶפּ. — אִיךְ קוק זִיךְ אייִן, אִיךְ שטאַרעֶ זִיךְ אונטעֶרשייִדעֶן יעֶנעֶ קייִלעֶכדִיגעֶ זאַךְ, וואָס אִיז אויף דִי עֶרד געֶלעֶגעֶן — נאָר אִיךְ זעֶה גאָרנִישט. מִיר געֶהעֶן צו נעֶהנטעֶר; אִיךְ מאַךְ נִישט-ווִילעֶנדִיג לאַנגזאַמעֶר דִי טרִיט. נאָר וואו-זשעֶ אִיז יעֶנעֶר שוואַרצעֶס, אונבּעֶוועֶגלִיכעֶס? אייִנצעֶלנעֶ טשעֶרעֶפּ-צווייַגלעֶך שטעֶהעֶן דונקעֶל אויפ'ן שוין פעֶרטרוקעֶנעֶם זאַמד,.. מִיר געֶהעֶן צו בִּיז'ן שטייִן... אִין עֶרגעֶץ אִיז נִישטאָ דעֶר טויטעֶר און נאָר אויף יעֶנעֶם אָרט, וואו עֶר אִיז געֶלעֶגעֶן אִיז נאָךְ אַ צייִכעֶן געֶ-בּלִיבּעֶן, און מעֶן קעֶן פעֶרשטעֶהן, וואו זעֶנעֶן געֶלעֶגעֶן דִי העֶנד, דִי פִים... אַרום אִיז דעֶר טשעֶרעֶט ווִי צוטרעֶטעֶן — און עֶס זעֶנעֶן בּעֶמעֶרק-בּאַר דִי שפּורעֶן פון אַ מעֶנשעֶנ'ס טרִיט; זיי געֶהעֶן דורכ'ן זאַמד-בּאַרג — און ווייטעֶר ווערעֶן זיי פעֶרשוואונדעֶן, דעֶרגרייכעֶנדִיג דעֶם קִיזעֶל-שטייִנעֶרנעֶם בּאַרג.

אִיךְ מִיט דעֶר מאַמעֶן האָבּעֶן זִיךְ אִיבּעֶר געֶקוקט און האָבּעֶן זִיךְ זעֶלבּסט דעֶרשראָקעֶן פאַר דעֶם, וואָס מִיר האָבּעֶן אויף אונזעֶרעֶ געֶזִיכטעֶר אִיבּעֶרגעֶלייעֶנט...

צִי אִיז עֶר זעֶלבּסט נִישט אויפגעֶשטאַנעֶן און אַוועֶק געֶגאַנגעֶן.

— דו האָסט אִיהם דאָךְ אַ טויטעֶן געֶזעֶהן? — פרעֶגט זִי שטִיל.

אִיךְ האָבּ געֶקעֶנט נאָר מִיט'ן קאָפּ אַ שאָקעֶל טהון. עֶס זעֶנעֶן נִישט אַרִיבּעֶר קייִן דריי שעה פון דעֶר צייַט, וואָס אִיךְ האָבּ זִיךְ אויפ'ן בּאַראָנ'ס טויטעֶן קעֶרפּעֶר אָנגעֶשלאָגעֶן... עֶמִיצעֶר האָט אִיהם עֶנטרעֶקט און

אַוועקגעטראָגען . — מען דאַרף אָפּזוכען , ווער האָט דאָס געטהון , און וואָס איז געוואָרען מיט איהם ?

נאָר פריִהער דאַרף מען וועגען דער מאַמען זאָרגען .

XVIII.

אַזוי לאַנג ווי זי איז צום שיקזאַל־אָרט געגאַנגען , האָט איהר אַ פיִבער געשלאָגען , נאָר זי האָט מיט זיך געהערשט . דאָס פערשוויִנדען פון טויטען האָט ווי אַ שלאַק זי געטראָפען , ווי דער לעצטער אומגליִק . זי איז ווי פערשטיינערט געוואָרען . איך האָב זיך געשראָקען פאַר איהר געדאַנק . מיט גרויסע מיִהע האָב איך זי אַ היים געבראַכט . איך האָב זי ווידער אין בעט געלעגט , און האָב ווידער צו איהר דעם דאָקטאָר צוגע־שטעלט ; און ווי נאָר די מאַמע האָט זיך עטוואָס ערהוינערט , האָט זי באַלד געפאָדערט , אַז איך זאָל אומגעזאַמט געהן אָפּזוכען „דיִעזען מענשען” . איך האָב געפאָלגט . נאָר , ניִשט קוקענדיִג אויף אַלע מעגליִכע מיטלען , האָב איך גאָרניִשט אויפגעדעקט . איך בין איינינע מאָל געוועזען אין פּאָליציִע , האָב בעזוכט אַלע נאָהנטע דערפער , האָב אָפּגעדרוקט איינינע מודעות אין די צייטונגען , האָב אומעטום זיך ערקונדיִגט — און אומזאָנסט ! אמת צו מיר איז אָנגעקומען אַ נאַכריִכט , אַז אין איינעם פון די דערפער , וואָס ליִעגט בײַם ים , האָט מען געבראַכט אַ דערטרונקענעם . . . איך בין באַלד אַוועק אַהין . נאָר מען האָט איהם שוין געהאַט בעגראָבען , און אויך נאָך די סימנים איז ער ניִשט ענהליִך געוועזען צום באַראָן . איך האָב זיך דערוואוסט אויף וועלכער שיף ער איז נאָך אַמעריִקאַ אָפּגעשוואומען ; צוערשט זענען אַלע זיִכער געוועזען , אַז די דאָזיגע שיף איז אומגעקומען בעת דעם שטורם ; נאָר מיט איינינע הדשים שפּעטער האָבען אָנגעהויבען געהן קלאַנגען , אַז מען האָט זי אויפ'ן אַנקער אין ניו־יאָרקער האַפען געזעהן . ניִשט וויסענדיִג וואָס פאָרצונעמען , האָב איך אָנגעהויבען דעם נעגער אָפּזוכען . איך האָב פאָרגעלעגט אין די צייטונגען אַ גרויסע סומע געלד , אויב ער וועט צו אונז אין הויז קומען . עפּיס אַ הויכער נעגער אין אַ מאַנטעל איז , וויִרקליִך , געקומען צו אונז אין מיין אַבוועזענהייט . . . נאָר אויספרעגענדיִג די דיִענסט , איז ער אַוועקגענאַנגען און איז מעהר ניִשט געקומען .

אַזוי זענען פערקיִהלט געוואָרען די שפּורען פון מיין . . . מיין פאָטער ; אַזוי איז ער פערזונקען געוואָרען אויף עביִג אין אַ שטומע פיִנסטערניִש . — מיט דער מאַמען האָב איך קיינמאָל וועגען איהם ניִשט גערעדט ; נאָר איינמאָל געדענקט זיך , האָט זי זיך געוואונדערט וואָס איך האָב פריִהער קיינמאָל ניִשט

דערצעהלט וועגען מײַן וואונדערבאַרען חלום; און דאָ האָט זי צוגעגעבען: „ווייזט אויס, אַז ס'איז ווירקליך ער”... און האָט איהר געדאַנק ניט דערזאָגט. די מאַמע איז לאַנג שלאָף געווען, נאָר אויך נאָך דעם ווען זי איז געזונד געוואָרען, זענען אונזערע פריהעריגע פערהעלטעניסען ניט בעניַיט געוואָרען. עס איז איהר אונבעקוועם געווען מיט מיר — ביז איהר טוידט... נאַמענטליך אונבעקוועם. אין דיזען טרויער קען מען ניט העלפען. אַלעס ווערט פערגלעט, די ערינערונגען פון סאַמע טרויעריגע פאַמיליען־סצענעס פערלירען שטופּענווייז זייער קראַפט; נאָר אַ געפיהל פון אונבע־קוועמליכקייט מישט זיך אַרײַן צווישען צוויי נאָהנטע מענשען — דאָס קען מען ניט אויסראָטען מיט גאָרניט! איך האָב מעהר קיינמאָל יענעם חלום ניט געזעהן, וועלכער פלעגט מיך אַזוי בעאונרוהיגען; איך „זוך” שוין ניט מײַן פאָטער; נאָר אָפט פלעגט זיך אויסוויַיזען — און נאָך יעצט ווייזט זיך מיר אויך אויס — אין חלום, אַז איך הער עפּיס זעלבע ווייַטע קלאָגליכע געשרייען, עפּיס ניט אויפהערענדע, האַרצרײַסענדע קלאָגען; זיי קלינגען ערגיץ־וואו הינטער אַ הויכער וואַנד, דורך וועלכע ס'איז אומ־מעגליך דורכקריכען, זיי רײַסען מיך בײַם האַרצען — און איך וויין מיט פערמאַכטע אויגען — און קען בשום אופן ניט פערשטעהן, וואָס דאָס איז: צי אַ לעבעדיגער מענש קרעכצט, — אָדער עס הערט זיך מיר דער אויסגע־צויגענער יאָמער פון אויפגערעגטען ים? און אָט געהט ער ווידער איבער אין יענעם טהירישען מורמלען — און איך כאַפּ זיך אויף מיט אַ טרויער און מיט אַ שרעק אויף די נשמה.

איבערזעצט מ. ל. טשודנאָווסקי.

יאַלמאַר סיערדערבערג.

דאָס געצאַהלט פאַר'ן זינד.

דאָס   אַ געשיכטע וועגען אַ יונגער מיידעל און וועגען איינעם אַ פאַרמאַצעווט אין אַ ווייסען זשילעט.

זי איז געוועזען יונג און שלאַנק, און פון איהר האָט געטראָגען מיט וואַלד־ריחות, איהר פנים איז געוועזען אָבגעברענט און אַ ביסעל אין זומער־שפּרענגלעך. אַזוי איז זי געוועזען, ווען איך האָב זיך בעקענט מיט איהר.

נאָר דער פאַרמאַצעווט איז געוועזען אַ פּראָסטע פּשוט'ער פאַרמאַצעווט; ער פלעגט זיך אַלע זונטאָג אָנטהון אין אַ ווייסען וועסטעל. און דאָס איז זונטאָג געשעהן.

דאָס האָט פּאַסירט אין אַ קליין שטעדטעל, אַזוי ווייט־ווייט, אַז קיינעם אויסער דעם פאַרמאַצעווט איז נישט איינגעפאַלען אָנטהון זונטאָג אַ ווייסען זשילעט.

ווי איהר זעהט האָט דאָס פּאַסירט אַזוי, אַז איין מאָל אַ זונטאָג האָט מען אַ קלאַפּ געטהון צו מיר אין טהיר, און ווען איך האָב זי געעפענט, איז אויף דער שוועל געשטאַנען דער פאַרמאַצעווט אין ווייסען וועסטעל און האָט זיך נישט איבערהערענדיג געגריסט. ער איז געוועזען זעהר העפליך און אויפגערעגט.

„איך בעט אייך זעהר מיר ענטשולדיגען", האָט ער געזאָגט. „נאָר נעכטען איז דאָ געוועזען ביי אייך פרייליין עוריקאַ מיט איהרע שוועסטער, איהר, העררר קאַנדידאַט, זייט אין דערהיים נישט געוועזען; אַוועקגעהענדיג האָט זי געלאָזען דאָ איהר אַלבאָם פאַר איהר, העררר קאַנדידאַט, און איך זאָלען עפּיס אָנשרייבען אין איהם. נאָר איך הויב נישט אָן צו וויסען, וואָס זאָל איך אָנשרייבען. אפשר וואָלט, איהר, העררר קאַנדידאַט?"...

און ער האָט ווידער אָנגעהויבען צו גריסען זיך.

„מיר וועלען זיך אַ סטאַרע טהון", האָב איך פריינדליך געענטפערט.

און איך האָב גענומען דעם אַלבאָם און אָנגעשריבען פון זיך די:

איבעֶרזעֶטצונג : „דו ביסט — ווי דעֶר בלום שעֶהן און פּראַכטפאָל", — די איבעֶרזעֶטצונג האָב איך אַליין געֶמאַכט און האָב זיך מיט איהר שטעֶנדיג בעֶנוצט אין אַזעֶלכעֶ פאַלעֶן. דעֶרנאָך האָב איך אָנגעֶהויבעֶן זוכעֶן צווישעֶן מיינעֶ פּאַפּירעֶן, וועֶלכעֶ נישט איז אַלטעֶ ליעדעֶר, וועֶלכעֶ איך האָב נאָך אין שוהלעֶ געֶשריבעֶן, און וואָס זיי וואָלטעֶן גוטצעֶן דעֶם פּאַרמאַצעֶווט.

צום סוף האָב איך געֶפונעֶן דאָס פאָלגעֶנדעֶ שלעֶכטעֶ ליעדעֶל :

דו פעֶרשפּור'סט אַלעֶ מיינעֶ געֶדאַנקעֶן,
מיין האַרץ איז צוועֶהטינגט אין מיר.
מיט מיר ביזט דו, ווען איך בין איינזאַם
— דיך האָב איך אין חלום דעֶרזעֶהן.

און לאַנג האָבעֶן מיר צוזאַמעֶן געֶבלאָנדזיעֶט,
דעֶר דעֶמעֶרונג האָט אונז איינגעֶהילט אין זיך,
און שטיל האָסט דו ליכטיגעֶ טרעֶהרעֶן,
ווי פּעֶרל, געֶלאָזט פאַלעֶן פון דיינעֶ אויגעֶן.

דיך האָב איך געֶקושט,
און טרעֶהרעֶן האָב איך פון דיינעֶ אויגעֶן
געֶטרונקעֶן, נאָר דיינעֶ ליעבעֶ רויטעֶ
ליפּעֶן האָב איך הונדערט מאָל הייסעֶר געֶקושט.

נישט עֶביג חלום'ט זיך דאָס ליכטיגעֶ !
— מיט מיין חלום האָב איך זיך צושיידט,
און אין דעֶם לאַנגעֶן שווייגעֶן פון דעֶר נאַכט
בין איך וואַך געֶווען, שמאַכטעֶנדיג פון בעֶנקעֶן.

אָט די ליעבעֶ באַקעֶן האָב איך שווייגעֶנד
מיט מיין בליק געֶקושט,
און דיינעֶ ליעבעֶ, רויטעֶ ליפּעֶן
האָב איך דאָך קיינמאָל נישט געֶקושט —

איך האָב בעֶוויזעֶן דעֶם פאַרמאַצעֶווט די פּאָעֶמאַ און האָב איהם פאָרגעֶלעֶגט בעֶנוצעֶן זיך מיט איהר.

עֶר האָט זי אויפמעֶרקזאַם צוויי מאָל דורכגעֶלייעֶנט און איז אין גאַנצעֶן רויט געֶוואָרעֶן פון פעֶרלאָרעֶנהייט.

„איהר האָט ווירקליך זי אַליין אָנגעשריבען, הערר קאַנדידאַט?"

האָט ער אַ פרעגֿ געטהון מיט זיין גאַנצער האַרציגער פשוט'קייט.

„צים בערוהיגען, יאָ", האָב איך געענטפערט.

ער האָט זעהר היים מיר בעדאַנקט פאַר דער ערלויבניש בענוצען זיך מיט דער פאָעמע, און ווען ער איז אַרויס פון צימער, האָט זיך גע־דוכט, אַז ביי אונז ביידען איז געווען אַזאַ געפיהל, אַז ביי דער ערשטער מעגליכקייט דאַרפען מיר אויסטרינקען ברידערשאַפט.

אין אָבענד איז געווען אַ קליינע פערזאַמלונג ביי די עלטערן פון דער יונגער מיידעל. עס האָט זיך צוזאַמענגעקליבען יונגוואַרג. מיר האָבען געטרונקען צוקער־וואַסער אויף דער בעפלאַסטענער אין גרינס ווערענדע.

איך בין געזעסען און געקוקט אויף דער יונגער מיידעל.

ניין, זי האָט זיך בעשטימט געביטען. איהרע אויגען זענען גרעסער און אונרוהיגער געוואָרען, און איהרע ליפען זענען רויטער געוואָרען.

זי האָט נישט געקענט רוהיג איינזיצען אויפ'ן שטוהל.

צייטענווייז פלעגט זי זיך גנביש איינקוקען אויף מיר; נאָר אָפטער פלעגט זי קוקען אויפ'ן פאַרמאַצעווט. און דער פאַרמאַצעווט איז געווען דעם אָבענד ערהגליך אויף אַ האָהן.

ווען מען האָט דערלאַנגט דעם פונש, האָבען מיר אויסגעטרונקען ברידערשאַפט.

דאָס יונגוואַרג איז אַוועק שפּילען אויפ'ן לאָנקע. מיר האָבען זיך געוואָרפען מיט די רינגלעך און געשפּילט זיך אין אַנדערע שפּילען, אין דער צייט איז די זון אונטערגעגאַנגען אונטער די בערג און ס'איז געוואָרען פינסטער.

מיר האָבען צונויפגעלעגט אונזערע רינגעלעך און שטעקעלעך אין איין ווינקעל אויף דער ערד און זענען געשטאַנען געלאַכט און געסוד'ת זיך, ביז דער בין השמשות איז ניט געדיכטער געוואָרען.

די יונגע מיידעל איז צוגעגאַנגען צו מיר אין דער פינסטער, האָט מיך גענומען פאַר דער האַנד און אַוועקגעפיהרט אָן אַ זייט.

„איהר מוזט מיר ענטפערן אויף מיין פראַגע", האָט זי געזאָגט?

„דער פראָוויזאָר האָט ווירקליך אַליין אָנגעשריבען דאָס געדיכט?"

די שטימע האָט ביי איהר געציטערט, און זי האָט זיך בעמיהט קוקען אָן אַ זייט ווען זי האָט גערעדט.

„יאָ", האָב איך געזאָגט. „ער האָט זי אָנגעשריבען היינט ביי נאַכט;

איך האָב געהערט ווי ער איז אומגעגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט איבער'ן צימער".

נאָר, ווען איך האָב דאָס געזאָגט, האָב איך דערפֿילט אַ שטאָך אין מײַן האַרצען; ווײַל איך האָב דערזעהן, אַז זי איז — אַ שעהנעם ליעבעס קינד, און אַז עס איז אַ זינד איהר אָבצונאַרען.

„ווער ווײס", האָב איך זיך אַלײן אַ זאָג געטהון, „ווער ווײס, אפשר איז דאָס דער זינד פֿאַר וועלכען, ווי עס זאָגען די הײליגע ביכער, איז קײן פֿערגעבונג נישטאָ".

*

דער בין־השמשות איז אַלץ געדיכטער געוואָרען און ס'איז געוואָרען נאַכט, און צווישען די בוימער אין וואַלד, וואו מיר זענען פֿאָרען־ווײַז געגאַנגען האָט געברענט אַ שטערן.

נאָר איך בין אײנער אַלײן געגאַנגען.

איך געדענק שוין מעהר נישט, מיט וואָס פֿאַר אַ וועג בין איך געגאַנגען אין דעם אָבענד. איך האָב זיך אָבגעטײלט פֿון די איבריגע און בין אַוועק טיעף אין וואַלד אַרײַן.

נאָר טיעף אין וואַלד, צווישען די בוימער, האָב איך דערזעהן אַ בערעזע מיט אַ ווײַסען שטאַם; בײַ איהר זענען געשטאַנען צווײ יונגע שאָטענס און האָבען זיך געקושט.

און איך האָב דערזעהן, אַז אײנער פֿון זײ איז די יונגע מײדעל פֿון וועלכער עס האָבען וואַלד־ריחות געטראָגען. דער צווײטער איז געוועזען דער פֿאַרמאַצעווט, און דאָס איז געוועזען אַ פּשוט'ער פֿאַרמאַצעווט אין אַ ווײַסען זשילעט. און ער האָט זי צוגעדריקט צום ווײַסען שטאַם פֿון דער בערעזע, און האָט זי געקושט.

און ווען ער האָט זי דרײַמאָל אַ קוש געטהון, בין איך זיך מיר אַוועק מיט מײַן וועג און האָב זיך ביטער צווײנט.

איבערזעצט ו־ק.

כּאַטול מענדעס.

איזאַמבעטעס ווינדעלעך.

I.

אינ'ם טאָג, ווען איזאַמבעטע איז געבאָרען, זענען איהרע עלטערן געווען שטאַרק פערקימערט. נישט דערפאַר, ווייל זיי זאָגען נישט געווען צופריעדען מיט זייער שיין טעכטערל, וואָס האָט געהאַט אַ פּאָר הימעלבלויע אויגען און פורפור־ליפּעלעך; אַנ'אונגעהויערע פרייד האָבען זיי דערפיהלט ביי'ם ערשטען געשריי פון דער נייגעבוירענער, אין וועלכען עס איז אויסגעדריקט אַ חדוש, דען ביי אַלע מענער און פרויען לעבט אין דער נשמה אַ וויייטע עראינערונג, וואָס וואַכט אויף, ווי אַ דונקעלער עכאָ ביי אַזאַ געשריי. נאָר איהרע עלטערן האָבען נישט געהאַט פון וואָס צו מאַכען קיין ווינדעלעך פאַר זייער געווינשט קינד, אַט ווי אָרעם זיי זענען געווען!

זיי האָבען געוואוינט אויפ'ן ברעג ים, צופוסען די פעלזען, אין אַ קליין היזעל מיט אַ פאָדלאָגע, וואָס איז געווען צוגריזיעט פון ווערים און מיט אַ דאַך, וואָס האָט געהאַלטען ביים איינפאַלען. אפילו קיין טהיר איז נישט געווען אינ'ם היזעל, וואו מען האָט זיי געלאָזט וואהנען פון רחמנות וועגען, און דער שטורמדיגער ים־ווינד פלעגט זיך צו זיי ביי נאַכט אַריינרייסען און זיי פערהילען אין אַ ליילעך פון דער נאַסער לופט און בעשפריצען מיט געזאַלצענע טראָפּענס. אז דער מאַן פלעגט געהן צום פיש־פאַנג, פלעגט ער זיך שטענדיג אומקעהרען מיט לעדיגע הענד, ווייל זיינע נעצען זענען געווען אַזוי אַלט, אַז ווי פאָרזיכטיג ער איז מיט זיי געווען, פלעגען די ים־געוויקסען זיי דורכרייסען. אויך זיין ווייב האָט אין דערפעל נישט געקענט געפינען פאַר זיך קיין אַרבייט, ווייל דורך די לעכער פון איהר קלייד האָט אַרויסגעקוקט איהר נאַקעטער לייב, און דאָס האָט געשאַקירט

די פאַרנעמטע בעלי־בתים ! ווען מען איז נישט, ווי געהעריג אָנגעטהון, איז שווער צו פערדינען אזוי פיעל, עס זאָל קלעקען, זיך ווי געהעריג אָנצוטהון . . .

און זיי וואָלטען זיכער געשטאָרבען פון הונגער, ווען ביי די רייכע לייט זאָל נישט זיין די געוואוינהייט אַרויסצוװאַרפען דורכ'ן פענסטער אויפ'ן גאַס, אָדער אין גראָבען אַריין, די אָבפאַל פון זייערע קיכען.

ביי אזא לאַנגע האָבען זיי נישט געקענט אפילו טראַכטען פון שניידען און געהען אַלערלייאיגע הייבעלעך, וויקעלעך און ליילעכלעך, וועלכע אַנדערע מאַמעס בעפוצען נאָך, גליקליך־שמייכלענדיג, מיט שפיצען, מיט בענדלעך און טאַשמען. נאָר צי דען וועט די קליינינקע איזאמבעטע מוזען שלאָפען אויפ'ן האַרטען באַנק, אָהן בעט געוואַנד, אין גאַנצען אַ נאַקעטע, אפילו אָהן ווינדעלעך ?

צום גליק האָט זיך איהר מאַמען געוואָרפען אין די אויגען אַ היבש שטיקעל מושלין, וואָס זי האָט אַמאָל געפונען אין אַ קופּע מיסט, און פון וואָס זי האָט דאַן געהאַט געמאַכט אַ פאָרהאַנג צו איהר איינציגען פענסטער. ווי שוואַך זי איז נישט געווען, האָט זי זיך באַלד גענומען צו דער אַרבייט, — זי האָט געשניטען, גענעהט, געוואַשען און געפרעסט, און צי גוט — צי שלעכט, אַבי איזאַמבעטע האָט געהאַט ווינדעלעך, אין וועלכע זי איז געווען אַזוי פראַכטפול־שען מיט איהרע הימעל־בלויע אויגען און פורפור־ליפּעלעך.

II.

ווען איזאַמבעטע איז אונטערגעוואַקסען, האָט זי פּלוצלונג איהר פרעהליכקייט פערלאָרען, אויפגעהערט צו לאַבען און זיך צו שפּיעלען אויפ'ן ברעג ים מיט די איבריגע קינדער. זי האָט געטראַכט פון דעם, אַז זי וועט נישט קענען געהן פראַווען איהר בעהעפטונג צו דער קירך אין אַ שענעם זונטאָג אין דער קליינער קירך, וואָס האָט זיך אויפגעהויבען. ווי אַ מאַסט־בוים אויף איינעם פון די פעלזען. דעם קאַטעכיזיס האָט זי געקענט בעסער פאַר אַלע איהרע חבר'טעס, דער גלח האָט נישט פערמאָגט אין זיין קינדערשער טשערעדע נאָך אַ שעפעלע וואָס זאָל קענען, ווי איזאַמבעטע, — נאָר צו דער צערעמאָניע האָט זיך געפאָדערט אַ ווייסע קלייד ! איזאַמבעטעס עלטערן האָבען, ליידער, נישט אָנגעהערט צו יענע רייכע

ליַיט, וואָס קומען אַריַין מיט אָנגעשטאָפּטע קעשענעס מיט געלד אין די מאַגאַזינען און אַקערן זיך רוהיג צווישען די טיַיערסטע און שענסטע שטאָפען. וויפיעל מאָל האָט איזאַמבעטע, זיך שטעלענדיג, פאַר אַ רייַכען אויסשטע-לונגס-פענסטער, זיך בעגאָסען מיט שטראָמען טרעהרען, נאָר די מאַמע האָט איהר געזאָגט: „נישט וויין, מיַין קינד!" זי האָט אַרויסגענומען פון קופערט די ווינדעלעך, וואָס זי האָט איבערגעמאַכט פון דער מושלינענער פאָרהאַנג, און זי האָט אָנגעפאַנגען שניַידען און נעהען, און עס איז צו גוט — צו שלעכט אַרויסגעקומען אַ וויַיסע קליַיד. און אין'ם זונטאָג פון דער צערעמאָניע, איז איזאַמבעטע געווען אָנגעטהון אין וויַיסען, ווי עס האָט געפאָדערט דער מנהג.

דעם באַרמהערציגען גאָט, וואָס זעהט אַלץ, האָבען גאָרנישט געאַרט די לאַטעס און די פערהאָפטענע לעכער פון איהר קליַיד, — ער איז געווען פאָלקאָם בעפרידיגט מיט איהר אומבעפלעקטע גאַנצע נשמה. און אַזוי ווי איזאַמבעטע איז אַליין געווען זעהר שען, האָט דעם עולם אויסגעדאַכט, אַז אויך איהר קליַיד איז דאָס שענסטע פון אַלע קליַידער.

III.

צו אַכטצעהן יאָהר האָט זי בעדאַרפט געקראָגען אַ בחור, אַזאַ וואוילען, נאָר אויך אַזאַ אָרעמען, ווי זי אַליין. זיי האָבען זיך אָפּגעהערציג איינער דעם צוויַיטען ערקלעהרט, און זיי האָבען זייער ליעבע אויך פון אַנדערע נישט בעהאַלטען. עטליכע טריט פונ'ם הייזעל, פלעגען זיי זיך זיצען אַרומגענומענערהייט, און נישט קוקענדיג אויף דעם, צי אויפ'ן גאַס זענען פערהאַנען פערבייַגעהער אָדער נישט. פלעגען זיי זיך איינאַיינעם אַוועקגעהן צום פיש-פאַנג. מיט איהרע באָרוויסע פיסלעך פלעגט זי שפרינגען פון שטיין אויף שטיין, און ער פלעגט זי אָנהאַלטען פאַר די טאַליע, זי זאָל נישט פאַלען; און אַז איהר איז אויסגעקומען זיך אומצוקוקען, פלעגט זי נעבען איהרע ליפען טרעפען נאָך אַפּאָר, וועלכע איהר איז גאָרנישט איינ-געפאַלען אויסצומיַידען; און ווען זיי פלעגען זיך אומקעהרען אַהיים, פלעגען זיי געהן אַזוי נאָהנט איינער פון צוויַיטען אַז זייערע שאָטענס פלעגען זיך צונויפגיסען אין דער רויטקייט פונ'ם זונע-נאונטערגאַנג, וואָס פלעגט אָפּפאַלען אויף באַרג אַראָב. —

און ווען זייערע הערצער האָט אַרומגענומען דער נאַטירליכער פער-

לאַנג פּאָלקאָם צו בּעֶהעֶרשעֶן דעֶם צװײטעֶן, האָבּעֶן זײ געֶלאָזט װיסעֶן, אַז זײ װילעֶן נישט, מעֶהר אָבּ־עֶגעֶנדיג, זיך בּאַלד אויף עֶבּיג פּעֶראײניגעֶן.

נאָר איזאַמבּעֶטעֶס מאַמעֶ האָט זיך שטאַרק דעֶרשראָקעֶן.

— װאָס איז דיר אײנגעֶפאַלעֶן, קינד, — האָט זי איהר אַרײַנגעֶסור'עֶט — צי דעֶן קעֶנעֶן געֶהן חתונה האָבּעֶן אַזױנעֶ קבּצנים, װי איהר! צי דעֶן װעֶסט דו געֶהן צו דעֶר חופּה אין קירך אין די טראַנטעֶס? און װי װעֶסט דו אַרויף אויפ'ן געֶלעֶגעֶר נאָך דעֶר חתונה אין גאַנצעֶן אַ נאַקעֶטעֶ אָהן אַ העֶמד, אַ צוגעֶדעֶקטעֶ נאָר מיט דײַנעֶ פאַנאַנדעֶרגעֶלאָזעֶנעֶ האָר?

נאָר דאָס מאָל האָט שוין די טאָכטעֶר די מאַמעֶן געֶטרײסט.

— איך װעֶל נישט זײַן אין גאַנצעֶן נאַקעֶט. איך װעֶל אַרויסנעֶמעֶן פון קופּעֶרט מײַן װײַסעֶ קלײד, װאָס דו האָסט איבּעֶרגעֶמאַכט פון מײַנעֶ װינדעֶלעֶך און איך װעֶל זיך דעֶרפון אויפנעֶהעֶן אַ העֶמד צו מײַן חתונה.

און איזאַמבּעֶטעֶ האָט געֶטהון אַזױ װי זי האָט געֶזאָגט. זי איז אַרויף אויפ'ן געֶלעֶגעֶר אינ'ם װײַסעֶן מושלין, און אויבּ דאָס העֶמד איז געֶװעֶן אַ געֶלאַטעֶטעֶ, האָט אָבּעֶר דעֶר מאַן די קלעֶנסטעֶ אונצופריעֶדעֶנהײט נישט אויסגעֶדריקט.

IV.

חאָטש זײ זעֶנעֶן געֶװעֶן אָרעֶם, נאָר זײ האָבּעֶן זיך געֶפיהלט גליקלי אינ'ם אַלטעֶן הײַזעֶל, אין װעֶלכעֶן זײ האָבּעֶן געֶװאָהנט נאָכ'ן טויט פּ איהרעֶ עֶלטעֶרן. װעֶן אײנעֶר דעֶם צװײטעֶן האָט ליעֶבּ און מעֶן איז אינאײנעֶם, טרײַבּט דאָס ליעֶבּעֶ־שמײכעֶל אַװעֶק דעֶם בּיטעֶרסטעֶן אומעֶט, און עֶס גיבּעֶן נישט אַזױנעֶ טרעֶהרעֶן, װעֶלכעֶ מעֶן זאָל נישט קעֶנעֶן טרוקעֶן מאַכעֶן דורך קושעֶן. זײ האָבּעֶן אפילו נישט געֶזוכט צו פעֶרדינעֶן מעֶהר, פיעֶל עֶס איז זײ געֶװעֶן נויטיג, נישט אויסצוגעֶהן פון הונגעֶר, און, אַ חוץ עֶטליכעֶ שעה אַרבּײט, פלעֶגעֶן זײ גאָר די צײַט אָבּגעֶבּעֶן זײעֶר ליעֶבּעֶ. זײעֶר פרײד איז געֶװעֶן — נאָך די אַרבּײט איבּעֶר אַ נײעֶס זײַן אינאײנעֶם. און אַזױ װי אין זײעֶר הײַזעֶל איז נישט געֶװעֶן קײן טהיר, פלעֶגעֶן זיך אויף דרויסעֶן העֶרעֶן זײעֶר געֶלעֶכטעֶר און זײעֶרעֶ פלאַמעֶדיגעֶ ליעֶבּעֶ־רעֶד, און אַ סך, אַ סך רײַכעֶ לײַט זעֶנעֶן מקנא געֶװעֶן אָט די קבּצנים...

נאָר עֶס האָט זיך געֶמאַכט, אַז איזאַמבּעֶטעֶ איז קראַנק געֶװאָרעֶן; אין אָרעֶמקײט געֶהעֶן די כחות צו ליעֶבּעֶן גיך אויס, איידעֶר די ליעֶבּעֶ אַלײן...

גאנצענע טעג איז זי געלעגען אויפ'ן בעט מיט בלייכע ליפען. מיט אנ'אויסגעלאשענעם בליק; און ער האט קלאהר ארויסגעזעהן, אז גאר אין גיכען וועט זי אוועק אהין, פון וואנען קיינער קעהרט זיך נישט אום אויף צוריק. שעה'ן־לאנג פלעגען זיי קוקען איינער אויפ'ן צווייטען און קיין ווארט נישט דורכווארפען, יעדער האט זיך געשראקען ארויסצוגעבען זיינע פערבארגענע געדאנקען. יעדער פון זיי האט אבער פערשטאנען פון וואס דער צווייטער טראכט. אט באלד מוזען זיי זיך שיידען! נאר ביים מאן איז א חוץ שרעק באלד צו פערלירען איזאמבעטען צוגעקומען א פערדרוס, נאר זי האט דעם פערדרוס אויך געטראפען.

— אי — האט זי זיך צו איהם אבגערופען אינ'ם לעצטען טאג פאר איהר טויט — איך ווייס פון וואס דו טראכסט! אין אונזער הייזעל איז נישט פערהאן קיין פיצעל געוואנד אדער לייניוואנד, און דו ווייסט נישט, אין וואס מיך צו דער קבורה צו ברענגען. אי געליבטער מיינער, זארג נישט! אין אלטען קופערט וועסט דו געפינען מיין העמד, וואס איך האב איבער־געגעהט פון מיין ווייסע קלייד, און דו וועסט דערפון מאכען פאר מיר תכריכים!

V.

אנ' אנגעקליידעטע נאך איהר פערלאנג איז איזאמבעטע געלעגען אין קבר; צוויי מלאכים האבען זיך אראבגעלאזט פון הימעל איבער'ן לבנה־שיין. זיי צוגעקומען און אוועקטראגען מיט זיך.

זיי זענען אבער געווען נאך גאר יונגינקע מלאכים'לעך, דאס ערשטע מאל האט מען זיי געהאט געשיקט נאך געשטארבענע, וועלכע מען דארף צורעכענען צום כאר פון די הייליגע. ווען זיי האבען אבגעראבען די ערד פון אויבען און אראבגענומען דעם דעקעל פון דער טרומנע, זענען זיי גע־בליבען אין פערלעגענהייט. ביי אזעלכע ערעלע, ווי זיי זענען געווען האט פערפעהל'ט כח אויפצוהויבען איזאמבעטען און זי ברענגען צום אלמעכטיגענם טראהן, וואס איז געווען זעהר הויך!

וואס טהוט מען? ווי זאל זיין?

זיי האבען זיך פון פערצווייפלונג געקליבען אויף צוריק אין הימעל אריין, צו פרעגען אנ' עצה ביי א געניטער'ן מלאך, נאר פלוצלונג האבען זיי בעמערקט די מושלינענע תכריכים, וואס האבען זיך קוים, קוים גע־קארטשעט פונ'ם נאכט־ווינדטעל. און זיי האבען בעשלאסען צ מאכען פונ'ם מושלין פליגלען אזוי ווי זייערע.

איהר קענט זיך מאלען, אז מלאכים זענען גרויסע קינסטלער אין אזא אומנות! עס האט נישט געדויערט קיין אויגענבליק, ווי הינטער אי־זאמבעטעס אקסלען האט דער צוריסענער אבגעבליאקירטער מושלין אויפגע־צאפעלט אין א פאר שניי־ווייסע פליגלען, און געשווינד האט זי זיך, א בעפליגעלטע, צום הימעל געהויבען.

מ. י. לערמאנטאוו.

* * *

כ'קוק אין די צוקונפט מיט א ציטער,
און עבר מיט א בענקשאפטס־פיין.
ווי פאר'ן שטראף א מערדער, — ביטער
איז מיר דא איינזאם, עלענד זיין!...
וועט קומען ווער מיך אויסצולייזען,
און מיר דעם לעבענס־ציעל בעווייזען,
די האפנונג, ליידענשאפט צי וואס;
און זאגען וואס האט גאט בעשערט מיר,
פאר וואס האט גאט אזוי געשטערט מיר
אין יוגענד־האפנונגען, פאר וואס?

דער ערד האב איך איהר צינז געגעבען
פון ליעבע, האפנונג, גוטס און בעז.
כ'בין גרייט שוין צו אנ'אנדער לעבען...
איך שווייג און ווארט... שוין צייט... איך וויים...
בוועל קיינעם לאזען אויף מיין שטעלע
אין דיעזער וועלט; און ס'איז מיין זעעלע
פול קעלט און חשך, מיעד דערפון:
גלייך ווי א פרוכט אהן זאפט, פערדארבען
איז אויך מיין זעעלע און געשטארבען
אונטער דער הייסער לעבענס־זון.

א. וואלקאוו.

XXXVII.

וואַכט שפּאַניער אויף! וואַכט אויף! אָ הערט,
די אַלטע געטין רופֿט — דאָס ריטערטום!
זי האַלט ניט ווי אַ מאָל אַ בלאַנקען שווערד,
עס פֿאָכט אין לופֿט איהר פֿעדערציהער ניט אום;
נײַן, הײַנט פֿליהט זי אין פֿײַער-זײַל אַרום;
צום דונער איז געגליכען צונד איהר קול:
שטעהט אויף! ערוואַכט! — הילכט דער קאַנאָנען-ברום.
אָ, זאָגט! איז צונד איהר קול דען שוואַכער פֿון אַמאָל,
ווען ס'קריעגס-ליעד האָט געשאַלט דורך אַנדאַלוזיער טהאָל?

XXXVIII.

צי הערט איהר, ווי עס שמעטערן די פֿערד,
ווי אויפ'ן שלאַכט-פֿעלד קלינגען די געוועהר?
דער זעבעל בלאַנקט, עס רויכערט זיך דאָס שווערד,
דעם ברודער העלפֿט! עס טרעפֿט אַ קויל איהם שווער...
צו דר'ערד זינקט דער טיראַן — דער שקלאַף נאָכהער;
אַ פֿײַער-שנאָפּ שיסט אויס און ווי ער בליצט —
דאַן אָטהמען באַלד דרויף טויזענדע ניט מעהר!
דער טויד, וואָס אינ'ם שוועבעל-וואָלקען זיצט,
טרעט מיט'ן פֿוס דאָס פֿאָלק און אַלץ ווערט רויט פֿערשפּריצט 1).

XXXIX.

הויבט אויף דעם בליק! אויפ'ן באַרג שטעהט אַ גיגאַנט.
אין זון-ליכט גלאַנצט זײַן בלוט-רויט לאָקען-האָר,

1) דאַ רעדט זיך וועגען דער שלאַכט בײַ טאַלאַוועראַ (1809).

די פּײלען — טױט־שלוחים גליהען אין זײן האַנד,
זײן אױג פער'שרפ'עט קײם דערלאַנגט עס נאָר!
עס רוהט קײנמאָל, פון אַלץ װערט עס געװאָהר;
דען דער מחבל זיצט צו זײנע פיס
און צעהלט, װיפיעל צושטערט ער יעדען דור.
דרײ פעלקער ברענגט ער מאָרגען דאָ, — געװיס
װעט ריגען מענשען־בלוט — דעם אָבגאָט שמעקט עס זיס.

XL.

דאָס שלאַכט־פעלד אָנזעהן איז אַ װאַהרע פראַכט
(װען עמיץ האָט קײן ברודער דאָרט, קײן פרײַנד):
עס גלאַנצען גאָלד־שניר אױפ'ן קריעגערס טראַכט,
עס בלאַנקט געװעהר פון װנען־ליכט בעשײַנט,
און יאַגד־הינד טרײַבען אױף אַנטקעגען פײַנד, —
זײ שרײַען, קריטשען צעהן — זײ דאָרשטען בלוט;
מען אײלט אין שלאַכט, דאָך װעלען זיגער הײַנט
זײן קלײן אין צאָהל: דער קבר האַנדעלט גוט
און דער מחבל צעהלט פול פרײד אין איבערמוטה.

LXI.

דרײ מחנות ברענגען הײַנט קרבנות דאָ,
דרײ שפּראַכען שיקען תפילות צו גאָטס טראָהן,
דרײ פאָהנען שנײַדען דורך דעם הימעלס בלאָה:
דאָ שטעהען פראַנקרײַך, שפּאַניען, אַלביאָן, —
דער פײַנד, דאָס אָפּפער און זײן פרײַנד, װאָס קאָן
װי תמיד קנאַפּ איהם העלפען מיט'ן שװערד.
נײן — שטאַרבען אין דער הײם שטעהט איהם ניט אָן!
דרום שפּײַזט ער ראָבען אױף טאַלװעראָס ערד, —
און פעטער װערד דאָס לאַנד, װאָס יעדער שטאַרק בעגעהרט.

XLII.

דא פאלען זיי — פון עהרגייץ דום געבלענדט ,
דעם כבוד נעהמען זיי אין קבר מיט ! . . .
סאפיזמען נארישע ! אין דעספאטס הענד .
בלויז ווערקצייג זענען זיי און ער צוזשיט
מיליאנען קערפערס אונטער זיינע שריט . . .
וואוהין=זשע פיהרט זיין וועג ? — בלויז צו א טרוים !
דען אין דער אמת'ן געהערט דעם הערשער ניט
אפילו איין שפאן ערד פון גרויסען רוים ,
חוץ דעם , וואס רייכט דערנאך פאר זיינע ביינער קוים .

XLIII.

א אלבוערא פעלד , בעריהמטער אונגליקס-ארט 1) !
ווען האראלד האט דורך דיר געיאגט זיין פערד ,
ווער האט פאראויס געזעהן , אז גיך וועט דארט
בעגאסען זיין מיט פעלקער-בלוט די ערד .
אין פריעדען רוהט , געפאלענע פון שווערד !
זאל זיין דעם זיעגערס טרעהרען אייער לויהן !
ביז ס'וועלען נייע אפפערס זיין בעשערט ,
וועט אלבוערא נאמען ניט פערגעהן :
ס'וועט לעבען אין געזאנג שטאט אויף א דענקמאל-שטיין .

XLIV.

און צונד גענוג פון קריעגס לייט ! זאלען זיי
מיט מענשען=לעבענס שפיעלען זייער שפיעל ,
און נאריש יאגען זיך נאך רוהם , חאטש כדי
הויך שטעהן זאל איינער — מוזען פאלען פיעל .

1) די שלאכט ביי אלבוערא (1810) . די ענגלענדער צוזאמען מיט די שפא-
ניער האבען דא געזיעגט , האבען אבער פערלארען פיעל מאנשאפט .

דאָך װער רעדט בעז פון יענע, װעמעס ציעל
איז קעמפּפען פאַר'ן גליק פון פאָטערלאַנד!
זײ שטאַרבען מיט אַ נאָבעלן געפיהל,
חאָטש לעבען װאָלטען זײ קאָן זײן אין שאַנד,
אפשר רויבען אויך װאָלט מאַנכער זײן אימשטאַנד.

XLV.

טשײַלד האַראָלד'ס לאַנגער װעג פיהרט הײַנט
אַהין, װאו אונבעזיעגט סעװילא בליהט;
זי איז נאָך פרײַ. דאָך ס'לויערט שוין דער פײַנד,
באַלד װעט זי פאַלען אונטער זײַנע טריט;
איהר שטאָלץ און שענהײַט װעט ניט זײן פערהיט.
עס שלאָגט די שעה! ס'געשעהט װאָס ס'איז בעשערט!
זײַן רעכט האָט דער מחבל אויך — אַ ניט
װאָלט טהיר אין איליאָן ניט זײַן צושטערט,
און טוגענד װאָלט געזיעגט, און רויב װאָלט אויפגעהערט.

XLVI.

דאָך אונבעזאָרגט פון נאָהנטען געפאַהר,
אין פעסטליכקײַטען, שפּיעלען און געזאַנג,
פערברענגט דער בירגער דא די טעג פון צער, —
די נויט פון פאָטערלאַנד מאַכט איהם ניט באַנג.
שטאָט קריעגס-סיגנאַלען הילכט אַ ליעבעסקלאַנג,
פון לײַכטזין זענען אַלע װי בערוישט,
און אויסגעלאַסענקײַט אויף איהר מיט-נאַכט גאַנג
פערבאָרגען אוים דער פינסטערניש נאָך לוישט,
און ביז איהר לעצטער שעה אין שטאָדט פערברעכען הויזט.

(פאָרטזעצונג קומט).

(פארטזעצונג פון פופצעהנטען העפט).

אנ'אומגליק, די גרעסטע שאנדע. אזוי ווי מיט שפילקעס האבען איהר אזעלכע מאמענטען געשטאכען און איהר א לאך אין הארץ געבויערט. — ענדליך האט זיך דער העדר שנעווינד פון זיי צעשיידט. די דריי דאמען זענען געגאנגען איינע נעבען דער אנדערער אהיים צו. פרוי קאך איז זיי נאכגעגאנגען מיט דעם קינדער־וואגען.

— נו, וואס זאגט איהר צו מיין קאלעגע? — האט פרײלײן ראזט געפרעגט, — נישט אמת א פיינער יונגערמאן?

— שיינט ווירקליך צו זיין זעהר א פיינער יונגערמאן, — האט זיך פרײלײן בעטינא אבגערופען, — ווער איז ער אייגענטליך?

— שטעלט אייך פאר, ער איז א בעמיטעלטען פויערס א זוהן און האט גאר געוואלט א לאנדסמאן ווערען; אבער ער איז קעגען דעם ווילען פון זיינע עלטערן געווארען א לעהרער און איז אנ'אויסגעצייכענטער פעדאגאג. פאר איהם איז קיין העכערע זאך נישטא אויף דער וועלט ווי לערנען מיט קינדער.

— ער מוז אייך אודאי פערעהרען? — האט די זינגערין האלב לאכענדיג האלב ערנסט געפרעגט.

— וועמען מיך, אלטע שאכטעל, אח, דו ליעבער גאט! יענער האלט מיר אפילו נישט אין די געדאנקען!

— איז ער א חתונה געהאטער? —

— געוועזען, זיין פרוי איז געשטארבען, זיין איינציגער זוהן איז צעהן יאהר אלט און לעבט ביי זיינע עלטערן אויפ'ן לאנד! —

— אזוי! נא, ליעבעס פרײלײן, אט דעם דארפט איהר זעהן אריינצוקריגען! עס שיינט, אז ער האט אייך דאך זעהר גערן!

ראזט איז רויט געווארען ווי א פייער, דערנאך האט זי שטארק אבגעזיפצט און געזאגט:

— מיך, וויל מיר זענען וועגס־קאלעגען און געהענדיג פון דער שול בעגעגענען מיר זיך אפט און פלוידערן א ביסעל? א גאט! אזוי דום איז ער נאך נישט! ער קאן נאך בעקומען גאנץ אנדערע, יונגערע — — — און האט ווידער טיעף אבגעזיפצט.

— און לאמיר שוין אננעמען, אז ער וואלט וועלען, וואלט איהר דען חתונה געהאט מיט דעם הערן שנעווינד? האט אננא געפרעגט. זי האט נישט ווילענדיג אלע מאנסבילען פערגליכען אין געדאנקען מיט דעם

עלעגאַנטען שענעם קאַנטהאַגען און האָט נישט געקענט בעגרײַפען ווי אַזוי מען קאָן זיך פערליבען אין די דאָזיגע אַלטעגליכע מיטעלמעסיגע מענשען.

בערטהאַ האָט איהר פערוואונדערט אָנגעקוקט און זיך אָבגערופען:

— אויב איך — — איך וועל?! אַה, דו ליעבער גאָט! זײַן אַ לעבענס־געפעהרטין בײַ אַנ'אָרענטליכען בראַווען מאַן, האָבען אַנ'אײגענע שטיקעל ווירטשאַפט, אַנ'אײגענע היים, און אפשר וועט גאָט העלפען און איך וועל נאָך האָבען אַנ'אײגען קינד! — — — נישט ברויכען יעדען פריה־מאָרגען צו לויפען אין דער שולע און אַוועקלעגען די גאַל בײַ די בערלינער עזות־פנים'דיגע קינדער? — — — — — — נע, אַזוי פיעל גליק בין איך גאָרנישט ווערטה און ס'איז גאָרנישטאָ פאַר מיר! ענטשולדיגען זי מיר; אָבער בײַ דעם געדאַנקען מוז איך לאַכען! איך — — אַ ווײַב, אַ געלעכטער בנאמנות! —

אַלע האָבען געשוויגען און געקלערט. אויך אין די לעבענס־לוסטיגע זינגערין האָבען עפּיס חלומות אויפגעשטיגען און אַ בענקשאַפט האָט פון זײַ אַרויסגעלויערט — — — — אפשר האָט זי אַליין גאָרנישט געוואוסט דערפון! — קלערענדיג אַזוי זענען זײַ אַהײם געקומען, פרוי קאָך האָט דאָס קינדער־וויגעלע אין אַ זײַטענקעמערל אַרײַנגעפיהרט, וואו ער איז שטענדיג געשטאַנען. אַננאַ האָט אָטטאָ'ן אויפ'ן האַנד גענומען. אויפ'ן ערשטען עטאַזש זענען געשטאַנען צוויי דאַמען פאַר אַנ'אײנגאַנג אין אַ וואָהנונג און האָבען אָבשײד גענומען פון דער הויזפרוי, וועלכע האָט נאָך מיט זײ נישט געהאַט אין גאַנצען געענדיגט דעם שמועס און איז דעריבער מיט זײ אין פאָדערהויז שטעהן געבליבען עס צו פערענדיגען. מען האָט זיך קורץ און העפליך פאַרבײַגעהענדיג בעגריסט. אַננאַ האָט בעמערקט, ווי די אײַנוואָהנערין פון הויז האָט די אַנדערע פאַר'ן האַנד געצופּט און זײ אויף איהר אויפמערקזאַם געמאַכט. זי האָט געהערט אָבגעריסענע ווערטער און פראַזען: „די אין טרויער" — — — „אַ קינד" — — — — „נישט חתונה געהאַט" — — — „אויבען בײַ דער באָלל" — — — „אַח, קוים צו גלויבען!" — — „ווייסט מען פון וועמען?" — — חאָטש די דאָזיגע ווערטער זענען געשעפּטשעט געוואָרען אַזוי שטיל ווי עס איז נאָר מעגליך, פונדעסטוועגען האָט איהר אויער וועלכעס איז פון אַ מיסטרויאיש־זײַן אונגעהײַער געשאַרפט געוואָרען, אַלץ אויפגעהאָרכט. מיט שטײַגענדיגער צערטליכקײַט האָט זי איהר קינד געפּרעסט צו איהר ברוסט. — — — אויבען אויפ'ן דריטען עטאַזש איז די מאַרסו געבליבען, און צו די איבריגע געזאָגט:

— אויף ווידערזעהן, ביים טיש! —

— אויף ווידערזעהן! — האבען די איבריגע איהר אבגעענטפערט!
די זאנדערס און ראזט זענען נאך אויף דעם פירטען עטאזש אדויפגעקלעטערט.

— פריילין אננא, איך בין אין מיינע אייגענע אויגען זיך פארגע-קומען ווי א פראסטער פערדעטהער, ווי א מין יהודה איש קריות! מארגען אבער וועל איך מיין פעהלער גוט מאכען, איך וועל דעם הערין שנע-ווינד מיינע דומע שרעקען דערצעהלען. ער האט עפים אזא מילדקייט, עפים מענשליכעס מיטגעפיהל! ער בעגרייפט אלעס און ענטשולדיגט אלעס. איך וועל דערמיט אין זיינע אויגען ווערען א סך אראבגעפאלען און דאס האב איך פערדיענט! — האט די ראזט האסטיג גערעדט און האט אננא'ס האנד ארומגעקלאמערט, דערביי האט זי איהר מיט בעטענדיגען בליק אנגעקוקט.

— אבער, ליעבעס קינד, — האט זיך אננא אבגערופען, איהר האט געהאנדעלט גאנץ נאטירליך!

— ניין, ניין, איך האב דום געהאנדעלט, — האט זי לויט, ווי אויף זיך גופא בעזערנדיג געשריען. באלד האט זיך א טהיר געעפענט, אין דעם קארידאר האט זיך בעוויזען דוווארעל אין א שמוציגע, צע-ריסענע סאמעטענע מארינארקע. אין האנד האט ער נאך דעם פעדער-האלטער געטראגען. זיין געזיכט האט געהאט דעם אויסדרוק פון א שא-פענדען קינסטלער. ער האט זיך פון זיין ארבייט ערשט נישט לאנג אויפגעהויבען.

— נא, וואס געפונען? — האט ער אננא'ן קורץ געפרעגט, און פלוצלונג האט זיך זיין מינע פערענדערט. ער האט אויסגעזעהן גוט און אנטיילנעמענדיג. אננא האט שוין איהם גוט געקענט און האט אין זיין ארט פרעגען קיין פעראיבעל נישט געהאט.

— גארנישט דערווייל! — האט זי איהם גוטהערציג געענטפערט. —

— צום טייוועל! — האט ער, קלאפענדיג מיט'ן פוס אויף דער פארלאגע פאר כעס, געשריען. — גאר קיין שום אויסזיכט אויך נישט?

— אפשר? —

— וואס? —

— ווירטשאפטס-פיהרערין ביי א צאהן-ארצט!

— נא? — האט ער אונצופריעדען דורך די ציינער דורכגעזייט און

דערבײַ זיך אין קאָפּ געקראַצט. — קומט גאָר מיט מיר הײַנט צו אַ זיצונג, פרײַלײַן זאַנדערס, איך האָב אַ פּלאַן! —

אַ נ נ אַ האָט קײַן גרויס חשק ניט געהאַט דערצו, עפּיס איז איהר זײַן פּעראַיין „נײַע גריכען" ניט גאַנץ שטאַרק געפעלען. פאַר וואָס עס איז איהר ניט געפעלען, מיט וואָס צו מאָטיווירען עס, האָט זי אַלײַן ניט געוואוסט; אָבער ביז אַהער האָט זי זיך געהאַלטען פון די פערזאַמלונגען פון דערווײַטענס און האָט איהם דעריבער געענטפערט:

— איך מוז נאָך הײַנט זײַן בײַ דעם צאָהן-אַרצט.

— מיר הויבען דאָך אונזערע זיצונגען ערשט אַכט דעם זייגער אָן! דאָס איז בלויז אַ פוילער תירוץ! —

— מיר וועלען נאָך רעדען וועגען דעם, הערר ד וו אַ ר אָ ל! —, איהר װײַבליכע וויכקײַט, דאָס קינד אויף איהר אָרעם האָבען איהם ווי שטענדיג אויך הײַנט בעצויבערט. —

— גוט, — האָט ער זיך אָבגערופען, — אָבער איהר זאָלט עס ניט אָבלעגען, וואָרום די קומענדיגע זיצונג וועט ערשט זײַן אין אַכט טאָג אַרום. און דאָ געפינט איהר גוטע ברידער, וואָס האָבען אַ מאַסע בעקאַנטשאַפט און קענען אײַך אַ גרויסע טובה טהון. זײַט דאָך ניט קײַן קינד, איהר האָט דאָך, דאַכט זיך, שכל און רײַנעם פערשטאַנד! איך האָב פון אײַך שוין אַזוי פיעל דערצעהלט, אַלע גריכען פרעהען זיך מיט אײַך! — —

— אָט דריבער וויל איך טאַקי דאָרטען ניט געהן, איך וויל ניט זײַן קײַן שפּיעלצײַג, וואָס מען טראָגט עס אַרום אַלעמען ווײַזען, — האָט זי בײַ זיך אין האַרץ געטראַכט; אַרויסגערעדט אָבער האָט זי דאָס ניט. און כדי צו געבען דעם געשפּרעך אַן'אַנדער ווענדונג האָט זי געזאָגט: הו, איז אָבער דער יונג שווער, מײַנע הענד זענען מיר אין גאַנצען אָבגעחלש'ט, און דערבײַ האָט זי אָ ט ט אָ'ן אויף דער פּאָדלאָגע אַניִדערגעזעצט, — לויף! מײַן ליעבלינג און גיעב דעם אָנקעל אַ פּאַטש אין האַנד! —

— נאַ, קום נאָר אַהער קערל, איך האָב פאַר דיר שענע פּאַפּיערענע קעסטלעך בעקומען געשאָנקען! — האָט ד וו אַ ר אָ ל אונטערטאַנצענדיג געזאָגט און דערבײַ די טהיר אין גאַנצען אָפען-געמאַכט. דאָס צימער איז פול געוועזען מיט רויך-וואָלקענס און האָט שרעקליך אויסגעזעהן. דער קלײנער אָ ט ט אָ איז אָבער, ווי עס ווײַזט אויס, שוין דערמיט געוואוינט געוועזען און עס האָט איהם ניט געשטערט. דרײַסט איז ער אין צימער אַרײַנגעטראַמפּעלט און באַלד זיך גענומען צום פּאַפּיער-קאָרב, וועלכער איז

פֿאַר איהם אַנ׳אינטערעסאַנטעס שפּיעל־צײַג געװעזען. באַלד האָט ער בײדע הענדטלעך טיעף אין קאָרב אַרײַנגעשטעקט.

— דער װאָרם האָט אַ מערקװירדיגען אינטערעס פֿאַר ליטעראַטור, — האָט דער שריפֿטשטעלער לאַכענדיג געזאָגט, — ער װעט נאָך אַמאָל אַ רעדאַקטאָר זײַן דען צוערשט פֿאַטשט ער שטענדיג אויף די שער און די פּאַפּיערען אין קאָרב!

— זײַט איהר שוין מיט אײער נאָװעלע פֿאַרטיג? — האָט אַננאַ, נאָך אַלץ פֿון קאָרידאָר אַרױס, געפֿרעגט.

— הײַנט מוז עס פֿאַרטיג װערען! דאָס װעט שוין אײנמאָל זײַן אַ נאָװעלע, איהר װעט זעהן מען װעט דאָס פֿון די הענד חאַפּען. איך מאָל דאָרטען גאָר אַ פֿאַרצײַטיגען טיפּ! די דײַטשען קאָן מען נישט טיעף גענוג טאַקסירען! אָבער פֿערקױפֿען װעט זיך דאָס. גיט נאָר אַכטונג, אין דרײַ װאָכען װעט מען שוין קײן אײן אײנציגען עקזעמפּלאַר פֿון דער ערשטער אױפֿלאַגע נישט בעקומען, געלד פֿערדיענט מען נאָר פֿון אַזױנע לײַכטע נאָװעלען, דער עולם האָט נישט ליעב קײן האַרטען ביסען, איהם מוז מען נאָר געבען צעקײַעטע, דאָס שלינגט ער לײַכט אַראָב! אָ האָבען מיר דאָס אַ פּובליקום! ער האָט טיעף אָבגעזיפֿצט. — מײַן װערק „סאָציאַלע גיפֿטבײַלען“ האָט מיר הײַנט דער זעלקאָפּ, דער פֿערלעגער, צוריקגעשיקט, און דאָס מאַנוסקריפּט צעקנײטשט און מיט פֿעטס און טינטפֿלעקען — — — אײנפֿאַך „מען קען עס נישט געברויכען“. דאָ איז שוין קײן שוץ נישטאָ בײַ אונזערע פּראַכטפֿולע געזעצען! באַה! עס איז דאָך אײַנגעשיקט געװאָרען נישט פֿערלאַנגענדיג פֿריהער! — — איז דאָך אָבער אױך אַ סחורה! װאָס, אפֿשר נישט? און נון? — — — — אָבער לאָמיר דאָס איבערלאָזען אויף אַנ׳אַנדער מאָל! אָבער איהר װײסט? אַננאַ איז געשעהן? — —

— װאָס פֿאַר אַננאַ?

— די װיענער האָבען בעצאָהלט פֿאַר אַלע זיעבען פֿעליעטאָנען אויף אַמאָל, צװײ הונדערט מיט צעהן מאַרק אויף אײן קלאַפּ, און מזומנ׳ע געלד, איך האָב געמײנט איך װעל משוגע װערען! — — — צו מײַנע צרות אָבער האָט די פֿרוי באַלל דערזעהן דעם בריעפֿטרעגער אָנקומען און איז אויף מיר אָנגעפֿאַלען!

— דאָס האָט זי זעהר ריכטיג געטהון, די אָרעמע פֿרוי מוז דאָך אױך אַמאָל צו איהר געלד קומען! האָט זיך אַננאַ אָבגערופֿען.

— און װאו זאָל איך בלײַבען? מיט די צעהן מאַרק װאָס זי האָט

מיר געלאָזען זאָל איך בעצאָהלען דעם שניידער, דעם שוסטער, אין קאָפּ און דעם ציגאַרענהענדלער, וואָס? —

— רויכט מען נישט און מען געהט נישט אַזויפיעל אין קאַפעהייזער, און מען גיט נישט שטענדיג דעם קעלנער צוואַנציג פעניג טרינקגעלד!

— האָט אַננאַ זיך האַלב ווי געבעזערט.

— טאָ זאָל מען זיך ליעבער אַריינשיסען אַ פוליע אין שטערן. זאַני דערס! מען איז מעהר נישט ווי אַ זינדיגער בשר ודם, עס ווילט זיך דאָך אַמאָל לעבען ווי אַמענש, נישט זיין אַ מעלקעדיגע קוה פאַר זיין פרינציפאַל און ליוועראַנט! — — — אַטטאַ, דו קליינער רעשעלע, לאָז דאָרטען דעם בויגען ליגען! דערביי האָט ער אַ האַסטיגען שפרונג געטהון און פון קליינעמס האַנד זיינע אַרבייט אַרויסגעריסען. — איהר זעהט נישט, אַז דער קליינער בענגעל איז צום רעדאַקטאָר בעשאַפען געוואָרען. יעצט האָט ער געוואָלט מיין שענעם מאַנוסקריפט אין פאַפיער־קאָרב אַריינוואַרפען! — — אַט דאָ קום אַהער, שרעטעלע, דאָ איז פאַר דיר קעסטעלעך און דאָס בילדער־בוך! — —

דוואַראָל האָט די ביידע זאַכען דעם קינד דערלאַנגט, וועלכער איז דערמיט איבערגליקליך צו דער מוטער צוגעלאָפען.

— עס איז דאָך שרעקליך, העדר דוואַראָל! — האָט די מוטער געזאָגט. — דאָס בילדער־בוך האָט איהר דאָך נישט בעקומען געשאָנקען, דאָס האָט איהר דאָך געקויפט! איהר זייט שוין אַ פערפאַלענער מענש! —

— דאָס איז שוין נישט אייער זאַך, איבערהויבט פאַקט זיך יעצט אַרויס פון דאַנען! איך מוז די העלדען פון מיין ראָמאַן גליקליך מאַכען! און רעדענדיג האָט ער די טהיר צוגעשליידערט.

— אַט אַזוי איז ער שוין, — האָט אַננאַ האַלב לאַכענדיג האַלב וויינענדיג געזאָגט צו בערטהאַ'ן וועלכע איז שוין אין איהר צימערל געשטאַנען. — קוים האָט ער אַ פּאָר מאַרק אין קעשענע פערשווענדעט ער עס צוליעב זיין גוט האַרץ. דער מענש וועט שוין קיינמאָל אין זיין לעבען נישט פיהרען קיין רעגעל־מעסיג, געאָרדענט לעבען און אַלץ צוליעב זיין לייכטזיניגקייט און שטאָלץ. דאָ נישט לאַנג האָט ער זיין גאַנצע האָנאָראַר פאַר זיין נאָוועלע: „זיינע יונגסטע“ אַנ'אָרעמען קאָלעגען אַוועקגעשענקט! —

— מיר געפעלט דאָס גאָרנישט, אים געגענטייל, — האָט בערטהאַ זיך אָבגערופען. — איך וויל שוין דערפון גאָר נישט הערען, אַזוי רעגט

(פאָרטזעצונג קומט).

ליטעראַרישע נייעס.

פויל הייזע

(צו זיין אכטציגיעהריגען יובילעאום).

שוין באַלד זעכציג יאָהר, ווי דער נאָמען פון דעם בעריהמטען שריפטשטעלער פויל הייזע גלאַנצט אין דער דייטשער ליטעראַטור, ווי אַ העלער שטערן. פון די ערשטע ווערק אָן האָט פויל הייזע געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דער קריטיק און פון פובליקום. נאָך מעהר, מען קען זאָגען אַז פאַר דער דאָזיגער זעכציג־יעהריגער ליטעראַרישער טהעטיגקייט איז דער נאָמען הייזע געוואָרען אַ לאָזונג אין דייטשלאַנד. אַ מוטיגער קעמפפער פאַר דאָס רעכט פון דער פערזאָן, פון דעם יחיד, איז הייזע ביז אויף דעם היינטיגען טאָג געבליבען דער פרעדיגער פון שענהייט און ליעבע צו דער מענשהייט. זיינע ביכער זענען אוצרות פון גוטסקייט און חכמה. מיט זון און פריהלינג האָט עס אַ וויכהע געטהון פון דער דאָזיגער גאַנצער נאַטור, ווען ער איז נאָך בחור־ווייז, אין זיין גאַנצער יוגענד־פראַכט, אַריינגעטראָטען אין די רייהען פון די דייטשע שריפטשטעלער. דער עכטער מייסטער פון סטיל, איינפאַל און קאָמפּאָזיציע, האָט הייזע געקענט פעראייניגען אין איין האַרמאָנישעם גאַנצעם די שאַפענדע פאַנטאַזיע מיט דעם ניכטערן אַנאַליז פון דאָס אַלטעגליכע און רעאַלע.

עטוואָס אונגעוועהנליכעס און שענעס איז דאָ אין דעם דאָזיגען שטאַרקען און מוטיגען אַכטציגיעהריגען זקן, וואָס האָט דורכגעמאַכט אַזאַ לאַנגען פיעל־געפרובטען לעבענס־וועג, אויסגעזייעט מיט צער און פיין, און האָט דאָך בעוויזען ביז אויף דעם היינטיגען טאָג צו בעהאַלטען די יוגענדליכע פרישקייט פון פאַנטאַזיע און די פייערדיגע קראַפט פון וואָרט. אויף אַלץ, וואָס איהם רינגעלט אַרום, אויף אַלע אינטערעסען און פראַגען, וואָס דאָס לעבעדיגע לעבען שטעלט אַרויס, רופט ער זיך אָב אַזוי הייס ווי אין די טעג פון זיין יוגענד.

הייזע איז פאַר אונז אַ לעבעדיגער ביישפיעל, אַז גרויסע שרייבער קענען צו גלייכער צייט אויך בעזיצען אַ אונגעהייערן קריטישען טאַלאַנט. די קורצע פאָררעדעס צו יעטווידערער פון די נאָוועלען זיינע, וואָס זענען אַרויסגעגעבען ... צוויי ביכער אונטערן נאָמען „נאָוועלען־שאַץ" בעווייזען, ווי טיעף הייזע קען אַריינדרינגען אין אַ פרעמדע שעפפונג. ליידער אָבער טרעט הייזע זעהר זעלטען אַרויס אַלס קריטיקער.

זיין ניכט־ערקענען די בעדייטונג פון דער ליטעראַטור־קריטיק האָט איהם בעשאַפען ניכט ווענעיג שונאים אין דער קריטיקער־וועלט. נאָר אין דער דאָזיגער פראַגע איז הייזע קאָנזעקווענט ביז גאָר. אַליין אַ דורכגעדרונגענער אינדיווידואַליסט, האָט ער אויף קיין פאַל ניכט געקענט אָנערקענען דאָס רעכט פון דער קריטיק צו

משפט'ן דעם שעפער און צו פערורטיילען זעהר אפט נישט בלויז די ווערק נאר אפילו די אויטארס אליין.

זיין ליטעראַרישע טהעטיגקייט האט הייזע אנגעהויבען פון מעשה'ליך און לידער. מיט א בעזונדערן פלייס איז ער זיין גאַנץ לעבען געווען איבערגעגעבען צו שרייבען דראמאטישע ווערק.

נאר א מערקווירדיגע זאך: אין דער צייט וואס זיינע נאוועלען און לידער האבען געהאט א אונגעהייערן ערפאלג און געמאכט איהם א נאמען אין גאַנץ דייטשלאַנד, האט מען זיך אויף זיינע דראמאטישע ווערק כמעט ווי נישט אומגעקוקט. אז הייזען פעהלט דער טאלאַנט פון א דראמאטורג — איז ביים עולם געווארען א פעסטגעשטעלטע זאך און דאך, ווען ער האט מיט 50 יאהר צוריק אנגעשריבען אויף א קאנקורס זיין דראמע „די סאַבינערינס", האט ער בעקומען די פרעמיע. זיינע דראמען „האַנס לאַנגע" און „קאלבערג" געהען נישט אראב פון דער דייטשער בינע. נאר אויסער די דאזיגע ווערק האט הייזע אנגעשריבען א גאַנצע רייהע דראמען, מיט זעהר אינטערעסאַנטע סיטואַציעס, און דאך זענען זיי נישט אויפגעפיהרט געווארען אויף דער בינע. די אורזאַכע דערפון ליגט איבערהויפט דערין, וואס הייזע איז קיינמאל נישט געגאַנגען אויף פשרות מיט'ן געשמאַק פון דעם המון, האט קיינמאל נישט אויסגערעכענט אויף שרייענדע עפעקטען און האט נישט געזוכט קיין פראטעקציעס און קיין טובות אין דער טעאטער-וועלט. דאך וועט נאך קומען א צייט, ווען פיעל פון זיינע דראמאטישע ווערק וועלען אויפגעפיהרט ווערען אויף דער בינע. מען האט נאך דערוויל נישט אבגעשאַצט זייער ווערטה.

פון הייזעס לידער זענען זאגאר אייניגע אריין אין די דייטשע פאלקס-פאעזיע, ווי צום ביישפיעל זיין „וועגווייזער אין דער קונסט פון לעבען", זיין צאַרטעס „ברודערל און שוועסטערל".

דער בעקאַנטער ליטעראַטור-קריטיקער גאָטפריד קעללער רופט אן הייזען „דער שעקספיר פון נאוועלען", און דעם דאזיגען נאמען האט הייזע אחן א צווייפעל פערדיענט.

מיט דערוועלבער מייסטערהאַפטקייט שילדערט ער די ליבטיגע פרייד און דעם טיעפען צער.

ער האט פערלארען דריי קינדער, און די סטראפען, אין וועלכע ער האט אויסגעגאסען זיין טיעפען שמערץ, קענען גערעכענט ווערען פאר די שטאַרקסטע אין דער נייער דייטשער ליטעראַטור.

אין זיינע נאוועלען ריהרט פויל הייזע געוועהנליך אן טיעפע פסיכאלאגישע פראבלעמען, און שטאַרק איז דער איינדרוק, וואס זיין רייכע זאפטיגע און בעגייסטערטע שפראַך מאַכט.

די בעהאַלטענסטע סודות פון דער מענשליכער נשמה זענען אפען פאר זיין טיעף-אריינדרינגענדען בליק, און ס'איז נישטא קיין איבערלעבונג, וואס זאל נישט געפינען קיין אויסדריק אין די שעפפונגען פון הייזע. א קענער פון דער מענשליכער פסיכיק, האט ער מיט צוויי דריי שטריכען אונז געגעבען א גאַנץ בילד ביז די קלענסטע דעטיילען.

פון זיינע ווערק בעקענען מיר זיך מיט א גאַנצער מענגע אינטערעסאַנטע

רייכע פערזענליכקייטען, וואָס פערבלייבען אויף עביג אין דער נשמה. בעזונדער גרוים איז היינע אין שילדערן פרויען. אין זיינע גאָזעלען געהט פאַר אונז פאַרביי א גאַנצע גאַלעריע פון בעצויבערנדע געשטאַלטען, אָנהויבענדיג פון דער פער׳עקשנ׳טער און קאַפּריזער אַראַביאַטע ביז דער דרייסטער קלעלילע אין זיין לעצטען בוך.

געבאָרען אין בערלין אין מערץ 1830=סטען יאָהר, וואָהנט ער שוין אין א משך פון צעהנדליגער יאָהרען אין מינכען. אויף זיין מינכענער ווילע ליעגט דער שטעמפעל פון זיין בעגאַבטער אַרטיסטישער נאַטור. הייזע אַליין ווי אַלע צוריקגע= האַלטענע מענשען, וואָס ווייזען נישט אַרויס די איבערלעבונגען פון זייער נשמה, איז זעהר אַ רוהיגער, געלאַסענער, און זיין ווייכע שטים דרינגט טיעף אַריין אין דער נשמה פון זיין צוהערער. אַלע טאָג נאָך מיטאָג קלויבען זיך צוזאַמען אין זיין גאַסטפריינדליכער ווילע שרייבער און פריינד, און עס ווערען געפיהרט אונענדליכע לעבהאַפטע שמועסען.

ווי מיר האָבען שוין אויבען דערמאָהנט, איז זעהר חאַראַקטעריסטיש פאַר הייזען, וואָס ער לייענט קיינמאָל נישט קיין קריטישע אַרטיקלען. וועגען דעם האָט ער זיך איינמאָל אויסגעדריקט אַזוי:

— בעאַרבייטענדיג אַ שטיק מאַרמאָר, האָב איך זיך אומזיסט בעמיהט אויסצורייניגען איהם פון אַ שוואַרצער אָדער; וואָס זשע וועל איך דערפון האָבען, ווען איינער זאָגט צו מיר שפּאָטיש: „די שוואַרצע אָדער איז פאַרט געבליבען!“.

איצטער האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייער פעריאָד אין דער שאַפונג פון דעם גרויסען קינסטלער, און לאָמיר האָפען, אַז דער דאָזיגער פעריאָד וועט זיין נישט ווייניגער רייך און פרעכטיג, ווי די פריהערדיגע.

געקליבענע געדאַנקען פון פריעדריך ניעטשא.

מיר קאָנען מעסטען אונזערע קרעפטע, אָבער נישט אונזער קראַפט.

דער שטאַרבענדער מענש האָט אין לעבען וואַהרשיינליך מעהר פערלוירען, ווי ער וועט פערלירען מיט דעם טויט.

דער בעהאַלטענער יאָ אין איך, איז פיעל שטאַרקער פון אַלע ניינ׳ם און אָפּשר׳ם אויף וועלכע איהר ליידעט.

עסטעטיק איז ווירקליך נישט מעהר, ווי בענוצטע פסיכאָלאָגיע.

דאָס ערהאַבענע איז דער מאַנטעל פון העסליכען.

די גרויסע קונסט איינספּירירט, אָבער אונטערריכטעט נישט. קונסט — פער= הערליכט.

אַרטיסט : דער גרויסער מעמוּאַר מאַכער . די פּאָזע פון דאַזיין .

די שעהנקייט אין דער קונסט , איז דער נאָכמאַכונג פון אַלעס וואָס איז גליקליך .

אַמאָל פלעגט אַ מוזיקער זיכער זיין , דאָס ער וועט ווערען אַ גוטער מענש צוליעב זיין קונסט .

פאָלקאָמענע זאַכען לערנען האָפען .

איך וויל נישט קעמפען מיט דער מיאוסקייט ; זאָל דאָס אוועקקעהרען דערפון זיין די איינציגע פערגניגונג .

וואו איז די שעהנהייט וואו איך בין געצוואונגען צו ווילען מיט מיין אייגענעם ווילען .

אין מיר זאָגט די גערעכטיגקייט : די מענשען זענען נישט גלייך און אַזוי װעלען זיי בלייבען .

געקליבען און איבערזעצט י טופּמאַן .

Ред. Изд. Я. ЛИДСКІЙ, Европейская Литература То.
Тип. Г. Пименть Варшава Ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר ניט אַבאָנענטען .

די װעלכע ברענגען 4 קופּאָנעם אין רעדאַקציע , און אין פּראָווינץ צו די אַגענטען בעקומען די מאָנאַטליכע פּרעמיע פיר 10 קאָפּ אין װאַרשע . אין פּראָווינץ 11 קאָפּ , די װעלכע האָבען 15 קופּ . צאָלען פיר די איבעריגע פּרעמיעס וואָס זענען אויסגערעכנט אין דער אָנאָנסע פון אייראָפּעאישע ליטעראַטור ווי אַבאָנענטען .

אינהאלט.

1) דער מארד — וש. ראדענבאך.

2) פיפי — גוֹאי דע מאפאסאן.

3) א שטורם (געדיכט) — א. מיצקעוויטש.

4) אוים די ערינערונגען פון א מאלער — טעטמייער.

5) גליק און אונגליק (געדיכט) — גאנגארא.

6) דער אונטערגאנג פון דעם הויז אושער — עדגאר פאע.

7) טשיילד האראלד — לארד בייראן.

8) פרײלײן מוטער (ראמאן פון דײטשען) — ערנסט געארגי.

9) די טאגע=ביכלעך פון אדם און חוה — מארק טווען.

וש. ראדענבאך.

דער מארד.

(אוים דעם פראנצויזישען).

עס איז פערהאן א װאונדערבאר=געהיימעס קעניגרייך, וואו דאס בע=וואוסטזיין איז איבערפולט פון אבשפיעגלונגען און וויעדערשיינונגען פון די האלב=בעהאלטענע געפיהלען; א קעניגרייך, וועלכעס איז רעטזעלהאפט, ווייל עס איז פערבארגען און פון וואנען עס שטאמען ארוים אלע געשעהענישען.

דארט קאמבינירען זיך צונויף װאונדערבארע ערשיינונגען; עס קומט פאר א אייגענארטיגע געדאנקען=שפיעל, וועלכע ווערט אין טהאטען

פערוואַנדעלט. און דאָס אַלץ געשעהט אונטער דער ווירקונג פון די אויסערליכע חושים: דאָס געפיהל פון שמעקען, טאַפּען און זעהן.

אַ מענש וואָס שטאַמט פון צפון-קאַנט בעגעגענט פּלוצלונג אַ פרוי מיט העל-גרויע אויגען און עס כאַפּט איהם אָן אַ בענקשאַפט צו זיין פאַטערלאַנד, אַ ברענענדיגער פערלאַנג זיך צו זייניגע צוריקצוקעהרען. אַ מאָל שפּילסטו אָב אַ מאַראַנץ און פּיהלסט זיך אין דער אַטמאָספערע פון טעאַטער. זומער, ווען די לופט אין שטאָדט איז אָנגעזאַפּט מיט דעם גערוך פון אַספאַלט, וועלכען מען גרייט צו צו פערגיסען די גאַסען און די טראָטואַרען, ערוועקט זיך ביי דיר אַ פערלאַנג אַוועקפאָהרען צום ים, אַ ווילען צו אָטהעמען די לופט פון די גרויסע האַפענס, וואו אויפ'ן ברעג שמעקט אַזוי גוט די סמאָלע פון די שוואַרצע שיף-גרונטען.

און דאָס אָבשפּיגלען פון אַ פּאָר אויגען אין'ם נעבעל דערמאַהנט דיר אָן אַנדערע מענשען, אָן דעם גרייטקייט צו זעלבסט-אויפאָפּפערונג. נאָר מיט אַזאַ איינגענאַרטיגען היפּנאָטיזם פון די אויסערליכע חושים, אָדער אויפרייצונגען קאָן מען ערקלערען דעם שרעקליכען צופאַל, וואָס איז פאָרגעקומען מיט'ן קינסטלער X, אַ פערברעך, פון וועלכען אַלע זיינע פריינד און די גאַנצע געזעלשאַפט זענען איבערראַשט געווען.

ער האָט זעקס מאָל נאָכאַנאַנד אין זיין פרוי געשאָסען. ער, וואָס איז שטענדיג געווען אַזאַ פיינער, רוהיגער און גוטהערציגער, אויף וועלכען עס האָט קיינער נישט גערעכענט, אַז ער זאָל אויף אַ מענש אַ האַנד אויפהויבען!

נאָך מעהר וואונדער, וואָס דער פערברעך איז געשעהן נישט אונער־וואַרטעט: אַלס רעזולטאַט פון קריג, פון מאָמענטאַלער אויפרייצונג, אוו אונזיניגקייט, עפּיס עהנליך צו אַ געוועהנליכען צופאַל, אין געגענטהייל, ווי ס'שיינט האָט ער זיך פריהער בעטראַכט, זיך פאָרבערייטעט צום איבערפאַל. אין טיורמע האָט ער די גאַנצע צייט געשוויגען, האָט זיך מיט קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט. די געהיימע טעמים פון פערברעכען זענען קיינעם נישט בעוואוסט געוועזן.

דאַגעגען, זיך דערמאַהנענדיג, וואָס עס איז געשעהן האָט ער גיכער די זאַך בעדויערט, האָט לאַנג געוויינט, האָפענדיג, אַז די פרוי וועט נאָך לעבען בלייבען.

עס זענען פאָריבער טעג און זי האָט זיך אַלץ נאָך געמאַטערט, אָבער אָהן ערפאָלג; זי איז געלעגען אין אַ משונה'דיגען אויסזעהן און טיעפע

וואוּנדֶען אוּיפ'ן האַלז, וואָס האָבּֿעֶן זיך שוֹין פֶערצוֹיגֶען און וועֶלכֶע האָבּֿעֶן אוֹיסגֶעזֶעהֶן, ווִי דִי שטֶעמפּֿלֶען פוּן טוֹיט.

דֶער אַרעֶסטִירטֶער האָט גֶעוואוּסט דֶעם צוּשטאַנד פוּן זיין פרוֹי, דֶען דֶער טוּרמֶע-אוֹיפזעֶהֶער פלֶעגט אִיהם גאַנץ הֶעפלִיך מִיטטֵיילֶען יֶעדֶען טאָג דִי נאַכרִיכטֶען, וועֶלכֶע עֶר האָט גֶעשעֶפּט פוּן דִי צֵייטוּנגֶען, וואו עֶס פלֶעגֶען זיך דִי בּיוּלעֶטִינֶען דרוּקֶען. סוֹף-כָּל-סוֹף אִיז יֶערֶע האָפנוּנג פֶערשוואוּנדֶען. נאָך עֶטלִיכֶע טעֶג פוּן שרעֶקלִיכֶע לֵיידֶען אִיז דִי פֶערוואוּנדֶעטֶע גֶעשטאָרבֶּען. עֶרשט דאַן האָט דֶער פֶערבּרֶעכֶער דֶערפִיהלט און ס'אִיז אִיהם קלאָהר גֶעוואָרֶען דִי גרוּנדֶען פוּנ'ם מאָרד; עֶס האָט אוֹיסגֶעווִיזֶען, גלֵייך עֶר וואָלט יֶעצט בֶּעגרִיפֶען דִי ווִירקלִיכֶע אוּרזאַכֶע פוּנ'ם פֶערבּרֶעכֶען, וואָס האָט אִיהם בֶּעוועֶגט מִיט אַזאַ ווִילדֶע קראַפט אוּנאוֹיפגֶעפאָדֶערט אִין בֶּעשטִימטֶען מאָמֶענט אִין זיין פרוֹי צוּ שִיסֶען.

יאָ, עֶרשט יֶעצט זעֶנֶען פלוּצלוּנג אִין בּלֶענדֶענדֶער-לִיכט עֶרשִינֶען פאַר אִיהם דִי דאָזִיגֶע מאָמֶענטֶען און דאָס אַלֶץ, וואָס עֶר האָט אִיבּֿעֶרגֶעלֶעבּט אִיז פאַר אִיהם זעֶהר קלאָהר גֶעוואָרֶען...

אִין דֶעם גֶעגֶענד, וואָס אַרוּם דֶער שטאָדט, דאָרט, וואו עֶס פאַנגֶען זיך אָן בּרֵייטֶע פֶעלדֶער, אִיז שפּעֶט בֵּיי-נאַכט אַ צוּג דוּרכגֶעגאַנגֶען, וואָס האָט אוֹיסגֶעזֶעהֶן, ווִי אַ שוואַרצֶער פִינסטֶערֶער רוּח און אוֹיפ'ן לאָקאָמאָטִיוו אַ שרֶעקלִיך בּלוּט-רוֹיטֶער פֵייעֶרדִיגֶער לאַמטֶערן. דֶער מֶערדֶער האָט זיך דֶערמאַהנט אִין אַלֶע אֵיינצֶעלהֵייטֶען און בֵּיי וועֶלכֶע אוּמשטֶענדֶען עֶס אִיז גֶעשֶעהֶן, אַזוֹי, אַז עֶס אִיז אוֹיסגֶעקוּמֶען, ווִי עֶר וואָלט זיך גאָר פֶערטֵיידִיגט און זעֶהר מֶעגלִיך, אַז עֶר אִיז גאָר אִינגאַנצֶען אוּמשוּלדִיג גֶעוועֶן!

פאַר אַ אַדוואָקאַט האָט עֶר זיך אֵיינֶעם פוּן זיינֶע פרִיהֶערִיגֶע בֶּעקאַנטֶע גֶענוּמֶען און אוֹיף צוּ מאָרגֶענס האָט עֶר זיך שוֹין צוּנוֹיפגֶערֶעדט מִיט אִיהם אִין דֶער עֶמפפאַנגס-קאַמֶער.

— האָט אִיהר אֵייעֶר פרוֹי גֶעלִיעבּט? — האָט אִיהם דֶער אַדוואָקאַט גֶעפרֶעגט.

— אָה, יאָ, גאַנץ זִיכֶער, אִיך האָבּ זִי לִיעבּ גֶעהאַט און האָבּ זִי נאָך יֶעצט אוֹיך לִיעבּ! — האָט דֶער פֶערבּרֶעכֶער זיך פוּנאַנדֶערגֶעווֵיינט.

בּאַלד האָט עֶר זיך בֶּערוּהִיגט און ווִיעדֶער אָנגֶעפאַנגֶען מִיט אַ מאָדנֶעם פֶערדוּמפּֿעֶן קוֹל רֶעדֶען, ווִי פוּן שלאָף:

— זעֶהר רֶעטוּעֶלהאַפט אִיז דאָס עֶרשֵיינֶען פוּן טוֹיט. אַלֶעם נאָהנטֶעם און בֶּעקאַנטֶעם מֶעקט עֶר אָבּ; דאָס אַלֶץ וואָס אִיז הֶעסלִיך, דאָס

אַלץ בעזײַטיגט ער און פערניכטעט עס און לאָזט נאָר איבער דאָס, וואָס איז שעהן, וואָס איז בעזונדערס טהײַער. יעצט זעה איך בלויז די בעסערע טעג פון אונזער פאַמיליען־לעבען, די צײַט, ווען אײנער האָט דעם צווייטען געליעבט, ווען די פרוי איז טרײַ און איבערגעגעבען געוועזען. עס איז געוועזען אַ צוגעבונדקייט, דער אָנפאַנג, דאָס אויפבליהען פון אונזער ערשטער ליעבע!

דער קינסטלער האָט ווידער געוויינט און איז נידערשלאָגען, מאַטלאָז געוועזען, פון וואָס דער אַדוואָקאַט איז אויך געריהרט געוואָרען. פאָרזיכטיג מיט אַ שטיל קול האָט ער געפרעגט:

— האָט זי אייך ענטטוישט? איהר האָט פאַקטען?...

— אָה, ווען זי וואָלט ווייניגסטענס אַ געליעבטען געהאַט — האָט דער פערברעכער מיט אַ געשטאַרקטער שטימע אויסגעשריגען, גלײַך ער וואָלט זיך אָנגעשטויסען אין דער וויכטיגקייט פון דעם, וואָס עס איז געשעהן, — איך וואָלט איהר פערצײַהט, דען אַלע פרויען זענען לײַכטזיניג, ס'איז נאָר אַ מאָמענטאַלער רייץ. ווען איך בעקום אַ קלאַפּ מיט אַ מעסער וואָלט מיר אַזוי נישט געהאַרט, ווי די טויזענדער שפּילקעס־שטעך. שטענדיג האָט מיך מײַן פרוי געמאַטערט, יעדען טאָג אין אַלע צעהן יאָהר נאָכאַנאַנד! בלויז די ערשטע פּאָר חדשים נאָך אונזער חתונה איז אונזער ליעבע שטאַרק און לײַדענשאַפטליך געוועזען, שפּעטער בין איך איהר עפּעס אונערטרעגליך געוואָרען. אַ נערוועזע, אַ אויפגערעגטע האָט זי זיך איבער יעדע נאַרישקייט געבעזערט, אַ ליאַדע קלייניגקייט האָט איהר אויפגעבראַכט: מײַנע תנועות, מײַן שטימע, דער גאַנג, די אויסשפּראַך, דער סקריפּ פון מײַנע טריט, דאָס שווײַגען זאָגאַר, בקצור אַלץ! בעזונדערס מײַן עסען, דאָס געהנעצען און די נאָז־שנײַצען. איך האָב נישט געוואוסט, וואָס עס טהוט זיך מיט מיר, גלײַך איך וואָלט געוועזען עפּיס אַ זאַך איהר'ס, אַ געפאַנגענער. שטענדיג בין איך פערפּפליכטעט געוועזען אַכטונג צו געבען אויף זיך, קאָנטראָלירען זיך און זיך פון יעדען נאַרישען פערלאַנג אָבהאַלטען, כדי איהר אויפמערקזאַמקייט און אויפרעגונג נישט אַרויסצורופען, זי פלעגט זיך בעזערן און אויפרעגען פון יעדער קלייניגקייט. וואָס איך זאָל נישט טהון: איך זאָל זיך זאָגאַר פון אַלץ ענטזאַגען, ווידערשפּרעכען מײַנע אייגענע בעשליסען, האָט זי דאָך תמיד אַ אויסרעד געפונען זיך צו בעזערן, אָדער וואָס נאָך ערגער, מיך צו בעדויערן און איז שטענדיג געקומען צום בעשלוס, אַז איך בין שוין אַ פערפאַלענער שלימזל.

איך האָב אָבער אַ גרויסען טאַלאַנט געהאַט. אין מאַלעריי האָב איך זיך אויסגעצייכענט און אַ נאָמען פערשאַפט. און זי פלעגט שטענדיג טענה'ן, אַז אויב איך שטעל זאָגאַר פאַר מיט זיך עפּיס רעכטס, איז עס נאָר אַ דאַנק איהר אָנשטרענגונג, איהרע עצות און געזונדען פערשטאַנד; דען נאָר זי האָט מיך אויסגעלערנט, ווי צו לעבען, איך זאָל. חלילה, נישט פערגעסען בלייבען!

דער פערברעכער האָט זיך אָבגעשטעלט, גלייך ער וואָלט זיך צווישען חורבות אָבגערוהט; ער האָט לעבעדיג פאָרגעשטעלט מיט זיך די שווערע ערא־נערונגען. דער אַדוואָקאַט האָט כלומר'שט געהערט, טראַכ־טענדיג זיך דערביי, וואָס למשל ווען איהם קענען נוצליך זיין ביי'ם פערטהיידיגונג.

— איהר פערשטעהט, האָט דער קינסטלער ווידער אָנגעפאַנגען, עס וואָלט מיר ליעבער געווען זי זאָל אַ געליעבטען האָבען, ווי אַזא רשעות, וואָס זי האָט געגען מיר אַרויסגעוויזען. צום בעדויערן, איז זי אָבער אַ טרייע פרוי געווען! אויף אַזוי פיעל טריי, אַז זי האָט מיך דערמיט, אַזש דערמאַטערט, דאַקוטשעט, בעגעהענדיג זיך מיט מיר, ווי מיט אַ נאַריש קינד, מיט איהרע בעזע ווילדע אויפרעגונגען, מיט איהר אונער־הערטע זיכערקייט. און מיט די זעלבע ווערטער פלעגט זי מיר נאָכמאַכען איהרע פּאָרוואורפען, מיט די זעלבע בעוועגונגען און אויסשפּראַך! זאָגאַר מיינע געדאַנקען פלעגט זי עקסטרא איבערדרעהען, אַז עס האָט אויסגעזעהן, ווי איך וואָלט עס אַליין אונטער אַ צווייטעם געשטאַלט רעדען. דאָס איז געווען אַ משוגה'דיגער פערדרוס, וואָס איז פון בעשעפער געגען זיך זעלבסט בעשאַפען געוואָרען, דען איך האָב דאָך דיזע פרוי בעשאַפען! זי איז וואָס אַנ'אמת פון נאַטור קיין נאַר נישט געווען, האָט אָבער קיינע גייסטליכע ערציהונג געהאַט און קיין פיצעל זעלבסטשטענדיגען געדאַנק. אָבער איך האָב איהר ווייבערישען מוח, איהרע אויגען געעפענט און פאַר איהר גאַנצען וועזען ענטדעקט דעם העכסטען אינטעלעקטועלען זין פון לעבען, צו פערשטעהן און פיהלען דעם גייסטליכען פערגניגען פון דער קונסט. ענדליך האָב איך אויך אַליין אין איהר די פרוי ענטדעקט, דורך מיר האָט זי זיך דערוואוסט פון איהר פרויען־ווירדע און ליעבעס־ליידענשאַפט. איך האָב אַריינגעבראַכט ליכט אין די פינסטערע געהיימע קאָמערלעך פון איהר נשמה און אין איהרע טיעפענישען; ווען נישט איך וואָלט זי זיי אינגאַנצען נישט געקאָנט. איך אַליין האָב איהר איבערגעענטפערט די שליסלען פון די טהיר, וואָס פיהרט צו דער ערקענטעניש פון די אונענדליכע געהיים־

ניסען... און שפּעטער האָט זי טאַקי מיך אַליין מיט די זעלבע מאַגישע שליסלען געשלאָגען.

— אָבער דאָס אַלץ איז גאָר נישט שייך צו אייער פאַרברעכען, האָט דער פערטיידיגער ערקלערט. פון איין זייט האָט איהר אָהן אַ צווייפעל רעכט און איהר פערדיענט פולער אַכטונג פאַר אייער געדולד, פון דער צווייטער זייט אָבער — מישט איהר דאָ אַריין קליינע מיספערשטענדענישען, וועלכע זענען אונפערמיידליך אין פאַמיליען-לעבען.

דער אַדוואָקאַט, וואָס האָט זיך געהאַלטען פאַר זעהר בעלעזען האָט צוגעגעבען:

— באַלזאַק האָט זאָגאַר אַ גאַנצעס בוך וועגען דעם אָנגעשריבען.

— איהר האָט רעכט, האָט דער קינסטלער ווידער אָנגעהויבען, דאָס איז וועניג נישט נאָר צום פערטיידיגונג, נאָר זאָגאַר די זאַך צו ערקלערען. עס איז דאָ נאָך עפּיס אַ אורזאַך, וועלכע איך האָב באַלד נישט בעטראַכט, וואָס איז מיר אָבער שפּעטער ווידער קלאָהר געוואָרען גראָד דאָ אין טורמע אין דעם זעלבען טאָג, ווען איך האָב זיך דערוואוסט פון דער אונגליקליכער טויט...

— ניין! איך האָב זי נישט געוואָלט טויטען. ס'איז מיר זאָגאַר אויפ'ן געדאַנק נישט געקומען. איך האָב זיך שוין געהאַט מיאש געווען און האָב רוהיג אויף מיין טויט געוואַרט פטור צו ווערען אויף אַזאַ אַרט פון דעם אונערטרעגליכען מאַטערניש. אפילו דעם זעלבען טאָג האָב איך דעם מינדסטען פערלאַנג נישט געהאַט מיין פרוי צו טויטען, ביז ס'איז דער לעצטער בעשטימטער מאָמענט געקומען פון דעם, וואָס איך וועל אייך באַלד זאָגען, ווען דער דאָזיגער געדאַנק האָט אַ בליץ געטהון אין מיין מח און האָט מיך מיט געוואַלט בעהערשט נישט אָבלאָזענדיג אַ רגע. גלייך ער וואָלט אינאיינעם מיט מיין נשמה בעשאַפען געוואָרען, וואָס די „עוויגקייט“ האָט אין איהר אַריינגעשפּאַרט. און ווירקליך אין בעשערטען טאָג האָב איך זיך אָנגעליטען פון מיין פרוי מעהר, ווי תמיד. נאָך די נייע בעליידיגונגען בין איך פון שטוב אַ צורודערטער אַרויס, קוים איינהאַלטענדיג די טרערען, וואָס האָבען זיך פון די אויגען אַרויסגעפּרעסט. איך וועל בלייבען אַליין! אַנטלויפען פון מענשען און שטאָדט, פון דער ווירקליכקייט, — פון דעם לעבען אַליין.

איך האָב זיך געלאָזט אין עק שטאָדט אַריין אויף אַ לעדיג אָרט, וואו עס פאַנגען זיך אָן די ערשטע פעלדער.

ס'איז געוואָרען נאַכט. איך האָב וועגען גאָר נישט געקלערט, נישט

ווילענדיג געבלאנזיעט, פון אלע פערלאזט, ווי א מענש, וואס האט זיך נאר וואס, ווי דורך א נס געראטעוועט פון א שריפה, פון א פערפליצונג, פון א גרובען־איינפאל.

פלוצלונג איז פערבייגעגאנגען א צוג...

דער קינסטלער האט די לעצטע ווערטער מיט אזא איבערראשענדער געדריקטע שטימע אויסגעשפראכען, אז דער אדוואקאט האט אזש א ציטער געטהון און האט דערפיהלט אויף זיין געזיכט א אייז־קאלטען אטהעם, ווי עס קומט פאר, ווען מען עפענט א טהיר אין דאס אונבעוואוסטע און עס בלאזט מיט קעלט פון געהיימניס־וועלט.

ער איז נאך מעהר אויפמערקזאם געווארען. דער מערדער האט פארטגעזעצט:

— איהר פערשטעהט — א צוג, אין א פינסטערער נאכט, א שווער־צער רוח; ער איז פערביי געלאפען מיט א רעש און א ווילדעם פייפען. איך האב נאר איין זאך בעמערקט: א לאמטערן אויפ'ן לאקאמאטיוו. דאס ליכט איז געווען רויט און שרעקליך, פונקט, ווי א פרישער וואונד, רונד און משונה'דיג אויסגעווייקט אין בלוט. די נאכט איז פערוואונדעט געווען. די פלעקען און דאס ליכט אליין איז פערבלוטיגט געווען. יא, יא, בלוט און א וואונד, וואס איז שוין פערצויגען געווען מיט שטיקלעך פערגליווערט בלוט. באלד האט דאס בלוט זיך ארויסגעבראכען און א שפריץ געטהון. דער וואונד האט זיך פונאנדערגעצויגען, האט די אויגען געבלענדעט ברענענדיג די הענד און דעם גאנצען גוף. א שרעקליך־גרויסע וואונד! סאי די נאכט, סאי אלץ, וואס איך האב געזעהן, האבען אין מיין צו־מישטקייט, ווי געשטארבען אויסגעזעהן. דאן איז מיר א געדאנק איינגעפאלען מיין פרוי צו טויטען. איך האב ערשט פערשטאנען, אז שוין צו לאנג האב איך געדולדיג שטילערהייט פערטראגען איהר גרויזאמקייט: פלוצלונג האב איך גאר נישט, נאר זי איינע אליין אנגעזעהן און אלץ ארום האט זיך איינגאנצען אבגעמעקט, איז אין טיפען נעבעל פערשוואונדען; איך האב זי געזעהן אין רויטען, ווי די שיין פון לאמטערן אויף דעם לאקאמאטיוו, דאס רויטע פייער האט דאס ערשטע ערוועקט דעם געדאנק וועגען בלוט. איך האב קלאהר און דייטליך געזעהן דעם וואונד, וואס איז ענהליך גע־ווען צו דעם גלענצענדען פייער־ראד פון דעם אנקומענדען לאמטערן־ליכט. א מינוט פריהער איז דאס פערברעכען אונמעגליך געווען, יעצט איז עס אבער שוין געווען אונפערמיידליך, נויטיג. דאס איבריגע איז אייך שוין בעוואוסט. איך בין אונשולדיג. דאס איז בלויז א געדאנקען־אסאציאציע

געווען, די געהיימע קראַפט פון דעם נישט בעוואוסטזיניגען. איך בין גאָר-נישט פאַרברייטעט געווען. איך האָב עס גאָר-נישט פאָראויס געזעהן, גאָר נישט געוואָלט. די שיין פונ'ם פערביינעגאַנגענעם צוג איז פאַר מיר אַ נסיון געווען. אין די אויגען האָבען רויטע, בלוטיגע פּיערלעך אַ בלישץ געטהון און אויפגעוועקט אין מיר אַ דורשט נאָך בלוט.

און דאָך האָב איך מיין פרוי געליעבט און ליעב זי נאָך יעצט אויך, — דער קינסטלער האָט זיך ווידער פונאַנדער געוויינט, — דאָס משונה'דיגע האָט דער טויט בעזייטיגט און איך זעה יעצט מיין געליעבטע פרוי אַ זעלבע, ווי זי איז אין די ערשטע מאָנאַטען געווען, אין די זעלבע קליידער, וואָס זי האָט דאַמאָלס געטראָגען; איך זעה זי אַזאַ גוטע און איבערגעגעבענע.

ווען דער אַדוואָקאַט איז אַ היים געקומען האָט ער געטראַכט וועגען דעם, אַז אַזאַ אַרט פערטיידיגונג וועט אויסקומען צופיעל פערפּלאָנטערט פאַר אַ זעלבע פּשוטע בורזשועס, ווי די געשוואָרענע ריכטער.

די געהיימע ווענינ-פערשטענדליכע מאָטיוועו פון די פערברעכענס, דער בעשערטער צופאַל מיט די היפּנאָטישע רויטע פּיערלעך, דער נסיון פונ'ם בלוטיגען ליכט, ווי עס שיינט, איז דאָס אַלץ נישט גילטיג. ס'איז שוין גלייבער צו רעדען פון דעם בעשולדיגטענס משוגעת. ווי קומט עס אויס, אַז אַ בלענדענדער גלאַנץ פון אַ לאָקאָמאָטיוו-לאַמטערן זאָל דעם קינסטלער אויסווייזען אַלס אַ בלוטיגער וואונד און זאָל טויטען זיין פרוי נאָר דאַדורך, וואָס ער האָט ביי נאַכט אַ צוג געזעהן. עס איז צו גלויבען, אַז ס'איז געווען אַ מאָמענטאַלער משוגענער עקסטאַז און בעזונדערס איז אַזאַ ערקלערונג פיעל פּאַסענדער סאַי פאַר'ן געריכט און סאַי פאַר מענשען.

דער אַדוואָקאַט האָט אַ שמייכעל געטהון. ער האָט זיך אָבגעשטעלט. אַ מאַך-טהוענדיג שפּעטער מיט דער האַנד אין דער ברייט, גלייך ער שטעהט פאַר'ן געריכט, האָט ער אויסגעשפּראָכען:

— דאָס איבריגע געהער שוין צו די פּאָעטען.

גוּאי דע מאָפּאַסאַן.

פיפי.

(ערצעהלונג).

דער פרייסישער הויפּט=קאָמענדאַנט, אַ פאַלסבורגער גראַף, האָט שוין געהאַלטען ביי ענדיגען לעזען דעם „קוריער". ער איז געזעסען אָנגעלעהנט אין אַ גרויסען פליושענעם פאָטעל, זיינע פיס זענען געווען אָנגעשפּאַרט אויף דעם קלאָרען מאַרמאָר פון קאַמין, און אין די דריי חדשים, צייט ער בעוואָהנט דעם „איוויל"=פּאַלאַץ, האָבען שוין זיינע שפּאָרען בעוויזען אויסצובויערן צוויי גאַנץ טיעפע לעכער אין דעם ווייס=קלאָרען מאַרמאָר.

אַ גלאָז קאַווע איז געשטאַנען אויף אַ קליין קיילעכדיג טישעל, וועלכער איז געווען ערמערווייז אויסגעבּרענט פון ציגאַרען, האָט געהאַט פלעקען פון אַלערליי ווייַנען, און וואו ניט וואו אויסגעקריצט מיט אַ מעסערל. דער אָפיצער פלעגט האָבּען די טבע, אָנשאַרפענדיג דאָס מעסערל, קריצען אויף די שעהנע מעבעל אַלערליי געמעלען און ציפער, אַלץ וואָס די פאַנטאַזיע פלעגט איהם נאָר פאָרשטעלען.

אַז ער האָט געענדיגט זיינע בּריעף, און האָט דורך געלעזען די דייטשע צייטונגען, וואָס דער דיענער האָט איהם געבּראַכט, האָט ער זיך אויפגעהויבּען פון שטוהל, האָט אונטערגעוואָרפען אין קאַמין דריי פיער גרויסע שטיקער האָלץ און האָט זיך געזעצט צום פענסטער.

עס האָט געגאָסען אַ גוס רעגען, גלייך ווי דער הימעל האָט פונאַנדערגעעפענט אַלע זיינע קוואַלען. דאָס איז געווען איינער פון די נאָרמאַנדישע רעגענס וועלכע זעהען אויס ווי אַ גרויסע וואַנד פון גלייבע געדיכטע שטראַהלען.

דער אָפיצער האָט לאַנג געקוקט אויף די ריינעס וואַסער און אויף דעם בּרייטען טייך וועלכער האָט ווייט פערפלייצט זיינע בּרעגען. און אויסקלאַפּענדיג מיט די פינגער אַ „רהיינער" וואַלס האָט ער דערהערט אַ קלאַפּ הינטער זיך. ער האָט זיך אומגעדרעהט. דאָס איז געווען בּאַראָן פון

„קעלוועינגסטעין", קאפיטאן פון דער פרייסישער ארמעע.

דער הויפט־קאמענדאנט איז געווען א געוויקסיגער, מיט ברייטע אקסלען; ער האט געהאט א לאנגע שעהנע באָרד וועלכע האט אויסגעזעהן פונקט ווי א פאכער, און זיין גאנצע פערזאן האט אויסגעדריקט עפיס וויכטיגעס, ער האט געהאט צוויי בלויע אויגען, קאלטע נאר ווייכע, אויף איין באק איז געווען א גרויסער דראפ — א סימן נאך פון דער עסטרייכישער קריעג.

דער קאפיטאן איז געווען א קורצער א גראבער. ביי איהם האט געפעהלט צוויי פאדערשטע צייהנער און איבער דעם פלעגט ער רעדען נישט שארף. ער איז געווען מיט א גרויסען פליך און אין גאנצען האט ער אויסגעזעהן ווי א מאנאך. דער קאמענדאנט האט איהם גלייך געגעבען די האנד, האט אויסגעהערט אלע נייעס פון לעצטען טאג פון גארניזאן, נאכהער זענען זיי ביידע צוגעגאנגען צום פענסטער און האבען זיך אנגעהויבען צו בעקלאגען אויף דער שרעקליכער לאנגווייליגקייט. דער קאמענדאנט איז געווען א מענש א רוהיגער, ער האט שוין געהאט א ווייב; דער קאפיטאן אבער — א גאנץ לעבעדיגער פויגעל, איז טאקי געווען שטארק ברוגז וואס ער זיצט שוין דריי חדשים אויף איין ארט אהן מענשען און איבערהויפט אהן פרויען.

באלד האט מען אנגעקלאפט אין טהיר און א סאלדאט האט געמאלדען, דאס דער מיטאג איז פארטיג.

אין זאל וואו זיי זענען אריין, זענען שוין געזעסען דריי אפיצערן: איין לייטענאנט — אטטא פון גרויסלינג; צוויי אונטער־לייטענאנטען — פריץ שוינאבורג און מארקיז־ווילהעלם־עריך א קלייינער בלאנדין. ער האט געהאט א שטאלצען אויסזעהן, מיט אלעמען פלעגט ער זיך בענעהן זעהר דעספאטיש, אויף אלעמען פלעגט ער קוקען קרום. מיט איין ווארט דאס איז געווען א יונג א פייער.

צייט ער איז געקומען אין פראנקרייך האבען די חברים איהם גערופען „פריילין פיפי". אזא נאמען האט ער געקריגען דערפאר וואס ער האט געהאט א דינע איידעלע פיגור, א בלאסען פנים, און איבערהויפט דערפאר וואס אז ער פלעגט אויסדריקען זיך וועגען וואס עס איז מיט האס, פלעגט ער האבען די טבע שטענדיג זאגען מיט א פייף אויף פראנצויז „פי דאנק" און דאס פלעגט ביי איהם ארויסגעהן אזוי קאמיש דאס די חברים פלעגען שטארבען פון איהם פון געלעכטער.

דער עס־צימער איז געווען א לאנגער קייזערליכער צימער.

די װענד זענען געװען בעדעקט מיט הױכע שעהנע טאַפּעטען װעלכע זענען שױן געװען ערטערװײז צעריסען, און מיט גרױסע שפּיגלען אין װעלכע עס איז געװען גרױסע לעבער פון קױלען. דאָס איז געװען „פרײלײן פּיפּי'ס" אַרבײט. אז ער פלעגט שױן גאָר ניט האָבען װאָס צו טהון, פלעגט ער אין דעם צימער מאַכען גאַנצע מאַניעװרעס. פלעגט האַקען קױלען אין די שפּיגלען, און אַרומרײסען די װענד מיט דער שװערד.

אויפ'ן װאַנד זענען געהאָנגען דרײ פאַמיליע־פּאָרטרעטען: אײנער אין אײן אײזערנעם פאַנצער, אײן קאַרדינאַל, און אַ פּרעזידענט. אַלע האָבען זײ געהאַלטען אין די מײלער גרױסע פּאָרצעלײנע פּיפּקעס, אױף דער צװײטער װאַנד איז געהאָנגען אַ פּאָרטרעט פון אַ דאַמע און אױף איהר איז געװען אױסגעמאָלט פון רום צװײ לאַנגע װאָנצען.

דער מיטאָג האָט זיך געצױגען זעהר לאַנגװײליג, דער רעגען האָט נאָך מעהר געװירקט אױף דער שטימונג, און האָט אַלעמען בעדעקט װי מיט אַ שװאַרצע חמאַרע.

אז זײ האָבען געענדיגט עסען, האָט חברה זיך שטאַרק אַ נעם געטהון צו טרינקען. און טרינקען האָבען זײ טאַקי געקענט. דער טיש איז געװען אָנגעשטעלט מיט בוטלען קאָניאַק און מיט אַלערלײ אַנדערע װײנען, װעלכע פלעגען יעדע מינוט אױסגעלעדיגט װערען, און גלײך פלעגען זײ פערביטען װערען אױף פולע פלעשלעך. װי אַלע טאָג, אין דער זעלבער צײט, האָבען זײ פערפיהרט אַ שמועס װעגען די לאַנגװײליגקײט, און יעדערער איז געזעסען אָנגעשפּאַרט אױף זײן שטוהל, און יעדער רגע פלעגט מען אָנגיסען די באָקאַלען. „פרײלײן פּיפּי" פלעגט אָבער יעדער אײנציגען מאָל צובּרעכען אױף שטיקלעך זײן באָקאַל און אַ סאָלדאַט פלעגט יעדער מאָל דערלאַנגען אַ אַנדערן.

זײ זענען אַלע געזעסען אין אַ שװאַרצען נעבעל פון רױך, װי צוגעשמידט צו זײערע שטוהלען און פערשלעפּערט פון װײן און פון לאַנגװײליגקײט. נאָר פּלוצלונג האָט זיך דער באַראָן אַ דרעה געגעבען און האָט אַ זאָג געטהון: איך שװער בײ גאָט, דאָס קען מעהר אַזױ ניט דױערן, מען מוז װאָס עס איז אױסקלערען! גלײך האָבען זיך אַלע אין אײן קול צו איהם געװענדעט: — װאָס קען מען צום בײשפּיעל אױסקלערען? דער באַראָן האָט אַ טראַכט געטהון אַ פּאָר מינוט און האָט געזאָגט, קוקענדיג אױף אַלעמען מיט אַ פּאָר פײערדיגע אױגען: װאָס פרעגט איהר? מען קען

עפּים אויסטראַכטען, מען קען מאַכען אַ שטיקעל באַל, ווען דער קאָמענ־דאַנט זאָל נאָר ערלויבען.

— אַ וועלכען באַל? האָט דער קאָמענדאַנט אַ פרעג געטהון, אָפּ־לעגענדיג די פּיפּקע אָן אַ זייט.

— איך וועל זיך שוין מיט אַלעם בעזאָרגען, מיין הערר קאָמענ־דאַנט, האָט געזאָגט דער באַראָן. איך וועל גלייך שיקען אין „רהואין" איין עקסטרע שליח, וועט מען אונז ברענגען פרויען. איך ווייס וואו מען קריגט זיי. מען וועט דאָ מאַכען אַ וועטשערע. איך וועל זיך שוין אַ סטאַרע טהון, קיין זאַך וועט נישט פעהלען, און מיר וועלען פערברענגען זעהר גוט אַ אָבענד.

דער גראַף פון פאַלסבורג האָט אַ קוועטש געטהון מיט די אַקסלען און מיט אַ שמייכעל האָט ער געזאָגט: — איהר זייט דאָך גאָר משוגע מיין פריינד!

נאָר אַלע אָפיצערן זענען גלייך אויפגעשטאַנען פון זייערע ערטער, האָבען אַרומגערינגעלט דעם קאָמענדאַנט פון אַלע זייטען, און מען האָט איהם פּשוט נישט געלאָזט רוהען, ער זאָל ערלויבען מאַכען דעם באַל, ווייל עס איז שוין אונמעגליך צו זיצען אין אַזאַ אומעט. דער קאָמענ־דאַנט האָט ענדליך געגעבען זיין ערלויבניש.

דער באַראָן האָט אין דער רגע געשיקט נאָך דעם עקסטרע שליח. דאָס איז געווען אַ אונטער־אָפיצער, וועלכער האָט אויף זיין לעבען קיין מאָל נישט געלאַכט. ער איז געווען אַ ערנסטער דינער, ער פלעגט פּאַ־נאַטיש ערפילען אַלעס, וואָס דער שעף פלעגט איהם נאָר הייסען. דער אונטער־אָפיצער האָט שטעהענדיג אויסגעהערט פון באַראָן, אַלע בעפעה־לונגען, און אין פינף מינוט אַרום, איז פון הויף אַרויסגעפאָהרען אַ גרויסער וואָגען איינגעשפּאַנט אין פיער פערד.

און אַלע האָבען זיי זיך ווי אויפגעכאַפּט פון שלאָף. זיי זענען אַלע געוואָרען לעבעדיג און פרעהליך, חאָטש דער רעגען איז געווען דער זעלבער, נאָר דער קאָמענדאַנט האָט געזאָגט, דאָס עס איז אַ סך ליכטיגער געוואָרען, דער לייטענאַנט אָטטאָ האָט געזאָגט דאָס דער הימעל איז אויך אויס־געלייטערט געוואָרען, און „פרייליין פיפי" האָט שוין אויך נישט גע־קענט איינזיצען אויף איין אָרט. דאָס פלעגט ער זיך הויבען פון שטוהל, און דאָס ווידער זיך זעצען; זיינע ברענענדיגע אויגען האָבען אַלץ געזוכט וואָס עס איז צו ברעכען און דערזעהענדיג אויפ'ן וואַנד די דאַמע מיט די וואָנצען, האָט ער גלייך אַרויסגענומען פון קעשענע דעם רעוואָלווער, און

וויי גרויסע קוילען האָבען זיך אַריינגעזעצט אין דער דאַמעס אויגען. נאָכדער האָט אַ געשריי געטהון: נאָמיר גאָר מאַכען אַ אויפריייסונג! אַ „מינע". דאָס איז געווען זיין ליעבסטע שפּיעל, און ער איז געשפּרונגען פון שמחה דאָס דער געדאַנק איז איהם פּלוצלונג אַרויף אין מח.

אַז דער בעל־הבית פון דעם דאָזיגען פּאַלאַץ האָט בעדאַרפט אוועקפאָהרען, האָט ער קיין צייט נישט געהאַט אַלץ בעהאַלטען, און אין זאַל זענען געבליבען שעהנע בילדער, גראַווורען, פּראַכטפאָלע טאַפּעטען, און אויף די מעבעל און די שפּיגלען זענען געשטאַנען פיעלע חינעזישע וואַזען, טויזענדער פיגורען, טייערסטע גלעזער פון ווענעדיג, און פיעלע אַנדערע שעהנע זאַכען.

נאָר איצט איז שוין פון דעם קיין זכר נישט געבליבען. „פרייליין פּיפּי" פלעגט אָפט מאַכען דאָ זיינע „מאַנעווערעס", און ער איז גלייך אוועקגעלאָפען אין זאַל, האָט געבראַכט אַ קליין טשיינקעל אַ פולס מיט פּולווער, אין דורך דעם נעזעל האָט ער אַריינגעשפּאַרט אַהין אַ לאַנגע שטיק קנויט. ער האָט דאָס אָנגעצונדען, און ווידער אוועקגעטראָגען די „מאַבינאַציע" אין זאַל, און אַליין האָט ער זיך אומגעקעהרט, פערמאַכט די טהיר, און מען האָט זיך אַלע געשטעלט און געוואַרט מיט אומגעדולד. פּלוצלונג האָט זיך דערהערט דער קלאַפּ, און זיי האָבען זיך אַלע אַ לאָז געטהון אין זאַל אַ קאָפּ פון אַ פּאָרצעלייענע פיגור „וועגערא" איז שוין אַראָפּגעפאַלען, און זי האָט זיך צובראָכען אויף שטיקלעך, יעדערער האָט בעקוקט די צובראָכענע פיגור און איז געווען זעהר צופריעדען, וואָס די שפּיעל האָט זיך זעהר גוט איינגעגעבען. דער ערשטער איז אַרויס פון זאַל דער קאָמענדאַנט זאָגענדיג: — דעם מאָל האָט זיך דאָס טאַקי זעהר גוט איינגעגעבען.

אין עס־צימער איז געווען פול מיט רויך. דער קאָמענדאַנט האָט אויפגעעפענט די פענסטער, און אַלע אָפיצערען האָבען זיך ווידער גענומען צום קאָניאַק.

אין צימער איז געוואָרען פינצט. זיי האָבען געקוקט דורכ'ן פענסטער אויף דעם וועג, אויף דעם חמאַרנעם הימעל, און אויפ'ן קלויסטער וואָס האָט זיך געזעהן פון דער ווייטען. צייט זיי זענען אַהער געקומען האָט דער גלאָק נאָך איין מאָל נישט געקלונגען. אַז צום גלח פלעגען קומען דייטשע סאָלדאַטען פלעגט ער זיי פיין צונעמען, פלעגט זיי געבען עסען, און אָפט מאָל פלעגט ער זיך נישט ענטזאָגען נעמען מיט זיינע פיינד אַ ביסעלע ביער אָדער „באָרדאָ". נאָר קיין פּעולה איז נישט געווען בעטען איהם קלינגען אין גלאָק. דאָס האָט ער בשום אופן נישט געוואָלט האָטש שים

איהם אין מח, מיט דעם האָט ער געוואָלט אויסדריקען אַ פּראָטעסט געגען דעם פיינד וואָס האָט בעלאַגערט זיין פאַטערלאַנד, און די גאַנצע ארומיגע געגענד האָט איהם זעהר געליבט און האָט זיך נישט געקענט אָבוואונדערן פון זיין שטומע שטאָלצקייט, פון זיין העלדקייט.

די דאָרפס-לייט האָבען איהם זעהר געעהרט, און זיי זענען געווען גרייט העלפען איהם וואָס ער האָט נאָר בעדאַרפט.

דער קאָמענדאַנט און זיינע אָפיצערן פלעגען אָפט מאָל לאַכען פון דעם גלח מיט זיין געראָאיזמוס. און „פריילין פיפי" האָט זיך טאַקי געוואָלט, אַז דער גלאָק זאָל דוקא קלינגען, און ער האָט שוין עטליכע מאָל געבעטען דעם קאָמענדאַנט, ער זאָל איהם ערלויבען חאָטש אַ פּאָר מאָל אַ קלונג טהון, — מען זאָל קענען אַ ביסעל לאַכען.

און ער פלעגט בעטען מיט אַזאַ זיסע ווייכע שטימע — נאָר דער קאָמענדאַנט האָט בשום אופן נישט געוואָלט ערלויבען, און פון גרויס צרה פלעגט „פריילין פיפי" אוועקגעהן און זאָל מאַכען זיין „באָמבע".

די פינף מענשען זענען נאָך אַ פּאָר מינוט געבליבען אין צימער. נאָך דעם זענען זיי זיך צוגאַנגען, יעדערער צו זיך. דער קאָמענדאַנט איז אַוועקגעגאַנגען זעהן מכח דער וועטשערע.

אין אָבענד זענען זיי זיך ווידערער צונויפגעקימען אין איינעם, אַלע זענען זיי געוועזען אין יום-טוב'דיגע מלבושים, די האָר פערפוצט און בעשמירט מיט פּאָמאַדע; מיט איין וואָרט עס איז געווען לעבעדיג און פרעהליך.

דער רעגען האָט זיך נאָך אַלץ געגאָסען, די פענסטער זענען געווען די גאַנצע צייט אָפען, און יעדער מינוט פלעגט אימיצער פון זיי צוגעהן צום פענסטער, הערען צי פאָהרט מען נישט. צעהן מינוט אויף זיעבען האָט דער בּאַראָן אָנגעזאָגט אַלעמען אַז מען פאָהרט, אַלע האָבען זיך אַ לאָז געטהון צום פענסטער, און באַלד איז צוגעפאָהרען אַ וואָגען מיט פיער פערד און פון דעם זענען גלייך אַראָפּגעגאַנגען פינף זעהר שעהנע פרויען. זיי האָבען זיך לאַנג נישט געלאָזט בעטען, זיי זענען גלייך אַריין אין עסצימער; דער צימער איז געווען שעהן בעלויכטען. דער טיש איז געווען אָנגעשטעלט מיט אַלערליי פליייש און שעהנע געשיר און מיט דעם זילבער וואָס דער בעל-הבית האָט בעהאַלטען אין וואַנד, און אין גאַנצען האָט דאָס אויסגעזעהן ווי אַ מאָלצייט פון באַנדיטען נאָך אַ שלאַכט.

דער קאַפּיטאַן איז געווען מלא שמחה. ער האָט זיך די גאַנצע צייט נעדרעהט אַרום די פרויען, האָט זיי געקושט און געהאַלזט, און האָט

נישט געוואוסט מיט זיי וואס צו טהון. נאכהער האט ער צוטיילט די פרויען און כדי עס זאל נישט ארויסקומען קיין ברוגז, האט ער יעדערן געגעבען א פרוי נאך זיין וואוקס נאך.

דעם קאמענדאנט האט ער געגעבען די גרעסטע פרוי — פאמעלא. זיך האט ער גענומען די צווייטע — זי האט געהייסען בלאנדינא. ער האט זי גלייך ארום גענומען, א קוש געטהון און האט געזאגט: דאס וועט זיין פיר מיר. דעם לייטענאנט אטטא האט ער געגעבען די גרויסע אמאנדע, דעם אונטער-לייטענאנט פריץ — א חוה, און פריילין פיפי האט בעקומען די קלענסטע פרוי מיט׳ן נאמען ראשעל. דאס איז געוועזען גאר א יונגע ברונעטקע, א יודישע מיידעל, מיט א פאר שווארצע ברענענדיגע אויגען, מיט א יודישען א ביסעל אויסגעבויגטען נאז.

די דריי אפיצערן האבען געוואלט אוועקגעהן מיט זייערע פרויען פון עס-צימער, זאגענדיג אז מען דארף זיי געבען זייף און וואסער אויף איינוואשען זיך, נאר דער קאפיטאן האט דאס נישט דערלאזען. ער האט נישט געוואלט מען זאל זיך פונאנדערגעהן.

מיט א מאל האט זיך ראשעל צוהוסט און טרערן האבען זיך בעוויזען אויף אירע אויגען, דאס האט פריילין פיפי געוואלט איהר ארומנעמען, און כדי צו געפינען א תירוץ האט ער איהר ארייננגעבלאזען אין מויל א שטראם מיט רויך. זי איז אויף איהם נישט געווארען ברוגז, האט איהם א ווארט נישט געזאגט, נאר מען האט געקענט בעמערקען, דאס אירע שווארצע אויגען האבען געקוקט אויף איהם מיט גרוים כעס.

מען האט זיך צוזעצט ארום טיש, יעדער האט זיך געפיהלט זעהר גוט נעבען זיין פרוי, נאר מעהר פון אלעמען האט געשיינט דער באראן, ער איז פראסט געשפרונגען פון שמחה. ער האט זיך געוויצעלט אויף פראנצויז, קאמפלימענטען האט ער געשאטען אהן א מאס, און אז ער פלעגט א זאג טהון זעהר א גראבען ווערטעל, פלעגען אלע פרויען פאלען פון געלעכטער; און דאן פלעגט זיין ערשט פרעהליך. די פרויען פלעגען אנהויבען זיך פיהלען ווי אין דער היים, פלעגען ארויפקריכען די אפיצערן אויף די קניע, פלעגען זיי קושען, ארומנעמען, און בעת מעשה פלעגען זיי טרינקען, זינגען פראנצויזישע קופליעטען, און שטיקלעך פון דייטשע לידער.

צום סוף האבען די אפיצערן אליין אנגעהויבען צו בושעווען. זיי האבען אויסגעזעהן ווי ווילדע חיות מיט צורייצטע פנים׳ער. זיי האבען אנגעהויבען צו פייפען, צו שרייען מיט מאדנע ווילדע קולות, און ברעכען

די געשיר. דער קאָמענדאַנט האָט זיך אַלץ געסטאַרעט איינהאַלטען דעם עולם.

פרײַלײַן פּיפּי האָט אַוועקגעזעצט ראַשעל אויף זײַנע קניע, האָט זי אָנגעהויבען אַרומנעמען, דרעהען, קנײַפּען, קושען אָהן אַ אויפהער, און מיט אַ מאָל האָט ער זי אַ ביס געטהון אַזש בלוט האָט זיך בעוויזען אויף איהר באַק און האָט פערשמוצט די גאַנצע בלוזע.

נאָך אַ מאָל האָט זי אויף איהם אַ קוק געטהון גלײַך אין פּנים אַרײַן מיט כּעס און האָט אַ זאָג געטהון: „דאָס וועט איך טהײַער קאָסטען". ער האָט זיך צולאַכט מיט אַ ווילד־גראָבען געלעכטער און האָט געענטפערט: „איך וועל בעצאָהלען".

מען האָט שוין דערלאַנגט צום טיש דעם דעסערט. מען האָט אָנגע־גאָסען שאַמפּאַניער, און דער קאָמענדאַנט האָט גענומען אין האַנד אַ באָקאַל, און האָט מיט אַ שטאָלצער מינע געזאָגט: פאַר'ן געזונד פון אונזערע פרויען!

און דאַן האָבען זיך ערשט אַ שאָט געטהון טאָאַסטען איינער גרעסער פון דעם אַנדערן, און די פרויען האָבען נישט אויפגעהערט צו לאַכען. דער קאַפּיטאַן האָט אויפגעהויבען זײַן גלאָז און האָט אויסגעשריען, איך טרינק פיר אונזערע ליעבעס־ערפאָלגען.

דאַן איז לײַטענאַנט אָטטאָ, וועלכער האָט אויסגעזעהן ווי אַ בער, אויפגעשטאַנען און האָט אַ געשרײַ געטהון: איך טרינק פאַר אונזער זיעג איבער פראַנקרײַך!

אַלע פרויען זענען בײַ דעם פערשטומט געוואָרען. נאָר ראַשעל איז געוואָרען אַ צובערענטע און האָט געזאָגט: „נישטקשה, נישט פאַר אַלע פראַנ־צויזען אין די אויגען וואָלסט דו געהאַט די העזה דאָס צו זאָגען". נאָר דער קלײנער בלאָנדין וואָס האָט זי געהאַלטען די גאַנצע צײַט אויף די קניע, האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט: — אָ אָ אָ! איך האָב נאָך אַזעלכע פראַנצויזען נישט געזעהן; מיר דאַכט זיך, אַז ווי זיי דערזעהען אונז, מאַכען זיי שוין פון ווײַטען די פּליטה.

— דו זאָגסט ליגען, שורקע איינער, האָט זי אויף איהם אַ געשרײַ געגעבען און האָט זיך געטרײַסעלט פון כּעס.

אַ מינוט האָט ער אויף איהר צושטעלט אַ פּאָר אויגען, האָט זיך פו־נאַנדערגעלאַכט און האָט געזאָגט: — יאָ, מיר זענען טאַקי זײַערע בעלי־בּתּים; פראַנקרײַך וועט אונז געהערען.

זי איז גלייך אַראָבגעשפּרונגען פון זיינע פיס און אַנידערגעזעצט זיך אויף אַ שטוהל. ער איז אויפגעשטאַנען, אויפגעהויבען הויך זיין גלאָז און האָט ווידער געשריען:

— אַלעס איז אונזערע, פראַנקרייך מיט די פראַנצויזען, די וועלדער, די פעלדער און די הייזער פון פראַנקרייך, דאָס געהערט אַלץ אונז!

דאָ איז זיי מיט אַמאָל אַריינגעגאַנגען אַלעמען אין די ווילדע מחות אַ מין מיליטערישער ענטוזיאַזם, און אַלע האָבען אָנגעהויבען פּשוט שרייען: עס לעבע פּרייסען!

די פרויען האָבען נישט פּראָטעסטירט, זיי זענען געזעסען ווי אין פּחד, נאָר איין ראַשעל האָט געוואָרפען אויף אַלעמען ברענענדיגע בליקען.

נאָכהער האָט פריילין פּיפּי אַרויפגעשטעלט אויף איהר קאָפּ זיין גלאָז מיט ווין, און האָט ווידער אויסגעשריען: — „פיר אונז אויך אַלע פרויען פון פראַנקרייך". —

זי איז אויפגעשפּרונגען פון שטוהל, די ווין האָט זיך פערגאָסען אויף איהרע שוואַרצע האָר, דער באָקאַל האָט זיך צובראָכען אָן דער ערד, און אַליין האָט זי זיך געמרייסעלט, און האָט געקריצט מיט די ציינער: — „ניין, האָט זי געשריען, דאָס איז נישט ריכטיג, די פרויען פון פראַנקרייך וועלען אייערע נישט זיין!"

ער האָט זיך צולאַכט: נו, און דו, וואָס טהוסט דו דאָ? דו געהערסט דאָך שוין אונז.

— איך, האָט זי אויף איהם אַ טופּ געטהון מיט די פיס, איך! בין איך דאָך נישט קיין פרוי, איך בין דאָך אַ פּראָסטיטוטקע; אָט דאָס איז נאָר אַלעס וואָס די פּרייסען דאַרפען האָבען.

זי האָט נאָך נישט געענדיגט, ווי ער האָט איהר אַראָבגעלאָזען אַ פּאַטש אין באַק.

ער האָט שוין אויפגעהויבען די האַנד נאָך אַמאָל, נאָר זי איז געוואָרען אַ צעקאָכטע און האָט אַראָבגעכאַפּט פון טיש אַ קליין מעסערל מיט אַ זילבערנעם שטול, און אין איין מינוט האָט זי איהם דאָס אַריינגעשטאָכען אין האַלז, און ער איז געבליבען ליגען אָהן לשון.

אַלע זענען אויפגעשפּרונגען פון די ערטער און עס איז געוואָרען אַ טומעל. ראַשעל איז צוגעלאָפען צום פענסטער, האָט איהם אויפגעעפענט, אַראָפּגעשפּרונגען און איז נישט געוואָרען.

פריילין פּיפּי איז שוין אין צוויי מינוט אַרום געלעגען אַ טויטער. פּריץ

און אָטטאָ האָבּען זיך צוקאָכט, און האָבּען געוואָלט צוהרגענען די איבּע־
ריגע פיער פרויען. דער קאָמענדאַנט אָבּער האָט דאָס נישט דערלאָזען און
האָט זיי פערשפּאַרט אין אַ בּעזונדער צימער. און נאָכהער האָט ער אוועק־
געשיקט סאָלדאַטען אין אַלע זייטען זוכען ראַשעלן. פופציג סאָלדאַטען
האָט ער אַוועקגעשיקט אין פּאַרק, צוויי הונדערט זענען אַוועקגעגאַנגען
אין וואַלד און איבּער די הייזער.

דער טיש איז שוין אין איין מינוט געוואָרען אַ לעדיגער און די פיער
אָפיצערן זענען געשטאַנען אַרום איהם צורייצטע מיט ווילדע פּנימער,
און האָבּען געוואַרט אויפ'ן קרבן.

און דער רעגען האָט נאָך אַלץ געגאָסען אָהן איין אויפהער.

פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ שאָס און דערנאָך ווייטער נאָך
איינער, און אַזוי אין דער צייט פון פיער שעה האָט מען געהערט שיסערייען,
מאָרנע ווילדע קולות. אין דער פריה איז דער גאַנצער עולם געקומען
צוריק, נאָר ראַשעלן האָט מען נישט געפונען.

דאַן האָט מען זיך גענומען צו די הייזער. מען האָט אומעטום
איבּערגעזוכט אַלץ קאַפּויר, נאָר דאָס האָט אויך נישט געהאָלפען. מען
האָט זי נישט געפונען.

דער גענעראַל האָט זיך שוין דערוואוסט פון דער מעשׂה, און ער
האָט געגעבּען אַ בּעפעהל מען זאָל מאַכען אַ שווייג, כדי נישט געבּען דער
אַרמעע אַזאַ שלעכטען בּיישפּיעל.

אָבּער דער גראַף פון פאַלסבּורג האָט געזאָגט, דאָס ער וועט זיך
אָפּרעכענען פאַר דאָס, און ער האָט גלייך געשיקט נאָכ'ן גלח און איהם
געהייסען קלינגען אין גלאָק, ווען מען וועט מקבר זיין עריקע'ן. און ווי אויף
צו להכעיס האָט דער גלח נישט אָפּגעזאָגט איהם, און אַז מען האָט גע־
טראָגען פריילין פּיפּי אויפ'ן בּית־עולם האָט די גאַנצע צייט דער גלאָק נישט
אויפגעהערט צו קלינגען. ער האָט געקלונגען אין אָבּענד, אויף מאָרגען
און אַלע טאָג. און אויך אין דער נאַכט אָפּט־מאָל פלעגט זיך דערהערען
מיט אַ מאָל צוויי דריי קלונגען. די דאָרפסלייט האָבּען געזאָגט אַז אין דער
קירכע ליגט עפּיס אַ מין כּשוף.

און קיינער פלעגט צום גלאָק נישט צוגעהן נאָהנט, חוץ דעם גלח
מיט זיין דינער. דאָס האָט דאָרט געוואָהנט אַנ'אָרעם־מיידעל, זי איז

געזעסען דארט אין דער הויך אין רוהיגקייט, און דער גלח מיט דעם דיענער פלעגען איהר אהין ברענגען עסען.

זי איז דארט געבליבען, ביז וואנען עס זענען אוועקגעפאהרען פון יענעם געגענד די דייטשע ארמעע.

און איינמאל האט דער גלח איינגעשפאנט א גרויסען שאראבאן און האט זי אוועקגעפיהרט אין „רוען". ראשעל האט זיך צוזעגענט מיטן גלח, האט זיך צוקושט מיט איהם און איז אוועק.

איבערז. פון פראנצ. **שטערע ראטשילד.**

אשטורם.

(פון א. מיצקעוויטש'ס «Sonety Krymskie»)

צופליקט די זיעגלען, ס'קנאקט, דאס וואסער קאכט, פערנעצטע,
דערשראקען שטעהען מענשען, וואס א מאל בעוויזט זיך
א נייער שטראם, דער לעצטער רעטונגס-שטריק צורייסט זיך,
די זון פערגעהט, מיט איהר די האפענונג די לעצטע.

עס טריאומפירט דער ווינד, די נאסע בערגער טאנצען
און הויבען זיך אויף הויך פון אבגרונד פון דעם טיעפען,
דער מלאך־המות קומט און געהט צו אונזערע שיפען,
גלייך ווי א זעלנער צו דעם פיינד'ס צושטערטע שאנצען.

די ליעגען האלב-געשטארבען, אליין כמעט פערגעסען;
דער זעגענט זיך מיט פריינד, טהוט זיך מיט זיי בעהעפטען;
די בעטען היים, נישט ווילענדיג דעם טויט בעגעג'נען.

נאר איינער אין א זייט איז דארטען שטיל געזעסען
און האט געטראכט: ווי גליקליך, — ווער ס'פערליהרט די קרעפטען,
ווער בעטען קען, צי האט מיט וועמען זיך צו זעגנען.

א. וואלקאוו.

טעטמייער.

אויס די עראינערונגען פון א מאלער.

גארוועגם טוידט, איז איינע פון מיינע טרויעריגסטע עראינערונגען. ער איז אפּגעשטארבען דער זעלביגער, ווי ער האט געלעבט: א איינזאמער, פערשטויסענער און זעהר אומגליקליכער. ביידע האבען מיר געדיענט איין גאט — דער קונסט. איך שווער, אז פאר עפּים אנדערש לוינט זיך בעסער צו אפּפערן; פון קונסט איז דער פערדיענסט נישט זעהר גרויס. כבוד? נאר אויב נעבען איהם איז נישטא קיין פערדיענסט, איז נישט פאראן עטוואס נארישערעס, לעכערליכערעס, ווי כבוד.

גארוועגן האט געמאלען שעהנע פּייזשאזען און, כל זמן ער האט זיך בעשעפטיגט מיט מאלעריי, האט ער זיין חיונה געשעפּט אויף פערשידענע עהרליכע און אונעהרליכע אופנים גאר פון אנ'אנדער קוועלע.

נאר פון דער צייט, זינט די שוידערהאפטע קראנקהייט — שווינדזוכט האט איהם געצוואונגען צו לעגען זיך אין בעט, ווענען „די שעהנע טעג אראנזשועצ'ס" פערשוואונדען; ער האט געליטען שרעקליכע נויט.

דאס איז אלץ פארגעקומען פאר אונזערע אויגען. נאר מיר זעלבסט האבען קוים דערהאלטען די נשמה.

אלע זענען מיר יונג געווען, זיך געלערנט אין אקאדעמיע, וויים פון אונזער היים, ווייט פון אונזערע עלטערן, און מען מוז צוגעבען, אז אונזערע אלטע האבען געהאט פיעל וויכטיגערע דאגות, ווי זיך אפּצוגעבען מיט זייערע בנים, די מאלער.

גארוועגס גאנצע איינענטהום, וועלכע האט איהם פערשאפט אזוי פיעל פרייד, — א דיאמאנט-שפּיעלקעלע, porte-boheir, א אנדענקונגס-געשאנק פון זיינע א קוזינע—אלעס איז פערשוואונדען. מיר איז דאס גוט בעוואוסט ווייל איך האב דאס זעלבסט פערקויפט צו די הענדלער, אדער געטראגען אין לאמבארד פערזעצען.

איינמאָל, נאָך מיטאָג, אין אַ שעהנעם מערץ-טאָג, בין איך געקומען צו גאַרוועגען. איך האָב נאָך נישט בעוויזען צו עפענען די טהיר, האָט ער שנעל זיך אויפגעהויבען פון בעט און געזאָגט:

— ווייסט, ווער עס איז ביי מיר געוועזען?

— ווער? האָב איך געפרעגט, באַלד בעמערקענדיג, אַז ער ברענט פון היץ.

— צו מיר איז געקומען דער טוידט. עס איז געוועזען אַ זייגער עלף, פריהמאָרגענס, איך בין געלעגען מיט פערמאַכטע אויגען, נאָר פלוצלונג איז איבער מיין קערפער אַ קעלט דורך-געלאָפען, איך האָב די אויגען געעפענט, די האָר האָבען מיר זיך קאַפויער געשטעלט. שטעל זיך פאָר, ער איז געזעסען דאָ אויפ'ן בעט. זיין אויסזעהן איז געוועזען דערזעלבער ווי מען מאָלט איהם געוועהנליך: אַ סקעלעט אין אַ לאַנגען שוואַרצען מאַנטעל, וואָס האָט איהם בעדעקט פון קאָפּ ביז די פיס, איך בין געוועזען פערגליווערט פון פערוואונדערונג און שרעק. ער האָט אויסגעצויגען זיין האַנד און זיך אָנגעשפּאַרט אָן מיין ברוסט, אָט דאָ. אַ פראָסט, אַ אייז-פראָסט איז דורכגעלאָפען איבער מיין הויט... נאָך דעם איז אַלץ פערשוואונדען.

— האַלוציִנאַציע, האָב איך בעמערקט, וועלענדיג איהם בערוהיגען.

— ניין, דאָס איז דער טוידט... און די ענדע...

און זיין קאָפּ איז אויף דעם קישען אַראָפּגעזונקען. ער איז געוועזען בלייך ווי קאַלך. ס'איז נישט געוועזען קיין צווייפעל, אַז דאָס איז געוועזען דער טוידט — גאַרוועגען האָט געגוסס'ט. אַ קורצע צייט האָבען מיר געשוויגען; נאָך דעם האָט ער אָנגעפאַנגען רעדען:

— ווייסט, דאָרט ביי אונז, אויף צפון, איז פאַרהאַן אַ גרויסע, גרויסע יעזשערע. דערנעבען וואַקסען דעמבען-בוימער, נים-בוימער און נאָך פערשיעדענע מינים בוימער, נישט וויים פון דער יעזשערע שטעהט אונזער הויז. הער נאָר, איך וואָלט אַזוי געוואָלט, אַז איהר זאָלט מיר אַוועקפיהרען דאָרט, צובינדען צו אַ ברעט און אַראָפּלאָזען אויפ'ן וואַסער. דאָרט ביי אונז, אויף צפון, פליהען ים-קאַטשקעס איבער'ן וואַסער, איך וואָלט אַזוי געוואָלט זיי זאָלען פליהען איבער מיין קאָפּ... איז עס דען אַזוי אונמעגליך — אַריבערפיהרען מיר דאָרט, אויף צפון, אויף אונזער גרויסע יעזשערע?..

ער האָט גערעדט מיט אַ אונבעשרייבליכען טרויער; וויפיעל יאָהרען

זענען שוין פאַראיבער און איך געדענק נאָך ביז איצט יעדעס וואָרט. און ווידער זענען מיר ענטשוויגען געוואָרען. גאַרוזען האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ, אַ קוק געגעבען אויף מיר, אויפ'ן בעט — און געזאָגט, שעפּטשענדיג מיט אַ טרויעריגען אומעט:

— ווי שמוציג איך בין...

ווירקליך, זיין העמד, די קישען, דאָס ליילאַך זענען נישט אומגעביטען געוואָרען, ווי עס האָט אויסגעוויזען, שוין זעהר אַ לאַנגע צייט.

— וואָרום בעפעהלסט דו נישט דיין דינער איבערבייטען די וועש? האָב איך געפרעגט.

ער האָט אַ קוק געגעבען אויף מיר מיט אַ שמייכעל פון פערוואונדערונג.

— ווי קענסט דו דאָס פרעגען? דו זעלבסט האָסט דאָך מיר געהאָלפען פערקויפען און פערזעצען אַלץ, וואָס איך האָב געהאַט, איך האָב גאָרנישט אויסער דעם, וואָס דו זעהסט...

ספּאַזמען האָבען צונויפגעדריקט מיין האַלז.

ער האָט דעם קאָפּ אויפ'ן ברוסט אַראָבגעלאָזט און געשוויגען. זעהר לאַנג שטיל געווען, דערנאָך ווידער פאָרטגעזעצט:

— ניין, נישט אַלעס. דאָרט ביי מיר אין קאַסטען איז נאָך איבערגעבליבען אַ ריינער ליילאַך, אַ ריינעס איבערבעט און אַ ריינע העמד. איך האָב דאָס בעהאַלטען, ערוואַרטענדיג דעם טוידט. איך קען דאָך נישט שטאַרבען ווי דער לעצטער בעטלער. איך בין דאָך אין דער ווירקליכקייט, נישט אַזוי אָרעם, ווי מען קען דענקען: איך האָב אַ ריינעם איבערבעט, אַ ריינע וועש, ס'איז פאַרהאַן פּילע, וואָס האָבען דאָס אויך נישט, נישט וואָהר? דעריבער מיין פריינד, הער אויס. ווען איך וועל שטאַרבען, ציהט אָן ריינע בעטגעוואַנד און בעקליידט מיר אין אַ ריינע העמד, און דערנאָך, אויב ס'איז מעגליך, פיהרט מיר אָפּ אַהיים, אויף צפון, צו אונזער גרויסע יעזשערע! בינדט מיר צו אויף אַ ברעט, אין אַ ריינע העמד און לאָזט מיר אָפּ אויפ'ן וואַסער, דאָרט ביי אונז, אויף צפון, פליהען ים-טשקעס... לאָזט מיר אָפּ, דאָרט אויפ'ן וואַסער...

איבערז. פּ. אלעקסאנדראוויץ.

גאָנגאָרא.

גליק און אונגליק.

(שפּאַניש).

אָ, ווי טרויעריג עס זינגט אַלצינאָ,
דער געבענשטער אַמפּיאָן *) פון גואַדיאַנאַ **)!
ער בעזינגט דאָס קורצע גליק פון לעבען,
ער בעזינגט דעם לעבענס לאַנגעס אונגליק.

מעכטיג קלאַפּט אַלצינאָ אין די סטרונעס
פון זיין גאָלדענער, בעליעבטער ציטרע,
און עס קלאָגען מיט מיט איהם די פעלזען,
און עס וויינען מיט מיט איהם די וועלען:
„קורצעס לעבען! לאַנגע האָפנונגען!
נישטיג גליק און דויערנדעס אונגליק!"

„גליק, האָט ער געזונגען, הייסט דאָס בליהמעל,
וועלכען עס וועקט אויף די מאָרגען־רויטקייט;
ס'ווערט ביי־טאָג פערשכור'ט דורך די שטראַהלען
און פערוועלקט ווערט עס אין פריהען אָבענד".

און עס קלאָגען ווידער מיט די פעלזען,
און עס וויינען מיט מיט איהם די וועלען:

---

*) אַמפּיאָן איז נאָך דער גריכישער מיטאָלאָגיע דער זון פון צעאוס און אַנטיאָפּאַ; ער ווערט בעצייכענט אַלס פּאָעט און מוזיקער. ווען ער האָט געשפּיעלט אויף זיין לירע, האָבען זיך די שטיינער אַרום דער גריכישער שטאָדט טהעבעס מיט דער קראַפט פון זיינע טענער אַליין צונויפגעלעגט אין אַ מויער.

**) גואַדיאַנאַ — אַ טייך, וועלכער גרענעצט אָב שפּאַניען פון פּאָרטוגאַל.

„ס'וועט בײַ־טאָג פֿערשבוּרט פֿון די שטראַהלען
און פֿערוועלקט ווערט עס אין פֿריהען אָבענד״.

„אונגליק הייסט דער הויכער דעמב, דער שטאַרקער,
וועלכען הויבע בערג אַרום בעשיצען;
צײַטענווײַז קעמט דאָס אַלמעכטיגע שיקזאַל
זײַנע האָר, די פֿרישע און די גרינע״.

און עס קלאָגען ווידער מיט די פֿעלזען,
און עס וויינען מיט מיט איהם די וועלען:
„צײַטענווײַז קעמט דאָס אַלמעכטיגע שיקזאַל
זײַנע האָר, די פֿרישע און די גרינע״.

„ס'לויפט אַוועק פֿון אונז געשווינד דאָס לעבען,
ווי אַ הירש, וואָס מ'האָט דאָס האַרץ פֿערוואונדעט;
ס'קריכען לאַנגזאַם נאָך די האָפֿנונגען,
ווי אַ וואורם, נאָך זײַן שנעלען לויפֿען״.
„קורצעס לעבען! לאַנגע האָפֿנונגען!
נישטיג גליק און דויערנדעס אונגליק!״

און עס קלאָגען ווידער מיט די פֿעלזען,
און עס וויינען מיט מיט איהם די וועלען:
„קורצעס לעבען! לאַנגע האָפֿנונגען!
נישטיג גליק און דויערנדעס אונגליק!״

דער אונטערגאַנג פון דעם הויז אוסהער.

(פאָרטזעצונג פון פונפצעהנטען העפט).

עדגאַר פאָע.

איך דערמאַהן זיך נאָך זעהר גוט, אַז אונטער די ווירקונג פון דער דאָזיגער באַלאַדע זענען בײַ אונז ענטשטאַנען אַזוינע אידעען, וואָס האָבען אונז אַרויפגעבראַכט אויף פערשיעדענע געדאַנקען, בײַ וועלכע אוסהער האָט אַרויסגעזאָגט זײַנע מײַנונגען. איך דערמאַהן דאָ די דאָזיגע מײַנונגען זײַנע נישט דערפאַר, ווײַל איך האָב זיי געהאַלטען פאַר נײַע, נאָר צוליעב די עקשנותדיגע פערביסענהײַט מיט וועלכע ער האָט זיך אָן זיי געהאַלטען. בעצויגען האָט זיך זײַן מײַנונג איבער די עמפפינדונגס-קראַפט פון די פלאַנצען. אָבער בײַ אוסהערס פערדרעהטע פאָרשטעלונג האָט די אידעע בעקומען אַ פיעל ווײַטערן שוואונג און איז אין געוויסע בעדינגונגען אריבערגעגאַנגען אויף דעם געביט פון אונאָרגאַנישע שטאָפען, ווי למשל שטײַנער און מעטאַל. מיר פעהלט ווערטער מיט וואָס צו שילדערן זײַן האַרטנעקיגע בעהויפטונג וועגען זײַער וויכטיגע בעדײַטונג, אָדער ווענינ-סטענס איבערצוגעבען מיט וואָס פאַר אַנ' ערנסטען טאָן ער האָט געשטרי-טען פאַר זײַנע איבערצײַגונגען. די איבערצײַגונגען זײַנע, ווי איך האָב שוין פריהער געזאָגט, האָבען געהאַט אַ שטאַרקע שייכות צו די גרויע מויערן פון זײַן עלטערן-שלאָס. די ראיות וועגען יענער עמפפינדונגס-קראַפט בײַ אונאָרגאַנישע שטאָפען זענען, לויט זײַן מײַנונג, צו זעהן דורך די מעטאָ-דע, וועלכע איז בעטראַכט געוואָרען בײַן צוזאַמענלעגען די שטײַנער — דורך דעם פּלאַן, לויט וועלכען מען האָט די מויערן אויפגעשטעלט, דאָס-גלײַכען אויך דורך די שוואָמען-געוויקסע מיט וועלכע די שטײַנער פון מויער זענען בעדעקט געוועזען און פון די בוימער, וואָס האָבען זיך אַרום זיי געפונען, — נאָר מעהר פון אַלץ דורך דאָס לאַנגע אונגעשטערטע דויערהאַפטיגקײַט פון דעם גאַנצען שלאָס און זײַן אָבשפּיגלען זיך אין דעם דערבײַאיגען טײַך. — דער קלאָרסטער און דײַטליכסטער בעווײַז אָבער, אַז די שטײַנער און מעטאַלען פערמעגען אויך די עמפפינדונגס-קראַפט איז, — זאָגט מיר ראָדעריך, — וואָס די אַטמאָספערע אויף דאָס וואַסער פון טײַך און אויף דאָס געבײַדע ווערט ביסלעכווײַז אַלץ געדיכטער. די פאָלגען דערפון, — האָט ער צוגעגעבען, — איז צו דערקענען אין דעם שטילען, אָבער זיכערן אײַנפלוס, וואָס האָט שוין פון הונדערטער יאָהרען בעשטימט דער גורל פון זײַן פאַמיליע און דאָס וואָס עס האָט געמאַכט פון איהם גופא, דאָס וואָס איך זעה יעצט פאַר מײַנע אויגען. צו אַזעלכע מײַנונגען בעדאַרף מען קײַן פירושים נישט צוגעבען און איך וויל אויך נישט מאַכען די פראָבע עס צו טהון.

אונזער שטאָף צום לעזען — די ביכער, וואָס האָבען זיין יאָהרען
גענעהרט דאָס גייסטיגע וועזען פון דעם ליידענדען — איז געשטאַנען, ווי
עס איז זיך לייכט פאָרצושטעלען, אין אַ גענויער איינשטימונג צו זיינע
פאַנטאַסטישע פאָרשטעלונגען. גריבלענדיג זענען מיר געזעסען איבער אַזעל-
כע ווערק ווי: „ווערווערט און שאַרטענז" פון גראַמע; איבער מעטשי-
וועלי, בעלפעגאַר; שוועדענבאָרגס „הימעל און העלע"; איבער
ניקאָלאַס קלימ'ס „רייזע אונטער דר'ערד" פון האָלבערג; איבער „די שיראָ-
מאַנטיע" (חכמת היד) פון ראָבערט פולד, פון זשאַן ד'איגדאַר-
זשינע און פון דע לאַ שאַמבר; איבער לודוויג טיעק'ס „רייזע
אינ'ס בלויע" און איבער „די זונען-שטאָדט" פון קאַמפּאַנעלאַ. זיין
ליעבלינגס-בוך איז געוועזען אַ קליין ווערקעל אין אָקטאַוו פאָרמאַט „איבער
דאָס דירעקטאָריום אינקוויזיטאָריום" פון דעם דאָמיניקאַנער צימעריק
דע זשיראָן. אין דאָס בוך „פּאָמפּאָניוס מעלאַ" האָבען זיך געפונען
איינציגע שטעלען, וואו עס ווערט געשילדערט די אַלטע אַפריקאַנישע גיי-
טער איבער די פעלדער און וועלדער וואָס האָבען צו זיך צוגעצויגען
אוסהער'ס אויפמערקזאַמקייט און שטונדען לאַנג איז ער איבער זיי גע-
זעסען פערזונקען אין חלומות און פאַנטאַזיעס. מעהר פאַר אַלץ האָט איהם
פערשאַפט פערגניגען דאָס בלעטערן אין אַ זעלטען מערקווירדיג בוך אין
גאָטהישער קוואַרטאַ פאָרמאַט, אַ האַנדבוך פון אַ לאַנג פערגעסענער קירכע.

אַמאָל אין אָבענד, ווען איך בין מיר אַזוי געזעסען און נאָכגעראַכט
איבער דעם רעליגיעזען אינהאַלט פון דעם דאָזיגען בוך און זיין ווירקונג
אויף דעם געמיטס-צושטאַנד פון מיין ליידענדען חבר, איז ער פּלוצלונג צו
מיר אַריינגעקומען און מיר אָנגעזאָגט די בשורה, אַז לעדי מאַדעליין
האָט זיך שוין מיט דער וועלט אָבגעזעגענט. באַלד נאָך דעם האָט ער
אַרויסגעזאָגט זיין פערלאַנג, מען זאָל אין די פערצעהן טעג ערהער מען וועט
זיין שוועסטער ברענגען צו קבורה—אַריינשטעלען דעם אָרון אין איינעם פון די
צאָהלרייכע געוועלבטע צימערן, וואָס האָבען זיך צווישען די גרונד-מויערן פונ'ם
געביירע געפונען. דער מאָטיוו, וועלכען ער האָט דערצו אָנגעגעבען איז געווע-
זען אַ זעלכער, וואָס איך האָב זיך נישט געפונען גענוג דרייסטיג אַריינצואַר-
פען אין דעם ערגעץ וועלכען ספק. דער דאָזיגער ענטשלוס איז ביי איהם
ענטשטאַנען, — ווי ער גופא האָט מיר געזאָגט, — נעמענדיג אין אַכט
די אונגעוואוינליכע קראַנקהייטס-ערשיינונגען ביי דער פערשטאָרבענער, און
דורך געוויסע צודרינגליכע פראַגען פון די דאָקטוירים, וועלכע האָבען
איהר בעהאַנדעלט, און די הויפּטזאַך וועגען די וויטע און נישט גענוג

בּעשיצטע לאַנגע פון דעם פאַמיליען־קבר. איך וויל נישט לייקענען, אַז ווען איך האָב זיך דערנאָהנט אָן יענער, נישט היימליכע פּערזאָן, וואָס איך האָב אין דעם טאָג פון מיין אָנקומען אויף די טרעפּען בּעגעגנט, דאָס הייסט אָן דעם דאָקטאָר, האָב איך געפיהלט, אַז מיר וואָלט עס גאָרנישט אויסגעמאַכט, ווען מען זאָל עפּיס טהון קענען די דאָזיגע פּערזאָן, וואָס אין ערגסטען פאַל קען עס נאָר זיין אַ גאַנץ גרינגע, אָבּער פאַר קיין פאַל נישט קיין אומנאַטירליכע פאָרזיכטיגקייט.

אויף אוסהער'ס פערלאַנג האָב איך איהם געהאָלפען אויספיהרען די דערווייליגע קבורה. נאָך דעם ווי מיר האָבּען דעם קערפּער אין אָרון אַריינגעלעגט, האָבּען מיר איהם בּיידע אַליין צום בּעשטימטען אָרט געטראָגען. דאָס געוועלבטע צימער אין וועלכען מיר האָבּען דעם אָרון אַנידערגעשטעלט איז געוועזען ענג און פייכט און קיין טאָגעס־ליכט האָט דאָרט נישט געקאָנט אַריינשיינען. עס איז שוין פון אַזוי לאַנג נישט געהאַט געעפענט געוואָרען, אַז אונזערע פאַקעלן האָבּען אין דער דיקער אַטמאָספערע נעהאַלטען בּיים פערלאָשען ווערען און אונז געגעבּען אַ גאַנץ שוואַכע מעגליכקייט דאָס צימער ווייטער צו אונטערזוכען. עס איז געווען זעהר טיעף און געלעגען גראָד אונטער דער זעלבּער אָבּטהיילונג פון דער געבּיידע אין וועלכער איך האָב מיין שלאָף־צימער געהאַט. קענטיג, אַז דאָס דאָזיגע צימער האָט געדיענט, אין די שוין לאַנג פערשוואונדענע צייט פון דער פײַדאַל־הערשאַפט פאַר די ערגסטע צוועקען; און אין די שפּעטערע צייט האָט מען דאָ געהאַלטען פולווער און אַנדערע געפעהרליכע שטאָפען, דען אַ טייל פון דער פּאָדלאָגע אין אַלע אינעווייניגסטע זייטען פון אַ לאַנגען בויגען־גאַנג, וואָס האָט געדיענט אַלס איינגאַנג אין דעם געוועלבטען צימער, איז מיט קופּער בּעצויגען געוועזען. די טהיר פון מאַסיווען אייזען איז אויך אויף דעם אייגענעם אופן געשיצט געוועזען. אַז מען האָט איהר געעפענט האָט זי מיט איהר אונגעהייער שווערען געוויכט אַ שאַרף קנירשען פעראורזאַכט.

נאָך דעם ווי מיר האָבּען אונזער טרויעריגע לאַסט אין דעם דאָזיגען שרעקליכען אָרט אויף אַ געריסט אַוועקגעשטעלט, האָבּען מיר דעם נאָך נישט צוגעשרויבּטען דעקעל פון אָרון אָן אַ זייט אַוועקגערוקט און האָבּען בּעטראַכט דאָס פּנים פון דער געשטאָרבּענער. אַ מערקווירדיגע עהנליכקייט צווישען בּרודער און שוועסטער האָט צום ערשטען מאָל מיין אויפמערקזאַמקייט צו זיך געצויגען. אוסהער, וועלכער האָט, קענטיג, פערשטאַנען מיינע געדאַנקען האָט געמורמעלט אַ פּאָר ווערטער, פון וועלכע איך

האב זיך דערוואוסט, אז ער און די פערשטארבענע זענען געוועזען א צווילינג און, אז פון שטענדיג אן האט צווישען זיי געהערשט א מין רעטזעלהאפטע ארט פון סימפאטיע. לאנג האבען מיר אויף דער געשטארבענער נישט געקוקט, דען מיר האבען נישט געקענט פערטראגען דעם עקעל, וואס האט אונז בעהערשט ווען מיר האבען איהר בעטראכט. די קראנקהייט, וועלכע האט די לעדי שוין באלד אין די העכסטע בליהענדע יאהרען אויף דעם טוידטען־בעט אנידערגעלעגט האט אויף איהר ברוסט און פנים צוריקגעלאזען דעם שפאטישען שיין פון א מאטער רויטקייט; א שיין, וועלכען מען זעהט ביי אלע קראנקע, וואס ליידען פון שטרענגען שטאר־קראמפף; און אויף די ליפען איז געלעגען אויסגעגאסען יענץ ביטער־פאלשע לאכען, וואס איז אזוי שרעקליך אנצוקוקען ביי א טוידטען. מיר האבען דעם דעקעל פון ארון צוריק אויף זיין ארט געלעגט, און נאך דעם ווי מיר האבען די אייזערנע טהיר אויך פערשלאסען, האבען מיר זיך אויף אונזער טרויעריגען וועג צוריקגעקעהרט און זענען אריינגעקומען אין די צימער'ן פונ'ם אויבערשטען עטאזש, וועלכע זענען בעהערשט געוועזען פון נישט קיין קלענערן אומעט ווי אינ'ם אונטערשטען עטאזש.

און יעצט, נאך דעם ווי עס זענען שוין אריבערגעגאנגען איניגע ביטערע שמערצפולע טעג, איז שוין אין די אויסערליכע צייכענס פון מיין פריינדס גייסטיגע שטערונג א בעדייטענדע ענדערונג געווען צו בעמערקען. די ארט ווי ער האט זיך ביז אהער פערהאלטען איז אין גאנצען פערשוואונדען געווארען. זיינע געוואוינליכע בעשעפטיגונגען האט ער פערנאכלעסיגט אדער אין גאנצען אויפגעגעבען. ער איז דורך די צימערן ווי א פערבלאנדזשעטער הין און צוריק דורכגעגאנגען אהן א שום ציעל. די בלאסקייט פון זיין געזיכט האט נאך א מעהר גייסטערהאפטען אויסזעהן בעקומען און דער גלאנץ פון זיינע אויגען איז אין גאנצען פערשוואונדען. די פריהערדיגע אומשלייערונג פון זיין שטימע איז נישט מעהר געווען צו בעמערקען; דערפאר אבער איז אין זיין טאן, ביי'ם רעדען, דורכגעקלונגען א מין ציטערדיג וויברירען, ווי עס טרעפט ביי איינעם, וואס איז אויפ'ן העכסטען גראד דערשראקען. עס איז געוועזען צייטען, ווען מיר האט זיך אבגעדאכט, אז זיין אונאויפהערליך אויפגערעגט געמיטה האט געקעמפפט קעגען ערגעץ וועלכע געהיימניס און האט זיך אנגעשטרענגט ארויסצובעקומען דעם מוטה, וועלכער איז נויטיג כדי צו קענען דאס דאזיגע געהיימניס ארויסזאגען. טיילמאל בין איך גענויטיגט געוועזען אלצדינג צוצושרייבען בלויז זיינע אונבערעכענבארע לוינען פון משוגעת. שטונדען לאנג האב

איך איהם געזעהן שטעהענדיג אין דער האַלטונג פון טיעפער אויפמערקזאַמקייט און קוקענדיג שטאַר אין דער לופט, גלייך ווי ער וואָלט זיך ערגיץ אין אַן׳איינגעבילדעטען טאָן איינגעהערט. עס איז קיין וואונדער נישט, אַז דער דאָזיגער צושטאַנד פון מיין פריינד האָט מיך שטאַרק געשראָקען — און אַז איך גופא בין דערפון אויך אַ רעכט ביסעל אָנגעגריפען געוואָרען! איך האָב געפיהלט, ווי דער שעדליכער איינפלוס פון זיינע פאַנטאַסטישע אָבער ביז טיעף אין האַרץ ריהרענדיגע איינבילדונגען האָט ביסלעכווייז אָבער זיכער איבער מיר די הערשאַפט בעקומען.

אין דעם זיבענטען אָדער אַכטען טאָג נאָך דעם ווי מיר האָבען די לעדי מאַדעליין אין יענעם אונהיימליכען צימער אונטער דער ערד געבראַכט, ווען איך האָב מיר שפעט אין דער נאַכט זיך געלעגט שלאָפען, האָב איך די גאַנצע געוואַלט פון יענעם איינפלוס צו פיהלען בעקומען. אַ שעה נאָך אַ שעה איז אוועק און קיין שלאָף איז איבער מיינע אויגען נישט געקומען. איך האָב געפרובט צו בעקעמפען די נערוועזישע אויפרעגונג, וואָס האָט מיך בעהערשט, מיט שכל׳דיגע סברות. איך האָב מיך בעמיהט צו גלויבען, אַז אַ סך, אויב נישט אַלץ, וואָס איך האָב עמפפונדען האָב איך צו פערדאַנקען דעם פערווירענדען איינדרוק וואָס איז ענטשטאַנען דורך די קומערפולע אויסשטאַטונג פון מיין צימער: די דונקעלע און שטעלענווייז לווזגעריסענע טאַפעטען, וועלכע האָבען אויף די ווענד אַהין און אַהער געפלאַטערט, קוים איז נאָר דאָס מינדסטע ווינדטעל צו זיי צוגעקומען, און אויף דעם בעטגעוואַנד האָט זיך דערפון אַן׳אונהיימליכער גערויש געהערט. אָבער מיין גאַנצע מיה איז געווען אָהן דעם קלענסטען ערפאָלג. שפעטער האָט מיין קערפער בעהערשט אַ פחד, פון וועלכע מיר האָבען זיך די האָר קאַפויר געשטעלט און צולעצט איז מיר פון דעם דאָזיגען איינגעבילדעטען שרעק געוואָרען ווי שווערע שטיינער אויפ׳ן האַרץ. מיט אַ גוואַלטיגען רוק און מיט אַ טיעפען אָטהעם-צוג האָב איך מיר פון דער דאָזיגער בעקלעמונג בעפרייט און האָב זיך אויף דעם קישען אין דער הויך אויפגעשטעלט. בשעת איך האָב אָנגעשטרענגט מיינע בליקען דורכצודרינגען די געדיכטע פינסטערניש, האָב איך זיך צוגעהאָרכט, אַליין נישט וויסענדיג פאַר וואָס — עפּיס האָט מיך קעגען מיין ווילען אַ שטאַרק געפיהל דערצו געברענגט, — צו געוויסע שטילע און אונבעשטימטע טענער, וועלכע האָבען זיך געלאָזט הערען — איך וויים נישט פון וואַנען — אין לאַנגע צווישען-פויזען, בשעה דער שטורם איז שטיל געוואָרען. זייענדיג איבערוועלטיגט פון דער עמפפינדונג, וואָס איז מיר געקומען דורך דעם נישט

ערקלערענדיגען און דאָך אונערטרעגליכען שרעק, האָב איך מיך האסטיג אין מיינע קליידער אריינגעוואָרפען, דען איך האָב געפיהלט, אז איך וועל שוין היינטיגע נאכט קיין אויג נישט צו־טהון. איך האָב געוואָלט דורך דאָס געשווינדע ארומגעהן אהין און אהער אין צימער זיך באַפרייען פון דעם אונערטרעגליכען צושטאנד אין וועלכען איך האָב זיך געפונען.

קוים בין איך א פּאָר מאָל אהין און צוריק אין צימער ארומגעגאנגען, איז מיין אויפמערקזאמקייט צוגעצויגען געוואָרען צו לייכטע טריט, וואָס האָבען זיך פון דער דערבייאיגער טרעפּ געהערט. איך האָב באלד דערקאָנט, אז דאָס זענען אוסהער'ס טריט. א סעקונדע שפּעטער האָב איך איהם שוין געהערט גאנץ זאנפט קלאָפּענדיג אין מיין טהיר, און באלד איז אוסהער מיט א לאָמפּ אין דער האנד אריינגעקומען אין מיין צימער. זיין געזיכט איז ווי געוואוינליך בלאס געוועזען ווי ביי א טויטען; דערצו אָבער האָט אין זיינע אויגען געלויכטען א מין משוגענע פרעהליכקייט; — פון זיין גאנצעס וועזען האָט זיך געלאָזט בעמערקען אן אונטערדריקטע, קראמפּהאַפטע אויפרעגונג. זיין אנבליק האָט אויף מיר א שוידער ארויפגעיאָגט, דאָך איז עס מיר געוועזען פיעל לייכטער צו ערטראָגען פאר די איינזאמקייט, אין וועלכע איך האָב אזוי לאנג אויסגעהאלטען. דעריבער האָב איך אין זיין אריינקומען נאָך געפונען פאר מיר אן ערלייכטערונג.

— און דו האָסט עס נישט געזעהן? — האָט ער מיר געפרעגט, נאָך דעם ווי ער האָט שווייגענדיג איניגע מינוטען ווילד ארום זיך געקוקט. — דו האָסט עס אלזאָ נישט געזעהן? אָבער וואַרט נאָר! דו וועסט עס זעהן! אזוי האָט ער צו מיר גערעדט און פערדעקענדיג פאָרזיכטיג די לאָמפּ מיט דער האנד, האָט ער זיך געאיילט צו א פענסטער און האָט עס האסטיג אויפגעמאכט און פון דרויסען האָט א שטורם אריינגעבלאָזען.

דער שטורם וועלכער האָט זיך וויטענד אין צימער אריינגעריסען האָט אונז שיער נישט אומגעוואָרפען. עס איז געוועזען א שרעקליך ווילדע אָבער צוגלייך זעהר שעהנע נאכט, וואָס האָט אונז מיט איהר ווילדקייט און שעהנקייט ווי בעצויבערט. נישט ווייט פון אונז האָט א שרעקליכער ווינד, ווי עס שיינט, זיך געריסען מיט דער גרעסטער געוואלט. דען ביי אונז האָט זיך, אין דער ריכטונג פון וואַנען דער לופטשטראָם איז געקומען שיער נישט אלץ איבערגעקעהרט. די געדיכטע וואָלקענס, וועלכע זענען אזוי טיעף אראָבגעהאָנגען, אז עס האָט זיך געדאכט, דאָס זיי דריקען די טהורעמס פון הויז, — האָבען אונז נישט פערהינדערט צו בעמערקען, מיט

(פאָרטזעצונג קומט).

שיילד האראלד פון לארד בייראן, איבערזעצט י. בלייכער.
(פארטזעצונג פון זעכצעהנטען העפט)

XLVII.

דער לאנדמאן אבער מיט זיין ווייב און קינד
בעהאלט זיך, כדי עס זאל ניט זעהן זיין בליק,
ווי ס'ווערט פערוויסט, גלייך דורך א שטורם-ווינד,
זיין פעלד און וויינגארטען אין הויך פון קריעג.
אין דארף פערשטומט דער קלאנג פון פרייד און גליק,
און צום פענדאנגא רופט קיין קאסטאניעט.
א, הערשערס! שטאט זיך יאגען נאכ'ן זיעג
געניסט די שטילע פרייד, וואס איהר צוטרעט!
ס'וואלט גליקליך זיין די וועלט, נאך איז עס ניט צו שפעט.

XLVIII.

ווי זינגט דער שטארקער מולעטרייבער צינד?
פון ליעבע און פון פריינדשאפט רעדט זיין ליעד
היינט ווי אמאל, און לוסטיג-ליעב געשווינד
די גלעקלעך קלינגען צו ביים אקסענס טריט?
ניין — אינ'ם לאנגען וועג ווערד גאר ניט מיעד
צו שרייען „האך דעם קעניג" 1), צונד זיין ברוסט,
ער שילט גאדאי און שוינט דעם טאג אויך ניט
ווען ס'האט די קעניגין נאך איהם געלוסט,
און ס'איז פעראט געשעהן — די פרוכט פון זינדיגער לוסט.

XLIX.

אויף יענעם טהאל וואו ערטערוויז צושפרייט,
געציערט מיט טהורעמס, שטעהען פעלזען-ווענד,

1) האך דעם קעניג פערדינאנד VII (1808—1833) זעהר בעליעבטען פון פאלק. דער פאריגער אבגעזעצטער קעניג קארל און זיין פרוי מאריע לואיזע זיינען געוועזען פערהאסט — די לעצטע דורך איהר אונטרייקייט; איהר ליעבהאבער איז געוועזען גאדאי.

פון פערד־טריט שפּורען זעהט מען ווײַט און ברייט;
אַרום איז אַלעם חרוב און פערברענט;
סמנים אַלץ נאָך וועלכע מען דערקענט,
אַז אַנדאַלוזיען האָט געזעהן דעם פײַנד,
בײַ יענע פעלזען איז געוועזען זײַן ענד.
דער פויער ווײַזט די פעלזען־ווענד נאָך הײַנט
און פראַהלט זיך פיעל דערבײַ און טריאומפירט און שײַנט.

L.

און איטליכער ווער עס בעגעגענט אײַך,
האָט אויף זײַן מיץ אַ צײַכען רויט קאָלירט 1):
דעם פײַנד פון פרײַנד דאָן אונטערשײַדט איהר גלײַך;
וועה אָבער דעם ווער ניט ווי לײַט זיך פיהרט
און טראָגט אַ הוט פון צײַכען ניט געציערט!
שאַרף איז דער קלונג וואָס איז פאַר איהם געגרײַט!
קײַן פראַנק וואָלט דאָ פערבליבען ריזיקירט
אויב יעדער קלונג, וואָס שטעקט אין אויבערקלײַד,
וואָלט אָבשטומפען אַ שווערד, צי קוילען אָבגעלײַט.

LI.

אויף יערען בויג פון די מאַרינאַ־קײַט
איז אויפגעשטעלט אַ שווערע באַטאַרײַ,
און בערג־קאַנאָנען שטעהען אָנגעגרײַט,
ווי ווײַט דאָס אויג גרײַכט זעהט זיך זײַער רײַה.
די גריבער און דער וועג צושטערט דורך זײַ,
און ערגעץ אַ געוועהר־הויז שטרענג בעוואַכט,
פּאַטרולען, רעגימענטען אַלערלײַ,
און פערד געזאָטעלטע בערײַט צום שלאַכט,
גראַנאַטען, קוילען און דער ברענענדיגער דאַכט, —

---

1) אַ רויטער צײַכען אויפ'ן הוט האָט בעדײַט טרײַקײַט דעם קעניג פערדינאַנד.

LII.

פערקונדעֶן קריעג. דאך ער וואס ווינקט נאר בלויז
און דעספאטען פערליערען זייער טהראָן
א רגע הארט נאך צונד — זיין האנד שטרעקט אוים —
נאך האט ער יענעם ווינק זיינם ניט געטהאָן!
דאך באלד פערפלייצט דאס לאנד זיין לעגיאָן,
איהם מוז געהערען אויך דער אצירענט.
וועה שפאניען דיר! דיין משפט־טאג קומט אָן!
אויף דיר האט גאליענס אדלער זיך געווענדט,
עס פאלען דיינע זיהן, עס נעהערט זיך דיין ענד!

LIII.

אָ! מוז דען פאלען אלץ וואס יונג און שעהן
צו זעטיגען א הערשערס מאכט־בעגעהר?
פון אונטערגעבען זיך ביז אונטערגעהן
האט שפאניען דען קיין מיטעלוועג ניט מעהר?
האט גאט זיין משפט אבגעריכט און ער
פערנעהמט מעהר צונד צו קיינעמס תפילה־קול?
און קען דא גאר נישט אויפטהון מעהר געוועהר?
די קלוגע, די געניטע און דאס צאהל
פערצווייפעלט־מוטהיגע מיט מענער־בריסט אוים שטאהל?

LIV.

און שפאניענס טאכטער, וואס אין צייט פון נויט
פערווארפט איהר ציטהער און איהר פרויען־טראכט,
איהר צארטען לייב הילט איין אין אייזען־קלייד,
א קריענס־ליעד זינגט און דרייגט זיך אינ'ם שלאכט? 1)

---

1) אגוסטינא, די יונגפרוי פון סאראגאסא.

און זי, וואָס איהר האָט ציטערן געמאַכט
דאָס אויסזעהן פון אַ וואונד, אַ וואַלד געשרײַ,
ווערדט יעטצט ניט.בלאָס ווען אַ קאַנאָנע קראַכט,
און געהט געזיבערט דורך די מתים־רײַה,
וואו מאַרס דער קריעגס־גאָט וואָלט וואַגען קוים אַוי!

LV.

ווער וועט דאָס הערענדיג ניט שטוינען רען?
אָ, וואָלט איהר זי געקענט נאָך פון אַמאָל!
איהר אויג, פון שלײַער שוואַרצערעס, געזעהן,
געהערט אין לוסטיג־ליעבען העלען קול!
איהר האָר — ווער איז ער ווער זײַ מאָלען זאָל? —
איהר גאַנג, איהר הימלישע געשטאַלט בעטראַכט, —
איהר וואָלט ניט טרויען, אַז געקלײַדט אין שטאָהל,
פעראַכטענדיג געפאַהר, אין סאַראַגאָזאָס שלאַכט,
וועט זי נאָך רוהם זיך יאָגען אין אַווילדער יאַגד.

LVI.

איהר ליעבסטער פאַלט — זי לאָזט נאָך איהם קײן טרעהר;
איהר פיהרער זינקט — זי שטעלט זיך אויף זײַן אָרט;
מען לויפט פון שלאַכט — זי צווינגט צום ווידערקעהר;
דער פײַנד שטויסט אָן — זי דרײַנגט איהם אָב פון דאָרט;
ווער צאָהלט ווי זי פאַר אַ געליעבטענס מאָרד?
ווער קען זיך נוקם זײַן פאַר אַ פיהרערס טויט?
ווער קען, ווען אַלץ פערצווייפעלט, זיגען פאָרט?
דעם שונא בײַטראָגען אַזוי פיעל לײַד,
ער זאָל פון פרויען־האַנד ענטרינען זײַן געטויט?

LVII.

דאָך שפאַניערינס זײַן קײן אַמאַזאָן־געשלעכט,
געשאַפען איז זי בלויז צום ליעבען נאָר,

און שטרייט זי מיט מיט ברידער אין געפעכט,
און וואגט זי וואו געפאהר און שרעק שטעהט פאָר, —
איז עס אוים טראַקיט: ווי ביים טויבען־פּאָר
די טויבין צופט די האַנד וואָס דראָהט איהר פריינד;
אין זאַנפטמוט אָבער איבערשטייגט זי גאָר
די פרוי ווי זי אונז איבעראַל ערשיינט, —
איהר גייסט איז נאָבעלער, איהר ריין גיט טינרער שינט.

LVIII.

דאָס חן־גריבעל, וואָס ויינט ווי ווייך איהר וואַנג
האָט דאָרט דער ליעבעס־הונגער איינגעדריקט;
די ליפען האַלטען נאָך דעם קוש אין צוואַנג
און נאָר דער ווירדיגער וועט זיין דורך זיי בעגליקט.
פון אויג וואָס פאַר אַ ווילדע שעהנקייט בליקט!
ווי גלוסט עס פערדאַרבען איהר קאַליר!
דאָך האָט זיין ליעבעס־גלוטה איהר נאָך געשטיקט.
זעהט ווער אין נאָרדען פרויען גלייך צו איהר?
ווי אָרעם איז דאָרטען אַלץ, אָהן פאַרב, אָהן ריין, אָהן ציער.

LIX.

איהר לענדער! צי פערוואוינט פון ליבגעזאַנג,
האָרעוועון פונ'ם לאַנד, וואו כ'האָב בענעהרט
פון ווייטען ריהמען, דורך מיין ליעדער־קלאַנג,
די שעהנהייטען פון ציניקערס פערעהרט,
די גור'יען 1) וועמען ס'איז די לופט פערוועהרט
ס'זאָל ליעבע ניט אַריינברענגען דער ווינד, —

1) די שעהנהייטען פון אָריענט, געוועהנליך פערשפּאַרט און שטרענג בעוואַכט.

פערגלײַכט מיט שוואַרץ בעהנ'טע דאָרט אויף שפּאַניענס ערד,
וואו זיך דעם נביא'ס פּאַראַדיז געפינט.
יאָ, ווײַסט, אין שפּאַניען דאָרט איז דער גן עדן ציגנד!

LX.

זײַ דו געגריסט, פּאַרנאַס, דיך זעה איך ציגנד
ניט ווי אַנ'אָבבילד פון אַ ווײַטען טרוים,
ניט אין פּאַנטאַזיען־לאַנד פון מוזען־קינד, —
נאָר אין דײַן הײַמאַטליכען הימעל־רוים 1).
דאָרט שוועבט דײַן ווילדע פּראַכט צום וואָלקען־זוים!
אָ, קען איך געהן פון דיר אָהן לויב־געזאַנג?
דער מינדעסטער פון אונז, וואָס זעהט דיך קוים,
גלוסט שוין דיך ריהמען דורך זײַן האַרפען־קלאַנג:
באַטש ס'וועט קײַן מוזע זיך צו קײנעם ניט — פון לאַנג.

LXI.

כ'האָב אָפט דערמאָהנט דײַן נאָמען אין דער שטיל,
וועער ס'ווײס איהם ניט, דעם איז דאָס שעהנע פרעמד.
ציגנד זעה איך דיך! אַך, וואָס פאַר שאַנד־געפיהל
בעפאַלט די זעלע, וואָס דײַן העררליכקײַט בענעהמט!
ווי האָט מיך יעצט מײַן אָרעמקײַט בעשעהמט!
ווען כ'דענק פון דײַנע פּריסטער פון אַ מאָל,
פערציטער איך, מײַן האַרץ ווערדט מיר בעקלעמט,
כ'בלײַב שטעהן און דרײסט ניט אויפהויבען מײַן קול...
שטום קניע איך, גליקליך שוין, דיך אָנזעהן כאָטש פון טהאָל.

(פאָרטזעצונג קומט).

1) בײַראָן איז דעמאָלט געוועזן אין גריכענלאַנד און בײַ'ן פּאַרנאַס.

(פאָרטזעצונג פון זעכצעהנטען העפט).

עֶס מיך אויף. דער מענש וועט אַמאָל שטאַרבען אויף דער גאַס, סיידען עס וועט זיך פאַר איהם געפינען אַנ'ענערגישע פרוי!

— נו, דערצו געהערט מוט, און מען מוז אין איהם ביז צום משוגע ווערען פערליעבט זיין, אַז נישט — — — — — הייסט דאָך מען וואַרפט זיך בידים אין דאָס גרעסטע אומגליק אַריין! דוואַראָל איז אַ פראַכטפאָלער חבר, אַ גוטער ברודער, אָבער אין די ראַהמען פון אַ פאַמיליען־לעבען פאַסט ער נישט אַריין! דאָך, ביטע, פרוי קאָך, נעהמען זי דעם יונגעל, איך מוז נאָך די אַדרעסען פון דעם אדרעסען־קאַלענדאַר אַרויסשרייבען. דער קויפמאַן וויל די פראָספעקטען פונאַנדער שיקען און האָט שוין געמאָהנט.

— וויפיעל קאָנווערטען האָבען זי נאָך? — האָט די ראָזט געפרעגט מיט אַ הייס רחמנות'דיגע שטימע.

— אַנ'ערך פיער הונדערט זענען שוין אָנגעשריעבען, בעדאַרף איך נאָך טויזענד אָנשרייבען! — האָט אַננאַ רוהיג און ערנסט געענטפערט.
—דאָך מאַך איך עס מיר לאַכט. איך שרייב יעדעם קאָנווערט גלייך צוויי מאָל, פערשפאָר איך פיעל נאָכצוזוכען. העדר שולץ האָט מיר צו זיינעם אַ שוועסטער־קינד רעקאָמאַנדירט. יענער איז אַ קויהלען־העגדלער און האָט די זעלביגע קונדען. באַלד ווי יענער וועט נאָר בעקומען זיינע רעקלאַמען־פראָספעקטען פון דרוקער, קאָן איך איהם באַלד אַ טייל פון די אַדרעסירטע קאָנווערטען געבען.

— טאָמער בעשטעלט אָבער יענער נישט?

— דאַמאָלס איז מיין שפּעקולאַציע אַ נאַרישע און איך וועל האָבען געאַרבייט אומזיסט! — אַננאַ האָט געצויגען מיט די אַקסלען. —איך האָף, אַז ער וועט זיין צוזאָג האַלטען. חאָטש דער פּרייז איז זעהר אַ ביליגער, פונדעסטוועגען פרעה איך מיך זעהר מיט די אַרבייט, וואָס פערמעהרט מיין קליינעם קאַפּיטאַל מיט נאָך עטליכע מאַרק. אַדיע דערווייל, קליינע, און מאַכט זיך איבער מיר נישט קיין שווערע געדאַנקען, עס וועט שוין מסתמא רעכט ווערען!

אַננאַ איז אַריינגעגאַנגען אין איהר צימער, צו וועלכען זי איז שוין ביסלעכווייז צוגעוואוינט געוואָרען און די פוסטקייט אין איהם האָט שוין אויף איהר נישט אָנגעטראָגען אַזאַ אומעט. זי האָט איהר טאָאַלעטע שוין איינגעאָרדענט צום מיטאָגס־מאָלצייט און האָט זיך גענומען צו שרייבען די

אדרעסען. די דאָזיגע ארבייט האָט זי דורך אַנאָנאָנסע אין לאָקאַל-אַנצייגער בעקומען, איהרע גערענקען זענען אָבער היינט גאָרנישט געוועזען ביי דער ארבייט. זי האָט נאָר געטראַכט וועגען דאָס יונגע פּאָר, וואָס געפינט זיך יעצט אַזוי ווייט פון איהר. פאַר די אויגען איז איהר געשטאַנען אָטטאָ'ס קרעפטיגער וואוקס, זיין אומעטיגליכער שמייכעל, זיינע ערנסטע קלוגע אויגען. אין איהר זכרון זענען די טעג פון ציגאָוויטש אַרויפגעשוואומען, וואו ער האָט איהר אַזוי צניעות'דיג ערקלערט זיין ליעבע, וואו זי האָט אין זיין צערטליכע ליעבע דאָס גרעסטע הימעלשע גליק גענאָסען — — און שפּעטער — — — — די שטונדען ביי איהם אין דער היים, וואו עס האָט אין איהם די ליידענשאַפט מיט איהר גאַנצען גלוט אויפגעפלאַמט — — — ווי שעהן איז ער דעמאָלס געוועזען! — — — — — און דאָס אַלץ פערשווענדעט ער יעצט אויף זיין שעהנע, רייכע יונגע פרוי! זי געניסט יעצט זיין ליעבע, זיין שעהנקייט, דאָס גאַנצע אונענדליכע גליק — — — און אַלץ בהיתר, אַזוי שטאָלץ, אַזוי זיכער! — בשעת זי מאַטערט זיך דאָ און קיועלט זיך אין עלענד און נויט — — —

אַננאַ האָט זיך מיט די הענד אויף דעם טיש אָנגעשפּאַרט, דעם קאָפּ אין די הענד בעהאַלטען און לייכט אָבגעזיפצט: אָטטאָ! אָטטאָ! דער קליינער ביים שפּיעלען האָט די ווערטער אויפגעהאָרכט און אַוועקגעלעגט זיינע פאַפּירענע קעסטלעך מיט דעם בילדער-בוך און צו די מוטער צוגעלאָפען:

— מאַמאַ, אָט בין איך! — דער קליינער שעלם געבאַך האָט געמיינט, אַז דאָס רופט זי איהם.

זי האָט זיך אויפגעמונטערט און צערטליך צו איהם גערעדט: מיין שעהן יונגעל, מיין זיסער יונגעל! דערביי האָט זי איהם מיט קושען בעדעקט. אָבער איהר נאַטור נישט צו וועלען זיך גופא אָבנאַרען האָט איהר ווי געזאָגט, אַז נאָך אַלע ליעבליכקייט, נאָך אַלע צערטליכקייט וואָס זי בעווייזט איהר קינד, איז דאָך די ליעבע צום מאַן — — — — — דאָס געפיהל פאַר דעם געליעבטען מאַן פיעל שטאַרקער ביי איהר! אפשר איז עס דריבער — האָט זי זיך געטראַכט, — ווייל דאָ קאָן איך מיין בענקשאַפט שטילען, איך נעהם מיין קינד אַרויף אויף מיינע אָרעמס, איך און מיין קינד זענען מיר איינס! ער אָבער איז עפּיס אויסער אונז ביידען, ער איז ווייט פון אונז און איך קאָן מיין בעגעהר נאָך איהם מיט קיין זאַך נישט שטילען, דאַרום שטייגט די בענקשאַפט נאָך איהם אין מיין האַרץ אַלץ

שטאַרקער און שטאַרקער! אַ ט ט אַ האָט הערצליכע קינדערשע ליעבעס־ווערטער צו זײַן טוטער געשעפטשעט.

די קינדער־פרוי, וועלכע האָט אין אַ דערבײַאיגען ציטער דעם קלײַנעמס וועש געפלעט, האָט דורך די טהיר אַרײַנגעקוקט און געשאָקעלט מיט דעם קאָפּ. — וואָלט זי איהם נישט מעהר געזעהן! — האָט זי בײַ זיך געטראַכט. — זײַט דעם מיר זענען אין דעם פערשאָלטענעם נעסט געוועזען, האָט זי זיך אין גאַנצען פערענדערט. פריהער, אַז די פרוי האָט נאָך געלעבט האָט זי גאָרנישט אַזוי פיעל נאָך איהם געבענקט! קאָן זײַן, אַז ווען די פרוי פאָן ד ר אָ ם וואָלט נאָך געלעבט און זי וואָלט נישט געהאַט וואָס צו זאָרגען, וואָלט זי גאָר אַנדערש אויסגעזעהן? אפשר גרעמט זי זיך שטאַרק וואָס זי בעקומט קײַן שטעלע נישט. איך וואָלט שוין געוואָלט זי זאָל עפּיס וועלכע נישט איז בעשעפטיגונג בעקומען! דען בעקומען נאָר די האַלבע לויהן און די פראָסטע עסענס און דאָס קריכען אויפ׳ן פיערטען עטאַזש דאָס איז שוין איבער מײַנע כחות; לאַנג אויסהאַלטען קאָן איך דאָס נישט, און אונזער אײנע קריגט לײַכט אַ שטעלע! — — איהר לאָזען ווידער אַזוי און אַוועקגעהן קאָן איך אויך נישט, עס וועט זײַן זעהר נישט אַנשטענדיג פון מײַן זײַט! — —

פרײַלײַן מ אַ ר ס ו האָט אַ נ נ אַ׳ן נישט נאָכגעלאָזען און זי האָט געמוזט איהר צוליעב זיך אויספוצען איידער זי איז צום צאָהן־אַרצט געגאַנגען. די זינגערין איז געבליבען בײַ איהר אין ציטער און האָט אַכטונג געגעבען.

— אַזאַ העדר האָט אויך ליעבער אַ שעהנע ווירטשאַפטערין פאַר אַ נאַבאָטסאָווע, און אַנ׳עלעגאַנט געקלײדעטער מענש קאָן גאָר אַנדערע פּרעטענזיעס מאַכען! — — — אָט אַזוי, יעצט וועל איך אײַך נאָך אַ ביסעל די האָר פריזירען און אײַך דעם שלײער אַרומבינדען, אָט אַזוי! — — — — —

איהר זײַט דאָך עפּיס אַ מין זעלטענע ערשײַנונג, נישט שעהן, אָבער טויזענד מאָל מעהר ווי שעהן: אַ האַרץ־געווינערין! ווען ער זאָל נישט פאַר אײַך באַלד ווערען די כפּרה, ווײס איך נישט, איז ער אַנ׳אײז־קאַלטע בריאה! — — —

— איך וואָלט געוואָלט ער זאָל אויף מיר מיט אײַערע אויגען קוקען! — האָט אַ נ נ אַ געזאָגט און איהר לײַכט די באַקען געגלעט. דערבײַ איז איהר פרײַלײַן מ אַ ר ס ו אויף דעם האַלז געפאַלען און איהר הערצליך געקושט: — זאָל זײַן מיט מזל, פרײַלײַן, נאָר נישט זײַן אַראָבגעפאַרען — — — פרײַלײַן ז אַ נ ד ע ר ס! איך קאָן אײַך גאָרנישט זאָגען ווי

גרויס מיין שמחה וועט זיין, אַז איהר וועט דורך מיר בעקומען אַ שטעלע! — —

— דאָס ווייס איך און איך דאַנק אייך שוין פאַר אייער גוט האַרץ אויב עס וועט דערפון עפּיס יאָ ווערען אָדער נישט. און איבריגענס רופט מיך פּשוט פריילין־מוטער, איך בין עס דאָך און ווייס מיין צונאָמען! —

די מאַרסו איז געקומען אין פערלעגענהייט ווי אַ קינד, אַז מען דערטאַפּט איהם ביי עפּיס נישט שעהנעס. אַננאַ האָט פון איהר אָבשיעד גענומען און מיט אַ האַרץ פול האָפנונג די טרעפּען אַראָבגעשטיגען.

זי איז מיט דעם טראַמוויי צוגעפאָהרען ביז דעם ראָג פון דער פאָר־נעהמער גאַס אין וועלכער דער בעריהמטער צאָהן־אַרצט האָט געוואוהנט. מיט לייכטע טריט איז זי אויף די טרעפּען אַרויפגעשטיגען. די איינפאַכע בעפוצונג פון די טרעפּען, דער עדלער ריח פון די בלומען, האָט ענטציקט איהר צאַרטע זעלע וואָס האָט אַזוי שטאַרק נאָך שעהנקייט געדאָרשטעט. אויף די טרעפּען־פענסטער זענען געשטאַנען פּראַכטפולע פּאַלמען און שטענ־דער מיט בליהענדיגע און וואָהלריכענדיגע בלומען. די איינטריטס־טהיר האָט אויסגעזעהן ווי אַ שפּיגעל. זי האָט גאַנץ שטיל אָנגעקלאַפּט, אַ יונגער דינער אין אַ העלען קאָסטיום האָט איהר געעפענט און העפליך געזאָגט:

— די שפּרעך־שטונדען זענען שוין צו ענדע, גנעדיגעס פריילין.

— זי וועלען אַזוי גוט זיין דעם הערן פּראָפעסאָר מיין קאַרטע אי־בערגעבען, איך קום נישט אַלס פּאַציענטין.

דער דינער האָט, זיך שטום פערבויגענדיג, די קאַרטע פון איהר האַנד צוגענומען און איז דערמיט פערשוואונדען געוואָרען, אָבער אין אַ פּאָר מינוטען שפּעטער איז ער צוריקגעקומען און זיך לייכט פערבויגענדיג געזאָגט:

— דער הערר פּראָפעסאָר לאָזט אייך בעטען אַריינצוקומען!

דער דינער האָט איהר אַריינגעפיהרט אין אַ גרויס צימער, וועלכעס איז מיט עלעקטריש פייער בעלייכטעט געווען און מיט דעם געשמאַקפול־סטען פּראַכט איינגעריכטעט געוועןֿ, טייערע בילדער און בראָנז־פיגורען האָבען די וועגד בעציערט — אַננאַ'ס אויגען האָבען זיך נישט געקאָנט זאַט אָנקוקען פון דער שעהנער און גאַנצער האַרמאָניע, וואָס האָט אין דאָס דאָזיגע צימער געהערשט. איהר פאָטער איז געוועזען אַ קונסט־פערעה־רער. און האָט אין זיין טאָכטער'ס האַרץ איינגעפלאַנצט די ליידענשאַפט צו אַלץ וואָס איז שעהן און געשמאַקפול, און זי איז איהם דערין אַ טרייע

שילערין און חבר'טע געװעזען! — דאָ קאָן נאָר אַן'עדלער מענש װאָהנען! אַזאַ װאָהנונג בױט זיך נאָר אַן'עדלע נשמה אױס! — האָט זי בײַ זיך געטראַכט און איהר האַרץ האָט שטאַרק אָנגעהױבען קלאַפּען, בשעת איהר בליק האָט זיך אױף די אײנצעלנע געגענשטאַנדען פון צימער געװאָרפען, זי האָט נישט געזעהן, אַז שאָלצינג האָט איהר שױן דורך די פּאָרטיערען בעטראַכט. ערשט דאַמאָלס װען דורך אַ דריק פון זײַן האַנד איז אױך דער דערבײַאיגער צימער, אַ פּערסישער רױכער־צימער בעלײַכטעט געװאָרען האָט זי זיך אומגעקוקט. יעצט האָט זי איהם בעמערקט. ער איז צוגעגאַנגען נעהנטער. אַ שלאַנקער הערר מיט אַ קאָפּ װײַסע האָר מיט אַ פײַנעם שױשפּילער־געזיכט אָהן אַ באָרד. אױף זײַנע צאַרט־װײַסע הענד האָבען טײַערע רינגען געבלישצעט, זײַנע קלײדונג און זײַן גאַנצעס בענעהמען איז געװען פון אַן'ערפאַהרענעם װעלטמאַן. געשיקט האָט ער זיך אַרײַנגעלאָזט מיט אַננאַ'ן אין אַ שמועס װעגען קונסט און פּאָליטיק, נישט בעריהרענדיג דאָס טהעמאַ איבער װעלכע זײ האָבען אײגענטליך געברױכט צו רעדען. צו ערשט האָט זי איהם געענטפערט בעקלערענדיג זיך פאַר דעם אַ געװיסע צײַט, דערנאָך געשװינדער און פעסטער. זי האָט זיך זעהר גוט געפיהלט אין דער אונטערהאַלטונג און זי האָט גאָר װי פערגעסען, אַז זי איז דאָ געקומען װעגען אַ שטעלע. זי האָט אַלץ פרײַער און מונטערער אַרום זיך געקוקט. דאָס געזיכט האָט אַ לײַכטע עדלע רױטקײַט בעקומען. איהר שלאַנקע געשטאַלט איז אומגעצװאונגען אין דעם פאָלסטער־שטול געזעסען. ער האָט זי געבעטען זי זאָל דעם זשאַקעט אױסטהון, כדי זי זאָל זיך אַרױסגעהענדיג נישט צוקיהלען. זי האָט זײַן עצה געפאָלגט. — שאָלצינג האָט זיך נעהנטער צו איהר צוגערוקט איהר בײַם אױסטהון דעם זשאַקעט צו העלפען. ער האָט שױן געהאַט דערצו די הענד אױסגעשטרעקט, זי האָט איהם אָבער נישט צוגעלאָזען, העפליך דאַנקענדיג. מיט אַ זאַנפטען שמײַכעל האָט זי צו איהם אַרױפגעבליקט און אַ שױדער געמישט מיט עקעל האָט איהר פּלוצלונג דורכגענומען. נישט װילענדיג האָט זי זיך צוריקגעבױגען. זײַן בליק, װעלכער איז אַזױ מעסטענדיג אױף איהר פיגור געװענדעט געװען, זײַן פעסט געקלעבטער שמײַכעל אין דעם מױל־װינקעל האָט איהר דענערװירט. ער האָט עס, װײַזט אױס, בעמערקט, דען ער איז באַלד צוריקגעטרעטען און זיך איהר קעגענאיבער געזעצט. דער אונאַנגענעהמער צוג אױף זײַן געזיכט איז פערשװאונדען געװאָרען.

— האָבען זי שױן דאָס פרײַלײַן מאַרסו געהערט זינגען? — האָט

ער געפרעגט, און אז אַננאַ האָט צו איהם מיט דעם קאָפּ אויף ניין גע-שאָקעלט, האָט ער ווייטער גערעדט. — זי האָט אַ פּראָבּטפּולע, סימפּאַ-טישע שטימע, אָבער ליידער איז זי קראַנק, און מוז שטענדיג פון אַ האַלז-ארצט בעהאַנדעלט ווערען! — —

— איך ווייס עס, הערר פּראָפעסאָר, און בעט איהר דעריבּער קיינמאָל נישט, זי זאָל מיר עפּיס זינגען. איך הער מעהר נישט אַמאָל דורך דער וואַנד ווי זי איבּט זיך אין זינגען. מיר וואהנען נישט אויף איין עטאַזש! —

— אַ, אַזוי, מיין פרייליין! — האָט זיך שאָלצינג אָבּגערופען — עס איז גוט, וואָס זי איז אַלס געזאַנג-לעהרערין אַנגעשטעלט! איבּרי-גענס, שיינט מיר, האָט פרייליין מאַרסו זיך געוואָלט אַנ'איינענע וואהנונג נעמען, ווי באַלד אַז זי קאָן נישט מאַכען איהרע קאָנצערט-רייזען און מוז זיצען אויף איין אָרט. איהר וואהנונג איז צו ווייט פון איהרע שילערינען, און ווי זי זאָגט, אויך נישט עלעגאַנט גענוג!

— איך מייד אויס יעדען פערזענליכען געשפרעך מיט אונזערע פּענסיאָנערען, — האָט אַננאַ געענטפערט, — און ווייס דעריבּער אייך קיין ענטפער נישט צו געבּען. פרייליין מאַרסו איז צו מיר זעהר פריינד-ליך און נעמט זיך פאַר מיר אָן — — — און — — — מיין קינד אַזוי צוגעטהון, אַז זי פערדינט פון מיר דעם העכסטען דאַנק! —

— יאָ, זי איז אַ וואָרעמהערציגע, ליעבּע דאַמע! — האָט דער פּראָפּעסאָר בּעשטעטיגט, — זי האָבּען אין איהר אַ טרייען אָנגעהמער און פּערטהיידיגער געפונען, פרייליין זאַנדערס! —

אַננאַ האָט זיך שטום פערבּויגט. איהר הארץ האָט אָנגעהויבּען צו פּאָכען. זי האָט געפיהלט, אַז זי שטעהט יעצט פאַר אַנ'ענטשיידונג.

שאָלצינג האָט אָבּגעהוסט לייכט און ווייטער גערעדט:

— דורך פרייליין מאַרסו ווייס איך אייער לאַגע, מיין גנעדיגע! הם, איך מוז מיר מודה זיין, איך בּין אַנ'אַלטער, ערפאַהרענער מאַן, און האָבּ מיר שוין הם, דאָס אורטהיילען, הם, איך מיין דאָס פּעראורטהיילען שוין אין גאַנצען אָבּגעוואוינט! אייער שיקזאַל און די אַרט ווי איהר עס טראָגט דערוועקט מיין אויפריכטיגע סימפּאַטיע און בּעוואונדערונג. — — — —

איך שטעה היינט אַזוי, אַז איך בּרויך נאָך קיין מענשען נישט צו פרעגען; מיינע קינדער זענען שוין לאַנג אויסגעגעבּען, מיינע דינערשאַפט אַזוי לאַנג טריי און איבּערגעגעבּען ווי לאַנג איך בּעהאַנדעל זיי גוט און בּעצאָהל זיי גוט. דאָס איינציגע אויף וואָס איך דאַרף אַכטונג געבּען איז מיין פּראַקטיק,

גאָר צו לאַנג ווײַל איך מיר דעֶרמיט אויך נישט פעֶרנעֶמעֶן! איך ווע֗ל קירצליך מײַנעֶ פּראַקטיק אין גאַנצעֶן אויפגעֶבעֶן. דאַמאָלס בלײַב איך אַנ׳אַלטעֶר אײנזאַמעֶר מעֶנש, וואָס זײַן היים זאָל איהם אויספילעֶן דעֶם אָרט פון דעֶר פעֶרשוואונדעֶנעֶר פאַמיליעֶ, פון דעֶר בעֶשעֶפטיגונג. איך האָב ליעֶב אַ בעֶקוועֶמעֶ הויז, אַ גוטעֶ אונטעֶרהאַלטונג, אַ פײַן-בעֶזעֶצטעֶן טיש. מײַן ליעֶבעֶ, גוטעֶ פרוי פאָן ב ר י נ ק האָט זעֶקס יאָהר נאָך מײַן ווײַבס טוידט געֶפיהרט מײַן הויז אין בעֶסטעֶן אָרדנונג. מיר שײדעֶן זיך זעֶהר נישט געֶרן פונאַנדעֶר! —

אַ קורצעֶ פויזעֶ. ווידעֶר האָט אַ נ נ אַ זײַנעֶ בליקעֶן אויף זיך געֶפיהלט. ווידעֶר האָט זי זיך זעֶהר אונבעֶקוועֶם געֶפיהלט.

— אַ ווירטשאַפטעֶרין בײַ אַנ׳אַלטעֶן מאַן זאָל — — — — — אין אַ געֶוויסעֶן מאָס — — איהם די שטעֶלעֶ פון אַ פרוי און קינדעֶר אויספילעֶן!

— איך קאָן אײך גאָרנישט זאָגעֶן, מײַן פרײַלײַן, ווי זעֶהר איהר זײַט מיר געֶפעֶלעֶן! ווי איך זעֶה אין אײך די אײנציגעֶ אויספילונג פאַר מײַן געֶטרײַעֶ ב ר י נ ק! — —

אַ נ נ אַ האָט זיך פעֶרבויגט.

— פרײַלײַן מ אָ ר ס ו האָט אײך מײַנעֶ בעֶדינגונגעֶן געֶזאָגט. אײַעֶר קומעֶן צו מיר בעֶווײַזט, אַז איהר געֶהט דעֶרויף אײַן! — איך פון מײַן זײַט האָב פיעֶל וועֶגעֶן אײך, פרײַלײַן זאַנדעֶרס נאָכגעֶדאַכט. איך וועֶל אײך נישט פעֶרלײקעֶנעֶן, אַז איך האָב שטאַרק, זעֶהר שטאַרק געֶקלעֶרט און נישט געֶקאָנט זיך עֶנטשליסעֶן. שוין נישט קוקעֶנדיג פון דעֶם קאַמפף מיט מײַן פאַמיליעֶ, אויף די אונאַנגעֶנעֶהמעֶ פראַגעֶן פון אײניגעֶ גוטעֶ פרײַנד צווישעֶן מײַנעֶ פּאַציעֶנטעֶן. מיט די אַלעֶ קלײניגקײטעֶן וועֶל איך שוין פאַרטיג ווערעֶן, אַזוי ווי איהר וועֶט פאַרטיג ווערעֶן מיט אײניגעֶ ווידעֶרשפּעֶנסטיגקײטעֶן פונ׳ם פּעֶרזאָנאַל! — — — — איך ווײס, אַז איהר וועֶט זיך פון אײַעֶר קינד נישט שײדעֶן, און דאָס געֶפעֶלט מיר גראָד זעֶהר גוט! אָבעֶר איהר דאַרפט אויף מיר נישט האָבעֶן קײן פּעֶראיבעֶל, אַז איך אַלטעֶר מאַן וויל אַז בײַ מיר אין הויז זאָל זײַן רוהיג! אַ געֶזונדטעֶר יונגעֶל אָבעֶר, וואָס האַלט אין וואַקסעֶן — — — — ביטעֶ אונטעֶרבּרעֶכעֶן זי מיר נישט!

אַננאַ האָט אַ בעֶוועֶגונג געֶמאַכט און געֶוואָלט עֶפּיס זאָגעֶן: — —

עֶר האָט איהר אָבעֶר נישט געֶלאָזט און ווײַטעֶר געֶרעֶדט: די וואָהנונג ליעֶגט אין אַ זעֶהר גינסטיגעֶ לאַגעֶ. זוּמעֶר איז דעֶר גאָרטעֶן פאַר מיר אַלײן בעֶשטימט. ווען איהר זאָלט עֶס פעֶרשטעֶהן ריכטיג אײנצואָרדנעֶן, ווע֗ל

איך דעם יונגע קוים שפירען. עס פערשטעהט זיך אלײן, אז די קינדער־פרוי מוזט איהר בײ איהם ווײטער האלטען, בכדי איהר זאלט זיך קענען אין גאנצען איבערגעבען מיר און די ווירטשאפט, בעצאהלען די קינדער־פרוי וועט איהר, פרײלײן זאנדערס! די קאסט, נו, וואו עס וועלען אזוי פיעל זאט ווערען וועט זי אויך נישט הונגעריג בלײבען. איך האב מיר אפילו בעשלאסען איהר געהאלט אויף הונדערט מארק א חודש פעסט־צושטעלען! ער האט גערעדט קורץ און געשעפטליך. — זײט איהר דערויף אײנשטימיג?

שאלציננג האט זיך אויפגעהויבען, דאס זעלבע האט אויך אננא געטהון. א סעקונדע האט איהר פאר די אויגען געשווינדעלט. זי האט איהם אנגעקוקט. ער האט אויסגעזעהן ערנסט און אויפריכטיג.

— נון, פרײלײן זאנדערס, זײט איהר מסכים?

— מסכים! — האט זי געענטפערט קאלט, און איהר שטימע איז ווי אבגעהאקט געווארען פאר אינערליכער אויפרעגונג. ער האט איהר האנד צו זײנע ליפען צוגעצויגען און דערנאך געזאגט:

— יעצט ווילט איהר אודאי די וואהנונג זעהן? דארף איך אײך בעטען?

אין עס־צימער האט ער איהר פארגעשטעלט פאר דער פרוי ברינק, וועלכע האט זיך בײם בופעט בעשעפטיגט. די פארנעהמע דאמע געקלײדעט אין אנ׳עלעגאנטע טאאלעטע, וואס פאסט שוין נישט צו איהרע עלטערע יאהרען איז איהר נישט געפעלען. זי האט זעהר נישט פײן אויסגעזעהן און האט איהר מיט די אויגען אזוי עקזאמענירענדיג בעקוקט, אז עס האט איהר אנ׳עקעל אנגענומען. די דיענערשאפט האבען איהר אויך אזוי אנגעקוקט, האבען זיך גע׳סוד׳עט און געוואונקען. אננא׳ס געזיכט האט אנגעהויבען פלאמען פאר צארן. איז דאס איהר קינד וואס האט איהר שוין דא וויעדער געשאדט? — ווי אין חלום איז זי דורך די שעהנע, עלעגאנטע צימער דורכגעגאנגען. ער האט איהר ערקלערט: — דא איז דער קארידאר, ביטע! די דאזיגע בײדע צימער זענען לאבאראטאריען, דאס פאר די טעכניקער. דא איז מײן אנקלײדע־צימער און דאס דערבײאיגע — מײן שלאפצימער. — דאס וועט זײן אײער צימער, פארלויפיג וואהנט דא נאך די פרוי פאן ברינק, דערבײ האט שאלציננג א דרעה געטהון אנ׳ עלעקטרישען קנאפ און אננא האט דערזעהן א ווײכליכען בעקוועמען צימער, פערשמעקט מיט פערפומע. קעגענאיבער די בעט פון צימער איז

(פארטזעצונג קומט).

מאַרק טווען.

די טאַגע־ביכלעך פון אדם און חוה.

I.

אָדם'ס טאַגע־ביכעל.

מ אָ נ ט אַ ג. דאָס נײַע בעשעפעניש מיט די לאַנגע האָר שטערט מיר גענוג. דאָס לאָזט מיר נישט אָפּ אויף אַ טריט פון זיך, זי העֶנגט זיך שיער נישט אויפ'ן האַלז. איך בין נישט געוואָהנט שטענדיג צו זײַן אין קאָמפּאַניע, און דאָס הויבט מיר אָן דערעסען. עס וואָלט געווען בעסער, אַז זי וואָלט זיך צוגעטשעפּעט צו עפּיס אַנ'אַנדערע חיה... הײַנט איז וואָלקענדיג, ס'בלאָזט אַ מזרח־ווינד — ס'וועט זיכער זײַן אַ רעגען, און אונז וועט ווידער אויסקומען צו ווערען דורכגענעצט... מיר? אונז? פון וואַנען האָב איך גענומען די ווערטער? אַך, יאָ, זי האָט בענוצט דאָס נײַע בעשעפעניש.

ד י נ ס ט אַ ג. הײַנט האָב איך בעקוקט אַ גרויסען וואַסער־פאַל. אַ וואונדער־ליבע שעהנע שטיק! דאָס נײַע בעשעפעניש האָט איהם צוליעב עפּיס אָנגערופען ניאַגאַרישער „וואַסער־פאַל”. עס פערזיכערט, ס'איז הײסט עס עהנליך אויף אַניאַגאַרע — און לויט מיר דאַכט איז דאָס אײנפאַך אַ נאַרישער קאַפּריז. איך האָב ביז דער צײַט נאָך פאַר קײנעם זיך נישט בעמיהט אויסצוזוכען אַ נאָמען, און דאָס נײַע בעשעפעניש אײַלט אַ נאָמען געבען אַלץ, וואָס עס פאַלט איהם נאָר אויף די אויגען. איך בעווײַז נישט אפילו צו פּראָטעסטירען. און שטענדיג איין און דער־זעלבער פּירוש. אַז דאָס, זאָגט עס, איז עהנליך אויף דאָס און דאָס. לאָמיר נעהמען למשל, אפילו אַנ'עפּעלע, אַזוי זאָגט עס, דו טהוסט נאָר אַ קוק אויף איהם, דערקאָנסטו גלײַך, דאָס איז נישט עפּיס אַנדערש, נאָר אַנ„עפּעלע”. איך אַמפּער זיך נישט, ווײַל מיר איז דאָס אַלץ אײנס. פאַר וואָס זשע אָבער, מוז דאָס זײַן אויסדריקליך אַנ„עפּעלע”?

מ י ט װ אָ ך. כ'האָב זיך אויפגעבויט אַ געצעלט פאַר'ן רעגען, האָטש איך קאָן זיך נישט מיט איהם רוהיג בענוצען, אַ דאַנק דאָס נײַע בעשעפעניש. ווען איך האָב עס געוואָלט אַרויסוואַרפען, — האָט דאָס אָנגעהויבען גיסען וואַסער פון די שפּאַלטען מיט וועלכע דו קוקסט, צו רײַבען זײ מיט די לאַפּעס און פּישטשען, ווי פיעלע אַנדערע חיות, בעת דו שלאָגסט זײ. ס'איז גאָר נישט, אויב דאָס נײַע בעשעפעניש וואָלט געשוויגען, און דאָס פלוידערט עס, און הערט נישט אויף.

איך וויל אין גאנצען ניט אונטערדריקען דאס ערעמע בעשעפעניש אדער לאבען איבער איהם, אבער, דאך דערעסט עס שרעקליך חרוב מאכענדיג די גרויסארטיגע שוויגוואמקייט, וואס האט געהערשט ביז דער צייט ארום מיר, און דאס ווינטיגסטע עס פלאצעלט אונטער'ן מאמע אויער. איך בין צו דעם ניט געוואהנט. אויב קלאנגען זענען דערבנעפלויגען אמאל צו מיר, איז שטענדיג מעהר אדער וועניגער פון דערווייטען.

ד א נ ע ר ש ט א ג. זי גיט אלץ ווייטער נעמען. איך שטער איהר ניט מעהר. האטש אפט-מאל איז דאס זעהר פערדריסליך; בעזונדערס, ווען עס בייטען זיך די נעמען, צו וועלכע איך בין צוגעוואהנט. מיין ממשלה, למשל, האב איך אנגערופען א גאנצע צייט „ארם'ס גערטנער", — זעהט אויס שעהן און פיין-קלינגענדיג; און דאס נייע בעשעפעניש האט איינגעפונען, אז דאס איז ניט צוגעפאסט, אז מיין ממשלה דערמאהנט גיכער א פארק, איידער א גארטען, און ניט עצהנ'דיג זיך מיט מיר, האט זי זיי אנגערופען „ניאגארישער פארק". נאריש, ניט אזוי? נאר איך האב זיך אונטערגעגעבען. האטש טיעף אין דער זעעל רוף איך ווי פריהער דעם פארק-גארטען. היינט האבען אויף די בוימער זאגאר זיך געמאלדען אויפשריפטען „איבער'ן גראז זאל מען ניט געהן". אמת, ס'אגעלעכטער אין אלגעמיין, מיין לעבען יעצט איז ניט אזוי אנגענעהם ווי פריהער.

פ ר י י ט א ג. דאס נייע בעשעפעניש האט שרעקליך ליעב פרוכט, אזוי אז אין גיכען וועלען זיי פאר אונז, ניט זיין גענוג. ווידער „מיר" „אונז". וואס טהוט מען! איך הער אזוי אפט די ווערטער, אז כ'בין שוין געוואהנט צו בענוצען זיי. היינט אין דער פריה איז געווען א שטארקער נעבעל, און איך בין ניט ארויסגעגאנגען פון געצעלט, נאר דאס נייע בעשעפעניש לויפט אום אהן אויפהער און דערנאך טראגט עס אן בלאטע אויף די לאפעס. און פלוידערט, פלוידערט אהן שוויינען! ווי דא איז אהן איהם געווען גוט און שטיל!

ז ו נ ט א ג. די גאנצע צייט איז א רעגען. דער טאג, פארגעצייבענט פאר אברוה, געהט זיך בעזונדערס לאנגווייליג. היינט האט דאס נייע בעשעפעניש שוין פראבירט אראפקלאפען עפעל פון עץ הדעת. וואס ושע איז דאס, ענדליך, אזוינ'ס?

מ א נ ט א ג. דאס נייע בעשעפעניש זאגט, אז איהם רופט מען חוה! מיר איז דען ניט אלץ איינ'ס? זאל זיין חוה! דאס זאגט אויך אז עס איז ניט „דאס" נאר „זי". ווידער איז מיר אזוי אלץ איינ'ס. אבי נאר „דאס" אדער „זי" זאל ניט אזוי פיעל פלוידערן, זאל מיך לאזען צורוה.

ד י נ ס ט א ג. זי האט דעם גאנצען וואלד פארשמירט מיט אויפשריפטען:

„דער וועג צום וואסער-פאל"
„דער וועג צום גענז-אינזעל"
„צו דער הייל פון ווינטען"

א שפיעל. און שוין.

זי זאגט, אז אונזער פארק איז א שעהן ווילדען ארט. וואס איז אזוינס „א ווילדען ארט"? א ווארט וואס האט אפשר א בוים געדאנק. נאר כ'האב ניט אנגעהויבען פרעגען קיין ערקלערונג, ווייל אזוי וואלט אויסגעקומען אפצורעדען דריי טעג. זי האט שרעקליך ליעב צו ערקלערען.

ד אָ נ עֶ ר ש ט אָ ג. זי בעט מיך נישט באָדען אין וואַסער־פאַל. און פריהער האָב איך דאָס אַזוי געליבט. זי זאָגט אַז זי שרעקט זיך פאַר מיר. וואָס, פרעגט זיך? אָהן איהר, האָב איך דאָך שטענדיג דאָס געטהון. אַזוי אַנגענעהם: און דו וואַשט זיך אָב, און דו שווימסט. אַנדערס צו וואָס זשע עקסיסטירט אויף דער וועלט וואַסער־פאַלען? ווי זענען דאָך נישט אומזיסט בעשאַפען געוואָרען. זי זאָגט אַז דאָס איז פאַר שעהנקייט, פאַר'ן בילד, ווי וואַסטאַראַנטען און נאַסאַראַגען. כ'האָב זיך היינט איבערגעפּעקעלט דורכ'ן וואַסער־פאַל אין אַ פעסעל — אַ סצענע! איך האָב איבערגעשוואומען אויף אַ פּלאַט פון פייגען־צווייגען — ווידער אַ סצענע. זי קלאָגט זיך אויף מיין כאַראַקטער, אָך, ווי דאָס אַלץ האָט מיר דערעסען! איך דאַרף נישט אַנדערש רייזען, כדי אַביסעל אָפּצורוהען.

ש ב ת. פאַרגאַנגענעם מיטוואָך ביי נאַכט בין איך אַנטלאָפען פון חוה. כ'בין געגאַנגען גאַנצע צוויי טעג, בעטיהענדיג זיך נישט איבערצולאָזען קיין צייכענס, און אין אַ פערוואָרפען אָרט האָב איך זיך געבויט אַ צווייטעס געצעלט, מיינענדיג, אַז דאָ וועט מען מיך נישט געפינען. אָבער חוה האָט מיך אויסגעשפּירט, מיט דער הילף פון אַ האַנד־חיה, וועלכע זי רופט אָן אַ וואָלף. זי האָט זיך בעוויזען און, געוועהנ־ליך, האָט זי ווידער אָנגעהויבען פּלוידערן, פערגיסען וואַסער און אַלץ, ווי עס געהער צו זיין. איך האָב געמוזט זיך צוריק קעהרען צו איהר, נאָר ביי דעם ערש־טען בעקוועמען צופאַל אַנטלויף איך ווידער.

מיט וואָס פאַר אַני'אומגעגליכע נאַרישקייטען זי פאַרנעהמט זיך! פאַר וואָס ל'ייבען, טיגערס און אַנדערע חיות וואָס האָבען שאַרפע ציינער שפּייזען זיך מיט גראָז, ווען זיי, לויט דעם געבוי פון זייערע צייהן געהערען צו עסען פלייש! אָבער אַזוי וועלען זיי דאָך אָנהויבען צו פרעסען אייגער דעם צווייטען, און דאָס, ווי ס'ווייזט זיך אויס, וואָלט אַריינגעברענגט אין מיין ממשלה דעם טויט וועלכער האָט זיך דאָ נאָך קיינמאָל נישט בעוויזען... (חאָטש דאָס איז אַ שאָד, נאָך איינינגע סבות).

ז ו נ ט אָ ג. אַ גאַנצען טאָג האָב איך געהערט פּלוידערן.

מ אָ נ ט אָ ג. ענדליך האָב איך פאַרשטאַנען צו וואָס עס זענען בעשאַפען די וואָכענ'ס־טעג — פאַר אָברוה פון זונטאָג. נישט שלעכט אויסגעקלערט! זי איז ווידער געקראָכען אויפ'ן עץ הדעת, נאָר כ'האָב זי אַראָפּגעשלעפּט פון דאָרט. זי מאַכט זיך געערעבט מיט רעס, וואָס קיינער האָט נישט געזעהן, ווי דאָס וואָלט געקאָנט זיין אַ בערעכטיגונג פאַר אַ שלעכטער טהאַט. איך האָב איהר אַזוי געזאָגט, האָט זי דורכגעלאָזט מיינע בעווייזען און איז אין בעגייסטערונג פון דעם וואָרט בערעכטי־גונג. דאָס האָט איהר שרעקליך געפעלען. זי איז מיך מקנא, פאַר וואָס נישט זי האָט דאָס אויסגעקלערט. —

פ ר יי ט אָ ג. חוה זאָגט, אַז זי, הייסט עס, איז בעשאַפען פון מיין ביין. דאָס איז גענוג צווייפעלהאַפט, אַזוי ווי ביי מיר זענען אַלע ביינער גאַנץ. אַ גאַנצען טאָג האָט זי זיך געקאָכט וועגען קאַרשון; זי מיינט, אַז ער דאַרף עסען נבלה, און נישט קיין גראָז. אָט האָט זי זיך געגעבען אַרבייט! מיר קאָנען דאָך נישט איבערדרעהען דאָס געבוי פון דער וועלט, כדי צו פערגינינען דעם קאַרשון. זאָל ער אַליין וועגען זיך זאָרגען, ווי ער וויל.

ש ב ת. נעכטען איז זי אַריינגעפאַלען אין ברונען, אין וועלכען זי ק.קט

זיך שטענדיג איין און שיער זיך נישט דערטרונקען. זי זאָגט אז דאָס איז זעהר אונאַנגענעהם. זי בעדויערט זעהר די לעבענדיגע וועלכע לעבען אין וואַסער. איבער איהר נאַרישע געוואָהנהייט, רופט זי זיי פיש, האָטש זיי נויטיגען זיך נישט אין קיין שום נאָמען און אויף קיינעם רופען זיי זיך נישט אָן. זי האָט זיי אָנגעהאַפּט אַ גאַנצע קופּע און ביי נאַכט האָט זי זיי אַריינגעלעגט צו מיר אין בעט אַריין, זיי ואָלען זיך אָנוואַרעמען. קאַלטע, גליטשיגע, און דאָס גלייך אויפ'ן נאַקעטען קערפּער! זייט מוחל שלאָפט איהר ביי אַזעלכע בעדינגונגען! אויף די קומענדע נאַכט וועל איך זיי נישט אַנדערש אַלע אַרויסוואַרפען. ס'איז דען קוים פּאַר זיי אַנגענעהם צו שלאָפען מיט מיר. היינט אַ גאַנצען טאָג זענען זיי אָבגעלעגען אָהן בעוועגונג.

זונטאָג. אַ גאַנצען טאָג האָב איך פערצווייפעלט געלאַנגווײלט־זיך.

דינסטאָג. יעצט איז זי פאַרנומען מיט'ן שלאַנג. אַלע אַנדערע חיות זענען צופריעדען, ווארום זי האָט זיי אַלע דערעסען. צופריעדען בין איך אויך: די שלאַנג קאָן רעדען, — און אפשר, וועט זי מיך לאָזען צורוה.

דאָנערשטאָג. לויט חוה'ס ווערטער עצהט איהר דער שלאַנג פּרובירען די עפּעלעך פון עץ הדעת, פערזיכערנדיג, אז זי וועט פון דעם זעהר קלוג ווערען. איך שפּאַר נישט אָפּ די מיינונג, פונדעסטוועגען האָב איך געפונען פּאַר אַ חוב צו וואָרענען, אז אויב דער איסור וועט אָנגעריהרט ווערען קומט דאַן דער טויט. יעצט זעה איך אז איך האָב דאָס אומזיסט געטהון. בעסער וואָלט געווען כ'וואָלט גע־שוויגען, דען חוה, וועט זיך אָנכאַפּען אָן דער מעגליכקייט אַנצוגרייטען אַ בעקוועהמע שפּייז פּאַר'ן קאַרשון, דעם לייב און דעם טיגער. איך האָב איהר געגעבען אַ עצה זיך האַלטען וואָס מעגליך ווייטער פון בוים, און זי האָט גלייך געמאָלדען, אז זי וועט מיך נישט הערען. כ'זעה פאַר גרויסע שוועריגקייטען. ס'וועט זיין נויטיג צו עמיגרירען.

(פאָרטזעצונג קומט).

Ред. Изд. Я. ЛИДСКІЙ, Европейская Литература То. 17.
Тип. Г. Пиментъ, Варшава, ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר ניט אַבאָנענטען.

די וועלכע ברענגען 4 קופּאָנעם אין רעדאַקציע, און אין פּראָווינץ צו די אַגענטען, בעקומען די מאָנאַטליכע פּרעמיע פיר 10 קאָפּ. אין וואַרשע. אין פּראָווינץ 11 קאָפּ. די וועלכע האָבען 15 קופּ. צאָהלען פיר די איבריגע פּרעמיעס וואָס זענען אויסגערעכענט אין דער אַנאָנסע פון אייראָפּעאישע ליטעראַטור ווי אַבאָנענטען.

18טעס העפט

אייראפעאישע אילוסטראטור

אינהאלט.

5) אלאה'ס פערד (לעגענדע) — א. לאָווענגארד.
2) אמעטיסטען — סט. פשיבישעווסקי.
3) די פײל און דאס ליעד (געדיכט) — לאנגפעללא.
4) אויפ'ן וואסער — גואי דע מאפאסאן.
1) ארמור שניצלער — געאָרג בראנדעס.
6) דער אונטערגאנג פון דעם הויז אושער (ענדע) — עדגאר פאָע.
7) פרײליין מוטער (ראָמאן פון דײטשען) — ערנסט געאָרגי.
8) די טאגע־ביכלעך פון אָדם און חוה — מארק טווען.

א. לאָווענגארד.

אלאה'ס פערד.

(א בעדואינער לעגענדע).

אין ארביען האט א מאל געלעבט א מעכטיגער בעדואינער שבט. און דער שייך פון שבט, גאסאן, האט פיעל מלחמות געפיהרט, בלוטיגע מלחמות און בעזיעגט אנדערע שבטים.

און גאנץ אָפט האט ער אויפ'ן שלאכט־פעלד מאהלצייטען געפראוועט. די געפאנגענע שונאים זענען אין א טיעפען קומער געווען און ער האט געשכור'ט. און דאס זיפצען פון די בעליידיגטע פרויען און זקנים האבען פויקען און טראָמפעטען פערטויבט. און רויטען וויין, ווי דאס בלוט פון שלאכט־פעלד, האט מען אין גרויסע קרוגען געגאָסען און געטרונקען

נאר א מאל איז גאסאן קראנק געוואָרען, און מען האט צו איהם דערווישען און זנאבערם גערופען; און מכשפים און בעדואוב זענען געקומען, נאר עס האט גארנישט געהאָלפען. נישט די גרעזער וועלכע פלעגען מופתים בעווייזען, נישט דאס אָבשפרעכען און פרעפלען און נישט די תפילות — קיין זאך האט איהם אויסדרייען ניט געקאנט.

אויפ'ן פינפטען טאָג איז גאַסאַן ענטשלאָפען געוואָרען. און ער איז געוואָרען אונבעוועגליך און קאַלט, ווי אַ טויטער קערפּער. און די נאָהנטע האָבען געמיינט, אַז ער איז געשטאָרבען. און זיי האָבען בעפוילען די קריעגסלייט פאַר זיינע פיס די שווערדען און פיילען אַנידערצולעגען. און אין זיינע קאַלטע הענד האָט מען אַ שאַרפען שפּיז אַריינגעלעגט און אַלע קריעגסלייט האָבען זיך פאַר איהם געקניעט.

און פלוצלונג האָט גאַסאַן זיינע אויגען געעפענט. און די קריעגסלייט און אַלע נאָהנטע זענען דערציטערט געוואָרען. נאָר גאַסאַנ'ס אויסזעהן איז געווען פינסטער און פון זיינע שוואַרצע אויגען האָט אַ פערצווייפלונג אַרויסגעקוקט.

— איך האָב אַ חלום געזעהן, — האָט גאַסאַן גענומען רעדען. אַלץ אַרום איז שטיל און אָבגעשטאָרבען געוואָרען, — פאַר מיר איז אַ גריז געשטאַנען, און לאַנגע ווייסע האָר האָט ער געהאַט, און ווייס איז געווען זיין באָרד און נאָך ווייסער איז זיין געזיכט געווען. פאַר די שאַרפע שפּיזען און בליטשטשינע שווערדען אין קריעג האָב איך קיין מורא נישט געהאַט, נאָר דער בליק פון גריז האָט פון מיר מיין נשמה אַרויסגעריסען...

גאַסאַן איז ענטשוויגען געוואָרען און דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט. טיע־פע קנייטשען האָבען זיין שטערן בעדעקט און זיין געזיכט איז נאָך שטרענ־גער און פינסטערער געוואָרען.

— דער גריז, — האָט גאַסאַן ווייטער גערעדט, — האָט אָנגעהויבען רעדען און ווי אַ דונער האָט זיין שטים געקלונגען און ווי אַ בליץ האָבען זיינע אויגען געבלישטשעט. און ער האָט צו מיר גערעדט וועגען אַלאַה'ס צאָרן, פאַר וואָס איך האָב אַזוי פיעל בלוט פון אונזערע נאָהנטע שבטים פערגאָסען און פאַר וואָס מיך האָבען די טרעהרען פון די אַלמנות און יתומים נישט געריהרט. און ער האָט געזאָגט, אַז אויף אונז וועט אַ שונא בע־פאַלען און מיר וועלען בעזיעגט ווערען.

און איידער גאַסאַן האָט רעדען אויפגעהערט, האָט זיך אַ טראַמפּלען פון פערד געלאָזט הערען. גאַסאַן איז פון בעט אַרויסגעשפּרונגען און פון געלט אַרויסגעלאָפען. מען האָט איהם צוגעפיהרט אַ פערד. ער האָט זיך אַרויפגעזעצט און אַוועק מיט די קריעגס־לייט צו דער מלחמה.

נאָר געזיעגט האָט דער שונא. און פון דאַן אָן האָבען זיי גענומען לעבען אונטער'ן יאָך פון אַ פרעמדען שבט.

און גאַסאַן איז איבער די מדבריות געגאַנגען, געקלאַפּט דעם קאָפּ אָן דער ערד און צו אַלאַה'ן מתפלל געווען.

און וועגען איין זאַך האָט ער צו אַלאַה'ן מתפלל געווען: אַז ער זאָל איהם געבען כחות אַראָבצוואַרפען דעם יאָך. און געשוואָרען האָט ער

מעהר קיין שבטים נישט צו אונטערדריקען.

און א מאל, אז ער האט איבער די מדבריות געוואנדערט, איז גאסאן, ביי׳ם פוס פון א בארג ענטשלאפען געווארען. און ווידער איז איהם דער גרייז צו חלום געקומען, און ער האט געזאגט גאסאן׳ן: שטעה אויף און געה אוועק אין דער מדבר. צוויי טעג און צוויי נעכט וועסטו אהן עסען און אהן וואסער געהן. אויפ׳ן דריטען טאג וועסטו א שווארצען פערד דערזעהן. וועסט זיך אויף איהם ארויפזעצען און וועסט מעכטיגע כחות בעקומען און וועסט דעם יאך פון דיין שבט אראבווארפען. און אז דער פערד וועט פערשוואונדען ווערען און דו וועסט דאן געהן מלחמה האלטען מיט בעדואינישע שבטים — וועסטו ווידער דעם צארן פון אלאה׳ן דערפיהלען.

און גאסאן האט זיך אויפגעכאפט און אין דער מדבר אוועק. און ווי דער גרייז האט איהם געזאגט אזוי איז עס געשעהן: אויפ׳ן דריטען טאג האט ער א פערד דערזעהן. און מערקווירדיג שעהן איז דער פערד געוועזען. און גאסאן האט זיך ארויפגעזעצט און מעכטיגע כחות דערפיהלט. און מיט א מעכטיגער קלינגענדיגער שטים האט ער זיינע קריעגס־לייט צום קאמפף גערופען.

און אין שלאכט האט גאסאן אלע זיינע פיינד בעזיעגט און אראבגעווארפען דעם יאך.

און דער שבט האט ווידער אבגעלעבט. און גאסאן האט ליעב געהאט זיין פערד, און אין די לבנה־נאכט פלעגט ער מיט׳ן פערד איבער די מדבריות רייטען און פלעגט שפירען, אז ער ווערט צוריק יונג.

נאר א מאל האט זיך אין גאסאן׳ן דערוועקט די אלטע ליידענשאפט צו מלחמות און פערפיהרט א קריעג מיט א צווייטען שבט. און ווי ער האט זיך נאר בעגעגענט מיט׳ן שונא האט איהם דאס פערד פון זיך אראבגעשליידערט און פערשוואונדען געווארען.

און ווידער האבען די שונאים געזיעגט.

און גאסאן איז ווידער אוועק וואנדערן איבער די מדבריות. אלע מדבריות איז ער אויסגעגאנגען און אליץ דאס פערד געזוכט. און ער איז מיט א בארד און האר בעוואקסען געווארען, און ווייס זענען זיי געוועזען ווי די שפיצען פון בארג לבנון, און מאגער, אבגעברענט איז זיין קערפער געווארען, און שטומפ און טונקעל איז זיין בליק געווארען, און גאנצע טעג און גאנצע נעכט האט ער צו אלאה׳ן מתפלל געווען.

אלאה האט איהם נישט געהערט און נאר די שטילקייט פון דער מדבר האט איהם געענטפערט.

איבערזעצט פון רוסישען L. K.

סט. פשיבישעווסקי.

אמעטיסטען.

— אָבער איך וועל קענען אין גיכען, אין גיכען קומען צו דיר; דו ווערסט מיר ערלויבען — זי האָט, טיעף געריהרט, זיך איהם אויף דעם האַלז אָנגעהאָנגען.

— יאָ, יאָ. צוויי, דריי וואָכען וועל איך שרייבען נאָך דיר, און דאַן...

זיי האָבען זיך צוגעדריקט איינער צום צווייטען אין אַ לאַנג, הייס אומאַרמונג. ער האָט גענומען איהר קאָפּ און זיך געצערטעלט מיט איהרע האָר.

— איך בין דיר אַזוי דאַנקבאַר, אַזוי גאָר אָהן אַ מאָס, אָהן אַ ענדע דאַנקבאַר. איך האָב קיין מאָל נישט געגלויבט אין ליעבע, יעצט ווייס איך צום ערשטען מאָל, אַז איך בין געליעבט, אַז עס איז נישט פאַרהאַן קיין קרבן, וועלכען דו וואָלסט נישט געקאָנט פאַר מיר ברענגען.

ער האָט זי צוגעצויגען צו זיך.

— איך וועל פון דיר קיין מאָל גאָר נישט פערלאַנגען, אָבער איך גלויב, איך ווייס, אַז דו וואָלסט אַלץ געקענט טהון פאַר מיר. אַלץ...

— דעם שווערסטען קרבן — האָט זי שטיל געזאָגט — עס איז נישטאָ קיין זאַך אויף דער וועלט, וועלכע איך וואָלט פאַר דיר נישט געאָפּפערט... פאָדער נאָר. אַ גליק, דאָס גרעסטע פערגעניגען וועט זיין פאַר מיר, דיר די נשמה, אַלץ אַוועקצוגעבען...

ער האָט זי לאַנג געקושט, דעם שטערן, די אויגען, די האָר.

— אַצונד בין איך גליקליך — האָט ער אין אַ ווייַלע אַרום געזאָגט — איך בין אינגאַנצען, אינגאַנצען גליקליך. ווי איך וואָלט אויף דאָס ניי, נאָך אַ מאָל געבוירען געוואָרען, אַזוי שטאַרק, אַזוי יונג פיהל איך זיך.

זי האָט געלויכטען פון פרייד.

— אויך איך פיהל, ווי דו ביזט יונגער געוואָרען. ווען איך האָב דיך דאָס ערשטע מאָל געזעהן ביזט דו געגאַנגען איינגעהויקערט, דאָס

מויל האָט זיך דיר יעדעס מאָל פֿערקרימט אין אַ מיאוס, קרענקליך שמייבעלע. שפּעטער האָב איך דערזעהן, אַז דיין קערפּער ווערט אַלץ שטאָלצער און שטאָלצער. און ווען דו ביסט אין אַ געוויסען טאָג איבער דער גאַס געגאַנגען — דו האָסט מיך נישט געזעהן, אָבער איך בין געגאַנגען פֿול גליק און פֿערוואונדערונג — ביזט דו געגאַנגען מיט דעם קאָפּ שטאָלץ אויפגעהויבען. ווי אַ קעניג ביזט דו געגאַנגען צווישען די מענשען... און דאָס האָב איך — איך געמאַכט...

— יאָ, דו, דו...

ער האָט גענומען איהרע הענד און זיי היים געקושט, מיט שטומע דאַנקבאַרקייט.

פּלוצלונג האָט זי זיך פֿון אָרט אַ ריס געטהון.

— גאָט מיינער! איך האָב שיער נישט פֿערגעסען. איך מוז דאָך דיר ווייזען מיין פֿערמעגען, מיינע אוצרות. — זי האָט אָנגעהויבען זוכען די שליסלען.

זי האָט אַרויסגענומען אַ שקאַטולקע פֿון שופלאָד און האָט אָנגעהויבען פֿון איהר אַרויסצונעמען איין אוצר נאָך דעם צווייטען: אַ שווערע גאָלדענע קייט מיט גרויסע אַמעטיסטען, אַ פּאָר טייערע, אַלט־פֿרענקישע רינגלעך און בריליאַנטענע שפּילקעס.

— דאָס איז געווען די גאַנצע ירושה איהרע. דאָס איינציגע פֿערמעגען, וואָס זי האָט געקענט אַרויסראַטעווען.

— דאָס איז די איינציגע זאַך, וואָס איך ליעב נאָך דיר. איך בעהאַלט דאָס צירונג, איך וועל דאָס נישט אָנטהון, ביז איך וועל קומען צו דיר צו פֿאָהרען. דעמאָלט, באַלד אין ערשטען אָבענד, וועל איך זיך אויספּוצען אין זיי צו דעם שווערען, זיידענעם קלייד צו, פֿאַר דיר, פֿאַר דיר, פֿאַר דיין כבוד; זעה! דאָס איז נישט גרויסאַרטיג? — זי האָט אָנגעטהון די קייט אויפ'ן האַלז.

ער איז אומעטיג געוואָרען. ער האָט נישט געוואוסט פֿאַר וואָס, נאָר עס איז איהם מיט אַ מאָל עפּיס אַזוי אומאַנגענעהם געוואָרען. ווי אַ שווערער וואָלקען איז איהם דורך דעם קאָפּ אַ געדאַנק דורך־געגאַנגען: ווי אָרעם ער איז, ווי שווער וועט ער מוזען אַרבייטען. אָבער פֿאַר איהר אָ, יאָ!

— דו האָסט שוין ווען געזעהן אַזעלכע שעהנע זאַכען? — האָט זי געפֿרעגט, ענטציקט מיט איהרע אוצרות...

— טהו דאָס נישט אויס אַ גאַנצען אָבענד.

ער האָט מעכאַניש גענומען אַ רינגעל אין דער האַנד אַרײַן.

— נײַן, נײַן, אַמעטיסטען ברענגען אונגליק פאַר דעם שײדען זיך.

די נאַכט איז צוגעפאַלען, עס איז פינסטער געוואָרען. די לופט אין צימער איז געוועזן ווייך, ווי די פאַרבען פון הימעל אין דעמערונג, זאַנפט, ווי דאָס העלע זייד פון איהרע האָר, ווי דאָס לײַטזעליגע פאָרגעפיהל פון דעם גליק, וואָס האָט גאָר קיין נאָמען נישט, וועלכעס מען קען גאָר נישט אָנרופען — פון דעם גליק, וואָס האָט געזאָלט אַראָבפליסען אויף זיי.

ער איז געגאַנגען אויף דער גאַס. עס איז געוועזן דעמפיג. דער קאָפּ איז איהם שווער געוועזן. ער איז עפּיס געוועזן טרויעריג, אונרוהיג...

נאָך וואָס אייגענטליך האָט ער איהר געדאַרפט זאָגען, אַז ערשט אין אַ חדש אַרום וועלען זיי זיך קענען פעראייניגען. מען האָט דאָך מעהר נישט געדאַרפט ווי דרײַ טעג...

נאָר נײַן, מען האָט געדאַרפט אָבלעגען די מינוט פון גליק. אַלע קרעפטען פון זײַן בענגשאַפט האָט ער געמוזט צונויף-זאַמלען, ביז דער דעק אויסטרינקען דאָס וועהטאָג פון צושײדט זײַן, צו קענען דורך דעם פיהלען פון דאָס נײַ טויזענדער מאָל דאָס גרויסע גליק פון טרעפען זיך.

ער מוז דאָס דערפיהלען, ווי אַ פּלוצליכע שרעק, ווי עפּיס, וואָס ראַשט איבער, וואָס ענטוואָפענט, וואָס מאַכט אָבהענדיג. עס מוז אויף איהם אָנשפּרינגען אַזוי ראַש, אַז ער זאָל מוזען האָבען גאַנצע שעה'ן, צו בעהויפּטען, צו בעזיגען דעם ווירבלענדען שטראָם פון גליק.

ער שטעהט אויף דער פּלאַטפאָרמע און וואַרט. דער צוג קומט אָן. דאָס האַרץ קלאַפּט ווי עס וואָלט וועלען פּלאַצען.

ער ציטערט און לויפט פון וואַגאָן צו וואַגאָן, אָבער דער צוג איז אונענדליך לאַנג, און דאָס געדיכטיגקייט פון די מענשען איז גאָר נישט דורכצושפּאַרען. ער זעהט זי נישט, אָבער ער פיהלט זי. עס וועהט אויף איהם די לופט, מיט וועלכער איהר געשטאַלט, וואָס איז פול רייץ און שעהנהייט, הויכט. ער אָטהעמט מיט דעם געשמאַק, וואָס שלאָגט פון איהר, נאָר פון איהר. יעצט האָט ער זי דערזעהן: איין שנעלער, דורכפליהענדער בליק... זיי גיהען נעבען זיך. זיי רעדען נישט קיין וואָרט, קוקען נישט אויף זיך, אָבער זיי זעהען נישט קיין מענשען, פיהלען נישט קיין ענגשאַפט, פיהלען נישט ווי מען שטויסט זיי, ווי מען שטופּט זיי — הערען נישט קיין גערויש, קיין

נעטומעל, הערען נישט דעם דורכדרינגליבען פייף פון לאקאמאטיוו. אויף דעם פלאץ פאר דעם באהן-הויף פריהער איין קורצער, גיעריגער, שעמעוודיגער בליק און נאכהער א גאנצע רייהע בליקען און נאך יעדען בליק א ציטעריג שמייבעלע פול מיט לייטזעליגקייט... דא אנטקעגען איז א קאפע: דארט וועלען זיך ערשט צונויף-פלעכטען זייערע אפלען, דארט וועלען זיי ערשט אריין-וואקסען אין זיך... זיי וועלען זיך חאפען פאר די הענד...

ער האט שווער אבגעאטהעמט.

...און אויף וואס פאר א נייע ארט וועט דאס ערשיינען פאר איהם איהר קליין פנים'ל, מיט וואס פאר א נייע, נאך נישט דורכגעפיהלטע מוזיק וועט זיך דאס איהר שטימע צוהוליען איבער זיינע נערווען. מיט וואס פאר א נאך אונבעוואוסטע ריטמען וועלען איהרע וועליגע בעוועגונגען ארײנפליסען אין זיינע בעלויכטענע אויגען...

ער איז אריין-געגאנגען צו זיין פריינד אין וואהנונג — צו זיין פריינד אויף וועלכען ער האט מיט זיין גאנצען צוטרויען גערעכענט. פון קינדווייז אן האבען זיי זיך דאך צונויף געלעבט. זיי זענען געווען, ווי ברידער. דער פריינד האט איהם געהאט א סך, א סך צו פערדאנקען.

אבער דאס איז שוין נישט געווען דאס אייגענע הערציגע בעציהונג. ער האט זיך געפיהלט אונהיימליך — געקוועהלט. די וועגען, אויף וועלכע זיי האבען זיך געוועהנליך צונויף-געטראפען. זענען זיך עפיס פונאנדער געגאנגען, אזוי זאנדערבאר. יעדער טריט פאראוים האט זיי אלץ מעהר ערווייטערט פון זיך.

ער האט געפיהלט, ווי עס האט אנגעהויבען אויפצושטעהן צווישען זיי, צווישען איהם מיט זיין פריינד, עפיס א דריטעס, א געהיימעס, עפיס נייעס, פרעמדס, עפיס, וואס האט פון איהם אליין געשטראמט, פון יעדע צעלע זיינע, פון יעדען פעדעמ'ל, וואס זענען אלע געווען מיט איהר דורך און דורך-געזאפט.

ער האט זיך אויסגעשמייכעלט פון זיין געדאנקען ווימלונג. אבער זיין פערוווירונג איז אלץ דאך געוואקסען. דורך איהר איז ער גאר א צווייטער געווארען. אלץ, וואס עס איז געווען נישט זי — איז איהם געווארען פרעמד, נישט אינטערעסאנט, אבשטויסענד.

ער האט נישט געקענט אויסווירקען ביי זיך, זיין פריינד זיך אנצופערטרויען.

יעדע מינוט איז אלץ געווארען אונערטרעגליכער. דאס פרעמדע, וואס האט זיך צווישען זיי געשטעלט, איז געוואקסען, מעכטיג, געווא-

רען, האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר ברוטאַל פונאַנדערגעשטופּט אין דער אונענדליכקייט מיט אָרעמס, וואָס זענען אַלץ געוואַקסען, אַלץ געוואַקסען...

ער איז אַוועקגעגאַנגען...

אויף דער גאַס, נאָך דעם הייסען טאָג, איז געפאַלען אַ רעגען. אַ אונזיניגער, מעלאַנכאָלישער רעגען. פּערבּיסען, גאָר נישט צום איינבע־טען, האָט ער געשמיסען די ערד, מיט לאַנגע, ברודיגע שטריך, האָט צוטאָפּיעט די גאַס אויף בלאָטע, — נישט נאָר די גאַס, ערגער, די נשמה... אַ קוועהלענדער עקעל, אַ האָפנונגסלאָזער אָבשטוים.

אָ גאָט!

עס איז געווען שרעקליך, ווען דאָס בענגשאַפט איז איהם אָנגעפאַלען. דאָס איז הונדערט מאָל ערגער געווען פון יענע אַלע בענגשאַפטען פון זיין גאַנץ לעבען נאָך דער גרויסער ליבע, וועלכע ער האָט געזוכט, און נאָך נישט געהאַט...

יעצט. אָבער, ווען ער האָט זי אונאויפהערליך געפיהלט נעבען זיך, ווען איהר שמייכעל האָט זיך איהם אין די אָדערן אַריין געלויכטען, ווען איהר בליק האָט זיינע אַפּלען געקושט...

ביי נאַכט האָט ער זיך געוואָרפען אין היץ. דער וואָטה האָט איהם דאָס האַרץ צושפּאַרט. ער האָט געפיהלט, ווי עס וואַקסט איהם עפּיס מיט אַ ווילד געפיהל פון שרעק, ביז דער קעהל צו. ער האָט געפיהלט, ווי עס קלאַפּען איהם די שלעפען, ווי עס שרייט, ווי עס וואויעט פער־צווייפעלט... ער איז אַרויסגעשפּרונגען פון בעט. די הענד זענען איהם אונרוהיג, איריג געלאָפען, דער קערפּער האָט געציטערט, דער קאָפּ האָט געברענט: אָ, אַרויסרייסען זי און שטענדיג, עביג האָבען זי נעבען זיך.

אָהן צווייפעל. ער האָט זיך געמוזט נעמען צו דער אַרבייט. ער האָט זיך געמוזט נעמען צו זיין גרויס ווערק, וועלכעס האָט געדאַרפט דערגרעהן ביז די לעצטע צילען פון דער קונסט, פונאַנדערבינדען די לעצ־טע רעטעניש פונ'ם דאַזיין, דורך דעם צונויפשמעלצען צווי וועזענס אין איין קאָסמישען איך—דו.

זיין גאַנץ ווערק איז אייגענטליך נאָר געווען דער איך—דו.

ווייל פון איהר איז ענטשטאַנען זיין קראַפט, פון איהר האָבען זיך געגאָסען גאַנצע געוויסערם קרעפטען. פּראַכט.

אָבער וויפיעל מאָל ער האָט זיך צו דער אַרבייט געזעצט, האָט זיך

איהם אַלץ אויסגעוויזען, אַז עס האַפּט איהם ווער אָן פון הינטען און שלעפּט איהם אויף'ס גוואַלד פון דער אַרבייט אַוועק.

ער האָט נישט געקענט די געדאַנקען צוזאַמען-נעמען. און ער איז געגען ווילען פערטרונקען געוואָרען אין דעם גליק, וואָס ער האָט מיט איהר איבערגעלעבט. יעדע מינוט, וואָס ער האָט מיט איהר אַנומעלט פערברענגט האָט ער נאָך אַמאָל דורך-געפיהלט — ער האָט איבער-געשאַפּען אין זיין נשמה דעם קלאַנג פון איהרע ווערטער, האָט זיי געליעבט, געצערטעלט, געקושט. און נאָך דעם האָט ער גענומען איהרע בריעף און געלעזען — געלעזען...

— „און ווען איך וועל זיין צוזאַמען מיט דיר, וויל איך נישט זעהן, נישט די וועלט, נישט די זון, נאָר דיך, דיך איינעם. איך וויל נישט קענען קיין קלאַנג, נאָר הערען דיין שטימע ווי זי ציטערט, ווי זי מורמעלט, ווי זי קושט זיך מיר איין אין מיין האַרץ. איין אָרעמע בעטלערין זאָל איך זיין, הונגעריג, אָבגעריסען זאָל איך איבער דער וועלט געהן, נעבען דיר, מיט דיר, נאָר ביי דיר".

ער האָט אָנגעהויבען היים צו קושען דעם בריעף.

פּלוצלונג איז ער אומעטיג געוואָרען.

ער האָט גענומען אין דער האַנד אַריין אַ צווייטען בריעף.

„ווי אומעטיג דו ביזט, און וואָס פאַר אַ פערצווייפלונג! דיינע בריעף טהוען מיר וועה, רייסען מיר מיין האַרץ. איך האָב פאָראויס געפיהלט, אַז עס וועט אַזוי געשעהן. עס איז אַלזאָ נישט מעגליך איך זאָל יעצט קענען קומען צו דיר. אָבער האָב נישט קיין קרענקונג. מיר זענען יונג, מיר קענען וואַרטען"...

ער האָט געלעזען און אַלעס אומעטיגער געוואָרען.

און ווייטער איז ער אַריין-געקראָכען אין יעדען וואָרט, און ווייטער עס גענוצעוועט אויף אַלע זייטען. ער האָט זיך איינגעהערט אין זייער קלאַנג, איבערגע'חזר'ט אין דער שטיל, פאַר זיך, די ווערטער. בעמיהט זיך פאָרצושטעלען, ווי וואָלט ער געקאָנט אָנשרייבען צו איין געליעבטען מענש אַ זעלבע ווערטער.

און ווידער האָט ער שטיל איבערגע'חזר'ט די ווערטער, און לאַנגזאַם, פּאַמעליך איז אַלץ געוואַקסען דער צווייפעל, דאָס אונגלויבען אין דער ליעבע, וואָס קען אַזוי איבערלעגט וואַרטען, וואָס קען אַזוי צופריעדען זיין מיט איהר גורל.

און אַלץ טיעפער איז ער פערזונקען געוואָרען אין די געדאַנקען,

וואָס האָבען זײַן נשמה געגריזשעט, וואָס האָבען איהם ווײה געמאַכט, פערוואונדעט. ביז ער האָט אַ פערסמ'טער פון דעם אונרוהיגקײַט, אַם ענדע אָנגעהויבען אַרום צו לויפען גאַנצע שעה'ן איבער זײַן קלײַן שטיבעל...

אַ מידער, אַנ'אויסגעשעפּטער איז ער געפאַלען אויף דעם בעטעל.

יעצט האָט ער זיך געפיהלט רוהיג.

ער איז געפאָהרען צו איהר און זי צו איהם. זיי האָבען זיך געדאַרפט טרעפען אין אַ קלײַן שטעדטעלע בײַ'ם ים. ער איז געווען גליקליך. איהם האָט נאָר בעאונרוהיגט, מיט וואָס וועט ער פערטרײַבען די עטליבע שעה ביז זי וועט אָנקומען. זי האָט געדאַרפט קומען מיט עטליבע שעה שפּעטער.

און די שיף האָט זיך געשלעפּט פּאַמעליך, וואָס אַמאָל פּאַמעליבער. ווען ער וואָלט זיך אַרײַנגעוואָרפען אין ים, וואָלט ער געוויס גיכער צוגעשוואומען צום ברעג.

ער איז געזעסען אויף דער אויבערשטער דעק פון שיף און האָט געקוקט אין ים אַרײַן, אין הימעל אַרײַן.

ער האָט אונענדליך געליעבט די ווײַסע נעכט פון דעם צפון-הימעל.

פּלוצלונג האָט ער דערפיהלט, ווי דער הימעל איז נידריג געוואָרען, אַראָבגעהאָנגען. ער האָט איהם געפיהלט אַזוי נאָהנט צו זיך, ער וואָלט איהם געקענט מיט דער האַנד אָנחאַפּען.

זײַן ערשטוינונג איז אַלץ געוואַקסען. ער האָט דערזעהן, ווי אויף דעם הימעל הויבען אָן צו וואַקסען בלוט-רויטע געשטאַלטען, עפּיס אַזעלכע זאָנדערבאַרע. עפּיס ווי אַ פער'כשוף'ט לאַנדשאַפט, דאָ איז דאָס שוין אַן אינזעל, אָבער ניין, דאָס איז אַ ריעזיגע, גרויסע שטאָדט.

ער האָט דײַטליך געזעהן די פּאַלאַצען, די טויערן, די זײַלען. די שלאַנקע מינאַרעטען האָבען מיט טורעמלעך געשאָסען אין הימעל אַרײַן. ער האָט געהערט דעם אָבקלאַנג פון די גלאָקען, ווי עפּיס אַ ווײַט וויעגען-ליעד...

און אַלץ איז אָנגעגליהט ביז רויט, מיט אַ בלאָהליכען אָבגלאַנץ פון דמשק-שטאָהל. פון הינטער דעם אַלעם איז אַפויר געשוואומען אַ וויזע — צופליקטע צויטען, — פּאַר-טאָגיגע נעבל'ען. און איבער אַלעם, אין דער ווײַטער טיעפעניש האָט אַרויס-געשטאַרט אַ שוואַרצער ווילדער וואַלד.

מיט אַ מאָל האָבען זיך אַ-לע שפּיצען מיט גאָלדענע פלעמלעך אָנגעצונדען, די דעכער פון די פּאַלאַצען האָבען זיך אין גאָלד-שטראָמען

געברענט, מיט אַ ברייטען שלאַק האָבען זיך די מויערן און די בעשיטצונג־טהורעמס פערגאָלדעט. און דער וואַלד האָט זיך מיט אַ קליין, דין, גאָלדען בוימעל אַרומגעצוימט. מיט גאָלד האָט פונאַנדער געבליהט די וויזע...

און דאָס גאַנצע גאָלד האָט אָנגעהויבען אָנגעמען לעבען, גיסען זיך, אויפצוהויבען און אַראָבצופאַלען. עס איז מיט פורפור פערפלאָמט געוואָרען און מיט פייערינע קלינעס זיך אַריינגעשניטען אין דעם פינסטערען אַשור, אין חשך. די שטאָדט האָט זיך פונאַנדערגעוויקעלט, די וויזע איז אין וואַלד אַריינגעקראָכען, אַנ'איבערראַשטע, מיט דעם מבול גאָלד. דער וואַלד האָט זיך פון דער ערד אָבגעהעקעלט און צושוואומען אונטער דעם הימעל, ווי אַ בלאָהליכער וואָלקען.

און דאָס גאַנצע גאָלד, וואָס האָט די שטאָדט, די וויזע, דעם וואַלד צושמאָלצען, האָט דער הימעל אין זיין אָפען מויל פערשלונגען. ער האָט זיך אין דער הויך אויפגעהויבען, האָט זיך אויסגעצויגען, איינגעקורטשעט, בעשאַפען רינגעלעך און רינגען. פון מזרח ביז מערב האָט זיך די פלאַמענדע קייט צוצוינגען, האָט דעם גאַנצען הימעל אַרומגענומען, אַ ריזיגע קייט מיט גרויסע אַמעטיסטען, מיט מיליאַרדען ווילדע דיאַמאַנטען...

ער האָט ערוואַכט. זיינע געדאַנקען האָבען געבלאָנדזשעט, דער קאָפּ איז איהם געווען שווער, ווי אַ שטיין. ער איז אויפגעשטאַנען און האָט לאַנג אַרויסגעקיקט דורך דעם פענסטער. די קאַשטאַן־בוימער זענען געוואָרען דער ווילד־וואַטענדער חראַפּ פונ'ם שטורם, די וואָלקענס זענען זיך צולאָפען, זיך ווייטער צונויף־געפלאָנטערט אין איין געדיכטע דונקעל באַלוואַן־חמאַרע. און מיט אַ מאָל איז, ווי אַ שניצעל קלעפּיג גאָלד, געפאַלען דער ערשטער בליץ...

ער האָט נישט געהערט קיין דונער, נישט געזעהן קיין בליץ; ער האָט נאָר געטראַכט, וועגען איהר פערמעגען, וועגען איהרע קייטען, מיט פערל און אַמעטיסטען אויסגעזעצטע.

און ער האָט זיך דערמאַהנט, ווי זי האָט איהם איהרע יובעלען געוויזען. דאָס איז דאָך אַ גאַנץ רייכטהום, פאַר דעם וואָלטען זיי דאָך אַ גאַנץ יאָהר געקענט רוהיג לעבען.

אַ וואונדערליכע זאַך, וואָס ער האָט שוין ביז אַצונד וועגען דעם נישט געטראַכט.

אָבער ער האָט נישט געוואָלט טראַכטען וועגען דעם. בעסער אַזוי

עלענד צו גרונד צו גײען, אײדער צו פערלאַנגען פון איהר זי זאָל פער־קויפען דאָס, וואָס זי האָט אַזוי ליעב בעקומען. און זאָ ווי זאָ, וואָס וואָלט דאָס געהאָלפען? די עטליכע חדשים וואָלטען אריבער געפלויגען, ווי פון אַ בײטש אויסגעקנאַקט, און דערנאָך, דערנאָך?

„יעדען קרבן וועל איך אָפּפערן פאַר דיר, עס איז נישט פאַרהאַן קײן זאַך אויף דער וועלט, וואָס איך וואָלט פאַר דיר נישט געאָפּפערט. פאָדער, און עס וועט פאַר מיר זײן אַ גליק, דאָס העכסטע פערגעניגען פון מײן נשמה, מײנס, אַלעס, אַוועק צו געבען דיר“.

ער האָט געהערט אַמאָל די ווערטער, די ליעבעס־ווערטער אין יענעם אָבענד, ווען זי האָט איהר טײוועלשען אוצר געוויזען.

און אײנצײטיג האָט זיך דער שטן, פון אונגלויבען און צווײפעל, פונאַנדערגעלאַכט:

— פּרוב־זשע — זעה, צי איהר ליעבע איז גענוג שטאַרק, אום דעם קלײנעם קרבן צו ברענגען פאַר דיר, אַצונד, נאָר אַצונד, ווען דו ביזט אונקרעפטיג...

ער איז אין כעס געוואָרען אויף דעם שטן!

אָבער ביזלעכווײז האָט ער פערשטאַנען, אַז נישט ער לײדט און קעמפּפט, נאָר עפּיס אַ טיעף פאַרגעפיהל אין איהם לײדט און קעמפּפט. און שוין איז זי נישט אומשטאַנד איהרע יובעלען צו אָפּפערן, און שוין האָט זי זײ אַזוי ליעב, אַז זי קען זיך מיט זײ נישט שײדען!

ער האָט געציטערט, ווי אין פיבער. פאַר זײנע אויגען האָט גע־טאַנצט אַ גאָלדענע קײט, אין הימלישע נעבלען האָבען אַמעטיסטען גע־לאַכט, האָבען דיאַמאַנטען־פונקען פײער געשיט.

און ער האָט געזעהן, ווי זי געהט צו איהם, אַזוי זאַנפט און שטיל, ווי די נאַכט ווען זי געפינט דאָס פעלד אָהן ליכט.

איהרע האָר האָבען געפינקעלט מיט דעם בלאַסק פון טויזענדער לאַנגע גאָלדענע נאָדלען מיט גרויסע דיאַמאַנטענע קעפּ. ער האָט, אײגענט־ליך, גאָר קײן האָר נישט געזעהן, נאָר אײן דיאַמאַנטען־נעץ.

און זי איז אַלץ נעהנטער צו איהם צוגעגאַנגען. זי שטעהט שוין געבען זײן בעט, אָבער זי רעדט קײן וואָרט נישט אויס.

ער האָט זיך אַ געוואַלדיגען ריס געטהון.

— וואָס ווילסטו דו? — האָט ער אַרויסגעקרעכצט.

זי האָט זיך מיט אַ שטיל שמײכעלע, אויף דעם ברעג פון זײן בעט אַנידערגעזעצט, האָט זיך איבער איהם אריבערגעבויגען. איהר אָטהעם

האט איהם אכהענדיג געמאכט און ער האט געפיהלט מיט שרעק, מיט איבערראשונג ווי זיין קערפער פרירט, גליווערט, ווי עס ווערען פער־שטארט זיינע גליעדער.

און ער זעהט, ווי זי ציהט ארויס איין שפילקע נאך דער צווייטער, ווי זי האלט איהר אויף די ליכט, ווי זי דרעהט איהר אויף אלע זייטען, הויבט איהר אויף, פרעהט זיך מיט איהר בליאסק.

פלוצלונג שטעכט זי איהם מיט איין העפטיגען שטויס דורך זיין האנד. ער האט זיך אפגעטרייסעלט פון וועהטאג. ער האט געוואלט שרייען, אבער דאס וועהטאג האט זיין געשריי פערשטיקט.

און כסדר האט זי שפילקעס פון איהרע האר ארויסגעצויגען, אויף די ליכט זיי געהאלטען, מיט זייער גלאנץ, מיט זייער בליאסק זיך גע־פרעהט, און זיי איהם אריין־געשטופט, אריין־געשטאכען אין דער ברוסט, אין די ארעמס, אין דער קעהל, אין הארץ...

ווילד, וואוטהיג, משוגע זענען איהרע הענד געווארען. מיט א גוואלדיג שנעלקייט האט זי געחאפט די שפילקעס, דורך־געשלאגען זיין לייב, געשטאכען, געשפיזט, געשטילעטעוועט. מיט דינינקע שטראהלען האט דאס בלוט געשפריצט און זיין לייב געפלעקט. די אויגען זענען איהם, ווי די סלופעס געווארען אין די אונמענשליכע ליידען. און דורך זיין שטערבליכען כארכלען האט איהר ווילד געשפאט ארויס־געשריגען: דא האסט דו מיין גאלד — דא האסט דו מיינע דיאמאנטען?

ער האט זיך עטוואס אבגעקיהלט — ער האט זיך אנידערגעשטעלט אין מיטען צימער און געציטערט.

— די חלומות פיהרען צו משוגעת — האט ער שטיל, צו זיך געשעפטשעט.

— פרוב זשע, פרוב זשע, פרוב — האט חוזק געמאכט דער שטן. — דו שטעהסט זיך נישט אונטער? דו וואגסט נישט? דו ווילסט בלינד גלויבען, ווייל דו האסט מורא, דו שרעקסט זיך, אז זי וועט נישט פערקויפען איהר נארישע צירונג, זיך מיט דיר צו פעראייניגען? הא, הא... געדענקסט, וואס דו האסט איהר געזאגט אין יענעם אבענד?

— זאל איך דיך דערמאהנען, דיר איבער'חזר'ן? „קיין מאל האב איך נישט געגלויבט אין ליעבע, יעצט ווייס איך צום ערשטען מאל, אז עס איז נישט פארהאן קיין קרבן, קיין אפפער, וועלכען דו וואלסט פאר מיר נישט געקענט ברענגען!" דו געדענקסט? זאל זי זייער פערקויפען איהר פערמעגען! איהר אוצר! ווארף ארויס דאס געאפפערטע געלד אין דער

בלאָטע אַריין, אָבער דו ווייסט אַמווענינגסטענס וויסען, צי זי ליעבט דיך אַזוי, ווי דו ווילסט זיין געליעבט.

ער האָט זיך נאָך קיין מאָל נישט אַזוי געמאַטערט.

ער האָט זיך געזעצט ביי דעם פענסטער. דער שטורם האָט פאָראיבערגעשטורמט. איבער דעם וואַלד קאַשטאַן-בוימער האָט דער רעגענבויגען זיין מעכטיגען בויגען פונאַנדערגעשלאָגען. די ערד האָט זיך גערויכערט, און אין איהר נעבעלדיגע אויסהויכונגען, האָט ער אַ בלייך געבליט דערזעהן, וועלכעס האָט מיט זיין גערוך זיין וועהטאָג פערטויבט, אין זיין האַרץ אַריין געפּלאָסען, מיט דעם פּראַכט, מיט דעם גרויסאַרטיגקייט פון פערגעסען זיך.

און ווייטער פון דאָס ניי האָט ער געזעהן, ווי זי געהט צו איהם דורך אַ העלען, ליכטיגען ים, פון דער נעבעלדיגער ווייטקייט. איהר קאָפּ האָט געשטראַהלט מיט לייטזעליג, זאַנפט גליק. זי האָט געלאַכט, ווי אַ קינד, און איז געגאַנגען פּאַמעליך, ווי אַ קינד, וועלכעס טראָגט אַ גרויסע משא.

ער איז געלעגען אויפ'ן ברעג, אין זאַמד און האָט געלאַכט. פון גאַנצען האַרץ האָט ער געלאַכט. און זי האָט אויך געלאַכט. עס האָט זי געפרעהט, געשפּילט, וואָס זי קען קוים געהן, אַזוי האָט די משא, וואָס זי האָט אין איהר פאַרטוכעל געטראָגען זי צו דער ערד געצווינגען.

ער איז איהר אַקעגען געלאָפען, אָבער זי איז שוין געווען ביים ברעג און האָט מיט פולע הענד אָנגעהויבען אַרויסצוואַרפען די יובעלען פון איהר קליידעל. און דאָס גאָלד, די טייערע שטיינער האָבען זיך צופּלאַמט אויף דער ברענענדיגער היץ, אויף דעם זאַמד.

זי איז איהם געפאַלען אויף דעם האַלז.

— זעה, מיין קעניג! דאָס איז אַלץ דיין! נאָר לאָז מיך, איך זאָל בלייבען ביי דיר. אַבי דו זאָלסט קיינמאָל פון מיר נישט אַוועקגעהן, מיך נישט פערלאָזען. אונזערע נשמות זאָלען זיך נישט פייניגען אין בענגשאַפט.

און זי האָט זיך געטוליעט צו איהם און געוויינט מיט טרערען פון גליק.

און באַלד האָט ער זיך אין אַ ברייטען פּלאַשטש מיט גראָנאַסטײַ אונטערגעשלאָגען דערזעהן. ריעזיג, גרויסע קייטען זענען פון זיין האַלז אַראָבגעהאָנגען, אַ גאָלדענע, קעניגליכע קרוין האָט אויף זיין קאָפּ גערוהט.

זי איז געפאַלען אויף די קניען ציטעריג, אונטערטהעניג. און אין די אויגען פון אַ גרויסער מענגע, גאָר נישט צום איבערצעהלען, האָט ער אויף איהר העלען, ליכטיגען קאָפּ די קעניגין־קרוין אַרויפגעלעגט.

עס האָט זיך צוקלונגען דאָס פרעהליכקייט, ווי דער ים וואָלט געוואָלט די ערד מקדיש זיין. עס האָבען זיך צובאָמט די גלאָקען, צובריליט די אַרמאַטען, און דאָס פאָלק האָט זיך אין שטויב געוואָרפען, און געגרויסט, און פערהערליכט דאָס שטאָלצע, מעכטיגע, קעניגליכע פּאָר.

יעצט האָט ער שוין נישט געקעמפּפט.

מען דאַרף נאָר נאָך פערשעמען דעם שטן, ער זאָל מעהר קיין מאָל זיך נישט אונטערשטעהן, נישט וואַגען זיין משונה'דיגען קאָפּ אַרויס צו שטעקען.

און מיט אַ ציטעריגע האַנד האָט ער אויף דעם פּאַפּיער עטליכע ווערטער אָנגעוואָרפען:

„וואַרט נישט קיין איין ווײַלע לענגער. פערקויף דײַנע יובעלען. אויף די ערשטע עטליכע חדשים וועט דאָס גענוג זיין. מיר וועלען פעראיבריגען אויף דער צײַט. נעבען דיר וועל איך אַרבײַטען, געבען דיר, צוזאַמען מיט דיר בין איך שטאַרק, בין איך אומשטאַנד צו יעדער אַרבײַט. אָבער דערווײַל איז קײַן אַנדער אויסוועג נישטאָ. אויב דו ליעבסט מיך, טהו דאָס. אײַל זיך, וואָרום אַנדערש וועל איך דאָ צו גרונד געהן, איך קען לענגער דאָס בענגשאַפט נישט איבערטראָגען, דאָס וועהטאָג. איך קען לענגער נישט וואַרטען”.

און לאַנג האָט ער מאַיעסטעטיש־זיכער, רוהיג דורך דעם פענסטער געקוקט.

דער טאָג איז פאָראיבער, דאָס דעמערונג האָט זיך איבער דעם הימעל פונאַנדערגעגאָסען, און דער לעצטער אָבגלאַנץ פון דער קאַלט ווערענדער זון האָט די שפּיצען פון די קאַשטאַן־בוימער פערגאָלדעט.

טעג זענען פאָראיבער געגאַנגען.

אַם ענדע האָט ער פון איהר אַ בריעף ערהאַלטען.

ער איז זיך נישט אונטערגעשטאַנען איהם צו לעזען. ער האָט זיך געוואָרפען, ווי אין פיבער, און פאַר זײַנע אויגען האָט אַלץ ווילד געטאַנצט, געשפּרונגען.

ער האָט זיך בעהערשט און צוריסען דעם קאָנווערט.

„מײַן איינציגער! דײַן עצה איז גאָר נישט קײַן איבערלעגטע. דו

מוזט זײַן זעהר פערצווײַפעלט, ווען די האָפסט זיך אָן אין אַ זאַלבע נישט קלוגע פלענער. און וואָס וועט דאָס העלפען"?!

ער האָט נישט געלעזען ווײַטער.

ער האָט אָנגעהויבען לאַנג, קראַמפּהאַפט צו לאַכען.

דער שטן האָט טריאומפירט.

ער האָט זיך פערקוקט אין די דילען ביז די נאַכט איז אַראָבגעפאַלען אויף זײַן נשמה מיט איהרע שווערע חלומות.

ער האָט געזעהן, ווי די בריליאַנטענע שפּילקע איז אויסגעוואַקסען אין אַ געשפּענסט. די אויגען, צוויי ריזיגע גרויסע דיאַמאַנטען, האָבען געבלישטשעט און געשטאָכען איהם מיט שאַרפע פײַעריגע שטראַהלען. די צייהן זענען געווען פון האַרט גאָלד און האָבען געקלונגען הויל, מיט אַ טויטען-קלאַנג. די מעטאַלענע אָרעמס האָבען איהם אַרום-גענומען מיט אַ זילבערנע אומאַרמונג, אַזוי אַז אַלע ביינער האָבען געקנאַקט. זײַן ברוסט האָט אַ גאָלדענע קייט אַרום-געשנירט און זיך טיעף אין זײַן לייב איינגעגעסען.

מיט אַ שרעקליך קול האָט ער צום הימעל געשריגען, אָבער דער הימעל האָט אויף איהם געקוקט מיט אַ קאַלטען מעטאַלענעם גלאַנץ, בעשיט מיט גאָלדענע שטיינער. און איבער דעם מעטאַלענעם הימעל האָבען זיך די וואָלקענס גערוקט ווי קוליסען פון רויטע, געשמידטע בלעך.

אַלעס איז געווען פון גאָלד, פון טײַערע מעטאַל. די אויגען זענען איהם בלינד געוואָרען און זיך צו זײַן נשמה איבערגעקעהרט. ער איז פערטויבט געוואָרען פון דעם קלאַנג פון די גאָלדענע בלעכען, און אין מויל האָט ער געפיהלט אַ זויערן טעם, ווי ער וואָלט לאַנג מעטאַלענע פּליטעס געלעקט.

פון שרעקליכע פערצווייפלונג האָט ער זיך אין דער ערד געוואָלט בעגראָבען אָבער זײַן לייב האָט זיך אָן די שאַרפע, טײַערע שטיינער געריסען; דאָס בלוט פון זײַנע וואונדען איז אויף מעטאַלענע פּליטעס פערגליווערט געוואָרען אויף אַ בײַסענדען גיפט, די זון האָט די שטיקער גאָלד צוגליהט און זיי האָבען מיט אַ פײַער אויסגעזעצט...

און דער טויט-שרעק האָט איהם איין ווילד, משוגע'ן גיעריגקייט בעהערשט. ער וויל נאָך מעהר גאָלד, נאָך מעהר אוצרות, ער וויל קענען די גאַנצע וועלט מיט זײַנע אָרעמס אַרום-נעמען און אַלע אוצרות פון איהר שוים אויסגראָבען. ער האָט געוואָלט אויף טויזענדער מײַלען זיך

קענען אויסציהען, ער זאל קענען די ריעזיגע ברילעס טייערע שטיינער מיט זיין קערפער צודעקען. ער האט געוואלט ווערען איין מעכטיגע קייט פון גאלד-טראגענדע בערג, ער זאל קענען אויף עביג, דורך אלע הונדערטער-יאהרען דאס אלץ אין זיין שוים בעהאלטען...

עס האט לאנג געדויערט ביז ער איז צו זיך געקומען.

ער איז אריין-געפאלען אין א טיעפע אפאטיע, אין א לאנג בלאנד-זשענד טראכטען אהן געדאנקען, אהן וועהטאג, אהן עראינערונג.

ביז ער האט אין איין טאג דערפיהלט יענעם קראפט, יענע שאפונגס-מאכט, וואס שטעקט מיט איהרע ווארצלען אין וועהטאג.

די קאשטאן-בוימער האבען אבגעבליהט, און די גרינגע בלעטער זענען בלאס געווארען, אבגעס'מטע מיט דער היץ פון דעם דעמפיגען זומער.

ער האט דערפיהלט אין זיין נשמה בערוהיגונג און שטילקייט, און ער האט איהר געוואלט זאגען זיינע לעצטע ווערטער:

דורך לאנגע יאהרען ביזט דו געוועזען מיין גרעסט גליק און מיין שענסטער חלום.

יעצט האב איך דיך פערגעסען. אבער אלע מאל פלאקערט זיך מיין נשמה פון דאס ניי פונאנדער מיט דעם גליק, וואס דו האסט מיר געגע-בען, צו נייע מאכט.

איך ליעב דיך נישט מעהר, אבער איך ליעב דאס וועהטאג פון דעם עראינערונג אין מיין שעהנעם חלום.

איך בין דיר דאנקבאר.

איך האב גענוג אנגעווארפענע בערגער ליידען איך זאל קענען שא-פען. און איך פאהר ווייט, איבער דעם ים.

ווייל עס איז פארהאן איין ווייסע אויף דעם ים, ווען שעהנהייט, קראפט און גליק נעמען ארום דעם מענש.

ווען עס ראנגעלט זיך פערביסען די נאכט מיט דעם דעמערונג פאר דעם זון-אויפגאנג, ווען יעקב הויבט אויף דעם הימעל אן זיין ראנגלען זיך מיט די מלאכים, ווען דער הימעל פלאצט און גיסט פון דעם ברייטען שפארט שטראמען ליכט אויף דעם ים, דעמאלט דערפיהלט מען א גרויס וועהטאג — א וועהטאג, וואס איז גליק.

זיי געזונד. נאך איין מאל וואלט איך דיך געוואלט זעהן, אבער

ערשט דאַן, ווען דאָס גרויסע גליק וועט אויף מיין נשמה אַראָבפליסען.
אוּן עס וועט אַראָבפליסען — עס וועט.

איבערזעצט ח. פ.

לאָנגפעללאָ.

די פייל און דאס ליעד.

(אויס דעם ענגלישען).

פעסט געדריקט האָב איך מיין בויגען
און מיין פייל איז שנעל געפלויגען,
דאָס מיינע אָנגעשטרענגטע אויגען
אומזיסט געזוכט איהר פלונגס־אָרט.
וויים פערשוואונדען איז זי דאָרט.

איך האָב אַ ליעד אין דער לופט געשאַלען
צו דער ערד איז זי געפאַלען.
וואו איז דער מענש, וואָס זאָל פערמאָגען
אַ בליק, דאָס ליעד מיינס צו דעריאָגען.

אין אַ לאַנגע צייט אַרום
געזוכט האָב איך זי אומעדום.

אויף אַ הויכען, גרינעם בוים
האָט די פייל געמאַכט איהר היים,
און מיין ליעד, דאָס ליעד פון שמערץ
קלינגענד זינגט אין אַ פריינדס אַ הערץ.

איבערזעצט פ. אלעקסאנדראוויץ.

גזאי דע מאפאסאן

אויפ'ן וואסער.

דעם פאריגען זומער האב איך געדונגען א קליינע דאטשע אויפ'ן ברעג „סענע" 1), עטליכע מייל פון פאריז. אלע אבענד פלעג איך געהן אהין נעכטיגען. באלד אין א פאר טעג ארום, האב איך שוין זיך בעקענט מיט איינעם פון מיינע שכנים, א מאן פון א יאהר דרייסיג=פערציג. דאס ערש=טע מאל אויף מיין לעבען זעה איך אזא אינטערעסאנטען טיפ. דאס איז געוועזן אנ'אלטער שיפמאן, א פערברענטער שיפמאן. זיינע גאנצע יאהרען האט ער פערבראכט אויפ'ן וואסער, גאנצע טעג מיט נעכט פלעגט ער נישט אבטרעטען פון טייך. ער איז מסתמא געבארען געווארען אין א שיף און וועט קענטיג שטארבען אויך אין א שיף.

א מאל האבען מיר ביידע געשפאציערט אין אבענד אויפ'ן ברעג „סענע". איך האב איהם געבעטען, ער זאל מיר דערצעהלען עטליכע מעשות פון זיין וואסער=לעבען. איך האב דערזעהן, אז דער מענש איז פשוט לעבעדיג געווארען, ער האט זיך עפיס אין גאנצען איבערגעביטען אין געזיכט, געווארען אויפגערעגט ווי אנ'אמת'ער דיכטער. ער האט געהאט אין זיך א גרויסען געפיהל, א מוראדיגע ליידענשאפט — דעם טייך.

— אך — האט ער אויסגעשריען — וויפיעל האב איך ערינערונגען איבער דעם טייך, וואס איהר זעהט. איהר אלע שטאדט=לייט, איהר קענט גאר נישט האבען דעם בעגריף, וואס הייסט א טייך. אבער הערט זיך גוט איין, ווי א פישער רעדט אוים אט דעם דאזיגעןווארט. פאר א פישער איז דאס א טיעפע א מיסטישע זאך, א אונבעוואוסטע, א לאנד פון מיראזשען, פון פאנטאסמאגאריעס, וואו מען זעהט ביי נאכט א זעלכע מיני זאכען וואס עקזיסטירען נישט, וואו עס חאפט אן א שוידער פונקט ווי אויפ'ן בית=עולם. און אין דער אמת'ן דאס איז איינער פון די שרעקליכ=

1) א טייך אין פראנקרייך.

סטע בית עולמ'ס; דאָס איז אַ בית-עולם וואו עס איז נישטאָ קיין קברים.

פאַר'ן פישער איז די ערד בעגרענעצט, און נאָר אין פינסטערניש, ווען די לבנה איז נישטאָ, דאַן איז דער טייך אָהן ברעגען אָהן אַ עק.

מען קען נישט פיהלען דאָס זעלביגע זאַך אויפ'ן ים. דער ים איז אָפּט-מאָל דעספּאָטיש און שלעכט: ער שרייט, ער ברומט, ער יאָמערט, ער קלאָגט, נאָר ער איז עהרליך. דער טייך אָבער איז שטיל רוהיג און דאָך נישט אָפענהערציג. ער בעזערט זיך נישט, ער פליסט שטענדיג אָהן רעש אָהן טו-מעל, און די עביגע בעוועגונג פון אָט דיזע פליסענדע וואַסער מאַכט אויף מיר מעהר איינדרוק, זענען מעהר שרעקליך ווי די הויכע וועלען פון אָקעאַן.

די פאַנטאַזיאָרען האָבען אויסגעקלערט אַז אין ים געפינען זיך גרוי-סע בלויע לענדער, וואו די דערטרונקענע קייקלען זיך צווישען מורא'דיגע פישען, אין ווילדע וועלדער און אין קריסטאָלענע גראָטען.

אויף דעם טייך אָבער הערשט נאָר זיין שווארצע טיעפקייט, און מען ווערט נאָר פערשימעלט אין זיין זומפּ.

דאָך איז ער שעהן אין דער צייט פון זון-אויפגאַנג, און אַז ער פליסט שטילער-הייד צווישען זיינע ברעגען, וועלכע זענען בעדעקט מיט לאָזען, וואָס רוימען זיך איינער דעם אַנדערן סודות.

און איך דענק, דאָס די סודות פון די דינע לאָזען, מיט זייערע זיסע און ווייכע שטימען זענען אַ סך שרעקליכער, ווי די געהיימע דראַ-מען וואָס דערצעהלען אונז די יאָמערן פון די וועלען.

נאָר הערט אויס, אָט, וועל איך אייך דערצעהלען עטוואָס פון מיינע ערינערונגען, אַ מעשה וואָס האָט פּאַסירט מיט מיר געוויס שוין צעהן יאָהר צוריק. איך האָב געוואוינט דאַן אין דעמזעלבען הויז וואָס איצט. איינער פון מיינע בעסטע חברים, לודוויג בערנע, וועלכער האָט שוין איצטער פערלאָזען דעם טייך און געוואָרען אַ מיטגליעד אין רייכס-ראַט, האָט דאַן געוואוינט צוויי מייל פון מיר אין דאָרף ס... אַלע טאָג פלעגען מיר ביידע צוזאַמען מיטאָגען, אַ מאָל ביי מיר און אַ מאָל ביי איהם. עס האָט געטראָפען אַז איך האָב זיך אומגעקעהרט אין אַ אָבענד אַליין אַ היים, אויף מיין שיפעל. איך בין געוועזן זעהר מיעד, האָב איך זיך אָבגעשטעלט אַ ווײַלע אָברוהען נעבען אַ קוסט פון לאָזען. דאָס איז געוועזן צוויי מייל פון איינערנעם בריק. דער וועטער איז געוועזן אַ אויסגעצייכענטער, די לבנה האָט געשיקט אַ מילדע ליכטיגקייט, דער טייך האָט געבלישטשעט, די

לופט איז געווען שטיל און ווייך. די־זע שטילקייט האט מיך געהויבן אין דער לופטען. איך האב פערדרויבערט א ציגאר און כ'האב אראבגעלאזען דעם אנקער אין טייך. איך בין געזעסען אויפ'ן שיף און געקוקט. ארום איז געווען שטיל, מען האט נישט געהערט קיין שום שארך; נאר פון צייט צו צייט פלעגט זיך מיר דאכטען, דאס איך הער ווי די וואסער פליעסקעט זיך אן ברעג, די לאזען האבען אנגענומען וואונדערבארע געשטאלטען און ריהרען זיך פון די ערטער.

דער טייך איז געווען אונגעוואהנליך רוהיג. די ארומיגע שטילקייט האט אויף מיר געווירקט זעהר שוידערהאפט. אלע חיות, די פרעש און די זשאבעם — די נאכטיגע וואסער־זינגער, אלע זענען פערשטומט געווארען. מיט א מאל האב איך דערהערט ווי נעבען מיר האט א ליאגושקע א קוואקע געטהון. איך האב זיך פערציטערט. זי איז די רגע אנשוויגען געווארען. מעהר האב איך גארנישט געהערט.

איך האב ארויסגענומען נאך א ציגאר כדי פונאנדערטרייבען א ביסעל די שרעק. נאר באלד האט מיר די הארץ אנגעהויבען צו קלאפען, און איך האב אויפגעהערט רויכערן. כ'האב אנגעהויבען צו זינגען, נאר מיר איז געווען צו שווער הערען מיין שטימע און איך האב זיך אוועקגעלעגט אין שיפעל און געקוקט אויפ'ן הימעל. א צייט בין איך געלעגען רוהיג. נאר באלד האט עפיס מיין שיפעל אנגעהויבען וויגען זיך. מיר האט זיך געדאכט אז א בעשעפעניש, אדער א געהיימער כח ציהט די שיפעל אין וואסער, הויבט זיך אויף כדי אראבלאזען זי ווידער. עס האט מיך געוויגט פונקט ווי אין א שטורם. איך האב דערהערט א געשריי, כ'האב זיך א חאפ געגעבען. די וואסער האט געבלישטשעט, ארום איז געווען שטיל.

איך האב פערשטאנען אז מיינע נערווען זענען געווען זעהר אויפגערעגט, און האב בעשלאסען פאהרען א היים. איך האב א שלעפ געטהון פאר'ן קייט, און געוואלט ארויסנעמען דעם אנקער, נאר ער האט זיך נישט געהויבען. איך האב א רוק געגעבען א ביסעל די שיף, כ'האב ווידער אנגעהויבען צו ציהען פאר'ן קייט, נאר אומזיסט, עס האט גאר נישט געהאלפען, דער אנקער האט זיך א פנים פארטשעפעט פאר עפיס א שווערע זאך און איך האב פאר קיין אופן נישט געקענט דאס אויפהויבען.

איך בין געווארען זעהר אין כעס, האב א שלעפ געטהון די קייט מיט אלע קרעפטען, נאר עס האט ווידער גאר נישט געהאלפען. איך בין געווארען זעהר אבהענגיג. כ'האב נישט געוואוסט פשוט וואס צו טהון.

נאָר אַזוי ווי דער וועטער איז געווען זעהר אַ גוטער, האָב איך בעשלאָסען וואַרטען, טאָמער וועט פערביַיפאָהרען אַ פישער, וועלכער וועט מיר קענען העלפען אַרויסנעמען דעם אַנקער. כ'האָב פערדרויכערט אַ ציגאַר, האָב אויסגעטרונקען אַ פּאָר גלעזלעך ראָם און עס האָט מיך אַ ביסעל בערוהיגט.

די נאַכט איז געווען זעהר אַ וואַרעמע, און די גאַנצע צייט ליגענדיג אונטערן ברייטען הימעל, האָב איך נישט געפיהלט קיין קעלט.

פלוצלונג האָט זיך מיין שיפעל אָן עפּיס אָנגעשלאָגען. איך האָב זיך אַ חאַפּ געטהון, און אַ קאַלטער שווייס האָט מיך בעגאָסען. דער קלאַפּ איז אַ פּנים געווען פון אַ שטיקעל האָלץ וואָס האָט פערביַיגעשוואומען און האָט אָנגעריהרט מיין שיפעל. נאָר דאָס איז געווען גענוג איך זאָל זיך ווידער אויפרעגען. איך האָב אַ שלעפּ געטהון פאַר'ן קייט, נאָר דער אַנקער האָט זיך אַלץ נישט געריהרט פון אָרט.

דער טייך איז געווען בעדעקט מיט אַ וויַיסען, געדיכטען נעבעל וואָס האָט זיך פערשפּרייט איבער'ן וואַסער. אַז איך האָב זיך אויפגעהויבען, האָב איך לחלוטין גאָר נישט געזעהן, נישט דעם טייך, נישט מיין שיף, נישט מיינע פיס, איך האָב נאָר בעמערקט די שפּיצען פון די לאָזען און נאָך וויַיטער, — אַ גרויסע גלייַכע פעלד, בלייך פון דער לבנה-שיין.

איך בין געווען ווי פערזונקען ביז'ן גאַרטעל אין אַ קלאָר-וויַיסען ליַילאַך. מיין מח איז מיט אַ מאָל אינגאַנצען פול געוואָרען מיט אַלערליי פאַנטאַסטישע געשטאַלטען, מיר האָט זיך פאָרגעשטעלט אַז אימיצער פרובט אַריַינדרינגען אין מיין שיפעל; און דער טייך, וואָס איז בעהאַלטען אין שוואַרצען נעבעל איז פול מיט משוגה'דיגע חיות וועלכע שווימען מאַסען-וויַיז אַרום מיר. איך בין געווען אין זעהר אַ שרעקליכען צושטאַנד, די שלייפען זענען בייַ מיר געווען צונויפגעדריקט, דאָס האַרץ האָט מיר געקלאַפּט פונקט ווי מיט אַ האַמער. פערלירענדיג דעם זינען, האָב איך געוואָלט לאָזען זיך שווימען, נאָר אין אַ רגע אַרום האָט מיך שוין געטרייסעלט פון דעם געדאַנק. איך האָב זיך שוין געזעהן אַ פערפּאַלענעם, אַ דערטרונקענעם אין דעם שוואַרצען געדיכטען נעבעל, ראַנגלענדיג זיך מיט די גראָז און די לאָזען, וועלכע האָבען מיך אינגאַנצען אַרום-געטשעפּעט, ציטערנדיג פון שרעק, נישט זעהענדיג דעם ברעג, נישט געפינענדיג מעהר מיין שיפעל, און מיר האָט געדוכט, דאָס מען ציהט מיך פאַר די פיס אין אַט דעם שוואַרצען טיעפען זומפּ.

און אין דער אמת'ן, איז געווען ניין שאַנסען אויף צעהן, איך זאָל נישט געפינען דעם וועג אין דעם נעבעל און געוויס זיך דערטרינקען, איך מעג זיך זיין דער בעסטער שווימער.

איך האָב זיך געפּרובט בעדענקען. איך האָב שטאַרק בעשלאָסען נישט מורא האָבען. נאָר אין מיר איז געזעסען אַ אַנדער זאַך חוץ מיין ווילען, און אָט די אַנדער זאַך האָט מורא געהאַט. מיין דרייסטער איך האָט געלאַכט פון מיין ציטערנדיגען איך. און קיין מאָל אויף מיין לעבען, האָב איך נישט געפיהלט ווי יענעם טאָג דעם אונטערשיעד צווישען די צוויי וועזענס, וועלכע געפינען זיך אין אונז. איינער וואָס וויל, דער צווייטער וואָס איז נישט מסכים.

דער דאָזיגער טיר׳ישער, אונבעגרייפליכער פּחד איז אַלץ געוואַקסען און איז אַריבער אין אַ אימה. איך בין אַזש פערשטיינט געוואָרען. די אויגען אָפענע, די אויערן אָנגעשטעלט, איך האָב זיך צוגעהערט.

צו וואָס?

איך האָב אַליין נישט געוואוסט. איך האָב גאָר נישט געהערט. נאָר דאָס איז געווען שרעקליך. איך דענק, דאָס ווען אַ פיש וואָלט דאַן אַ שפּרונג געטהון אין וואַסער ווי עס טרעפט זיך אָפּט-מאָל, איז קיין ספק דאָס איך וואָלט געוויס אָהן זינען אַרויסשפּרינגען פון שיפעל.

עס האָט מיר אַ ביסעל געלונגען, אָנווענדענדיג אַלע מיינע קרעפטען, צו נישט פערלירען מיין זינען. איך האָב ווידער אויסגעטרונקען אַ ביסעל ראָם, און נאָכדעם, איז מיר געקומען אַ געדאַנק, און איך האָב אָנגעהויבען שרייען. אויף וויפיעל איך האָב נאָר געהאַט כח, ווענדענדיג זיך אין אַלע פיער זייטען פון האָריזאָנט.

אַז איך בין שוין געוואָרען הייזעריג, האָב איך אויפגעהערט צו שרייען. איך האָב זיך צוגעהערט: אַ הונד האָט געוואָיעט זעהר ווייט.

איך האָב ווידער גענומען אַ ביסעל ראָם, און איך האָב זיך איינגעצען אויסגעצויגען אויפ'ן שיפעל. איך בין אַזוי געלעגען אפשר אַ שעה, אפשר צוויי, נישט געשלאָפען, מיט אָפענע אויגען און קאָשעמאַרען האָבען מיך געפּייניגט.

מיר האָט זיך זעהר פערוואָלט אויפשטעהן, נאָר איך האָב בשום אופן נישט געקענט אויפרייסען זיך. איך האָב מורא געהאַט מאַכען האָטש איין בעוועגונג.

אין אַ ביסעל צייט אַרום האָב איך זיך פּאַמעלינקעם אויפגעהויבען,

פונקט ווי מיין לעבען האָט זיך געווענדעט פון אַ מינדסטען שאָרך, וואָס איך האָב געקענט מאַכען. איך האָב זיך אַרום-געקוקט אַרום מיר,

איך בין געוואָרען ערשטוינט. פאַר מיינע אויגען האָט זיך אויסגע-שפּרייט אַ צויבערליכע אַ וואונדערבאַרע פּאַנאָראַמאַ. דאָס איז געווען אַ רייהע פאַנטאַסמאַגאָריען פון אַ לאַנד פון פעען. איינער פון די וויזיאָנען וועגען וואָס דערצעהלען די רייזענדער פון די ווייטע לענדער און צו וועל-בע מיר הערען זיך צו, נישט גלויבענדיג אין דעם.

דער נעבעל האָט שוין בעפרייט דעם טייך, און האָט זיך אַרומגע-שפּרייט אין גאַנצען אויף די ברעגען. יעדער ברעג האָט אויסגעזעהן פונקט ווי אַ באַרג, פון זעקס, זיבען מעטער אין דער הויך, וואָס האָט געפינקעלט אונטער דער לבנה מיט אַ זילבער-קלאָרען שיין.

מען האָט געקענט זעהן בלויז דעם טייך צווישען צוויי הויכע ווייסע בערג. און ווייטער, אין דער הויך, איבער מיין קאָפּ, האָט געוואַנדערט אַ גרויסע, אַ ברייטע, אַ פולע לבנה אין בלויען הימעל.

אַלע וואַסער-חיות האָבען זיך אויפגעכאַפּט. די פרעש האָבען גע-קוואָקעט, און צייטענווייז האָט זיך געהערט אַ קורצע אומעטיגע נאָטע, פון די זשאַבעס.

אַ מאָדנע זאַך! איך האָב שוין מעהר נישט מורא געהאַט. איך האָב זיך געפונען צווישען אַזאַ אונגעוואָהנליכען פּייזאַזש, דאָס אַלע איבעריגע זאַכען האָבען אויף מיר שוין נישט געקענט האָבען אַ גרויסע ווירקונג. ווי-פיעל צייט דאָס האָט געדויערט ווייס איך נישט, ווייל איך בין ענדליך איינגעשלאָפען. אַז איך האָב אויפגעעפענט די אויגען, איז די לבנה שוין נישט געווען, דער הימעל איז געווען אין גאַנצען בעדעקט מיט וואָלקענס, די וואַסער האָט זעהר אומעטיג געפּליעסקעט, דער ווינד האָט געבלאָזען, עס איז געווען שרעקליך קאַלט, די פינסטערניש איז געווען אַ מורא'דיגע. איך האָב אויסגעטרונקען די לעצטע פּאָר גלעזלעך ראָם, און קלאַפּענדיג אַ צאָהן אָן אַ צאָהן, האָב איך זיך צוגעהערט צו דעם שאָרך פון די לאָזען און צו די געהיימניספולע שטימען פון דעם טייך. עס איז געוועזען אַזאַ פינסטערניש, דאָס איך האָב נישט געקענט דערקענען נישט מיין שיף, נישט אַפילו מיינע הענד. ביסלעכווייז איז די שוואַרצע חמאַרע קלענער געוואָרען. מיט אַ מאָל האָב איך דערפיהלט אַ שטן נעבען מיר. איך האָב אַ געשריי געטהון. עס האָט זיך דערהערט אַ שטימע. דאָס איז גע-ווען אַ פישער.

איך האָב איהם אַ רוף געטהון, ער איז צוגעפאָהרען, איך האָב איהם דערצעהלט די געשיכטע. ער האָט אויסגעשטעלט זיין שיף גלייך מיט מיינער, און ביידע צוזאַמען האָבען מיר זיך גענומען שלעפען די קייט. דער אַנקער האָט זיך נישט גערירט. דערווייל האָט שוין אָנגעהויבען טאָגען; דאָס איז געווען, אַ חמאַרנער, אַ פינסטערער, אַ רעגענדיגער טאָג, איינער פון די טעג, וואָס ברענגען שטענדיג מיט זיך נאָר צרות און אומגליקען. איך האָב דערזעהן אַ באַרקע, מיר האָבען אַ געשריי געטהון; צו אונז האָט זיך צוגעזעצט נאָך אַ דריטער מענש.

און אַלע דריי, האָבען מיר אָנגעהויבען צו ציהען די קייט, און דער אַנקער האָט זיך גערירט. ער האָט זיך געהויבען זעהר שטיל, פּאַמעליך, אָנגעלאָדען מיט אַ גרויסער משא.

ענדליך האָבען מיר דערזעהן אַ שוואַרצע מאַסע. מיר האָבען זי צוגעצויגען נעהנטער, דאָס איז געווען אַ טויטער קערפּער פון אַ אַלטער פרוי, אַ גרויסער שטיין איז געווען אָנגעבונדען אויף איהר האַלז.

איבערזעצט **שטערע ראָטשילד.**

געאָרג בראַנדעס.

אַרטור שניצלער.

I.

אין אַ משך פֿון וועלכע ניכט איז זיעבען־אַכט יאָהר איז אַרטור שניצ־לער געוואָרען איינער פֿון די אינטערעסאַנטסטע עסטרייכישע שרייבער. ער איז אויף אַזוי פֿיעל פֿיעלאַרטיג און פֿיעלפאַרביג, אַז עס איז שווער אָנצו־ווייזען אויף זיינע בעזונדערע אויסגעצייכענטע אייגענשאַפֿטען. נאָר מען קען ווירקליך זאָגען וועגען איהם: דאָס איז — אַ גענִיאַלער מענש. דיעזע פֿיעלזאָגענדע און דאָך וועניג בעשטימטע פֿאָרמול ווייזט אָן דערויף, אַז

אין שניצלער'ן געפינט זיך איין אין זעהר אַ גרויסער מאָס שבלדיג'עס, בעשטימטעס און אין דער זעלבער צייט אַ סך אונבעשטימטעס און אונראַציאָנעלעס (נישט שבל'דיגעס).

ווען עס ערשיינט זיינער אַ נייער בוך קען מען נישט מיט זיכערהייט זאָגען, אַז דאָס איז אַ פאָרטשריט ווייטער אין פערגלייך מיט זיין פריהערדיגען שאַפען, נאָר מען קען רוהיג האָפען אויף דעם, אַז ער וועט געבען דער נשמה נייע שטימונגען, אויפוועקען נייע און גייסטרייכע געפיהלען.

איינע פון זיינע לעצטע ווערק, די פינף-אַקטע דראַמע „דער דעקטוך פון בעאַטריצע" איז זעהר רייך מיט איהר אינהאַלט, זי שניידט זיך איין אין זכרון, און פער'כשופ'ט מיט איהר אונזין. זי איז רייך מיט זון- און יום טוב-שטימונגען; זי איז זעהר אמת'דיג און אין דער זעלבער צייט רייך מיט פאַנטאַזיע.

אין איהר איז, אויפ'ן עכט שניצלערישען שטייגער איבערגעמישט דער שטאַרקסטער בעגעהר פון פערגעניגען מיט די טרויעריגע מחשבות וועגען דער קומענדער נאָהנטקייט פונ'ם טוידט; זי איז פול מיט ברענענדער תאוה און בעגייסטערט מיט אמת'ער קונסט. די דראַמע קומט פאָר אין באָלאָניע אין די צייטען פון צעזאַר באָרדזשיאָ, און ענטהאַלט אין זיך אַלץ, וואָס איז נויטיג פאַר אַ גרויסען סצענישען ערפאָלג.

זעלטען ווען האָט אַ בוך אין דער מאָדערנער דייטשער ליטעראַטור געהאַט אַזאַ גלענצענדען ערפאָלג, ווי שניצלער'ס קליינער זאַמעלבוך אונטער'ן נאָמען „אַנאַטאָל". אין דעם בוך — איז די לייכטזיניגע וויען מיט איהר פוסטקייט און מיט איהרע ליידען, מיט איהר קומער און שאַרפזין, מיט איהר וועלט-חכמה און פרויען-קלוגשאַפט. דער בוך איז דורכגעדרונגען מיט שאַרפער און בייסענדער איראָניע. אויף געצעהלטע בלעטלעך לעבט דאָ אויף גאַנץ וויען מיט איהר פלירט און איהר לייכטען פערהאַלטען זיך צום לעבען.

די דראַמע „דאָס מערכען" ווייזט אונז שניצלער'ן גאָר אין אַ גאַנץ אַנדערען ליכט. דאָ טרעט אַרויס צום ערשטען זיין נשמה-ווייכקייט, זיין האַרציגקייט און גלייך מיט דעם זיין טיעפער קענען פון מענשען, זיין שאַרפער וויסען דאָס מענשליכע האַרץ. די פּיעסע בעריהרט די טעאַטראַלע וועלט, וועגען וועלכע שניצלער שרייבט זעהר אָפט, ווייל אַ גרויסען טייל פון זיין לעבען האָט ער פערבראַכט אין איהר.

אין דער דאָזיגער דראַמע דריקט אויס שניצלער זיין פּראָטעסט נעגען דער אונגערעכטער בעציהונג פון דער היינטיגער געזעלשאַפט צו דער

„געפאלענער" פרוי; ער ווייזט אן, אז טאקי די פעראכטונג, וועלכע זי בעגעגענט אויף יעדען טריט טרייבט זי טיעף אין אבגרונד אריין פון וועלכען זי געפינט שוין נישט קיין אויסוועג.

אין דער פיעסע בעווייזט ער, אויף וויפיעל דער אייפערזיכט צו דער פערגאנגענהייט פון דער פרוי, וועלכעם טהעאדאר (דער הויפט-העלד פון דער פיעסע) ליעבט, פייניגט זי אוים מאראליש און מאכט אונמעגליך זייער וויטערדיגען געמיינזאמען לעבען.

די פיעסע איז נישט קיין עפעקט-רייכע, זי צייכענט זיך אבער אוים מיט איהר עהרליכקייט, און אויפריכטיגקייט, מיט איהר טיעפען וויסען דעם מענשענס נשמה.

די העלדין פון דער פיעסע איז ווייניגער גלענצענד, ווי די העלדין פון א עהנליכער זודערמאנ'ס פיעסע „דאס פאטערלאנד"; זי איז אבער אמת'ער און מעהר צוגעפאסט צו דער סצענע.

נאך „דאס מערבען" איז ערשיענען די קליינע, צערטליך-שעהנע פיעסע „דאס שפיעל"; מיט דיעזער פיעסע איז שניצלער צום ערשטען מאל ארויסגעטראטען אויף דער ביהנע. דאס איז א עכט ווינ'נישעס ווערק, דא איז אויך איבערגעמישט נשמה-ווייכקייט מיט דער קאלטקייט פונ'ם לעבענ'ס-שטודיום, נאר זי צייכענט זיך אויסער דעם אוים אויך מיט איהר גרינגקייט און גראציעזקייט.

מיט א יאהר פריהער האט שניצלער אבגעדרוקט, זיין איינציגע צו יענער צייט גרויסע ערצעהלונג, א שפאנענדע נאוועלע אונטער'ן נאמען: „דאס אבשטארבען".

מיט דער גענויקייט פון א ספעציאליסט א פסיחאלאג-פארשער, בעשרייבט ער דאס לעצטע יאהר לעבען פון א מענשען, פון וועלכען אלע דאקטוירים האבען זיך אבגעזאגט און ער ווייס וועגען דער נאהנטקייט פון זיין טוידט. מיט גרוים מייסטערשאפט בעשרייבט שניצלער אין דער נאוועלע דאס פערהאלטען זיך פון דעם דאזיגען שטארבענדען צו א יונגער פריילין, וועלכער ער האט ליעב מיט דער גאנצער קראפט פון פערגעטערונג, לעבענ'סלוסט, תאוה און אייפערזיכט; ער מאלט דעם עגאאיסטישען ווילען, וועלכער ערוועקט זיך פלוצלונג ביים קראנקען מיטצונעמען מיט זיך אין קבר זיין געליעבטע, זיינע אילוזיעס און חלומות צוריק געזונד ווערען, דעם וואוכס פון זיין גרענעץ-לאזער זעלבסט-ליעבע, ביז עס קומט נישט זיין סוף.

(ענדע פון זיבענצעהנטען העפט).

וועלכער געשווינדיגקייט זיי זענען, גלייך ווי עפּיס לעבעדיגע ברואים, פון אַלע זייטען איינער קעגען דעם אַנדערן צוגעשטראָמט, זיך נישט פערצי־הענדיג וויעדער אין די ווייטקייט אַוועק. איך זאָג, אַז די געדיכטע וואָל־קענס האָבען אונז נישט געהינדערט צו בעמערקען, חאָטש עס האָט זיך אַפילו קיין שום שימער, קיין שום אָבשיין פון דער לבנה אָדער פון די שטערען נישט געוויזען, אפילו נישט קיין אויפצוקענדער בליץ־שטראַהל. אָבער די אַלע זאַכען, וועלכע האָבען זיך געפונען גאַנץ נאָהנט פון אונז זענען בעגאָסען געווען מיט אַ מאַט לייכטענדיגען אָבער, דייטליך זיכטבאַ־רען גאַז־אויסהויבונג, וועלכער האָט זיך אין דער לופט פערשפּרייט און דאָס געביידע אַרומגעהילט.

— דו טאָרסט עס נישט, דו זאָלסט עס נישט זעהן,—האָב איך מיר שוידערנדיג צו אושער געווענדעט, און האָב איהם מיט גוואַלד אָבער דאָך געניג זאַנפט פון פענסטער אַוועקגעריסען און צו אַ שטוהל צוגע־פיהרט.—די דאָזיגע ערשיינונגען, פון וועלכע דו ביזט אַזוי אויסער זיך גע־וואָרען זענען גאַנץ געוועהנליכע עלעקטרישע פּראָצעסען און עס איז זיך גאָרנישט דאָ פאַר וואָס צו שרעקען, — עס קאָן אָבער אויך זיין, אַז זיי האָבען צו פערדאַנקען זייער גייסטער־האַפטעט שפּיעל די פערדאָרבענע אויסדרונסטונגען פונ׳ם טייך. לאָמיר בעסער דאָס פענסטער צומאַכען; די לופט איז פראָסטיג און פאַר דיין צושטאַנד געפעהרליך. דאָ איז איינס פון דיינע ליעבלינג־דיכטונגען. איך וועל דיר פאָרלעזען און דו וועסט מיר צו־הערען; אַזוי וועלען מיר די שרעקליכע נאַכט צוזאַמען פערברענגען.

דאָס אַלטע בוך וועלכעס איך האָב אין דער האַנד געהאַלטען איז גע־וועזען „מעד טריסט" פון סער לאָנקלאָט קעניגג. דאָס האָב איך מעהר אין שפּאַס ווי אין ערנסט געזאָגט, וואָס איך האָב עס אָנגערופען אושערס ליעבלינגס־בוך; ווייל דער אויבערפלעכליכער אינהאַלט פון בוך איז נישט אומשטאַנד געוועזען צו פעראינטערעסירען דעם ערהאבע־נעם און גייסטרייכען אידעאַליזמוס פון מיין פריינד. דאָך האָב איך געוועהלט דאָס דאָזיגע בוך צום לעזען, ווייל איך האָב גראַדע קיין אַנדער בוך ביי דער האַנד געהאַט; און איך האָב עפּיס געהאַט אַ נישט געוויסע האָפ־נונג, אַז גראַד די נאַרישקייטען וועלכע געפינען זיך אין דעם דאָזיגען בוך וועלען פערגרינגערן די אויפרעגונג פון וועלכע דער געמיטהס־קראַנקער האָט יעצט אַזוי שטאַרק געליטען; דען די געשיכטע פון די גייסטעס־שטערונגען וויזען אונז אויף פיעל ראיות אַז אַזוינע מיטלען ווירקען פיעל מאָל זעהר

גוט. ווען איך זאָל קענען אורטיילען לויט די ליידענשאַפטליכע געשפּאַנטע מינעם מיט וועלכע ער האָט זיך אויפמערקזאַם צוגעהאָרכט יעדעס געלעזענע וואָרט פון דער נאַרישער ערצעהלונג, וואָלט איך געווים זיך געקאָנט בעריהמען, אַז מיין מיטעל האָט דעם בעסטען ערפאָלג געהאַט.

איך בין אין דער ערצעהלונג געקומען צו יענע בעקאַנטע שטעלע, וואו עטעלרעד, דער העלד פון טריסט, נאָך דעם ווי ער האָט זיך אומזיסט געהאַט בעמיהט מיט גוטען אַריינצוקומען ביי דעם מאָנאַך אין הויז, שטרענגט ער זיך אָן אַריינצוקומען דאָרט מיט גוואַלד. ווי מען ווייס זיך דערמאַהנען שטעהען די ווערטער פון דער ערצעהלונג פאָלגענדער־מאַסען:

„און עטהעלרעד, וואָס איז פון דער נאַטור בעשאָנקען געווען מיט אַ מוטהיגען גייסט, און וועלכער האָט זיך יעצט דורך די קראַפט פון ויין, וואָס ער האָט געטרונקען נאָך שטאַרקער געפיהלט, האָט שוין לענגער נישט געוואַרט זיך אַרומצוקריגען מיט דעם מאָנאַך, וועלכער איז קענטיג געווען אַ גרויסער עקשן און נישט קיין נאָכגיביגער; און אַזוי ווי עטהעלרעד האָט שוין דעם רעגען אויף זיין דוקען דערפיהלט און האָט מורא געהאַט פאַר דעם געוויטער וואָס איז שוין אין דער לופטען געהאַנגען, האָט ער באַלד אויפגעהויבען זיין האַק און מיט איין העפטיגען שטוים האָט ער זיך באַלד געשאַפט אַזוי פיעל רוים וויפיעל ער האָט פאַר זיין בעפּאַנצערטע האַנד נויטיג געהאַט. נון האָט ער שוין געוואוסט וואָס ער האָט מיט זיין קראַפטפולע האַנד צו טהון; ער האָט אַלץ צעבראָכען און צעריסען אַזוי, אַז דער ליאַרם פון די טרוקענע קנאַקעדיגע האָלץ האָט איבער דעם גאַנצען וואַלד אָבגעקלונגען".

ביים שלום פון דעם דאָזיגען זאַץ האָב איך אַ שוידער געטהון מיט אַלע גלידער און האָב אויף אַ ווײַלע אויפגעהערט צו לעזען. עס האָט זיך מיר אויסגעוויזען, — חאָטש איך האָב זיך באַלד בעטראַכט, אַז דאָס אין נאָר געווען אַ טעות, אַ דאַנק מיין אויפגערעגטער פאַנטאַזיע, — עס האָט זיך מיר אויסגעוויזען, גלייך ווי פון אַ זעהר ווייט אָבגעלעגענעם טייל פון דער געביידע איז אין מיינע אויערן עפּים אַ טאָן אַריינגעדרונגען, וואָס לויט זיין געניע עהנליכקייט, חאָטש אונטערדריקטער און טעמפּיגער, איז ער געוועזען אַן אָבקלאַנג פון יענעם קרעכציגען און קראַכענדיגען טאָן, וועלכען סער לאַנקלאָט האָט אַזוי גענוי בעשריבען. עס איז ביי מיר קיין שום ספק נישט, אַז נאָר צוליעב דאָס גלייכצייטיגע איינטרעטען פון יענעם טאָן און דאָס לעזען אין בוך איז מיין אויפמערקזאַמקייט אַזוי ערוועגט געוואָרען, דען בשעת דער ווינד האָט אַזוי שטאַרק געריסען ביי די לאָ

יענס, און דער שטורם דרויסען איז פון מינוט צו מינוט אלץ גרעסער געווארען, איז מיר גאר אומגעמליך געווען יענעם טאן צו דערהערען, און ער וואלט געוויס פאר מיר גלייכגילטיג פארביי־געגאנגען און אויף מיר קיין שום שרעק נישט ארויפגעיאגט. איך האב די ערצעהלונג ווייטער געלעזען:

„אבער אז דער דרייסטער עטעלרעד איז יעצט אריינגעקומען, איז ער געבליבען שטעהן ערשטוינט און איז שרעקליך אין כעס געווארען ווערויף, וואס פון דעם בעזען מאנאך איז קיין שום שפור נישט איבערגעבליבען. אנשטאט איהם האט ער געפונען א שופיגען שלאנג פון א שרעקליך אויסזעהן און מיט א פייער־שפריציגער צונג; ער איז געלעגען פאר א גאלדענעם פאלאץ מיט א זילבערנער פאדלאגע וועלכען ער האט בעוואכט. אויף דער וואנד איז געהאנגען א שילד, פון שימערדיגען ערץ, וואס אויבען איז געווען איינגעקריצט דער ווייטערדיגער אויפשריפט:

א גבור איז דער, ווער דא קאן אריינקומען;

ווער ס'האט דערהרג'עט דעם שלאנג, דעם שילד צוגענומען.

און עטעלרעד האט א פאך געטהון מיט דער האק און דערמיט געטראפען דעם שלאנג אין קאפ. דער שלאנג איז באלד צו דער ערד געפאלען און האט זיין אטהעם מיט א שרעקליכען געהייל אויסגעהויכט. דאס געהייל איז אזוי שרעקליך געוועזען, אז עטעלרעד האט זיך געמוזט פערמאכען די אויערן נישט צו הערען דאס געהייל, וואס קיינמאל אין זיין לעבען האט ער נאך עפיס עהנליכעס נישט געהערט".

דא האב איך פלוצלונג ווייטער אויפגעהערט צו לעזען און דאס מאל שוין אין געפיהל פון העכסטער בעשטירצונג: דען יעצט איז מיר שוין מעהר קיין שום ספק נישט געוועזען, אז אין דעם דאזיגען אויגענבליק — חאטש מיר איז אונמעגליך צו זאגען פון וועלכער ריכטונג — האב איך פאקטיש געהערט א שטילען און קענטיג א ווייטען לאנג־געצויגענעם גרילציגען אדער שנארענדיגען טאן; די גענויע ווידערהאלונג פונ'ם אונגאטירליכען שלאנגען־געהייל, ווי מיין איינבילדונגס־קראפט האט מיר, לויט דעם דיכטערס בעשרייבונג, אין די אויערן אריינגעקלונגען.

זייענדיג בעהערשט פון טויזענדערליי געפיהלען, וואס זענען זיך איינס דאס אנדערע סותר, געפינענדיג זיך אונטער דעם איינדרוק פון העכסטען ערשטוינען, ווי איך בין דאמאלס געוועזען, האב איך זיך דאך אויף אזוי פיעל געקאנט האלטען, אז איך זאל דורך ערגעץ וועלכע בעמערקונג נישט אויפרעגען די עמפפינדליכע נערווען פון מיין חבר. איך בין נישט

זיבער געוועזן אויב ער האט די איינגעבילדעטע טענער בעמערקט, האטש אין די לעצטע פאר מינוטען איז אין זיין וועזען געוויס פארגעקומען א זאנדערבארע פערענדערונג. זיין שטוהל אויף וועלכען ער איז מיר געגענאיבער געזעסען האט ער אזוי לאנג ארומגעדרעהט ביז איהם איז אויסגעקומען צוזיצען מיט'ן פנים קעגען טהיר. אויף אזא אופן איז מיר שווער געוועזען צו בעמערקען זיינע צוגען אין געזיכט, איך האב נאר קוים געזעהן ווי איבער זיינע ליפען האט א לייכטע בעוועגונג געציטערט, גלייך ווי ער וואלט פאר זיך, שטיל אז קיינער זאל נישט הערען, עפיס געמורמעלט. זיין קאפ איז אויף די ברוסט אראבגעזונקען געוועזען, און דאך האב איך דערקענט אן די שטארע און וויט געעפענטע אויגען, אויף וועלכע איך האב אן א זייט א קוק געכאפט, אז ער איז נישט איינגעשלאפען געוועזען. אויך די בעוועגונג פון זיין קערפער האט בעוויזען, אז ער איז וואך, דען ער האט זיך בעוועגט מיט זאנפטער, אבער מיט שטענדיגער און גלייכמאסיגער שווינגונג פון איין זייט אויף דער אנדערער. נאך דעם ווי איך האב דאס אלץ געהאט בעמערקט האב איך ווידער אנגעהויבען לעזען סער לאנקלאטס ערצעהלונג:

„און יעצט ווען עס האט זיך שוין מעהר נישט געהערט דאס שרעקליכע געהייל פונ'ם שלאנג האט ער זיך דערמאהנט אן דעם מעטאלענעם שילד און די אויפלעזונג פונ'ם כשוף, וועלכע איז דערמיט פערבונדען געווען. ער האט דעם טוידטען שלאנג ערגעץ אן א זייט אוועקגעשלעפט, ער זאל איהם פאר די אויגען נישט ליגען און איז מוטיג אויף דער זילבערנער פאדלאגע פונ'ם פאלאץ געשריטען ביז ער איז צוגעקומען צו דער שטעלע וואו דער שילד איז אויף דער וואנד געהאנגען. דער שילד אבער האט נישט געווארט ביז דער העלד איז צו איהם נאר נאהנט צוגעקומען, זאנדערן האט זיך מיט א פורכטבאר שמעטערדיגען קלאנג איהם געווארפען צו די פיס, אויף דער זילבערנער פאדלאגע".

קוים האב איך נאר געהאט די לעצטע זילבען אבגעלעזען, דא איז גאנץ דייטליך אין מיינע אויערן אריינגעדרונגען א הויהלער מעטאלישער דורכבויערנדיגער אבער געדעמפטער אבקלאנג, גלייך ווי עס וואלט ווירקליך אין דעם זעלבען אויגענבליק א מעטאלענער שילד אויף א זילבערנער פאדלאגע געפאלען מיט שוואונג. אויסער זיך האב איך פון מיין ארט א שפרונג געטהון, אוסהער אבער האט זיך גאנץ רוהיג ווי פריהער אויף'ן שטוהל געשאקעלט. איך האב זיך א ווארף געטהון צו דעם שטוהל אויף וועלכען ער איז געזעסען, זיינע בליקען האבען שטאר פאר זיך געקוקט

און אין זיין גאנצעם אויסזעהן האט זיך אויסגעדריקט די שטארקע אונבעוועגליכקייט פון א שטיינערנער רוהיגקייט. דאך, ווען איך האב מיין האנד אויף זיין אקסעל ארויפגעלעגט איז איהם א שוידער איבערן גאנצען קערפער אריבערגעלאפען; א מאטער שמייכעל האט איבער זיינע ליפען געציטערט און איך האב בעמערקט, אז ער האט האסטיגע און נישט פערשטענדליכע ווערטער פאר זיך שטיל געמורמעלט, גלייך ווי ער וואלט מיר גאר נישט האבען בעמערקט. אז איך האב זיך טיעף איבער איהם אריבערגעבויגען האט זיך מיר איינגעגעבען צו פערשטעהן דעם אינהאלט פון זיינע ווערטער:

„עס נישט הערען? — א, יא! איך הער עס עס אבער און האב עס געהערט. לאנג — לאנג — זעהר לאנג — א סך מינוטען לאנג — א סך שטונדען, יא, פיעל טעג לאנג האב איך עס געהערט! אבער איך האב עס נישט געוואגט — א, בעקלאג מיך עלענדען, יאמערפולען, דאס בין איך! — איך האב נישט געוואגט — איך האב נישט געוואגט צו רעדען! לעבעדיגערהייד האבען מיר זי אין קבר אריינגעלעגט! האב איך דען נישט געזאגט, אז מיינע חושים זענען שארף? יעצט זאג איך דיר, אז איך האב געהערט איהרע ערשטע שוואכע רעגונגען אינ'ם טיעפען קבר. איך האב עס געהערט — עס איז שוין עטליכע, שעהנע עטליכע טעג אוועק — אבער איך האב נישט געוואגט צו רעדען! און יעצט — אין דער היינטיגער נאכט — עטעלרעד — הא! — הא! — דאס אריינרייסען זיך אין דעם מאנאך'ס טהיר און דאס שטארבענס-געהייל פונ'ם שלאנג, און דער בוירענדיגער קלאנג פונ'ם שילד! — זאג בעסער: דאס שפרענגען פון איהר ארון און דאס קנאקען פון די אייזערנע זאוויעסעס פון איהר געפענגניס, און איהר קוואלפולעס ארומטאפען אויף די מיט קופער איבערגעצויגענע ווענד פונ'ם געוועלבטען צימער! א, וואו זאל איך לויפען? וועט זי נישט עביג דא זיין? איילט זי דען שוין נישט דא אהער מיר פארווירפע צו מאכען פאר וואס איך האב איהר אזוי געשווינד בעגראבען? האב איך דען שוין נישט געהערט איהרע טריט אויף דעם טרעפ? הער איך דען נישט דאס שווערע און שרעקליכע פאכען פון איהר הארץ? הא, משוגענער"! — יעצט איז ער אויפגעשפרונגען וויטהענד פון שטוהל און האט געשריען גלייך ווי ער וואלט געוואלט די נשמה פון זיך ארויסשרייען: „משוגענער! איך זאג דיר, אז זי שטעהט אין דעם אויגענבליק פאר דער טהיר"!

גלייך ווי עס וואלט אין די איבערמענשליכע קראפט פון זיין געשריי עפיס א צויבערקראפט געווירקט, האבען אין דעם זעלבען אויגענבליק זיך

אָנגעהויבען לאַנגזאַם פונאַנדער צו רוקען די שווערע האָלץ־טאָוולען פון דער טהיר, אויף וועלכער ער האָט מיט דער האַנד אָנגעוויזען. געשעהן איז דאָס נאַטירליך דורך דער ווירקונג פון דעם אַרייַנבלאָזענדיגען צוג־ווינד, — אָבער הינטער די דאָזיגע טהיר־פליגלען האָט זיך בעוויזען די הויכע געשטאַלט פון דער פערשטאָרבענער לעדי מאָדעלייַן איינגעוויקעלט אין תכריכים. איהרע ווייַסע קליידער זענען געווען מיט בלוט בעפלעקט און אויף איהר אָבגעמאָגערטען קערפּער זענען אומעטום געווען צו דערקענען די שפּורען פון אַ שווערען קאַמפּף. איין מינוט איז זי ציטערנדיג אויף דער שוועל שטעהן געבליבען — דערנאָך האָט זי זיך בעוועגט מיט אַ טיעף־אויפאָטהעמדיגען געשרייַ קעגען די געשטאַלט פון איהר ברודער, און איהר יעצט ערשט אָנקומענדיגען לעצטען טוידט־קאַמפּף האָט זי איהם אַלס אַ קרבן פון זייַן אייגענעם נאָך פאַר דער צייַט עמפּפונדענעם שרעק אַראָבגעצויגען מיט זיך אַ טוידטען אויף דער פּאָדלאָגע.

אַ דערשראָקענער בין איך פון יענץ הויז אַנטלאָפען. אַז איך בין שוין ווידער געווען אויפ'ן בעקאַנטען וועג, האָט נאָך דרויסען דער ווינד געריסען מיט זייַן גאַנצער קראַפט. פלוצלונג איז איבער'ן וועג אַ גרעלער שייַן אַריבער, איך האָב זיך אומגעקוקט און געוואָלט זעהן פון וואַנען אייגענטליך קומט דאָס דער דאָזיגער אונגעוואָהנליכער שטראַהל, אַזוי ווי הינטער מיר איז מעהר נישט געווען ווי דאָס ווייַטע געבייַדע פון וועלכען איך בין אַנטלאָפען. געקומען איז יענע שטראַהלענדיגע ליכטיגקייַט פון דער בלוט־רויטער פולער לבנה, וועלכע האָט אין דעם אויגענבליק בעלויכטען מיט גרעלען שימער יענעם קוים מערקבאַרען ריס, וועלכער האָט זיך געצויגען אין אַ זיגזאַג, ווי מיר האָבען שוין אויבען געשריבען, פון דעם דאַך ביז צום פונדאַמענט איבער דער גאַנצע געבייַדע. בשעת איך האָב אַזוי שטוינענד זיך דערויף פערקוקט האָט זיך דער שפּאַלט מיט אונבעשרייַבליכער געשווינדיגקייַט פערגרעסערט — דערנאָך איז געקומען אַן אונגעהייַער שרעקליכער ווינד־שטורם — פאַר די אויגען האָט מיר געבלענדעט דער שימער פון אַ ים ליכטיגקייַט; אין מוח האָט מיר אָנגעהויבען שווינדלען ווען איך האָב דערזעהן ווי די מעכטיגע וועגד פון שלאָס האָבען אָנגעהויבען זיך פונאַנדער רייַסען. עס האָט זיך געהערט אַ ליאַרם און אַ טומעל, וואָס האָט זיך געבראַכט, אַז ס'וועט שוין גאָר קיינמאָל נישט אויפהערען און דער טיעפער אומעטיגער טייַך צו מייַנע פיס האָט זיך פינסטער און שווייַגענדיג געשלאָסען איבער די חורבות פון דאָס אונטערגעגאַנגענע „הויז אושער".

געוועזען אַ טהיר פערהאָנגען מיט פאָרטיערן · אַנגאַ'ס האַרץ האָט אָנגעהויבען שטאַרקער קלאַפּען · אַ שרעקליכער חשד איז איהר אין די געדאַנקען אויפגעשטיגען · וואָס זאָל דאָס בעדייטען ? פון דאָרט איז געווען אַ גלײַכער וועג וואָס פיהרט צו שאָלציג'ס שלאָף־צימער · זי האָט זיך אויף אַ ווײַלע אָבגעשטעלט , האָט זיך צו איהם אויסגעדרעהט און איהם אָנגעקוקט · ער האָט אַ לײַכטען שמײכעל געטהון · פון זיין שעלמישען בליק איז אַנגאַ אײז־קאַלט געוואָרען ·

— און וואו זאָל דאָס קינד מיט זיין ניאַנע וואהנען ? — האָט זי געפרעגט זיך בעהערשענדיג · —

— ביטע , קומען זי מיט מיר ! — האָט ער איהר געענטפערט און איז מיט איהר ביז צום עגדע פונ'ם לאַנגען קאָרידאָר געגאַנגען · אַ פליגעל־וואהנונג אין גאָרטען איז מיט זיין וואהנונג צוזאַמען קאָמבינירט געווען · אייגענטליך האָט זיך געקאָנט דאַכטען , אַז עס איז גאָר אַ בעזונדער וואוה־נונג געווען און דאָך , אַז מען האָט געוואָלט , איז עס מיט די אַנדערע צימערן פערבונדען געווען ·

— אַזוי , דאָ האָט צולעצט געוואהנט מיין חתונה געהאַטע טאָב־טער · יעצט לעבט זי אין פּאַריז · איך מיין , אַז דיזען צימער זאָלען מיר מאַכען אַלס וואהנונג פאַר אײַך דרײַען ! דאָ וועט איהר קענען אונזשע־נירט זיין אַ מוטער צו אײַער קינד ! און דאָרטען וועט שלאָפען דער קלײַ־נער מיט דער ניאַנע ! — —

אַננאַ האָט די הענד צוזאַמענגעקרעמפּפט און מיט אַ ציטריגער שטימע געפרעגט :

— אפשר וואָלט איך דאָ אויך געקאָנט שלאָפען ! הערר פּראָפּע־סאָר ? — — זי האָט זיך בעקלערט , אַז זי וועט מוזען זיין אַזוי ווייט אָבגע־שיידט פון איהר אָטטאָ און אַ שוידער איז איהר דורך אַלע גליעדער דורכגעגאַנגען , דאָס געזיכט איז איהר געוואָרען בלאַס ווי ביי אַ מת · האַסטיג האָט ער זיין אָרעם אויף איהר אַרויפגעלעגט · זיין געזיכט האָט זיך מיט פּאָטערליכער אויסדרוק איבער איהר אַריבערגעבויגען און מיט אַ צערטליכע טײַלנעמענדיגע שטימע האָט ער איהר געפרעגט :

— וואָס איז אײַך , מיין אָרעם קינד ?

און האָטש די ווערטער זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען אַזוי ווייך , פול מיט רחמנות און ווי מיט טרערען דורכגעווייקט , דאָך האָט עס אויף איהר אַ שלעכטע ווירקונג געמאַכט · זי האָט אין זיינע אויגען , צו וועלכע

זי האט איהר בליק אויפגעהויבען, עפיס נישט הימליכעס דערזעהן! עפיס האט דארטען געלויערט! און דער דרוק מיט וועלכער ער האט איהר צו זיך געפרעסט! — — אנגא האט געוואלט זיך ארויסרייסען, אנטלויפען. ער האט איהר אבער פעסט געהאלטען. זיין שטימע איז געווארען א מין הייסער איינגעהאלטענער שעפטשען. ער האט איהר געמאלען איהר שרעקליכע לאגע, אז דאס קינד וועט איהר אומעטום זיין א שטערונג, אז ביי איהם וועט זי לעבען רוהיג און נישט בעדארפען זארגען. ביסלעכווייז האט ער זיך אין רעדען אלץ מעהר און מעהר דערהיצט, ווען ער האט איהר רייצענדען קערפער אזוי נאהנט נעבען זיך דערשפירט. ער האט איהר אלץ פעסטער ארומגעקלאמערט, זיך אלץ טיעפער געבויגט איבער איהר געזיכט, וואס איז א ווייסע בלאס א ווייסע טונקעל-רויט אויפגעגליהט. — ער האט זיך ביי איהר געבעטען, א גן עדן אויף ד ע ר וועלט צוגעזאגט, איהר מיט קאמפלימענטען בעשאטען. — דאס יונגע ווייב איז אין גאנצען ווי געלעהמט געוועזען. עס האט אויסגעוויזען גלייך ווי די אויפרעגונגען, די אנגסטען וואס זי האט די לעצטע צייט איבערגעליטען האט איהר די כחות אין גאנצען אוועקגערויבט און זי איז נישט מעהר אים שטאנד געוועזען זיך צו וועהרען. זי האט געוואלט עפיס רעדען, עפיס טהון, זי האט עס אבער נישט געקאנט. ער האט איהר געלאזען אין א שטוהל זיך אנידער-זעצען און איז פאר איהר אויף די קניע געפאלען, כסדר איהר די הענד געגלעט, — נישט בעוועגענדיג זיך האט זי זיינע צוזאגען אויסגעהערט, אז זי וועט שוין מעהר נישט דארפען זארגען. — גליקליך און אהן זארג וועט איהר יעצט אין אייער פראכטפולסטען שעהנקייט וויעדער אויפבליהען! אייער קינד וועל איך פאר א טיכטיגען מענש ערציהען, אנגא, אננאשי, מיין —

פלוצלונג האט זי צוריק איהרע אמאליגע כחות בעקומען. זי איז אויפגעשפרונגען. ער איז געשטאנען א דערשראקענער.

— אזוי, אזוי הייסט עס פערשטעהט איהר דאס, — האט זי צארניג געשריען, — דאס ווילט איהר! א גאט, א גאט — און דערביי האט זי די הענד צוזאמענגעבראכען.

—נון, איהר נארישעס קינד, האט איהר דען געמיינט, אז איך וועל מיר אנדערש ארויפנעמען אויפ'ן האלז א ווירטשאפטערין מיט א קינד? בעדארף איך דען איבערהויפט א דאמע? הא הא! — — איהר ווילט זיין די ערשטע, וואס וויל זיך אנטקעגען נאטירליכע זאכען אנטקעגען-שטעלען. זייט קלוג, פריילין, און פרעגט זיך אוים ביי אנדערע אלמנ'ס און אלטע בחורים, וועט איהר הערען וואס מען דערלעבט מיט די אזוי גענאנטע הויז=

דאמען! פון די פײנסטע, סאי א פרוי, סאי א מײדעל! האט דאך שכל, קינד! נישט יעדען טאג טרעפט זיך אזא גוטע שטעלע און דערצו נאך, אז איהר האט גאך אזא חסרון, אז איהר טראגט נאך אזא הארב אויף דעם רו— — — —

שאלציננ האט דעם אנגעהויבענעם זאץ נישט פערענדיגט. פער לעגען האט ער אויף אננא געקוקט. זי האט איהם אן א זײט אבגעשטויסען, איז דורך דעם קארידאר װי א בליץ פארבײ די צימער און פארבײ די ברינק דורכגעלאפען. בלינד און טויב איז זי װײטער געלאפען ביז צום ענטרע, האט די טהיר אויפגעריסען און װי א שטורם פון די טרעפען אראב, ארויס פון הויז און אין דעם טונקעלען טירגארטען אריין. טיפע זיפצען האבען זיך פון איהר ברוסט ארויסגעריסען. אנגסטען שווײס האבען איהר בעגאסען. שמערץ, שרעק, אויפרעגונג, קרענקינג, ביטערקײט און פערצווייפלונג האבען זיך אין איהר געראנגעלט.

א הײם איז זי געקומען שפעט. זי איז מעהר נישט געגאנגען צו דעם אלגעמײנעם אבענד-טיש. פרוי קאך האט פאר איהר דאס עסען בעהאלטען. דווואראל איז אין זײן פעראיין געװעזען. פרײלײן ראזט זוידער בײ א קאנפערענץ. דאס פרײלײן מארסו אויף א קאנצערט. אננא האט דעריבער געקאנט פערבארגען איהרע פערװײנטע אויגען און דעם טיפען װאונד פון איהר בלײדיגטער און געקרענקטער זעלע נאר די טרײע קאך האט זי געזאגט: — — דער נישט! יענע האט נאר ... דעם קאפ געשאקעלט און געזאגט:

— גאט װעט שוין העלפען! אין איהר שטימע האט געקלונגען א מין זיכערהײט, א מין פעלזען-פעסטע איבערצײגונג.

זיעבענטעם קאפיטעל.

גאט האט אבער נישט געהאלפען! דאס ביסעל מזומנע געלד איז צושמאלצען געװארען. אננא זאנדערס האט בעקומען אפט בעשעפטיגונג אויף א קורצע צײט. דווואראל האט איהר פערשאפט איבערצושרײבען ראמאנען און נאװעלען. זי האט גענײט קינדער-קלײדער, איבערגעמאלט פאטאגראפיעס, געשריבען אדרעסען, געשטיקט, גערעטושירט. — דערבײ האט זי געמוזט ארומלויפען גאנצע שטונדען, זיך פארגעשטעלט, געאנטװארט אויף אנאנסען-אנפראגען, אלץ אבער איז געװעזען אומזיסט, קײן פעסטע שטעלע האט זי נישט בעקומען. דאך האט זי

איהרע כחות נאָך נישט פערלאָרען. אדרבא. איהר שטאָלץ איז ווי גרעסער אויסגעוואַקסען. איהר ענערגיע האָט זיך פערדאָפּעלט. דאָס קינד איז דאָך דאָ! אין באַללם פענסיאָן זענען פאָרגעקומען פערענדערונגען. בעטינע מאַרסו האָט זיך אין דער וויקטאָריאַ-גאַס אַריבערגעצויגען. זי האָט עס געהאַלטען פאַר אַ פּערזענליכע בעליידיגונג, וואָס אַננאַ איז צו שאָלצינג נישט געגאַנגען, חאָטש זי האָט אַלץ אַזוי גוט איינגעאָרדענט. אַננאַ האָט איהר די אמת'ע סבה נישט געזאָגט, נאָר אַנדערע תירוצים און אויסרעדען אָנגעגעבען. אַזוי-ערנאָך האָבען זיי זיך צעשיידט ברוגז'לעך. בעטינאַ האָט אַננאַן גערופען די „גאַנז מיט דעם הויכען שנאָבעל" און שיער שיער איז צוליעב דעם נישט אויסגעבראָכען אַ שאַרפע מחלוקה מיט דוואַראַל, וועלכער האָט זיך אויף דעם צאָהן-אַרצט ערקונדיגט און פערשטאַנען דעם אמת, וועלכען די שטאָלצע אַננאַ האָט אויף קיין אופן נישט געוואָלט מודה זיין. אַלע האָבען אַננאַ'ן געטרייסט און צוגעזאָגט כמעט, אַז אויף דעם נייעם קוואַרטאַל וועט זיך פאַר איהר געפינען בעשעפטיגונג, און זי האָט שוין מיט דער גרעסטער אונגעדולד אויף דעם געוואַרט. און אַזוי וואַרטענדיג איז אויך דער ווערנאַכטס-יום-טוב אָנגעקומען און אַוועקגעגאַנגען. אין דעם הייליגען אָבענד האָבען פרוי ראַט באַלל און איהרע פענסיאָנערן בעוויזען אַננאַ זאַנדערס זייער סימפּאַטיע. יעדער איינציגער האָט פאַר דעם קליינעם אָטטאָ, דעם ליעבלינג פון פענסיאָן געבראַכט געשענקע.

ווען אָטטאָ איז געבאָרען געוואָרען האָט איהר דאָס פאָרמונדשאַפטס-געריכט בעשטימט אַנ' אַפּעקון: אַ מענש וואָס האָט געהאַט אַ סך געשעפטען און קלאַפּאָטען אויפ'ן קאָפּ, און האָט זיך מיט זיין אַפּעקונשאַפט זעהר ווייניג געקימערט. דעם פערגאַנגענעם ווערנאַכטען האָט ער אַננאַ'ן אין דער דראַסטישער וואָהנונג בעזוכט. ער האָט זיך אַרומגעקוקט אויף די רייכע וואָהנונג, אויף דעם געזונדען קרעפטיג געוואַקסענעם קינד און האָט זיך געזעגענט זייענדיג שטאַרק צופריעדען. היינטיגעם מאָל איז ער אויך געקומען. אַננאַ האָט איהם פון איהר פערענדערטע לאַגע צו-וויסען געגעבען און איהר נייע אַדרעסע איהם אָנגעוויזען. — דעם דריי און צוואַנציגסטען אין דער פריה האָט ער דעם קליינעם אָטטאָ דורך אַ שפּיעל-וואַרען געשעפט אַ שויקעל-פערד געשיקט. מיטאָג-צייט האָט ער זיך אַליין מטריח געווען, זייענדיג אויפגעמונטערט דערצו פון זיין פליכט-געפיהל, און איז אויף דעם פיערטען עטאַזש אַרויפגעקלעטערט. דער אַלטער הערר איז אָבער דאָרטען פערבליעבען אַ גאַנץ קורצע צייט, האָט דאָס קינד אָנגע-

קושט און באַלד אַוועקגעגאַנגען. ער האָט זיך קעגען אַננאַ'ן זעהר פער־לעגען געפיהלט. זי איז געוועזען אַ דאַמע, וועלכע האָט זיך קעגען איהם געהאַלטען ווי עס פּאַסט פאַר אַ פאָרנעהמע, שטאָלצע דאַמע. ער האָט אויך בעמערקט ווי שטאַרק זי לײַדט און קומט אָב פאַר די זינד וואָס זי איז בעגאַנגען, מיט וואָס פאַר אַ פּײַנליכען בליק זי האָט אויף איהם געקוקט. ער האָט נישט געוואַגט איהר עפּיס צו פרעגען, האָט נאָר אויס־געדריקט זײַן צופריעדענהײַט וואָס דאָס קינד וואַקסט אַזוי קרעפטיג און זיך געזעגענט. הײַנט האָט איהם אַננאַ מיט אומעטיגע בליקען נאָכגעקוקט! —— וואָלט ער געפרעגט! —— וואָלט זי דאָך געהאַט דעם מוטה איהם צו דערצעהלען פון איהר יאָמערליכער לאַגע! —— —— אָבער איהר פערשאָלטענער שטאָלץ, איהר שעמעוודיגקײַט האָט איהר אָבגעהאַלטען בײַ איהם עפּיס אַנ' עצה צו פרעגען. אַזוי איז זי געזעסען פערצאַגט מאַכענדיג זיך אַלײַן די ביטערסטע פאָרוואַרפע ביז זי האָט דערקענט פון דרויסען דוואַראָלס טריט אויף דער קאָרידאָר־פּאָדלאָגע און זײַן פּײַפען האָט איהר אין די אויערן אַרײַנגעגרילצט. ער האָט זיך אונענטשלאָסען פאַר איהר טהיר אָבגעשטעלט, אַ ווײַלע אָבגעוואַרט און דערנאָך אָנגעקלאַפּט. —— זיפצענדיג האָט זי זיך אויפגעהויבען און איהם דעם געוועהנליכען „אַרײַן״ צוגערופען.

—— איך בין עס, מאַדאָנאַ! איז עס ערלויבט? דרויסען איז אַ קעלט מיט אַ ווינד, ברררר! די מענשען זענען אַלע משוגע געוואָרען! אין ערגעץ קאָן מען נישט אָנקומען! קײַן געלעגענהײַט נאָך צו געפינען אַנ־אָרט אויף די באַהנען! —— האָט ער אין אײַן אָטהעם־צוג געזאָגט און האָט זיך די פינגער געריבען.

—— זעצט איך. הערר דוואַראָל, און וואַרעמט אײַך אָן! —— ——

—— איז עס ערלויבט? אַח, איהר זײַט אַ מלאך! —— ער האָט זיך אין אַ שטוהל אַרײַנגעוואָרפען. —— ווײסט איהר וועמען איך האָב געזעהן?

—— נון? ——

—— ערשטענס רויך! דער מענש האָט שוין אָנגעקריגען אַ נײַע מציאה: אַ רײַצענד מײדעל. ער איז אַזוי פערטיעפט געווען, אַז ער האָט מיר נישט בעמערקט. ——

—— יאָ, גליקליכע יוגענד! ——

—— יאָ, ווײסט גאָט! אָבער עס געהט ווײַטער: בײַן ראָג האָב איך זיך מיט בערטהאַ ראָזט אָנגעשטויסען. ——

—— איהר זאָגט דאָס אַלץ אַזוי מאָרנע!

—— יאָ, איך בין געוועזען אונגהעפליך; דאָס אַלטער שיצט נישט פאַר

קײן נאַרישקײט. אונזער צנועה'דיג מלאך'ל איז זיך געשטאַנען מיט אַ פֿערקלערט פּנים פאַר עפּיס אַ הערן, און בײדע האָבען זיך געשאָקעלט און געשאָקעלט די הענד, אַז איך האָב געמײנט ס'װעט גאָר קײנמאָל קײן סוף נישט נעמען. נאַטירליך, װײסט איהר װער דאָס איז, דאָס דערקען איך שױן נאָך אײערע מינעס! זאָל בערטעטשקע עפּיס אויסזיכט האָבען? עי, עי! נאָ, געשמאַק דאַרף מען צו איהר האָבען; אָבער אויף איהם גלויב איך דאָס! דער מאַן נעמט איהר! גוטען אַפּעטיט! —

אַננאַ האָט געשמײכעלט. זי האָט געװאוסט, אַז הערר שנעװינד רײזט הײנט אָב אויף אַכט טאָג צו זײן זוהן. צװישען די בײדע קאָלעגען האָבען זיך געהײמע פֿעדעם געװעבט. זי האָט זיך דערמיט געפֿרעהט און האָט אויסגעמידען אַפילו מיט אַן אײנציגע פֿראַגע אָדער בעמערקונג צו בעריהרען די דאָזיגע ענטװיקלענדיגע קנאָספּען. —

— איהר זאָלט זיך איבער מײן ליעבע ראָזט נישט לוסטיג מאַבען, הערר דװואַראַל, — האָט אַננאַ איהם געבעטען.

— נײן, נײן, זאָל זי גליקליך װערען, איך פֿערגין איהר יעדען אַנדערען אָהן שום קנאה! — האָט ער לאַכענדיג פֿערזיכערט. — די באָרמער האָט יאָ דאָ נישט לאַנג אין דער פֿערזאַמלונג גרױסע און װיכטיגע װערטער גערעדט; איין דאַמע פֿון אונזערע „גריבען" איז גאָר אַרױס פֿון די כּלים און האָט אונזערע טרײע באָרמער ערקלערט פֿאַר דעם איבערגעצײגטעסטען אַפּאָסטעל פֿון דער נײער פֿרױ! —

— אַזױ? יאָ, זי איז אַן אינטערעסאַנט מײדעל און געפֿעלט מיר שטענדיג! רעדענדיג אַזױ האָט אַננאַ די אויגען אַראָבגעלאָזט. פֿרײלײן יוליע באָרמער האָט זיך נאָך אַלץ פֿון איהר געהאַלטען פֿון דער װײטענס און עס האָט אויסגעװיזען, אַז זי בעמערקט גאָרנישט דאָס בעמיהען זיך פֿון אַננאַ, װעלכע האָט געװאָלט איהר סימפּאַטיע געװינען.

— איך װער פֿון איהר נישט קלוג, — האָט זיך דער שריפֿטשטעלער אָבגערופֿען. — אַזױ דאַכט זיך דאָך, פּראָקלאַמירט זי „פֿרײהײט אויף יעדען געביעט", „רעכט פֿון דעם אינדיװידיום, פֿון פּרט", „זיך אויסלעבען" און דערבײ איז זי אַזױ אַ וצדקתך'לע! אין אָנפֿאַנג האָט זי מיך זעהר שטאַרק אינטערעסירט. איך האָב געאַרבײט אויף אַלע כּלים, אָבער זי איז געבליעבען קאַלט װי אַן'אײז! —

— דאָס גלויב איך שױן

אַ קורצע פויזע איז אײַנגעטרעטען, דערנאָך האָט דער שריפטשטעלער ווײַטער גערעדט:

— זאָגען זי נאָר, פרײַלײַן זאנדערס, מיר דאַכט, איהר האָט דאָ נישט לאַנג געהאַט הערן־בעזוך... און אין זײַן שטימע האָט זיך גע־הערט אַנ׳אָבקלאַנג פון קנאה. דערבײַ האָט ער זיך פערבויגען, כדי איהר שאַרפער אָנצוקוקען.

— יאָ! — האָט זי קאַלט אָבגעענטפערט.

— הם, אַ פאָרנעהמער הערר, עלעגאַנט געקליידעט.

— אָ, יאָ, דאָס איז געוועזען אָטטאָ׳ס אָפּעקון, וועלכען דאָס גע־ריכט האָט בעשטימט, — האָט זי רוהיג געענטפערט, — איך זעה איהם היינט צום פירטען מאָל.

דוואראָל האָט אויפגעעטהעמט און ווײַטער געפרעגט:

— איז ער אַנ׳אַלמן?

— ווי וויײַס איך וויים איז ער עס נישט! — אָדער דעם ריכטיגען אמת זאָגענדיג, איך וויים, אַז ער האָט אַ פרוי! —

— נאַ, זעהר קלוג פון זײַן זײַט. זאָגט מיר נאָר, מײַן ליעבע זאנ־דערס, קאָן ער אפשר אײַך העלפען?

— איך האָב איהם קײן זאַך נישט געזאָגט.

— איהר זײַט — און נישט ענדיגענדיג זײַנע רעד האָט ער אַ שפרונג געטהון און האָט זיך אין אויוען אָנגעשפּאַרט. — אָה קינד, קינד, אייער שיקזאַל האָט מיר אין גאַנצען אומגעאַנדערשט. ווען איך הויב נאָר אָן — —

— אָ, מיט וואָס קאָן איך אײַך אָבדאַנקען פאַר דעם וואָס איהר אינטערעסירט זיך אַזוי שטאַרק פאַר מיר, און איהר זײַט מיר שוין אַזוי גוצליך געוועזען און אַזוי פיעל טובות געטהון. ליעבער הערר דוואראָל.

ער האָט זיך אין קאָפּ געקראַצט און געזאָגט:

— משוגע האָט איהר מיר שוין געמאַכט, מאַדאַנאַ! אַזוי וואָס — לויפט אַרום, מוז אַ שטיקעל ברויט זוכען, וויל אַרבײַטען און געפינט נישט! אַ ווײַב ווי איהר, און דאָס אַלץ וועגען — — — — הימעל־דונערוועטער, וואָלט איך געוועזען אַזאַ רײַכער הונד, אַזאַ מיט געלד אָנ־געשטאָפּטער הונד ווי לײַט זאָגען, איך וואָלט שוין געוואוסט וואָס דערמיט צו טהון! — — — — בין איך אָבער דער גרויסער קבצן און אַ בעל חוב איבער׳ן קאָפּ — — — — — —

אַננאַ האָט איהם ערשטוינט אָנגעקוקט און מיט גרויס אַכטונג געזאָגט:

— דוואַראַל וואָס רעדט איהר? איהר מיינט דאָך מיר נישט פאַרצושלאָגען.

— אַח גאָט, ווייב, מאַדאָנאַ, ווען איהר וואָלט געוואוסט, וואָס — — — — אָבער איך טאָר נישט! — — — — — ניין, ניין, ניין! — נאָר איין זאַך זאַנדערס! — — זעהט איהר ס'איז מיר אַזוי אין קאָפּ דורכגעלאָפען — — — די מענשען זענען אַלע פּאָדליעצעס אָדער עזעלקעפּ! — — איך בין אויך נישט בעסער, איך בין אַנ'אָבגעלעבטער שלימזל, אַ לאַ־יוצלח, אַלץ — — —

— איהר זייט אַ פּראַכטפולער גוטער פריינד! — האָט אַננאַ געזאָגט געריהרט און איז צו איהם נעהנטער צוגעגאַנגען און איהם די האַנד דערלאַנגט. ער האָט עס אָנגענומען מיטביידע הענד און צערטליך און פעסט געדריקט.

— זעהט איהר, אַנ'אַנשטענדיגען נאָמען האָב איך, אַננאַ, האָט ער, נאָך אַלץ האַלטענדיג איהר האַנד אין זיינע, געזאָגט. — אויב איהר קאָנט פון דעם וועלכע נוצען האָבען — — — איך מיין, אַז איהר נעמט זיך דערמיט קיין שום פליכט נישט אַרויף און איך אויך נישט! אָבער ווען איך זאָל אייך מיין נאָמען געזעצליך געבען און דעם יונגעל אייערן אויף מיין נאָמען פערשרייבען — — — דאָס וועט מען קענען, ווען דאָס נייע בירגערליכע געזעץ־בוך וועט אין איהר פולען קראַפט שוין אָנהויבען גילטען — — — זעהט איהר, די גרעסטע שוועריגקייט וואָלט שוין דאַמאָלס געווען אַריבער! — — צו אַל די שוואַרץ יאָהר, דאַמאָלס וועט איהר שוין זיין אַ פרוי, און ווער עס וועט דאַמאָלס נאָך דערמאַהנען אָן אייער פערגאַנגענהייט, דעם זאָל דער טייוועל צונעהמען! און קיינער וועט דאָס גאָר אויך נישט טהון! — — — איך האָב דאָס מיר אַזוי — — אויסגעטראַכט! — האָט ער אַ רעכט ביסעל פערשעמט געענדיגט.

אַננאַ איז פון זיינע ווערטער אַזוי צערודערט געוואָרען, אַז זי האָט צוערשט קיין וואָרט נישט געקאָנט ענטפערן. ענדליך האָט זי זיך צוזאַמענגענומען און מיט גרויס אָנשטרענגונג געזאָגט:

— איהר ווייסט נישט וואָס איהר רעדט. — דערמאַהנט עס מעהר נישט, קיינמאָל נישט, הערר דוואַראַל, קיינמאָל נישט! איהר הערט! איך וויל עס נישט! — — — איהר דערלאַנגט מיר דאָ אַ זיס פערפיהרערישען געטראַנק; אָבער ער איז פערגיפטעט. איך וויל נישט,

קאָן ניִשט און דאַרף ניִשט מעהר פון דעם אַ וואָרט הערען, איהר פערשטעהט! אָבער איך שווער אײַך, אַז איך וועל די דאָזיגע שעה קײנמאָל ניִשט פערגעסען, קײנמאָל ניִשט! איהר זײַט אַנ'עדלער מענש, און די דאָזיגע ערינערונג וועט מיר זײַן הײליג!

— אָבער זאַנדערס, קינד, וואָס רעדט איהר — — —

— גענוג! קײן וואָרט ניִשט מעהר דערפון, ליעבער פרײַנד! פערשטעהט מיך ניִשט פאַלש, איך וויל ניִשט איהר זאָלט מיך פערלאָזען! בלײַבט מיר אַ גוטער פרײַנד. פון הײַנט מאָל אָן פערטרוי איך זיך אויף אײַך אין גאַנצען, און — — דערבײַ האָט זי זיך פונאַנדערגעװײנט און האָט זיך בײַם טיש געזעצט. ער איז צו איהר צוגעלאָפען און האָט איהר ליִיבּט די האָר געגלעט, און מיט אַ ציטערנדיגער פון טרעהרען פערשטיקטע שטימע האָט ער געזאָגט:

— קינד, קומט וועניגסטענס מיט צו די נײַע גריבען! איך שווער אײַך, אַז איהר וועט דאָרטען טרעפען אַזעלכע מענשען וואָס וועלען אײַך זעהר נוצליך זײַן.

— איך געה מיט, דוואַראָל, איך זאָג עס אײַך צו! די ערשטע זיצונג נאָך יום טוב, וועל איך זעהר גערן מיטמאַכען, אויב איהר וועט מיר נאָר דאַמאָלס וועלען מיטנעהמען.

— אויב איך וועל דאַמאָלס וועלען מיטנעהמען? אַ שאלה דאָס איז אַ ביסעל! אַלע ערוואַרטען דאָך אײַך מיט אָפענע אָרעמס! — —

דוואַראָל איז אַרויסגעגאַנגען און האָט אַננאַ'ן איבערגעלאָזען פערטיעפט אין שטורמדיגע געדאַנקען. האָט זי ריכטיג געטהון, וואָס זי האָט די דאָזיגע בכבוד'יגע רעטונג, וואָס דוואַראָל האָט איהר אַזוי האַרציג אָנגעבאָטען, ניִשט אָנגענומען? האָט זי עס געדאַרפט, האָט זי עס געקאָנט פאַר אָטטאָן, פאַר זיך גופא יוצא זײַן? איז דאָס ניִשט געווען אַ שטריק, וואָס מען האָט איהר, וועלכע איז אין אַ טיעפען גרוב אַרײַנגעפאַלען, צוגעוואָרפען בכדי איהר פון דאָרט אַרויסצוציִהען? זי האָט נאָכגעקלערט. דער קאַמפף פאַר'ן דאַזײַן וואָלט זיך ווײַטער געגאַנגען. איהר גורל אָנקניפּען צו דוואַראָלס איז אַ שווערער נסיון, זי וואָלט ווײַטער געמוזט אַרבּײַטען און קעמפּפען. אפשר נאָך שווערער און האַרטנעקיגער ווי פריִהער, דען זי וואָלט בּעדאַרפט זײַן לײַבּטזיניגע אָבגעלאָזענע נאַטור בּעקעמפּפען און פון איהם אַ גאַנץ אַנדערן מענשען מאַכען! אָבער זי וואָלט דאָך פון איהר שרעקליכע לאַגע פאַר דער וועלט געראַטעוועט געוואָרען! זי וואָלט דאָך איהר ת־פה פ"ז

זיך געקאָנט ריין אַראָבוואַשען! — — — — — און דאָך, אַ שווידער איז איהר דורך אַלע ביינער דורכגעגאַנגען. פון זיינע בליקען האָט אַרויסגעקוקט נישט נאָר די עדלע מסירות־נפש פון אַ טרייען פריינד! ניין, עס איז עפּיס נאָך וואָס דרינגען געוועזען! עס איז געוועזען דאָס בעגעהרען פון אַ נאָך יונגען, קרעפטיגען, צו ליעבען פעהיגען מאַן — — די מעגליכקייט פון אַנ׳אויפגעוואַכטע ליידענשאַפט. און דערפאַר האָט זי זיך שטאַרק געשראָקען. דאָס האָט איהר געעקעלט. אָטטאָ פאָן קאַנטהאַגען איז איהר פאַר די אויגען געשטאַנען. אַלץ וואָס זי האָט פערמאָגט אַלס יונגע לעבענס־לוסטיגע, ליעבעס־בעגיעריגע און ליידענשאַפטליך אויפבּרויזענדע — האָט דאָך נאָר איהם געהערט. אפשר ווייל זי איז פון קינדהייט אָן געוועהנט געוועזען נאָר פון איהם צו טראַכטען, ווייל זיין שעהנקייט, זיין גאַנצעס בענעהמען איז צום פערפיהרען בעשאַפען געוועזען! — און מערקווירדיג, גראַד יעצט, ווען דוואָראַלס ציגאַר האָט איהר צימער נאָך מיט איהר גערוך אָנגעפיהלט, ווען זיין געשטאַלט איז נאָך דייטליך פאַר איהרע אויגען געשטאַנען — — — גראַד יעצט האָט איהר בעוועלטיגט אַ שרעקליכע, גליהענדע בענקשאַפט נאָך קאַנטהאַגען. עפּיס אַ מין נצחון, וואָס אַמאָל איז ער אין גאַנצען איהרער געוועזען! — און באַלד דערויף האָט איהר בעהערשט אַ פאָלשטענדיגער צוזאַמענבראָך פון אַלע איהרע געפיהלען דורך דעם, וואָס זי האָט איינגעזעהן, אַז ער האָט געגען איהר געהאַנדעלט ווי דער פערדאָרבענסטער מענש אויף דער וועלט, אַז ער האָט איהר שוין היינט אין גאַנצען פערגעסען און פיהלט זיך איבערגליקליך מיט אַנ׳אַנדערער. —

אין די ערשטע פאָר טעג יום־טוב איז ביי פרוי ראַט באָלל אין פענסיאָן פאַר מיטאָג רעכט שטיל געוועזען. די הערען זיינען דאָס רוב געווען אַוועקגעפאָהרען. די דאַמען מיט דער פרוי ראַט באָלל אין דער קירכע. אַננאַ האָט די פרוי קאָך מיט דעם קליינעם אין טיער־גאָרטען אַוועקגעשיקט. זי האָט געוואָלט ענדיגען איבערשרייבען די נאָוועלע, וואָס אַ בעריהמטע שריפטשטעלערין האָט איהר דורך דוואָראַלס רעקאָמענדאַציע געגעבען איבערצושרייבען. — די רוהיגקייט אָבער, וואָס האָט אַרום און אַרום געהערשט, האָט איהר נערוועאיש געמאַכט. אין איהר איינעוועניג האָט עפּיס אונרוהיג געאַרבייט. איהר זעלע האָט געדאָרשט נאָך מוזיק. זי האָט זיך אויפגעהויבען און איז אין זאַל פון דריטען עטאַזש אַרונטערגעגאַנגען. דאָרט איז געשטאַנען דאָס קלאַוויר און דער נאָטען־

(פאָרטזעצונג קומט).

מארק טווען.

די טאגע־ביכלעך פון אדם און חוה.

I.

אָדם׳ס טאגע־ביכעל.

(פאָרטזעצונג פון זיעבענצעהנטען העפט).

פרייטאג. ס׳האָט זיך געטראָפען פיעל אונאנגענעהמעס, חאָטש איך האָב עס ערווארטעט. ביי נאכט האָב איך זיך געזעצט רייטענדיג אויף א פערד און אוועקגעלאָזט זיך וואוהין די אויגען קוקען, קלערענדיג וועגען דעם, ווי אזוי ארויסצוקלויבען זיך פון פארק און בעהאלטען זיך וואו עס איז, כל זמן די שוועריגקייטען האָבען זיך נישט אָנגעהויבען, נאָר ס׳איז דאָ נישט געווען. א שעה נאָכ׳ן אויפגאנג פון דער זון ווען איך בין דורכגעפאָהרען דורכ׳ן פעלד, בעדעקט מיט בלומען און בעזייעט מיט פערשידען־ארטיגע חיות, פריעדליך רוהענדיגע אָדער שפיעלענדיג זיך איינער מיט׳ן צווייטען, האָט פלוצלונג צווישען זיי זיך אָנגעהויבען א אויפקאָך. ס׳האָט זיך אויפגעהויבען א געריויש און זיי האָבען אָנגעהויבען זיך שלאָגען איינער מיט׳ן צווייטען. איך האָב באלד פערשטאנען וואָס דאָ שטעקט. חוה האָט פערזוכט די געאסר׳טע פרוכט און דער טויט האָט זיך אריינגעריסען אין מיין ממשלה. נישט הערענדיג מיינע בעפעהלען, האָבען די טיגער׳ס באלד צוריסען מיין פערד. זיי וואָלטען מיך אליין אויך אויפגעגעסען, אויב איך וואָלט נישט אנטלאָפען...

געפינענדיג א בעקוועהם אָרט נאָכ׳ן פארק האָב איך זיך שוין איינגאנצען איינגעאָרדענט, נאָר זי האָט מיך דאָ אויך געפונען. די ערשטע זאך, האָט זי אויסגעקלערט א נאָמען מיין ניי וואהנונג׳ס אָרט, אָנרופענדיג איהם „טאנאוואנדא". זי זאָגט, אז דאָס איז זעהר ענהליך אויף א טאנאוואנדא. געוועהנליך, זי ווייסט דאָס בעסער. איבריגענ׳ס, איך טרויער נישט זעהר איבער דעם וואָס זי האָט מיך געפונען. דאָ איז אינגאנצען נישטאָ וואָס צו עסען, און זי האָט געבראכט מיט זיך עפעל. די זעלבע... איך בין געווען זעהר הונגעריג און, — וואָס טהוט מען, כ׳האָב פראָבירט. חאָטש דאָס איז נישט אין מיינע פרינציפען, נאָר א פרינציפ לויט מיין איבערצייגונג, טויג נאָר פאר א זאטען מענשען. זי איז געקומען אינגאנצען איינגעהילט אין בלעטער, און ווען איך, א איבערגעשראָקענער פון אזא נארישקייט, האָב געריסען פון איהר די ציערונג, האָט זי זיך פערשעמט און איז

רויט געוואָרען. איך האָב קיינמאָל פריהער נישט געזעהן אַז מענשען זאָלען רויט ווערען און מיר האָט זיך דאָס אויסגעוויזען אַ שרעקליכע נאַרישקייט, נאָר זי האָט געזאָגט, אַז אין גיכען וועל איך רויט ווערען. שטעלט אייך פאָר, אַז דאָס איז טאַקי אַזוי געשעהן! איך האָב נאָך נישט דערעסען דאָס עפּעלע — אַ וואונדערליך געשמאַקעס, — האָב איך גענומען פערדעקען זיך מיט בלעטער, און דערנאָך האָב איך זאָגאַר אַ געשריי געטהון אויף איהר דערפאַר, וואָס זי שעמט זיך נישט צו בלייבען אַזוי נאַקעט. ערפילענדיג מיינע בעפעהלען, האָט זי זיך באַלד איינגעהילט. נאָך דעם האָבען מיר זיך דורך־געגנבה'ט אויפ'ן פעלד, וואו ס'האָבען זיך געשלאָגען די חיות, און זיך פערוואָרגט דאָרט מיט פעל, פון וועלכע חוה האָט אויפגענעהט זעהר אַרטיגע קאָסטיומען, וואָס טויגען האָטש אויף וויזיטען. זיי זעגען געוועהן נישט זעהר בעקוועם, נאָר דערפאַר אויף דעם העכסטען אַרט סטיליש, און סטיליזם איז דאָך די וויכטיגסטע מעלה פון קאָסטיום. צום ווענדיגסטענ'ס, איך קלער אַזוי... יאָ, חוה קומט צו עפּיס צו ניץ. אָהן איהר וואָלט איך געהאַט צופיעל איינזאַם, בעזונדערס יעצט, ווען ס'האָבען זיך אַזוי געביטען די בעדינגונגען. אויסער דעם, איינשטימיג מיט דעם בעפעהל, דאַרפען מיר פון היינט אָן אַליין זיך פערדינען שפּייז. חוה וועט זיין זעהר נוצליך, און איך וועל אָנהויבען איהר נאָכקוקען.

נאָך צעהן טעג. זי רעכענט די סיבה פון אונזער אונגליק — מיך! ווייט מוחל זעהט! דער שלאַנג האָט איהר פערזיכערט, אַז אונז איז געאַסר'ט אָנצורירען נישט די עפּעל, נאָר פוסטע נים־שוויסצעס. איך האָב געענטפערט, אַז אויב דאָס איז אַזוי, טאָ בין איך דאַמאָלסט נישט שולדיג, ווייל איך האָב קיין איין מאָל נישט אָבגעגריזשעט קיין איין סוויסץ, נאָר זי זאָגט, אַז אונטער דעם נאָמען סווישצעס מיינט זיך אַ נאַריש געלעכטער'ל אָדער וויץ, און אַז איך האָב זיכער, וואו עס איז, נאַריש געחוזק'ט. ביי די ווערטער בין איך זאָגאַר בלאַס געוואָרען. אין די לעצטע צייט איז מיר אין דער אמת'ן אויסגעקומען צו חוזק'ן פון לאַנגווייל. אמת, חוזק'ן האָט זיך מיר אויסגעוויזען אַ ביי אַ שפּיעלענד. דאַן האָט זי מיך געפרעגט, האָב איך נישט געחוזק'ט ווי אַ מאָל אין דער צייט פון דער קאַטאַסטראָפע. וואָס זשע מיינט איהר? ס'איז אויסגעקומען זיך מודה צו זיין, אַז ווירקליך, כ'האָב געחוזק'ט, האָטש נישט אויפ'ן קול. אָט ווי אַזוי דאָס עסק איז געוועזען. דורכפאָהרענדיג דורכ'ן פעלד, האָב איך געקלערט וועגען וואַסער־פאַל, און מיר איז איינגעפאַלען אין קאָפּ אַריין, ווי דאָס איז משונה'דיג, אַז אַזאַ מאַסע וואַסער פאַלט אַראָפּ; און די מינוט האָב איך זיך געקלערט, אַז עס וואָלט געוועזען נאָך משונה'דיגער, ווען זי וואָלט געפאַלען אַרויף. דער געדאַנק האָט מיך גענויט צו צולאַכען זיך און, ווי אַ מאָל די צייט האָט זיך אָנגעהויבען דאָס געשלעג צווישען די חיות. „נו אָט זעהסטו” האָט געזאָגט חוה מיט נצחון, „ווי אַמאָל איז עס אַזוי אַרויסגעקומען. און דער שלאַנג האָט גערעדט נאָר וועגען דיזען חוזק, וועלכען ער האָט אָנגערופען דעם ערשטען סווישץ”. אַ וואַ, איך בין ווירקליך שולדיג. און צו וואָס בין איך בעשאַפען אַזאַ שאַרפזיניגער! מען דאַרף נאָר אַ קלעהר טהון, אַז ווען איך וואָלט נישט געחוזק'ט פונקט אין דער צייט. וואָלטען מיר ביז דער צייט געלעבט אין גן עדן.

דאָס פאָלגענדע יאָהר. מיר האָבען איהם אַ נאָמען געגעבען קין. זי ז.ג. אַז זי האָט איהם געפונען אין וואַלד. נאָך דריי אָדער פיער מייל פון אונזער בעצעלט, אין די צייט ווען איך האָב צושטעלט נעצען אויפ'ן צפונ'דיגען ברעג פון „ערי". ער איז אין פיעלעס עהנליך אויף אונז, אַזוי, אַז ער קומט אויס אפילו אַ פאַמיליאַנט. אַזוי מיינט זי, און מיר ווייזט זיך אויס אַז דאָס איז פון איהר זייט אַ טעות. ער איז פיעל קלענער פון אונז און גיכער פון אַלץ איז דאָס עפּיס אַ ביינער מין חיה. איך האָב פון אָנפאַנג איהם אָנגענומען פאַר אַ פיש און כ'האָב איהם געלאָזט שווימען, נאָר ער איז אין די רגע אַראָפּ אויפ'ן גרונד. חוה האָט זיך געוואָרפען איהם ראַטעווען, אַזוי אַז כ'האָב נישט געקענט פערענדיגען מיין פּראָבע. דערמיט נישט ווענינער, קלער איך אַלץ אַז דאָס איז אַ פיש. וואָס געהער זיך אָן חוה, וויל זי אינגאַנצען נישט וויסען, וואָס איז דאָס אַזוינס, און פערוועהרט מיר מאַכען פּראָבעס. אין אַלגעמיין, פון דער צייט, ווי זי האָט געפונען קינ'ען. האָט איהר אַלץ אויפגעהערט צו אינטערעסירען. זי קלערט נאָר וועגען איהם, חאָטש זי קאָן נישט דערקלערען פאַר וואָס. מיר ווייזט זיך אויס אַ ביסעל נישט נאָרמאַל. ווען קין שרייט, איז זי גרייט אַ גאַנצע נאַכט צו טראָגען איהם אויף די הענד, און זי אַליין הויבט אָן צו פּישטשען און גיסען וואַסער פון די שפּאַלטען, מיט וועלכע זי קוקט. אין אַלגעמיין פיהרט זי זיך מיט איהם, ווי מיט עפּיס אַן אוצר. קיינמאָל האָט זי זיך מיט קיין שום חיה נישט אַזוי געפיהרט, און דאָס טהוט מיר זעהר בעאונרוהיגען. פריהער האָט זי זיך געשפּיעלט מיט קליינע טיגערלעך, נאָר אינגאַנצען נישט אַזוי. דאָס איז געווען אַ איינפאַכע שפּיעל. און דאָס איז פּראָסט אויף גאָרנישט עהנליך. וועגען יענע האָט זי גאָר געטרויערט, וואָס זיי האָבען גאָרנישט צו עסען, און דעם... שפּייזט זי שיער נישט מיט'ן אייגענעם קערפּער.

זונטאָג. אין די זונטאָגען אַרבייט זי נישט, נאָר גאַנצע טעג פיהרט זי זיך מיט קינ'ן, פערשפּיעלענדיג איהם מיט פערשיעדענע מיטלען. זי מאַכט, למשל, אַ פּנים, אַז זי וויל אויפעסען זיין לאַפּע. און ער לאַכט. כ'האָב קיינמאָל פריהער נישט געזעהן, אַז אַ פיש זאָל לאַכען. דאָס פיהרט מיך אַרויף אויף פערשיעדענע צווייפלונגען... איך אַליין ליעב יעצט די זונטאָגען און בעדויער, וואָס זיי זענען אַזוי ווייניג. איבער אַ וואָך ווערסטו אַזוי מיעד פון קאָמאַנדעווען, אַז אונגעוויילענדיג קלערסטו וועגען אָברוה.

מיטוואָך. קין איז ריכטיג נישט קיין פיש, חאָטש איך קאָן נישט בעשטימען, וואָס אַזוינס ער איז. ווען ער איז אונצופריעדען, גיט ער אַרויס אַ מאַסע פערשיעדענאַרטיגע קלאַנגען, און ווען ער איז צופריעדען, שרייט ער אויס „האַ־האַ". ער איז נישט קיין מענש, דערפאַר וואָס ער געהט נישט; ער איז נישט קיין פויגעל, דערפאַר וואָס ער פליהט נישט; ער איז נישט קיין זשאַבע (חאָטש ער איז זעהר עהנליך אויף איהר, ווי איך האָב דאָס יעצט בעמערקט), דערפאַר ווייל ער שפּרינגט נישט; ער איז נישט קיין שלאַנג, דערפאַר וואָס... נו, דערפאַר וואָס ער האָט נישט מיט איהם קיין שום שייכות. יעצט בין איך איבערצייגט, אַז ער איז נישט קיין פיש, חאָטש די צייט האָט זיך מיר נישט איינגעגעבען איהם אַריינצולאָזען אין וואַסער. ער האָט ליעב צו ליעגען אויף אַ

זײַט אויפהויבעֶנדיג די פּים אין דעֶר הויך. דאַכט זיך, קײַן איינעֶ פון די חיות האָט נישט אַזעֶלכעֶ געֶוועֶהנהײַטעֶן. פאַר מיר מעֶלדעֶט עֶר זיך אַלס אַ רעֶטעֶנייש, און זי, נאָר זי, צעֶרטעֶלט זיך מיט איהם און וויל נישט וויסעֶן וואָס עֶס איז אַזוינס. דאָס איז עֶפּיס אַ נאַטור=שפּיעֶל. אויב עֶר וועֶט שטאַרבעֶן, וועֶל איך איהם שוין בעֶקוקעֶן ווי ס'דאַרף צו זײַן, ווי אַזוי עֶר איז געֶבויט. קײנמאָל און קײַן זאַך האָט מיך נישט אַזוי אינטעֶרעֶסירט.

נאָך דרײַ מאָנאַטעֶן. אַלץ שוועֶרעֶר וועֶרט צו בעֶשליסעֶן, וואָס עֶר איז אַזוינס. יעֶצט ליעֶגט עֶר נישט מעֶהר, נאָר עֶר קריכט אויף אַלעֶ פיעֶר, — אָבעֶר זעֶהר אומגעֶלומפּעֶרט, און נישט שעֶהן, —אינגאַנצעֶן נישט אַזוי, ווי אַנדעֶרעֶ פיער=פיסיגעֶ חיות. איך מוז זיך מודה זײַן, אַז עֶר איז עֶהנליך אויף אַ מעֶנש, נאָר זײַן מיטעֶל פון בעֶוועֶגונגס=גאַנג בעֶווײַזט, אַז עֶר איז נישט אונזעֶר מין. די קלײנעֶ פאָדעֶרשטעֶ פיסלעֶך און די לאַנגעֶ אונטעֶרשטעֶ נויטעֶן מיך אויסצוגעֶפינעֶן אין איהם דאָס פעֶרשיעֶדעֶנעֶ אויסזעֶהן פון אַ קעֶנגורו. נאָר אַ אמת'עֶ קעֶנגורו שפּרינגט, און דעֶר קריכט נאָר. ווי אַזוי עֶס זאָל נישט זײַן נאָר דאָס איז זעֶהר אַ אינטעֶרעֶסאַנטעֶס פעֶרשיעֶדעֶן אויסזעֶהן.

זיכעֶר, אַז עֶר איז אין אונזעֶרעֶ העֶנד אַרײַנגעֶפאַלעֶן נאָך אַ קלײנטשיק'ס, אַזוי אַז עֶר איז יעֶצט זעֶהר אויפגעֶוואַקסעֶן, כמעט פינף מאָל אַנטקעֶגעֶן פריהעֶר=דיגעֶן, און עֶר שרײַט, ווען עֶר איז אונצופריעֶדעֶן צעֶהן מאָל שטאַרקעֶר. איך האָב פּראָבירט איהם בעֶשטראָפעֶן, נאָר דאַן האָט עֶר געֶשריגעֶן נאָך שטאַרקעֶר. עֶס איז אויסגעֶקומעֶן זיך צו עֶנטזאַגעֶן פון בעֶשטראָפונג. חוה בעֶרוהיגט איהם מיט דעֶם וואָס זי גיט איהם אַלץ וואָס איהם ווילט זיך. איך האָב שוין געֶזאָגט, אַז זי האָט איהם געֶפונעֶן אין וואַלד, אין דעֶר צײַט פון מײַן נישט זײַן, און איך, פון דעֶר צײַט, ווי אַזוי איך זאָל זיך נישט בעֶמיהעֶן, קאָן איך נישט געֶפינעֶן אַ צווײ=טעֶן אַזעֶלכעֶן, האָטש ס'איז שוין אַוועֶקגעֶגאַנגעֶן עֶטליכעֶ מאָנאַטעֶן. הגם דאָס וואָלט געֶוועֶן זעֶהר גוט. עֶרשטעֶנס וואָלט זיך דעֶרפילט מײַן קאָלעֶקציעֶ, און צווײ=טעֶנס, וואָלט קינ'עֶן נישט געֶוועֶן אַזוי לאַנגווײַליג, עֶר וואָלט נישט געֶשריגעֶן אַזוי דעֶרעֶסעֶנד. אַ מאָדנעֶ זאַך, צי דעֶן שטעֶלט עֶר פאַר מיט זיך דעֶר אײנציגעֶר עֶק=זעֶמפּליאַר בעֶשאָנקעֶן מיט פעֶרשיעֶדעֶנעֶם אויסזעֶהן? אַזוינס קאָן נישט זײַן! און, פונדעֶסטוועֶגעֶן, וויפיעֶל איך געֶה נישט, וויפיעֶל איך צושטעֶל נישט נעֶצעֶן אין קאַפּקאַנעֶס, קאָן איך נישט כאַפּעֶן אַזעֶלכעֶס, זאָגאַר איך געֶפין נישט אין עֶרגיץ קײַן צײכעֶנס.

(פאָרטזעֶצונג קומט).

Ред. Изд. Я. ЛИДСКІЙ. Европейская Литература То. 18.
Тип. Г. Пиментъ, Варшава, ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר ניט אַבאָנעֶנטעֶן.

די וועֶלכעֶ ברענגעֶן 4 קופּאָנעֶס אין רעֶדאַקציעֶ, און אין פּראָווינץ צו די אַגעֶנטעֶן, בעֶקומעֶן די מאָנאַטליכעֶ פּרעֶמיעֶ פיר 10 קאָפּ. אין וואַרשעֶ. אין פּראָווינץ 11 קאָפּ. די וועֶלכעֶ האָבעֶן 15 קופּ. צאָהלעֶן פיר די איבריגעֶ פּרעֶמיעֶס וואָס זעֶנעֶן אויסגעֶרעֶכעֶנט אין דעֶר אַנאָנסעֶ פון אייראָפּעֶאישעֶ ליטעֶראַטור ווי אַבאָנעֶנטעֶן.

19 טע העפט

אייראפעאישע ליטעראטור

אינהאלט.

1] קליינע בילדער — קאטול מענדעס.
2] אימריים צוריקקומען — ר. קיפלינג.
3] דאס רוהיגע געוויסען — א. קיללאנד.
4] ביערנסטערנע ביערנסאהן (כאראקטעריסטיק) — לאזאר כהן.
5] פריילין מוטער (ראמאן פון דייטשען) — ערנסט געארגי.
6] די טאגע-ביכלעך פון אדם און חוה — מארק טוען.

קאטול מענדעס.

קליינע בילדער.

I

אלטע לייט און רויזען.

אלטע לייט מיט צוקנייטשטע שטערנ׳ס און בלאסע ליפען זאלען לעבען! אזוינס האט דאס געזעץ נישט דערלאזען אין יענעם ווייטען לאנד, וועלכעס געפינט זיך נישט אין די געאגראפישע ביכער. און כדי צו בעשטימען, צי עמיצער איז ווערט די פרישע ליפען פון א פרוי, האט יעדער פערליעבטער, וועלכער איז עלטער געוועזען פון פיערציג יאהר, געמוזט אבהאלטען אנ׳עקזאמען: בעריהרען רויזען מיט זיין אטעם.

ווען דאס בלימעל האט פון זיין אטעם נישט גענומען וועלקען, האט מען איהם ערלויבט לעבען איינינע טעג; ווען אבער דאס בלימעל האט גענומען וועלקען, אדער פון איהם אין לאנגווייליע זיך אבגעקעהרט,

האָט מען איהם באַלד אויפגעהאָנגען.

אַלטע לייט מיט צוקנייטשטע שטערנ'ס און בלאַסע ליפּען זאָלען ליע־בען! דאָס האָט דאָס געזעץ נישט דערלאָזען אין יענעם ווייטען לאַנד, וועלכעס געפינט זיך נישט אין די געאָגראַפישע ביכער.

פונדעסטוועגען האָבען פיעל אַלטע, וועלכע האָבען אַ פרישׁ האַרץ געהאַט, זיך בעקלאָגט אויף דעם גערעכטען געזעץ. און זיי צופריעדען צושטעלען האָבען די פערברעכערישע בלומען־הענדלער ערפונדען קינסט־ליכע ראָזען אָהן ריח און אָהן דופט, וועלכע פלעגען נישט וועלקען און זיך נישט אָבקעהרען.

און דערום געפינט מען אין יענעם ווייטען לאַנד און אין פיעל אַנ־דערע לענדער אַלטע לייט מיט צוקנייטשטע שטערנ'ס און בלאַסע ליפּען, וועלכע ליעבען אויך.

II

אַ גוטע מאַסקע.

— וועלכע מאַסקע זאָל איך אָנטהון, אַז מען זאָל מיך נישט דער־קענען אויף דעם באַל, וואו מען וועט אָבטהון די טויזענדער נאַרישקיי־טען? — האָט מיך געפרעגט מיין קלײנטשיקע מיט די שעלמישע אוי־גען און וויי־כע ליפּען. — זאָגט זשע מיר, עס ווערט דאָך שפּעט. זאָל איך אָנטהון אַנ'אַטלעסענע דאָמינאַ אָהן שפּיצען, אָדער אַ ראָזאָווע אַט־לעסענע דאָמינאַ מיט שפּיצען?

אָדער אפשר זאָל איך גאָר אָנטהון אַ יאַפּאַנישע מאַסקע, אַזאַ שרעקליכע, אויסערגעוועהנליכע, מיט אויערן ווי ביי אַ פּודעל? אָדער זיך אָנקלעפּען אַנ'עקעלהאַפטע נאָז, עס איז דאָך אַזוי אַמיזאַנט זיך מאַכען פאַר אַ פערזעהעניש, ווען דו ביסט ווירקליך אַ שענע.

— נור מען זאָל מיך נישט דערקענען אויפ'ן באַל, וואו מען וועט אָבטהון די טויזענדער נאַרישקייטען, — האָט געזאָגט מיין קלײנטשיקע מיט די שעלמישע אויגען און וויי־כע ליפּען.

— ניין, — האָב איך געענטפערט — מען דאַרף נישט קיין שוואַרצע און נישט קיין ראָזאָווע דאָמינאַ, נישט קיין יאַפּאַנישע מאַסקע

— , —

און נישט קיין קאָמישע אָנגעקלעבטע נאָז. זאָל זיך אויף אייערע ליפּען אַ שמייכעל בעווייזען, זאָל דער בליק פון אייערע אויגען קלאָר זיין און די פאַרב אויף די באַקען — אַ צייכען פון וואַהרער שעמעוודיגקייט, דאָס וועט שוין זיין גענוג, אַז מען זאָל אייך נישט דערקענען אויפ'ן באַל, וואו מען וועט אָבטהון די טויזענדער נאַרישקייטען.

III

אַ גליקליכע אָבשפּיעגלונג.

אַנטקעגען מיר וואוינט אַ רייצענדע נאַכבאַרין, וועלכע איך קען כלל נישט און וועלכע איך קען אַזוי גוט. יעדען אָווענד טהוט זי זיך אויס אין איהר עלעגאַנטען בודואַר, וועלכער ווערט בעלויכטען פון בראָזאָווע קאַנדעליאַברעס. און אַזוי ווי די שווערע לאָדענס זענען נישט אַראָבגעלאָזט, זעה איך דורך די שויבען און שפּיצען־שטאָרען, ווי עס בעוועגט זיך איהר געשטאַלט אין דעם שענעם טואַלעט־שפּיעגעל.

איינס נאָכ'ן אַנדערן פאַלען אַראָב די זיידענע קליידער, דערנאָך דאָס באַטיסט און דאַן פאַלען אַראָב די שוואַרצע שטרימפּף, — און דער גאַנצער ליליע־ראָזאָווער רייץ פון איהר נאַקעטען קערפּער דערלאַנגט אַ שיין מיט אַ בלענדענדער אָבשפּיעגלונג אין שפּיעגעל, ווען מיין רייצענדע נאַכבאַרין, וועלכע איך קען כלל נישט און קען אַזוי גוט, קומט אַ היים פון אַ באַל און טהוט זיך אויס אין איהר עלעגאַנטען בודואַר, וועלכער ווערט בעלויכטען מיט בראָנזאָווע קאַנדעליאַברעס.

ווער איז זי: אַ מאַרקיזין, אַ הערצאָגין, אָדער אַ פּרינצעסין? איך ווייס נישט. דערפאַר ווייס איך — אָי, — אַז זי וועט מיך נישט האַלטען פאַר ווערט זאָגאַר איינצואָטעמען דעם אַראָמאַט פון איהרער אַ פערלווירענער האַנדשוה, נאָר איך בויג זיך איין אויפ'ן באַלקאָן און שטעל זיך אַוועק אַזוי אַנטקעגען שפּיעגעל, אַז מיין אָבשפּיעגלונג ווערט צונויפגעגאָסען מיט איהר אָבשפּיעגלונג. איך נעהם זי אַרום מיט ליידענשאַפטליכע הענד און קוש מיט טויזענד קושען מיין רייצענדע נאַכבאַרין, וועלכע וואוינט אַנטקעגען מיר, וועלכע איך קען כלל נישט און וועלכע איך קען אַזוי גוט.

ר. קיפּלינג.

אימרייס צוריקקומען.

1.

אימריי האָט ערפילט אונמעגליכעס. קיינעם נישט אָנזאָגענדיג, אָהן וועלכע עס איז ערקלערבאַרע אורזאַכע, נאָך גאָר א יונגער, אין אָנפאַנג פון זיין קאַריערע, האָט ער געהאַלטען פאַר דאָס בעסטע צו פערשווינדען פון דער וועלט, — איך וויל זאָגען פון דער קליינער אינדישער סטאַציאָן, וואו ער האָט געוואוינט.

נאָך ביי טאָג, איז דאָס געווען א מענש פול מיט לעבען, א געזונדטער, א גליקליכער, וועמען פיעל האָבען געזעהן אין קלוב, ביים ביליאַרד-טיש; פריהמאָרגענס אָבער, האָט ער שוין מעהר נישט עקזיסטירט, און בשום אופן האָט מען נישט געקענט זיך דערוויסען עטוואָס וועגען איהם. ער איז פערשוואונדען פון זיין אמט, אין דער געוועהנליכער צייט אין קאַנצעלאַריע נישט געקומען, און אויף די וועגען האָט מען מעהר זיין בריטשקע נישט געזעהן. נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט נאָך איינינע עהנליכע אורזאַכען און אויך דערפאַר, ווייל זיין אָבוועזענהייט האָט אין א מיקראָסקאָפּישער שטופע שוועריג געמאַכט די פערוואַלטונג פון דער אינדישער אימפּעריע, האָט די אינדישע אימפּעריע געאָפּפערט א מיקראָסקאָפּישען מאָמענט, כדי זיך צו דערוויסען וועגען אימרייס שיקזאַל. אַרומגעזוכט אַלע בלאָטעס, דורכגעזעהן אין אומגעגענד אַלע ברונען'ס, פאַנאַנדערגעשיקט טעלעגראַמען אויף די אייזענבאַהן-ליניען, ביז דעם נאָהנטסטען ים-האַפען, וועלכער האָט זיך געפונען אויף 1200 מייל ווייט פון דאַנען. נאָר אימריי האָט זיך נישט אויסגעפונען נישט אין די ברונען'ס, נישט אויף די אייזענבאַהן-ליניען. ער איז פערשוואונדען. און דער אָרט, וואו ער האָט געלעבט האָט איהם שוין מעהר נישט געזעהן. — און צוליעב דער דאָזיגער אורזאַכע האָט די אינדישע אימפּעריע, וועלכע האָט

זיך נישט געקענט אָפּהאַלטען אין איהר בעוועגונג, פאַרטגעזעצט איהר וועג. און אימריי האָט זיך פון אַ מענשען אין אַ געהיימניס פערוואַנדעלט; אין איינע פון די זאַכען, וואָס גיעבען שטאָף די קלובען צו רעדען וועגען דעם אין פערלויף פון אַ גאַנצען מאָנאַט און ענדליך ווערען זיי פערגעסען.

זיינע ביקסען, פערד, און קאַרטען זענען אויפ'ן אַאוקציאָן פערקויפט געוואָרען; אַ סטאַציאָנס־בעאַמטער האָט אָוועקגעשיקט זיין מוטער אַ אונגעוועהנליך־נאַרישען בריעף, אין וועלכען ער איז איהר מודיע, אַז אימריי איז פערשוואונדען אויף אַ אונערקלערבאַרען אופן, און זיין בענגאַלאָאו 1) שטעהט לעדיג.

אונגעפעהר דריי־פיער חדשים נאָך דער דאָזיגער פּאַסירונג, האָט מיין פריינד סטריקלענד, אַ אויספאָרשונגס־ריכטער, געדונגען אימרייס בענגאַלאָאו, וועלכע האָט יעצט בעלאַנגט צו אַ אָרטיגען איינוואָהנער. דאָס איז געשעהן פאַר דער האָכצייט פון סטריקלענדן מיט מיס יוגעל, — דאָס איז שוין אַ צווייטע געשיכטע, וועלכע איך וועל דערצעהלען אַ צווייטען מאָל, — און ריכטיג אין דער צייט ווען ער האָט אויסגעפאָרשט די גרונד־יסודות פון אָרטיגען לעבען.

וואָס אַנבעלאַנגט זיין אייגענעם אַרט לעבען, איז דאָס געווען נישט פון די געוועהנליכע, און זעהר פיעל האָבען מיטליידענד געשאָקעלט מיט די קעפּ, דערצעהלענדיג זיינע פערשיעדען־אַרטיגע געוועהנהייטען. ער האָט שטענדיג געהאַט וואָס צום עסען, נאָר קיינע בעשטימטע שטונדען פאַר מיטאָג אָדער פריהשטיג. ער האָט געגעסען שטעהענדיג אָדער שפּאַציערענדיג איבער די צימערן, דאָס, וואָס ער האָט געפונען אין שפּייז־שראַנק און איז נישט געווען געקרענקט פון דעם, דאָס אַזאַ געוועהנהייט וואָלט שלעכט געווירקט אויף דעם געזונדס־צושטאַנד פון דער גרעסטער טהייל פון זיינע בעקאַנטע.

זיין ווירטשאַפט איז בעשטאַנען פון 6 געוועהנליכע ביקסען, דריי יאַגד־ביקסען, פינף זאָטלען און פון אַ גאַנצע קאָלעקציאָן נעצען, מיט וועלכע מען פאַנגט די פיש „מאָשיר“. זיי זענען געווען דיקער און שטאַרקער פון יענע נעצען, וועלכע ווערען געברויכט צו פאַנגען עכטען. דאָס אַלעם האָט פערנומען אַ העלפט פון זיין בענגאַלאָאו; די צווייטע העלפט האָט בעלאַנגט פערזענליך סטריקלענד'ן מיט זיין הונד, טעטושעניס, אַ אונגעוועהנליך גרויסער הונד, וועלכער איז ביכולת געווען אויפעסען יעדען

1) אַ פאַרם־הויז אין אינדיען.

טאָג אַ פּאָרציאָן פון צוויי מענשען. טעטושענס האָט גערעדט מיט סטריקלענדן אויף זיין אייגען־אָרטיגער שפּראַך. און אויב אין דער צייט פון זיין שפּאַציר־גאַנג פלעגט ער בעמערקען עטוואָס אַזעלכעס, וואָס האָט געקענט שטערן די רוה פון איהר מאַיעסטעט די קייזערין פון אינדיען, האָט ער, צוריקקעהרענדיג, געמאַכט אַנ׳אויספיהרליכען בעריכט צו זיין העַרר.

אויף דעם סמך פלעגט סטריקלענד אָננעהמען די נויטיגע מיטלען, וועלכע פלעגען זיך ענדיגען פאַר אַנדערע מיט אונאַנגענעהמליכקייטען, געלד־שטראָף און געפענגניס.

די אָרטיגע איינוואָהנער האָבען געקוקט אויף טעטושענסען, ווי אויף אַ בעשעפעניש, וועלכע בעזיצט אַ אוננאַטירליכע קראַפט און געהאַלטען זיך צו איהם מיט אַכטונג, וואָס איז בעשאַפען געוואָרען דורך שרעק און פורכט. איין צימער פון בענגאַלאָאו איז בעשטימט געווען ספּעציעל פאַר׳ן הונד. ער האָט געהאַט זיין אייגענע בעט, קאָלדרע און אַ אייגענע שיסעלע וואַסער, צום טרינקען. און ווען עמיץ פלעגט פּרובירען ביי נאַכט אַריין־געהן אין סטריקלענדס צימער, האָט ער געהאַט אַ הינטישע טבע אַנידערוואַרפען יענעם אויף דר׳ערד און בילען ביז עמיץ פלעגט זיך בעווייזען מיט ליכט.

סטריקלענד האָט איהם געהאַט צו פערדאַנקען מיט זיין לעבען. איינמאָל, ווען ער איז געווען אויפן גרענעץ, זוכענדיג אַ מערדער, איז דער זעלביגער חברה־מאַן געקומען פאַר טאָג צו סטריקלענדן, מיט׳ן צוועק אַוועקשיקען איהם פיעל ווייטער פון די אַנדאַמאַן־אינזלען, וואו מען שיקט געוועהנליך פערברעכער. נאָר טעטושענס האָט איהם געכאַפּט. ווען ער איז מיט אַ מעסער אין די צייהן געקראָכען אין סטריקלענדס צימער. און נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די פריהערדיגע קאַריערע פון דעם דאָזיגען חברה־מאַן, האָט מען איהם געהאָנגען. פון דענסטמאָל אָן האָט טעטושענס געטראָגען אַ זילבערנעם האַלזבאַנד און אויף זיין קאָלדרע איז אויסגעהעפט געוואָרען אַ מאָנאָגראַם. אויסער דעם איז די קאָלדרע געווען פון דאָפּעלן קאַשמיר, ווייל טעטושענס איז געווען זעהר אַ דעליקאַטע בעשעפעניש. אין קיין פאַל האָט זיך טעטושענס נישט אָפּגעשיידט פון סטריקלענדן, און איינמאָל, ווען סטריקלענד איז קראַנק געוואָרען אויף פיבער, האָט דער גרויסער הונד פערורזאַכט פיעל אונאַנגענעהמליכקייטען די דאָקטוירים, ווייל ער האָט קיינעם נישט דערלאָזען צו זיין בעל הבית. ענדליך איז דאָקטאָר מאַקאַרנאַטען אויסגעקומען צו בעקענען איהם מיט׳ן שטעקען, געבענדיג איהם צו פערשטעהן, דאָס ער דאַרף אָפּטרעטען זיין פּלאַץ צו

מענשען, וועלכע האבען די מעגליכקייט איינגעבען זיין בעל הבית חינין.

2.

באלד נאך דעם, ווי סטריקלענד האט אפגעדונגען אימרייס בענגאלאו, איז מיר אויסגעקומען צוליעב געשעפטס־אורזאכען בעזוכען די זעלבע סטאציאן, און אזוי ווי, נאטירליך, אלע צימערן אין קלוב זענען געווען פערנומען, האב איך זיך אפגעשטעלט ביי סטריקלענדן.

די הויז אין וועלכער ער האט געוואהנט איז בעשטאנען פון אכט צימערן, בעדעקט מיט א דיקען פלאסט שטרוי, וועלכער האט איהם אויסגעצייכענט בעשיצט פון רעגען. אנשטאט א סטעליע איז געווען אנגעצויגען א ווייס־בעפארבטער לייווענד, ווייל דער איינענטימער האט אבגעפארבט די הויז, באלד פאר דעם, ווי סטריקלענד האט איהר געדונגען.

א מענש, וועלכער איז נישט בעקאנט מיט דער קאנסטרוקציע פון אינדישע בענגאלאוס, וואלט קיינמאל נישט געדאכט, אז צווישען דעם דאזיגען לייווענד און דעם דאך געפינט זיך א דרייעקיגער שטח, וואו די הינטערשטע טהייל פון די דאך־שטרוי און די ווינקלען צווישען די באלקענס, דיענען אלס א מקום־מקלט פאר פערשידענע מינים מייז, פלעדער־מייז און אנדערע אנשיקענישען.

ביי מיין אויפשטייגען אויף דער ווערענדא, האט מיר טעטזשענס בעגריסט מיט א בילען, געגליכען צום קלאנג פון א גרויסען גלאק, אויפ'ן קלויסטער פון הייליגען פאאול, און האט ארויפגעלעגט אויף מיר זיינע לאפעס, בעווייזענדיג דערמיט, אז עס פרעהט איהם מיך צום זעהן. סטריקלענד האט שפאצירט נעבען שפייז־שראנק און עפיס געגעסען. דאס האט ביי איהם געהייסען פריהשטיגען.

ווען ער האט געענדיגט איז ער אוועקגעגאנגען צו זיין אמט. איך בין געבליבען אין הויז צוזאמען מיט טעטזשענסען.

די הייסע לופט האט צו דיעזער צייט זיך פערוואנדעלט אין א וואַרעמע רעגען־פייכטקייט. די פייכטע לופט האט זיך נישט בעוועגט, נאר דער רעגען האט געגאסען אין גלייכע שטראמען, און אין דער לופט איז געהאנגען א בלאהליכער נעבעל. די באמבוקען, לאורען און קאשטאַנבוימער זענען אונבעוועגליך געשטאנען אונטער די שטראמען פון ווארעמע וואסער, און די זשאבעס האבען אנגעהויבען אפצוגעבען זייער איינען־אר־

טיגען קאָנצערט. אַ קורצע צייט פאַר דעם נאַכט־אָנקומען, ווען דער רעגען איז געווען אויסערגעוועהנליך שטאַרק, בין איך געזעסען אויף דער הינטערשטער וועראַנדע, זיך צוגעהערט, ווי עס גיסט זיך די וואַסער פון דאַך און געקראַצט דעם גאַנצען קערפּער, וויילע פון היץ האָבען זיך אויף מיין לייב בעוויזען פּרישטשיקעס.

מעטושענס, וועלבער איז אַרויסגעגאַנגען פון צימער גלייך מיט מיר, האָט אַנידערגעלעגט זיין קאָפּ אויף מיינע קניע און האָט אויסגעוויזען צו זיין זעהר מעלאַנכאָליש; און דעריבער, ווען דער טהיי איז פאַרטיג געוואָרען, האָב איך איהם געגעבען ביסקוויטען און געטרונקען טהיי אויף דער זעלבער וועראַנדע, ווייל דאָ איז געווען עטוואָס פרישער. די צימערן הינטער מיין רוקען זענען איינגעהילט געווען אין פינסטערניש. דער ריח פון זאָטלען און שמאַלץ, מיט וועלכען די ביקסען זענען אויסגעשמירט געווען האָט דערגרייכט צו מיין נאָז, און איך האָב נישט געהאַט קיין שום לוסט אַריינצוגעהן אין הויז.

מיין דינער האָט זיך בעוויזען אויף דער האַלב־פינסטערער וועראַנדע, — זיינע ווייסע קליידער זענען נאַס געווען און צוגעקלעפּט צום קערפּער, — און האָט מיר געזאָגט, אַז אין הויז וואַרט עפּיס אַ הערר, וואָס פערלאַנגט אימיצען זעהן. אָהן חשק, די אורזאַכע דערפון איז געווען די פינסטערניש אין די צימערן, בין איך געגאַנגען צו דעם לעדיגען אויפנאַהמס־צימער און געהייסען ברענגען פייער.

ס'איז מעגליך, אַז עמיץ איז דאָרט געווען, מיר האָט זיך אויסגערוכט, אַז איך האָב געזעהן אַ שאָטען פון אַ מענשען געגען איבער דעם פענסטער, — נאָר ווען מען האָט פייער געבראַכט, האָב איך קיינעם נישט געזעהן, נאָר אונטער די פענסטער האָט געראַשט דער ווינד און אין דער לופט האָט זיך געפיהלט אַ ריח פון נאַסע ערד.

איך האָב געזאָגט מיין דינער, אַז ער האָט געמעגט זיין עטוואָס קליגער און כ'האָב זיך צוריקגעקעהרט אויף דער וועראַנדע צו פּלאַפּלען אַ ביסעל מיט טעטושענסען, נאָר דער הונד איז אַרויסגעגאַנגען אויפ'ן רעגען און מיט גרויס שוועריגקייט, אַפילו דורך דער הילף פון ביסקוויטען, האָט זיך מיר קוים איינגעגעבען איהם צוריקקעהרען אויף דער וועראַנדע.

באַלד איז אויך סטריקלענד געקומען, שטאַרק אין כעס אויפ'ן רעגען, און די ערשטע פראַגע זיינע איז געווען:

— קיינער איז נישט געקומען?

איך האָב איהם אויספיהרליך דערציעהלט, ווי אַזוי מיין דינער האָט

מיר ארויסגערופען אין אויפנאהמס-צימער, וואו איך האב קיינעם נישט געפינען; איך האב דאס ערקלערט דערמיט, אז עמיץ האט דאס געוואלט שפאס מאכען איבער איהם, און אוועקגעגאנגען, נישט זאגענדיג זיין נאמען. סטריקלענד, מעהר נישט רעדענדיג וועגען דעם דאזיגען ענין האט געהייסען דערלאנגען מיטאג, און אזוי ווי דאס איז געווען אווירקליכער מיטאג, אפילו מיט א ווייסען טישטוך, האבען מיר זיך געזעצט צום טיש.

א זייגער ניין האט זיך סטריקלענד אויפגעהויבען, צום געהן שלאפען. איך האב זיך אויך געפיהלט מיעד. ווי נאר טעטושענס האט בעמערקט, אז זיין בעל הבית איז אוועקגעגאנגען צו זיך אין צימער, איז ער ארויסגעקראכען פון אונטערן טיש, און אנשטאט צום געהן אין די צימערן איז ער ארויסגעגאנגען און זיך געלעגט הארט אויפ'ן ברעג ווערענדע.

ווען ביי א פרוי זאל זיך האבען ערוועקט א פאנטאזיע צו שלאפען אויפ'ן פרייען לופט אונטער'ן גוס-רעגען, וואלט דאס מיר ווענינער פערוואונדערט, ווי די האנדלונג פון טעטושענס'ן, ווייל ער, טעטושענס, ווי איך האב שוין פריהער געזאגט, איז געווען זעהר א דעליקאטע בעשעפעניש. איך האב א קוק געגעבען אויף סטריקלענדען, ערווארטענדיג, אז ער וועט זיך נעהמען צום בייטש. נאר ער האט אויף א מאדנעם אופן א שמייכעל געטהון, ווי א מענש, וואס קלויבט זיך אייך דערצעהלען א פאמיליען-טראגעדיע, און האט געזאגט:

— ער האנדעלט אזוי פון יענער צייט אן, זינט איך האב זיך דא בעזעצט. לאזט איהם צורוה.

3.

דער הינד איז געווען סטריקלענדס אייגענטהום, און דארום בין איך ענטשווינען געווארען. טעטושענס האט זיך געלעגט שלאפען אויף דער ווערענדע, אונטער דעם פענסטער פון מיין צימער.

די גאנצע נאכט האט גערוישט דער ווינד, געשטורעמט איבער אונזער שטרויענעם דאך און פלעגט פערשווינדען אין דער ווייטקייט.

די בליצען האבען בעלויכטען דעם גאנצען הימעל מיט א בלאהליכען שיין. און ביי די מאמענטאלע אויפבליצונגען האב איך געקענט זעהן דורך די באמבוק-שטארען פון מיין צימער, דאס דער גרויסער הונד איז נישט געשלאפען אויף דער ווערענדע, נאר געשטאנען ווי אויסגעגאסען פון איין

שטיק, קוקענדיג אין גאָרטען. די וואָל צושויבערט אויפ'ן רוקען. האָרט זיך אָנשפּאַרענדיג מיט זײַנע פיער לאַפּעס אָן דעם באָדען. אין די קורצע מאָמענטען פון שטילשטאַנד, ווען דער ווינד האָט נישט גערוישט, האָב איך פּרובירט שלאָפען, נאָר מיר האָט זיך די גאַנצע צײַט געדוכט, אַז עמיץ ברויכט זעהר נויטיג מײַן הילף; עמיץ האָט פּרובירט מיר רופען בײַ'ם נאָמען, נאָר זײַן שטימע האָט זיך פערוואַנדעלט אין אַ כאָרכלענדיגען שעפּטשען. ענדליך האָט דער שטורם אויפגעהערט. טעטושענס איז אַרויס אין גאָרטען און געבילט אויף דער לבנה, וועלכע איז געשטאַנען נידריג איבער'ן האָריזאָנט. עמיץ האָט פּרובירט עפענען מײַן טהיר, געגאַנגען איבערן שטוב אין אַלע ריכטונגען, זיך אָבגעשטעלט, שווער אָטהעמענדיג, אויפ'ן וועראַנדע, און גלײַך, ווי איך האָב אָנגעהויבען אײַנשלאָפען, האָט זיך מיר געדוכט, אַז איך הער ווילדע געשרײַען בײַ מיר איבער'ן קאָפּ אָדער אונטער'ן טהיר. איך בין אויפגעשטאַנען און זיך געלאָזען געהן צו סטריקלענדס צימער, פרעגען איהם, פילײַכט איז ער קראַנק און צי האָט ער מיר גערופען. ער איז געלעגען אויפ'ן בעט, האַלב-אָנגעטהון, מיט דער פּיפּקע אין מויל.

— איך האָב געוואוסט, אַז איהר וועט קומען, — האָט ער געזאָגט,

— איך האָב שפּאַצירט איבער'ן שטוב! נישט וואָהר?

איך האָב איהם ערקלערט, אַז איך האָב זײַנע טריט געהערט אין אַלע צימערן. ער האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט און מיר געהייסען געהן שלאָפען.

איך האָב זיך צוריקגעקעהרט אין מײַן צימער און געשלאָפען ביז פריה-מאָרגענס; צווישען צאָהל-רײַכע און פערשידען-אַרטיגע חלומות, וועלכע איך האָב געזעהן, האָב איך די גאַנצע צײַט געפיהלט, אַז איך האָב געהאַנדעלט נישט אָרענטליך אין בעצוג צו עמיצען, אַז איך האָב נישט ערפילט וועמענס עס איז פערלאַנג. וואָס כ'האָב געברויכט איז מיר נישט בעוואוסט געווען, נאָר „עמיץ" איז די גאַנצע צײַט געגאַנגען מיט אונזיכערע טריט, געשטופּט די טהירען, בעריהרט די פעררוקערס, געשעפּטשעט עפּיס, און האָט מיר געטאַדעלט פאַר מײַן זאָרגלאָזיקײַט. און דרעמלענדיג, האָב איך געהערט טעטושענס בילען אין גאָרטען און דעם גלײַכמעסיגען גערויש פון רעגען.

4.

צוויי טעג האָב איך שוין געוואוינט אין דיזעם הויז. סטריקלענד פלעגט יעדען טאָג אַוועקגעהן אין זיין קאַנצעלאַריע, איבערלאָזענדיג מיר אין דער געזעלשאַפט פון טעטושענסען.

ווען עס איז נאָך ליכטיג געווען, איז אַלץ געגאַנגען גוט. נאָר בין השמשות, צווישען טאָג און נאַכט פלעגען מיר זיך איבערקלויבען אויף דער הינטערשטער וועראַנדע, און אָנגעווענדעט אַלע מעגליכקייטען אום זיך נישט צו פאַנאַנדערשיידען. מיר זענען אַליין געווען אין הויז, — און דאָך האָט זיך דאָ געפונען אַ בעל הבית, אין וועמענס אַנגעלעגענהייטען איך האָב קיין חשק געהאַט זיך אַריינצומישען.

איך האָב איהם קיינמאָל נישט געזעהן, נאָר איך האָב געקענט בעמערקען, ווי עס בעוועגען זיך די פאָרהאַנגען, ווען ער פלעגט דורכגעהן; געהערט דעם סקריפּען פון שטוהלען, גלייך ווי עמיץ וואָלט זיך אויפגעהויבען פון זיי.

און ווען איך בין פון דער הינטערשטער וועראַנדע געגאַנגען אין עס־צימער נאָך אַ בוך, האָב איך געפיהלט אַז עמיץ אויף דער פאָדערשטער וועראַנדע וואַרט, ביז איך וועל אַוועקגעהן.

טעטושענס האָט נאָך מעהר פערגרעסערט דעם דאָזיגען נאַכט־אומעט, פלוצלונג אויפשפּרינגענדיג, און קוקענדיג מיט אַ ברענענדען בליק אין דער פינסטערניש פון די לעדיגע צימערן. זיין וואָל אויפ׳ן רוקען פלעגט זיך אויפשטעלען, ווי שאַרפע נאָדלען, און ער האָט נאָכגעשפּירט עמיצענס בעוועגונגען, וועמען איך האָב נישט געקענט זעהן. ער איז קיינמאָל אין די צימערן נישט אַריינגעגאַנגען, נאָר זיינע אויגען האָבען זיך געקעהרט דאָ אין איינער, דאָ אין דער צווייטער זייט. ער האָט עמיצען געזעהן.

אָבענדס־צייט האָט טעטושענס געוואַרט אין גאָרטען, ביז וואַנען מיין דינער האָט די לאָמפּען אָנגעצונדען, בעלויכטענדיג די וועראַנדע. דאַן האָט ער זיך צוריקגעקעהרט אויף דער וועראַנדע און פערבראַכט די צייט, זיצענדיג מיט אָנגעשטרענגטע אויערן און נאָכגעשפּירט די בעוועגונגען פון דער אונזיכטבאַרער בעשעפעניש, הינטער מיין רוקען. הינד זענען אין אַלגעמיין פרעהליכע קאָמפּאַניאָן...

אויף ריכטיג, אויף וויפיעל איך בין פעהיג געווען, האָב איך פּרובירט ערקלערען סטריקלענדען, אַז כ׳וויל זיך איבערקלויבען אין קלוב.

כ׳האָב געזאָגט דאָס איך בין זעהר צופרידען מיט זיין גאַסט־פריינד־

ליבקײט, דאָס איך האַלט פאַר אויסגעצײכענט גוט זײַנע ביקסען און נעצען, נאָר מיר געפעלט נישט זײַן הויז-אַטמאָספערע. ער האָט מיר אויסגעהערט ביז צום ענדע.

נאָך דעם האָט ער געשמײכעלט מיט אַ מאָדנעם אויסזעהן, נאָר אָהן פעראַכטונג, ווײַל ער איז געווען אַ מענש, וואָס איז פעהיג געווען צו פערשטעהן פילע זאַכען.

— בלײַבט דאָ, האָט ער געזאָגט, מען דאַרף אויספאָרשען, וואָס דאָס אַלעס בעדײַט. אַלץ, וואָס איהר דערצעהלט מיר, איז מיר שוין בעוואוסט פון דעם טאָג, ווען איך האָב זיך בעזעצט אין דיזער בענגאַלאָו. בלײַבט איבער און וואַרט. טעטזשענס האָט מיר שוין פערלאָזען. ווילט איהר אויך דאָס זעלבע טהון?

נישט לאַנג פאַר דעם האָב איך געהאָלפען סטריקלענדען זיך אויספּלאָנטערן פון אַ געשיכטע, אין וועלכעם עס איז געווען פערמישט עפּיס אַ אינדיאַנער אָבגאָט. און איך בין שיער נישט משוגע געוואָרען פון דער דאָזיגער געשיכטע. און דעריבער האָב איך יעצט קײן לוסט נישט געהאַט זיך אַרײַן-פּלאָנטערן אין אַ נײַע געשיכטע. סטריקלענד איז געווען אַ מענש, אויף וועלכען אונאַנגענעהמליכקײַטען האָבען זיך געגאָסען ווי אַ רעגען, ווי צום בײַשפּיעל אויף אַנדערע מענשען אײַנלאַדונגען צו מיטאָג.

איך האָב פּרובירט דײַטליך איהם געבען צו פערשטעהן אַז איך פיהל מיר גליקליך איהם צו זעהן בײַ טאָג, נאָר דער נסיון צו שלאָפען מיט איהם אונטער אײן דאַך איז צו גרויס פאַר מיר. דאָס איז שוין געווען נאָך מיטאָג, און טעטזשענס האָט שוין דאַן פערלאָזען דאָס הויז און זיך אויסגעצויגען אויף דער וועראַנדע.

— דער טײַוועל זאָל דאָס נעהמען, איך פערשטעה אײַך, האָט סטריקלענד געזאָגט, שטאַרק קוקענדיג אויפ'ן לײַווענד איבער אונזערע קעפּ. קוקט נאָר אַהער!

אויבען, צווישען לײַווענד, וואָס האָט געדיענט אַנשטאָט אַ סטעליע און דעם קאַרניז פון וואַנד האָבען אַרויסגעשטעקט צוויי שלאַנגען-עקען.

דער שײַן פון לאָמפּ האָט זײ בעלויכטען פון אַ זײַט און זײ האָבען אָפּגעוואָרפען פון זיך לאַנגע שאָטענס.

— אויב איהר האָט מורא פאַר שלאַנגען, האָט סטריקלענד פאָרטגעזעצט, איז דאָס גאַנץ פערשטענדליך... גלײַכצײַטיג האָב איך מורא און האָס שלאַנגען. ערשטענס, ווען איהר וועט אַ קוק געבען אין די אויגען פון אַ שלאַנג, וועט איהר בעמערקען אַז איהר איז בעוואוסט דאָס געהײם-

ניס פון דער ערשטער מענשליכער זינד. און זי שפירט צום מענשען די גאנצע פערראכטונג, וואס דער טייוועל האט געפיהלט אין דער צייט, ווען אדם איז פון גן־עדן ארויסגעטריבען געוואָרען. אויסער דעם, איהר ביס ברענגט מיט זיך דעם טויט און זי האט א געוואהנהייט אריין־קריכען אונטער די הויזען.

— איהר דארפט הייסען פאנאנדערווארפען אייער דאך, האב איך געזאגט. גיט מיר א שטעקען, מיר וועלען פרובירען ארויסשליידערן זיי פון דארט.

— זיי וועלען זיך בעהאלטען נאך פריהער, ווי איהר וועט בעוויזען זיי צו בעריהרען, האט סטריקלענד געזאגט. אבער איך קען נישט וואהנען צוזאמען מיט שלאנגען איבער מיין קאפ. איך וועל ארויפשטייגען אויבען און איהר נעמט די האק און ווי נאר זיי וועלען צו דער ערד אנידערפאלען, צוברעכט זיי דעם רוקען.

איך האב נישט געפיהלט קיין בעזונדערן פערגניגען צו מיטהעלפען סטריקלענדען אין דער דאזיגער אפעראציאן, נאר איך האב גענומען די האק און געווארט אין עס־צימער ביז ער האט געבראכט פון גארטען א ליימער און איהם אוועקגעשטעלט נעבען וואנד. די שלאנגען־עקען האבען זיך געריהרט און פערשוואונדען. מיר האבען דערהערט א טרוקענעם און שנעלען גערויש אויפ׳ן לייוועגד איבער אונזערע קעפ. סטריקלענד האט גענומען דעם לאמפ און אויפגעשטיגען אויפ׳ן ליימער, אין דער צייט, ווען איך האב איהם ערקלערט די געפאהר פון א יאגד נאך שלאנגען, צווישען דער לייוועגד־סטעליע און דעם שטרויענעם דאך.

— זיי וועלען בעשטימט אויפ׳ן לייוועגד בלייבען, האט סטריקלענד געזאגט. דער באלקען איז צו קאלט פאר זיי. זיי רעספעקטירען בעסער די ווארעמקייט פון אונזערע צימערן.

ער האט אנגעגריפען איין זייט פון לייוועגד און האט איהם אפגעריסען פון קארניז.

מיט גערויש האט זיך דער לייוועגד צוריסען און סטריקלענד האט זיין קאפ אריינגעשטעקט אין דער נייפארמירטער עפנונג.

איך האב צונויפגעדריקט די צייהן און אויפגעהויבען די האק, חאטש איך האב זיך גארנישט פארגעשטעלט, וואס עס וועט ארונטערפאלען פון אויבען.

— הם! האט סטריקלענד א ברום געטהון, זיין שטימע האט זיך

יעצט בעוועגט אונטערן דאַך, — דאָ איז גענוג פּלאַץ פאַר אַ צווייטען עטאַזש, און ביי מיין עהרען־וואָרט עמיץ וואהנט שוין דאָ.

— אַ שלאַנג? האָב איך געפרעגט.

— ניין, אַ גאַנצער אָקס. גיט מיר די גרויסע ווענדקע, איך וועל פּרובירען אַרויפקריכען צו איהם, ער געפינט זיך אויפ'ן גרויסען באַלקען.

איך האָב איהם דערלאַנגט די ווענדקע.

— אַ גאַנצע נעסט פון פלעדער־מייז און פליעגען, האָט סטריקלענד געזאָגט, אַרויפקריכענדיג העכער. — עס איז גאָר קיין וואונדער נישט אַז דאָ וואהנען שלאַנגען.

איך האָב געזעהן, ווי עס האָט זיך בעוועגט זיין האַנד, וועלכע האָט געהאַלטען די ווענדקע.

— נו, נו. ריהר זיך, האָט זיין שטימע געברומט. — היט זיך, אונטען, עס פאַלט.

דער לייווענד האָט זיך אויסגעצויגען אויפ'ן מיטען פון צימער, אונטער דער אַראָפּגעפאַלענער משא, און לאַנגזאַם אָנגעהויבען זיך אַראָפּלאָזען אויפ'ן לאָמפּ, וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן טיש. איך האָב שנעל אָנגעגריפען דעם לאָמפּ, איהם אַוועקגעשטעלט אויף אַ זיכערן אָרט און צוריק אָפּגעשפּרונגען, דער לייווענד האָט אָנגעהויבען זיך אָבריסען פון די וועגד, גע־פּלאַצט, זיך אַ שאָקעל געטהון, און אַרויסגעוואָרפען אויפ'ן טיש עפּיס אַזעלכעס, אויף וואָס איך האָב זיך נישט בעשלאָסען אַ קוק געבען, ביז סטריקלענד איז פון לייטער אַראָפּגעשפּרונגען און זיך געשטעלט נעבען מיר.

אַלס אַ מענש, וואָס ליעבט נישט אומזיסט אויסברענגען ווערטער, האָט ער גאָרנישט געזאָגט, נאָר אויפגעהויבען דעם ברעג פון טישטוך און בעדעקט מיט איהם דאָס, וואָס ס'איז אויפ'ן טיש געלעגען.

— מען קען דענקען, — האָט ער געזאָגט, אַוועקשטעלענדיג דעם לאָמפּ, — אַז אונזער פריינד אימריי האָט זיך צוריקגעקעהרט.

— אָ, דו ביזט אויך דאָ, וואָס דאַרפסטו?

דער טישטוך האָט זיך אָנגעהויבען בעוועגען און פון דאָרט איז אַרויסגעקראָכען אַ קליינער שלאַנג און באַלד צוקוועטשט געוואָרען מיט דעם טעמפּען זייט פון דער האַק.

סטריקלענד האָט פערקלערטערהייד אָנגעגאָסען זיך עפּיס צום טרינקען. דאָס, וואָס איז אונטערן טישטוך געלעגען האָט נישט בעוויזען קיין שום לעבענס־צייכענס.

— איז דאָס אימרי? — האָב איך געפרעגט. סטריקלענד האָט אויפגעדעקט דעם טישטוך און אַ קוק געגעבען.
— אימריי! האָט ער געענטפערט. און זיין האלז איז איבערגעשניטען פון איין אויער ביז'ן צווייטען.
נאָך דעם האָבען מיר מאָדנע בעוועגט מיט די הענד און גערעדט צו זיך אַליין:
— אט פאר וואס ער איז געגאנגען און געשעפטשעט איבער'ן גאַנצען הויז.

5.

אין גאָרטען האָט זיך דערהערט טעטושעס בילען, אין אַ קורצע צייט אַרום האָט זיך זיין גרויסע מאָרדע בעוויזען אין טהיר פון עס־צימער. ער האָט געצויגען מיט'ן נאָז די לופט און זיך נישט גערירט.
דער צוריסענער ליידענד איז געהאָנגען שטיקערווייז ביז'ן סאמע טיש, און אין צימער איז קוים פלאַץ געווען האַלטען זיך אין דערווייטענס פון אונזער מציאה. טעטושענס האָט זיך געזעצט, שטשורענדיג מיט די צייהן און געקוקט אויף סטריקלענדען.
— אַ שלעכטע מעשה, הונד — האָט סטריקלענד געזאָגט. געוועהנליך קריכען נישט קיין מענשען אויף די דעכער, צו שטאַרבען דאָרט און יעדענפאַלס קלאַפען זיי נישט צו הינטער זיך דעם לייווענד. מיר וועלען בעקלערען, וואס דאָס אַלעס בעדייט.
— מיר וועלען בעסער געהן בעקלערען אין צווייטען צימער, — האָב איך געזאָגט.
— אַ פאָרטרעפליכע אידעע. לעשט אויס די לאָמפען און מיר וועלען געהן אין מיין צימער.
איך האָב די לאָמפען נישט אויסגעלאָשען, נאָר גלייך געגאַנגען אין סטריקלענדס צימער, איבערלאָזענדיג איהם דעם פערגניגען צו בלייבען אין דער פינסטער. ער איז באַלד אויך געקומען מיר האָבען אָנגעשטאָפט אונזערע פיפקעס און אָנגעהויבען קלערען, יעדענפאַלס, האָט געקלערט סטריקלענד. איך האָב נאָר געקענט האַסטיג רויכערן, פון גרויס שרעק.
— אימריי האָט זיך צוריקגעקעהרט — האָט סטריקלענד ענדליך געזאָגט, די פראַגע איז נאָר אין דעם, ווער איז דער מערדער? רעדט גאָר נישט, איך האָב אַנ'אידעע. ווען איך האָב געדונגען די בענגאַלאָו, האָב איך

אָבגעשטעלט בײַ זיך די גרעסטע טהייל פון אימריִיס דיענער, אימריִי איז געוועזען אַ גאַנץ געוועהנליכער מענש אָהן שום קונצען. וואָס וועט איהר זאָגען אויף דעם?

איך האָב אײַנגעשטימט, חאָטש דאָס, וואָס איז געלעגען אויפ'ן טיש האָט מיר אויסגעוויזען צו זיין נישט קונצלאָז און נישט געוועהנליך.

— ווען איך זאָל אַרײַן-רופען די דיענער, וועלען זיי אונטערהאַלטען אײַנער דעם צווייטען און ליגענס זאָגען. ווי דענקט איהר?

— רופט זיי אײַנציגווייז, האָב איך געזאָגט.

— דער ערשטער פון זיי צוריקקעהרענדיג, וועט אַלעם דערצעהלען די איבריגע. מען דאַרף זיי פאַנאַנדערשיידען, ווי קלערט איהר, אייער דיענער איז עפּיס בעוואוסט וועגען דעם?

—אַלעם איז מעגליך; נאָר איך דענק אַז נישט, ער געפינט זיך דאָ בלויז צוויי-דרײַ טעג. וואָס פאַר אַנ'אידעע האָט איהר?

— איך קען נאָך גאָרנישט זאָגען. מען דאַרף זיך דערוויסען, וועלכער טײַוועל האָט געהאָלפען אימריִיען אַרײַן-קריכען אונטער'ן לײַוועגד.

הינטער'ן טהיר פון סטריקלענד'ס שלאָף-צימער האָט זיך דערהערט אַ הוסט. דאָס בעדײַט, אַז באַגאַדור חאַן, זיין קאַמערדיענער האָט ערוואַכט און געקומען העלפען סטריקלענדן זיך לעגען שלאָפען.

— אַרײַן, — האָט סטריקלענד געזאָגט. — די נאַכט איז זעהר אַ מוראדיגע, נישט אמת?

באַגאַדור חאַן, אַ מאַחמער-גלויביגער, זעקס פוס הויך, אין אַ גרינעם קאַפּטאַן, האָט געענטפערט, אַז די נאַכט איז ווירקליך אַ הייסע, נאָר אין דער לופט פיהלט זיך רעגען, און אַז דאָס, אויב אַללאַה וועט ערלויבען, דאַרף אָבשוואַכען די היץ.

— יאָ, אַזוי וועט זיין, אויב דער בעשעפער וועט נאָר ווילען, — האָט איהם סטריקלענד אין דעם זעלבען נוסח געענטפערט, ערלויבענדיג איהם אַראָפּציהען פון זיך די שטיוועל — מיר דאַכט זיך, באַגאַדור-חאַן, אַז פאַר דער לעצטער צייט פערמאַטער איך דיר צופיעל מיט אַרבייט. יאָ, איך האָב אויך אין גאַנצען פערגעסען, ווי לאַנג דו דיענסט בײַ מיר?

— דער זוהן פון הימעל האָט פערגעסען? פון דער צייט, ווען סאַגיב אימריִי איז, קיינעם נישט זאָגענדיג, געהיים אַוועקגעפאָהרען נאָך אייראָפּאַ. יאָ, פון יענער צייט בין איך אַנגעקומען אין דיענסט צום בעשיצער פון אָרעמע.

— הייסט עס, סאגיב אימריי איז אוועקגעפאהרען נאך איראפא?
— אזוי האט מען געשמועסט צווישען זיינע אלטע דינער.
— און דו ווערסט ווידער געהן צו איהם דינען, ווען ער וועט זיך צוריקקעהרען?
— בעשטימט, מיין הערר, ער איז געווען א גוטער בעל הבית און ער האט העפליך בעהאנדעלט זיינע דינער.
— אזוי? הער נאר, איך בין זעהר מיעד, נאר מארגען פאהר איך אויף יאגד. דערלאנג מיר דעם ביקס, ער ליגט דארט אין קעסטעל.

באנאדור-חאן האט זיך איינגעבויגען איבער'ן קאסטען, ארויסגענומען דעם ביקס און דערלאנגט סטריקלענדען, וועלכער האט געגעצענדיג ארייןגעריקט די האנד אין זשילעט-קעשענע, ארויסגענומען א פאטראן מיט א קויל 360 עקספרעס, אריין-געריקט אין ביקס און פערשלאסען די עפענונג.

— הייסט עס, דענקסט דו, אז אימריי איז געהיים אוועקגעפאהרען אין איראפא? עס איז דאך עפים קשה, באנאדור-חאן, דענקסט דו נישט אזוי?
— וואס קען איך דען זאגען, ווענען די מנהגים פון די ווייסע מענשען? זוהן פון די ווייסע מענשען, זוהן פון הימעל!
— ווענינ, פערשטעהט זיך. נאר באלד וועסט דו זיך מעהרער דערוויסען. סאגיב אימריי האט זיך צוריקגעקעהרט פון זיין ווייטע רייזע און ערווארט אין צווייטען צימער זיין פריהערדיגען דינער.
— סאגיב!

דער שיין פון לאמפ איז געפאלען אויפ'ן ביקס, וועלכער האט זיך שנעל אויפגעהויבען און איז געווען געווענדט אין דער ריכטונג פון באנאדור-חאנס ברייטע ברוסט.
— נעה און זעה! האט סטריקלענד געזאגט. נעהם דעם לאמפ! דיין הערר איז מיעד, און ערווארט אויף דיר. נעה!

דער דינער האט גענומען דעם לאמפ און געגאנגען אין עס-צימער. סטריקלענד האט איהם נאכגעפאלגט און אונטערגעשטופט מיט'ן ביקס.

6.

און איין אויגענבליק האט באנאדור-חאן ארומגעכאפט מיט'ן בליק דעם צוריסענעם ליייווענד, דעם שלאנג, וואס האט זיך געוואלגערט אויפ'ן

באָדען און דאָס וואָס איז געלעגען אויפ'ן טיש אונטערן טישטוך. איך האָב בעמערקט, ווי זיין געזיכט איז גראָה געוואָרען.

— האָסטו געזעהן? — האָט סטריקלענד געפרעגט נאָך אַ קורצען שטיל־שווייגען.

— יאָ, איך האָב געזעהן, איך געפין זיך אין די הענד פון ווייסען מענש. וואָס דענקט איהר צו טהון מיט מיר?

— מען וועט דיר אויפהענגען נאָך פריהער, ווי דער מאָנאַט וועט פאַרבייגעהן.

— דערפאַר, וואָס איך האָב איהם ערמאָרדעט? נאָר בערעכענט זיך, מיין העררר, דורכגעהענדיג צווישען אונז, זיינע דינער, האָט ער דערזעהן מיין קינד, וואָס איז פיער יאָהר אַלט געוועזן, האָט ער עס פערכשופט, און אין צעהן טעג אַרום איז מיין קינד געשטאָרבען פון פיבער.

— וואָס האָט דען אימריי געזאָגט?

— ער האָט געזאָגט, אַז דאָס איז אַ שעהנע קינד און איהם אַ גלעט געטהון איבער'ן קעפּעל. דערפון איז ער געשטאָרבען. און דערפאַר האָב איך ערמאָרדעט אימרייען, אָבענדס־צייט, ווען ער איז צוריקגעקומען פון זיין אַמט. איך האָב איהם אַרויפגעשלעפּט אויבען צווישען די באַלקענס, און נאָך דעם געבראַכט אַלעס אין אָרדנונג, איך, דער דינער פון הימלישען זוהן.

סטריקלענד האָט אַ קוק־געגעבען אויף מיר פון איבער'ן ביקס און געזאָגט אויף דער אָרטיגער שפּראַך:

— איהר זענט אַנ'עדות, ער האָט זיך מודה געוועזן, האָט איהר געהערט?

באַגאַדור־חאַן איז געשטאַנען נעבען אונז מיט אַ אַש־גראָהען געזיכט, ביי דער שיין פון אַ איין איינציגען לאָמפּ. דער פערלאַנג זיך צו רעכט־פערטיגען האָט איהם בעהערשט.

— איך בין אין אייער מאַכט, — האָט ער געזאָגט, — נאָר ער האָט מיר בעליידיגט; ער האָט געוואָרפען אַ בעזע אויג אויף מיין קינד, האָב איך איהם ערמאָרדעט און בעהאַלטען, נאָר די יעניגע וואָס דינען דעם טייוועל (זיין בליק האָט זיך ווי אַ בליץ געווענדעט אין דער זייט פון טעטזשענסן, וועלכער איז געלעגען אויסגעצויגען אונבעוועגליך ביי אונזערע פיס), נאָר דיזע האָבען זיך געקענט דערוויסען, וואָס איך האָב געטהון.

— דאָס איז זעהר שעהן; נאָר דיר מוז מען צובינדען מיט אַ שטריק צום סלופּ. מען וועט דיר אויפהענגען אויף אַ שטריק. וועכטער!

אַ פערשלאָפענער פּאָליסמאַן האָט זיך אָפּגערופען אויף סטריקלענדס שטימע. נאָך איהם איז באַלד אַ צווייטער געקומען, טעטושענס האָט זיך געהאַלטען וואונדערליך רוהיג.

— פיהרט אָב דיזען מענשען אין פּאָליציי-צירקעל. דאָס איז אַ וויכטיגער פערברעכער.

— הייסט דאָס, מען וועט מיך אויפהענגען? — האָט באַגאַדור-חאַן געפרעגט, נישט פּרובירענדיג ענטלויפען און אַראָפּגעלאָזט די אויגען צו דער ערד.

— „כל זמן די זון שיינט און וואַסער פליעסט" 1), — יאָ.

באַגאַדור-חאַן האָט געטראָטען פון איין פוס אויף דער צווייטער, אַ ציטער געטהון און זיך מעהר נישט גערירט. צוויי פּאָליסלייט זענען געשטאַנען, ערוואַרטענדיג בעפעהלע.

— געהט! האָט סטריקלענד געזאָגט.

— איך וועל שנעל באַלד פאָרטגעהן! האָט באַגאַדור-חאַן געענטפערט. קוקט! איך בין יעצט אַ טוידטער מענש!

ער האָט אויפגעהויבען זיין פוס און מיר האָבען דערזעהן אויף זיין קלענסטען פינגער אַ קליינעם האַלב-צוקוועטשטען שלאַנג, וועלכער האָט זיך איינגעגראָבען מיט זיינע צייהן אין פינגער, אין דער לעצטער גסיסה.

— איך בעלאַנג צו אַ שטאַם פון הויך-געבאָרענע, האָט באַגאַדור-חאַן געזאָגט, שאָקלענדיג זיך. פאַר מיר וואָלט געווען אַ חרפה צו געהן אויף דער תליה, דעריבער האָב איך אויסגעקליבען דעם דאָזיגען וועג. פערגעסט נישט, אַז סאַגיב אימריים העמדער זענען אַלע גאַנץ, און אויפן וואַש-טישעל געפינט זיך זיינע אַ שטיקעל זייף. מיין קינד האָט ער פערכשופט, דעריבער האָב איך איהם ערמאָרדעט. וואָרום ווילט איהר, איך זאָל אומקומען אויף דער תליה? נאָר מיין עהרע איז יעצט אויסער געפאַהר, און... און... איך שטאַרב.

ער איז געשטאָרבען וועניגער, ווי אין אַ שטונדע, ווי עס שטאַרבען מענשען, וועמען עס האָט געביסען אַ קליינער שוואַרצער שלאַנג. און די פּאָליסלייט האָבען איהם אַרויסגעטראָגען און אויך דאָס, וואָס איז געלעגען אונטערן טישטוך, יעדערן אויף זיין אָרט.

---

1) אַ אינדישער שפּריכוואָרט.

7.

— דאס הײסט דער צוואַנציגסטער יאָהרהונדערט, האָט סטריקלענד מיט אַ רוהיגען טאָן געזאָגט, לעגענדיג זיך אין בעט. — האָט איהר געהערט וואָס דיעזער מענש האָט געזאָגט?

— כ'האָב געהערט האָב איך געענטפערט, אימרײַ איז בעגאַנגען אַ נאַרישקײַט, נאָר דערפאַר, ווײַל איהם איז ווענינ בעקאַנט געווען דער מזרח און ער האָט זיך נישט פאָרגעשטעלט די פאָלגען פון זײַן האַנדלונג אין בעצוג צו דער פיבער-קרענק. באַגאַדור-חאַן האָט געדיענט בײַ איהם גאַנצע פיער יאָהר.

איך האָב אונווילליג אַ ציטער געטהון. גלײַך די זעלבע צײַט געפינט זיך בײַ מיר מײַן דיענער.

ווען איך בין אין מײַן צימער געקומען האָט מיר מײַן דיענער ער-וואַרט, אום אַראָפּצוציהען פון מיר מײַנע שטיוועל, אונבעוועגליך ווי אַ קופּערנע סטאַטוע.

— וואָס האָט פּאַסירט מיט באַגאַדור-חאַן? האָב איך איהם געפרעגט.

— אַ שלאַנג האָט איהם פערגיפטעט און ער איז געשטאָרבען. דאָס איבריגע איז מײַן הערר בעוואוסט. שטילער, איך וועל די שטיוועל אַראָפּציהען.

איך האָב אײַנגעשלאָפען, ווי אַ מענש, וואָס קען שוין מעהר גאָר נישט פערטראָגען, נאָר איך האָב נאָך דערהערט סטריקלענדס שטימע וועלכער האָט געשריען פון שלאָף-צימער:

— טעטושענס האָט זיך צוריקגעקעהרט אויף זײַן אָרט.

דער הונד האָט זיך ווירקליך צוריקגעקעהרט און מאַיעסטעטיש זיך אויסגעצויגען אויף זײַן אײגענער בעט, אויף זײַן אײגענער קאָלדרע. און אין צווײַטען צימער האָט זיך לײַכט געשאָקעלט דער צוריסענער לײַוועגד בעריהרענדיג דעם טיש.

איבערז. פון ענגלישען פ. אלעקסאנדראוויטש.

א. קיללאַנד.

דאַס רוהיגע געוויסען.

פאַר דער פאָרטקע פונ'ם גאָרטען, וואָס האָט אָנגעהערט עבעל'ן דעם אדוואָקאַט, האָט זיך אָבגעשטעלט א קאָטש, נישט קיין גרויסע, נאָר זעהר א שעהנע, געשפּאַנט מיט א פּאָר זאַטע גרויסע פערד.

דער געשפּאַן האָט נישט געהאַט קיין בעפוצעכץ, נישט פון קיין זילבער, נישט פון קיין אנדער מעטאַל. אַלץ איז געוועזען מאַט-שוואַרץ, די שנאָלען זענען געווען בעצויגען מיט פעל, די לאַקירטע טיילען פון קאָטש האָבען זיך געוואָרפען אין דונקעל-גרין, די קישעלעך זענען געווען בעשלאָגען מיט א געוועהנליכע גראָהע שטאָף, און נאָר פון נאָהנטען האָט מען אַרויסגעזעהן, אז דאָס בעשלאָגעכץ איז געווען פון א שווערע זיידען-שטאָף. דער קוטשער איז געווען עהנליך צו אַן'ענגלישען פּאַסטאָר, — ער האָט געטראָגען א שוואַרצען פראַק, שטייף פערשפּילעט, נישט קיין הויכען שטעהענדיגען קאָלנער און אַן'אָנגעקראָכמאַלעטען שליפס.

פרוי אוֹאָרד, וואָס איז איינע אַליין געוועזען אין קאָטש, האָט זיך אויסגעבויגען אויף פאָראויס, אַוועקגעלעגט איהר האַנד אויף די העלפאַנט-ביינענע העַנדטעל פון טהיר; זי איז לאַנגזאַם אַרויס, צוגעהויבען די שלעפע און צוריק פערמאַכט די טהיר.

מען האָט זיך געקענט חדוש'ען, וואָס דער קוטשער איז נישט אַראָבגעשפּרונגען איהר צו העלפען אַרויסגעהן פון קאָטש; מען האָט נישט געדאַרפט האָבען קיין פחד, אז די זאַטע, דיקע פערד וועלען ווערען אומרוהיג, ווען מען זאָל זיי פריי-לאָזען די לייטשעס.

מען האָט אָבער נאָר געדאַרפט אַריינקוקען אין פערזאָרגטען געזיכט פונ'ם קוטשער מיט די סאָלידע גראָהע באַקענבערד און עס איז באַלד געוואָרען קלאָר, אז דער מאַן ווייס, וואָס ער טהוט און אז ער מאַכט זיך נישט אַרויס פון זיינע פפליכטען.

פרוי אוֹאָרד איז דורכגעגאַנגען דעם קליינעם גאָרטען, וואָס איז פאַר'ן הויז און זיך געלאָזט געהן אויף דער טעראַסע. די טהיר פון אַנדערן

צימער איז געווען האַלב־אָפען, דאָרטען איז געזעסען די הויז־ווירטהין פאַר אַ גרויסען טיש, וואָס איז געווען פערוואָרפען מיט פערשידענע העלע שטאָפען און מאָדע־זשורנאַלען.

„אַך! דו ביזט אַזוי צו דער צייט געקומען, טייערע עמיליע"! — האָט אויסגערופען פרוי עבעל, — „איך בין אין פערצווייפלונג איינפאַך צוליעב דער שניידערין! נייעס עפּיס קען זי נישט צוטראַכטען, און אָט זיץ איך ערשט און זוך אין זשורנאַל. מיין ליעבינקע! נעם אַרונטער דיין שאַל און העלף מיר; איך וויל זיך אויפנעהען אַ שפּאַציער־גאַנג־קלייד".

„איך האָב צו־ווינציג געשמאַק, דיר אויסצוהעלפען דאָרטען, וואו עס געהט אין שמוק־זאַכען", — האָט געענטפערט פרוי אוואָרד.

די גוטע פרוי עבעל האָט אויף איהר זיך או געקוקט; אין פרוי אוואָרדס טאָן איז געווען עטוואָס בעאומרוהיגענדעס, און פרוי עבעל האָט שטענדיג געפיהלט אַנ'אומענדליכע אַכטונג צו איהר רייכע חבר'טע.

„דו געדענקסט מסתמא, איך האָב דיר נישט לאַנג דערצעהלט, אַז מיין מאַן האָט מיר צוגעזאָגט — איך וויל זאָגען" — האָט זיך פרוי אוואָרד פערריכט — „ער האָט זיך געבעטען, איך זאָל זיך בעשטעלען אַ נייע ווינטערנע קלייד".

„ביי מאַדאַם לאָביש? — נו געוויס"! — האָט איהר איבערגעשלאָגען פרוי עבעל, — „און איצט געהסט דו עס צו איהר? — נעהם מיך מיט זיך! עס איז אַזוי אינטערעסאַנט"!

„איך פאָהר נישט צו מאַדאַם לאָביש" — האָט פרוי אוואָרד מיט ענטציקונג כמעט געענטפערט.

„גאָט מיינער! — פאַר וואָס דען נישט"? — האָט געפרעגט פרוי עבעל, און איהרע גוטע, גראָהע אויגען זענען קיילעכדיג געוואָרען פון פערוואונדערונג.

„יאָ — איך וועל דיר זאָגען" — האָט געענטפערט פרוי אוואָרד, — „איך האַלט נישט, אַז מיר זאָלען מעגען מיט אַ רוהיגען געוויסען פטר'ן אַזאַ סך געלד אויף אונגוצליכע שמוק־זאַכען, ווען מיר ווייסען, אַז אויף די הינטער־קוואַרטאַלען פון שטאָדט — פון דער אייגענער שטאָדט, אין וועלכע מיר לעבען, לעבען הונדערטער מענשען, וואָס ליידען נויט — אין ריכטיגען זין פון וואָרט, — נויט!"

„יאָ, — נאָר" — האָט געענטפערט פרוי עבעל און געוואָרפען אַנ' אומזיכער'ן בליק אויף איהר טיש, — אַזוי פיהרט זיך שוין די וועלט; מיר ווייסען, אַז די אומגלייכהייט צווישען אָרעמע און רייכע"... —

„מיר דאַרפען אויסמיידען, די אומגליקליכקייט זאָל זיך פערגרעסערן; פערקעהרט מיר דאַרפען טהון אַלץ, וואָס מיר קענען, צו פערגלעטען", — האָט איבערגעשלאָגען פרוי אואָרד. און פרוי עבעל'ן האָט אויסגעדוכט, אַז איהר חבר'טע האָט געוואָרפען אַ פערראַכטענדען בליק אויפ'ן טיש, אויף די שטאָפען און אויף די זשורנאַלען.

„דאָס איז דאָך אַלפאַנגע, גאָר אַ ביליגע שטאָף" — האָט פרוי עבעל פערשעמט אַנגעמערקט.

„גאָט בעהיט — קאַראָלינע!" האָט אויסגערופען פרוי אואָרד — „נישט דענק, אַז איך וואַרף דיר עפּיס אויף. דאָס ווענדט זיך אָן דעם, ווי יעדער פאַר זיך קוקט אויף דעם; יעדער בעגעהט זיך, ווי איהם געפעלט, ער אַליין איז פעראַנטוואָרטליך פאַר זיין געוויסען".

דער שמועס האָט זיך פערצויגען אויף נאָך אַ ווײַלע; פרוי אואָרד האָט דערצעהלט, אַז זי קלויבט זיך איצט צו פאָהרען אין'ם אָרעמסטען קוואַרטאַל, מיט די אייגענע אויגען צו זעהן, ווי עס לעבען די אָרעמע קלאַסען.

נעכטען האָט זי דורכגעקוקט דעם יאָהר־בעריכט פון אַ וואָהלטהעטיג געזעלשאַפט, אין וועלכע איהר מאַן איז אַ מיטגליעד. זי האָט מיט אַ כוון זיך נישט געווענדעט נאָך ערקלעהרונגען אין דער פּאָליציי אָדער אין וואָהלטהעטיגע געזעלשאַפטען; איהר אבזיכט איז געווען זעלבסטשטענדיג, פערזענליך בעזוכען די אַרמוטה, זיך בעקענען מיט איהר און דערנאָך העלפען.

די פרויען האָבען זיך צוזעגענט עטוואָס קעלטער, ווי געוועהנליך. זיי זענען ביידע געווען ערנסט געשטימט.

פרוי עבעל איז פערבליבען אויף דער טעראַסע; זי האָט קיין חשק נישט געהאַט זיך צוריק צו נעמען פאַר דעם קלייד, — כאָטש די שטאָפען זענען אין אמת'ן געווען זעהר שעהנע. זי האָט זיך צוגעהאָרכט צום ווייכען גערויש מיט וועלכען די קאָטש האָט זיך אַוועקגעלאָזען איבער'ן גלאַטען וועג צווישען די ווילעס.

„וואָס פאַר אַ גוט האַרץ עמיליע פערמאָגט" — האָט זי אָבגעזיפצט.

קיין זאַך איז נישט געווען אַזוי פרעמד דער גוטער פרוי עבעל, ווי קנאה, און דאָך — מיט אַזאַ מין געפיהל האָט זי היינט נאָכגעקוקט די פערשווינדענדע לייכטע קאָטש. נאָר צי איז דער קנאה־געגענשטאַנד נע'יען דאָס גוטע האַרץ פון איהר חבר'טע צי יענע שעהנע קאָטש — דאָס איז שווער געווען צו דערגעהן.

דעם קוטשער איז אָבגעגעבען געוואָרען אַ בעפעהל, וועלכען ער האָט אויסגעהאָרכט. נישט בעוועגענדיג מיט קיין מוסקעל אויפ'ן געזיכט, נישט קלויבענדיג זיך צו ענטפערען עפּיס ענטקעגען, איז ער געפאָהרען אַלץ ווייטער און ווייטער איבער די משונה'דיגע גאַסען פונ'ם אָרעמען קוואַרטאַל, מיט אַזאַ פוריע, ווי ער וואָלט האָבען געפאָהרען אויף אַ באַל צו אַ פּאַלאַץ.

אַם ענדע האָט ער געקראָגען אַ בעפעהל זיך אָבצושטעלען, און עס איז אויך צייט געווען. די גאַס איז געוואָרען אַלץ שמעלער און שמעלער, און עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז די דיקע פערד און די ברייטע קאָטש קענען זיך אין גאַך אַנ'אויגענבליק פערקוועטשען אין גאַס, ווי אַ קאָרק אין אַ העלזעל פון אַ פלעשעל.

דער בראַווער קוטשער האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין סימן פון פּחד, האָטש די לאַגע איז אין אמת'ן געווען אַ פערצווייפעלטע. עפּיס אַ לין, וואָס האָט אַרויסגעקוקט דורך אַ בוידעם-פענסטערל, האָט געראָטען דעם קוטשער, ער זאָל די פערד צושניידען אָט דאָ אויפ'ן אָרט, ווייל זיי וועלען זיך סיי ווי נישט דורכשטופּען פון דאַנען קיין לעבעדיגע.

פרוי אוואָרד איז אַרויס פון קאָטש און זיך פערקעהרט אין נאָך אַ שמעלערע געסל; זי האָט געוואָלט געפינען דעם ערגסטען אָרט.

ערגיץ פאַר אַ טהיר איז געשטאַנען אַ קליין מיידעלע; פרוי אוואָרד האָט געפרעגט: „אַ סך אָרעמע לייט וואָהנען אינ'ם הויז?"

דאָס מיידעלע האָט זיך צולאַכט, געענטפערט עפּיס, זיך פערביי- געשאַרט און זיך פערבעהאַלטען הינטער דער שמאָלער טהיר. פרוי אוואָרד האָט נישט פערשטאַנען, וואָס יענע האָט געזאָגט; נאָר איהר האָט זיך געדוכט, אַז דאָס מיידעלע האָט עפּיס אַ מאוס וואָרט געזאָגט.

פרוי אוואָרד איז אַריין אין דער ערשטער דירה, וואָס זי האָט געטראָפען.

ביי פרוי אוואָרד איז נישט געווען קיין נייעס, אַז אָרעמע-לייט לופ- טער'ן נישט אויס, ווי געהעריג זייערע קאַמער'ן. נאָר פון דעסטוועגען האָט אויף איהר די אַטמאָספערע געווירקט און זי איז געווען זעהר צו- פריעדען, אַז זי האָט זיך געקענט ערגיץ צוזעטצען.

פרוי אוואָרד האָט גוט בעמערקט, ווי די אָרעמע ווירטהין האָט אויף גיך אַראָבגעוואָרפען די בגדים פון בענקעל אויף דער פּאָדלאָגע און געבע- טען די רייכע מאַדאַם זיטצען.

פרוי אוואָרד האָט באַלד בעשטימט, אַז די אָרעמע פרוי האָט געוויס

געקוואָסט פון בעסערע צייטען, האָטש איהרע בעוועגונגען זענען געווען גיכער פלינק ווי העפליך, און איהר שמייכעל איז געווען ווייט נישט געטמוטהיג.

די לאַנגע שלעפּע פון פרוי אוואָרד'ס פּערעלגע-גראָהע וויזיטען-קלייד איז געלעגען אויף דער שוואַרצער פּאָדלאָגע, און ווען זי האָט זיך איינגעבויגען און צונעשאַרט די שלעפּע נעהנטער צו זיך, האָט זי אַ טראַכט געטהון פון היינעם אַנ'אויסדריק:

„זי האָט אויסגעוויזען, ווי אַ קאָנפעטי וואָס איז אַראָבגעפאַלען אין שמוץ".

דער שמועס האָט זיך אָנגעפאַנגען און זיך געפיהרט, ווי עס פיהרען זיך געוועהנליך אַזוינע אַרטען שמועסען. אויב יעדע פון די ביידע פרויען וואָלט גערעדט אויף איהר שפּראַך און פערבליבען אין קרייז פון איהרע געדאַנקען, וואָלט נישט איינע פון זיי אפילו קיין איין וואָרט פערשטאַנען פון דער אַנדערער.

נאָר אַזוי ווי דער אָרעמער קען דעם רייכען אַלע מאָל בעסער, איידער דער רייכער דעם אָרעמען, האָט אָט דער לעצטער זיך אויסגעאַרבייט אַזאַ שפּראַך — אַ בעזונדערן טאָן, מיט וועלכען די פּראַקטיק האָט איהם אויסגעלערנט זיך צו בענוצען, ווען ער וויל, אַז מען זאָל איהם פערשטעהן; אַז מען זאָל איהם, געוועהנליך, פערשטעהן אַזוי, אַז בײַ'ם רייכען זאָל זיך דערוועקען אַ חשק איהם צו קומען צו הילף. נעהנטער איינער צום צווייטען קענען זיי קיין מאָל נישט צונויפקומען.

די אָרעמע פרוי האָט פאָלקאָם בעהערשט אַזאַ שפּראַך, און פרוי אוואָרד איז באַלד געוואָהר געוואָרען פון איהרע שרעקליכע נויטען. זי האָט געהאַט צוויי קינדער — אַנ'אינגעל פון אַ יאָהר פיער-פינף, וואָס איז געלעגען אויף דער פּאָדלאָגע, און אַ קינד בײַ דער ברוסט.

פרוי אוואָרד האָט געקוקט אויף דעם קליינטשינקען נפש'על און בשום אופן נישט געקענט טראַכטען גלייכגילטיג, אַז דאָס איז אַלט דרייצעהן חדשים. בײַ איהר אין דער היים איז אין אַ וויעגעלע געלעגען אַנ'אינגעלע פון זיבען חדשים, וואָס איז געוועזען צום צווינציגסטען אַנדערהאַלבען מאָל אַזוי די גרויס.

„איהר בעדאַרפט געבען דעם קינד עפּיס צום שטאַרקען" — האָט זי געזאָגט. זי האָט געטראַכט פון קינדערשע מעהל און פון אַפּעלסינען-זאַפט.

בײַ די ווערטער „עפּיס צום שטאַרקען" האָט זיך פון שטרוי-זאַק אויפגעהויבען אַ צושויבערטער קאָפּ; דאָס איז געווען אַ בלייכער מאַנסביל,

מיט איינגעפאַלענע אויגען און מיט אַ גרויסע וואַלענע טיכעל אַרום קאָפּ.

פרוי אוּאָרד האָט זיך דערשראָקען.

„אייער מאַן?" — האָט זי געפרעגט.

די אָרעמע פרוי האָט געענטפערט: יאָ, דאָס איז איהר מאַן. ער איז היינט נישט געגאַנגען צו דער אַרבּייט, ווייל די ציינער טהוען איהם וועה.

פרוי אוּאָרד האָט אַליין אָפט געליטען פון ציינ-וועהטאָג און געוואוסט, ווי דאָס איז נישט אַנגענעהם. זי האָט אויסגעדריקט אין עטליכע ווערטער איהר אינניגסטע מיטגעפיהל.

דער מאַנסביל האָט עפּיס אונטערגעמורמעלט און זיך ווידער געלעגט; דערווייל האָט פרוי אוּאָרד ענטדעקט אַ בּעשעפעניש, וועלכע זי האָט פריהער גאָרנישט בּעמערקט.

דאָס איז געווען נאָך גאָר אַ יונג מיידעלע, וואָס איז געזעסען אין ווינקעל בּיים אויווען. זי האָט זיך איינגעקוקט אין דער רייכער מאַדאַם; נאָר זי האָט זיך גלייך אָבּגעקעהרט און זיך איינגעבויגען מיט דעם רוקען צו דער אומבּעקאַנטער פרוי.

פרוי אוּאָרד האָט געטראַכט, אַז אויף די קניע בּיי דער יונגער מיידעל ליגט עפּיס אַנ'אַלטער בּגד, וואָס זי פערריכט, מסתמא שטאַרק צופלינדערט, אַז זי בּעהאַלט זיך אַזוי.

„נאָר פאַר וואָס ליגט דאָס דערוואַקסען יונגעלע אויף דער פּאָדלאָגע?" האָט געפרעגט די וואָהלטהעטיגע פרוי.

„ער איז אַ הינקעדיגער" — האָט געענטפערט די מוטער. און עס האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ לאַנגע בּעשרייבּונג, דורכגעוואָרפען מיט זיפצערייען און קרעכצען, ווי דאָס יונגעל איז געבּליבּען הינקעדיג נאָך די סקאַרלאַטין, און פיעל ער שטעהט זיך אויס...

„איהר דאַרפט איהם קויפען"... — האָט אָנגעפאַנגען פרוי אוּאָרד.

„אַ פאָטעל אויף רעדלעך", — האָט זי געוואָלט זאָגען. נאָר זי האָט זיך בּערעכענט, אַז עס וואָלט זיין גלייכער, זי זאָל אַליין דעם פאָטעל קויפען. ס'איז נישט גלייך אָרעמע לייט אַזוי פיעל געלד געבּען אויפ'ן האַנד; נאָר פון דעסטוועגען וועט זי עטוואָס דער אָרעמער פרוי געבּען בּאַלד. זי וויל, נישט אַנדערש, בּעהילפיג זיין מיט עפּיס. דאָ הערשט אין דער אמת'ען אַ שרעקליכע נויט; און זי האָט אַריינגעשטעקט די האַנד אין קעשענע נאָך דאָס בּייטעלע.

זי האָט דאָס בײַטעלע נישט געפונען. אַ שאָד! — עס איז געוויס פערבליבען אין קאַטש.

קוים וואָס זי האָט אָנגעפאַנגען צו ערקלערען דער אָרעמער ווירטהין איהר פערדרוס, וואָס זי האָט פערגעסען דאָס בײַטעלע און איהר צוגעזאָגט, באַלד צושיקען עטוואָס געלד, ווי די טהיר האָט זיך געעפענט און עס איז אַרײַן אַ שעהן געקלײדעטער הערר. זײַן געזיכט איז געווען אַ פולע, נאָר זיך אויסגעצײכענט מיט אַ מין טרוקענע בלײכקײט, אַזוי ווי ער וואָלט זיך שפּײַזען נאָר מיט מעהל־שפּײַז.

„פרוי אואָרד! — איך האָב אײַך דוכט זיך, דערקענט" — האָט געזאָגט דער אומבעקאַנטער הערר, — „איך האָב געזעהן אײַער קאַטש אויפ'ן גאַס, און אָט האָב איך אײַך געבראַכט — דאָס; ס'איז מסתמא אײַער בײַטעלע!"

פרוי אואָרד האָט זיך אײַנגעקוקט; יאָ — עס איז פונקט איהר בײַטעלע; אויף די העלפאַנד־בײנענע פּאָלירטע פלאַטקע זענען געווען אויסגעקריצט שוואַרצע ליטערן: „E. U." .

„איך האָב דאָס צופעליג דערזעהן, ווען איך האָב זיך פערקעהרט אין דעם קוואַרטאַל. דאָס בײַטעלע האָט געהאַלטען אַ מײדעלע, — דאָס פערדאָרבענסטע מײדעלע פונ'ם גאַנצען קוואַרטאַל" — האָט אָנגעמערקט דער הערר. „איך בין פון אַ וואָהלטהעטיגע געזעלשאַפט אויפזעהער אויף דעם קוואַרטאַל" — האָט ער דערצעהלט.

פרוי אואָרד האָט בעדאַנקט, האָטש דער הערר איז איהר נישט גאָר געפעלען. נאָר אַז זי האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט זי זיך שטאַרק דערשראָקען! אַלע פון שטוב זענען פערביטענע געוואָרען.

דער מאַן איז געזעסען אַנ'אויסגעגלײַכטער אויפ'ן בעט און געקוקט פון אונטער'ן שטערן אויפ'ן אַרײַנגעקומענעם הערר'ן. אויפ'ן פנים פון דער אָרעמער פרוי האָט זיך בעוויזען אַ גיפטיג שמײכעל, און אפילו דאָס קלײנע הינקעדיגע יונגעל איז צוגעקראָכען צו דער טהיר, און, זיך אָנשפּאַרענדיג אויף זײַנע דאַרע הענדטלעך, געקוקט אין דער הויך, ווי אַ קלײן חיה'לע.

אין אַלעמענס אויגען האָט געפונקעלט אײנע און די זעלבע שנאה, אײנע און די זעלבע אויפפאָדערנדע עקשנות, און פרוי אואָרד'ן האָט אויסגעדוכט, אַז פלוצלונג האָט זיך אויסגעוויקעלט די ווײַטע שטרעקע צווישען איהר מיט דער אָרעמער פרוי, מיט וועלכע זי האָט אָקאָרשט גערעדט אַזוי הארציליך און מיט צוטרוי.

„ווי זעלטזאם דו ווייזט היינט אויס, מארטין״! האט געזאגט דער הערר שוין מיט גאר אנ׳אנדער קול, — „מען קען איינפאלען, אז דו ביזט אין פאריגע נאכט וויעדער ערגיץ וואו געוועזען. יא, יא! — נאך מיטאג וועט מען קומען נאך דיר און מען וועט דיך פערזעצען אויף א צוויי חדשים אין ארבייטס=הויז״ . . .

מאן און ווייב האבען זיך פלוצלונג אנגעפאנגען צו זידלען, איבער=האקענדיג איינער דעם צווייטען. דאס מיידעלע איז ארויס פון הינטער׳ן אויווען און זיי אונטערגעהאלפען, דער הינקעדיגער האט געשריגען און זיך געשארט איבער דער פאדלאגע, — קיין ווערטער האט מען נישט גע=קענט פאנאנדערשיידען, נאר די קולות, די אויגען, די הענד האבען גע=רעדט אהן ווערטער — עס האט זיך געדוכט, אז די קליינע פער=שטיקטע קאמער איז גרייט ארויפצופליהען אין דער לופטען פון דער אויפפלאצענדער רציחה.

פרוי אואורד איז בלייך געווארען און זיך אויפגעהויבען; דער הערר האט געעפענט די טהיר, און זיי האבען ביידע זיך געאיילט ארויסצוגעהן. אין הויז האבען זיי דערהערט הינטער זיך א הויכען ווייבערשען געלעכטער. עס האט געלאכט, מן הסתם, די הויז=ווירטהין, — די זעלביגע פרוי, וואס האט אקארשט מיט אזוי פיעל רחמנות און ליעבע גערעדט וועגען די אומגליקליכע קינדער.

פרוי אואורד׳ן איז דער הערר נישט געוועזען אנגענעהם, פאר וואס ער האט אזא איבערקעהרעניש אין שטוב געמאכט, און ווען זיי זענען גע=גאנגען איבער׳ן גאס, האט זי איהם געהארכט מיט א קאלטען, פערטראכטענ=דען געזיכטס=אויסדרוק.

נאר ביסלעכווייז האט זיך דער אויסדרוק פון איהר געזיכט געביטען; דאס וואס ער האט דערצעהלט איז טאקי געוועזען אינטערעסאנט.

ער האט איהר פון אנפאנג ערקלעהרט, ווי ער האט זיך דער=פרעהט, אז ער האט געזעהן, אז אזא דאמע, ווי פרוי אואורד בעציהט זיך מיט מיטגעפיהל צו די אומגליקליכע און נויט=בעדערפטיגע; חאטש, אין דער אמת׳ן, איז א שאד, וואס די הילף, וואס מען גיט מיט א גוטע אבזיכט, פאלט אזוי אפט אריין אין אומווירדיגע הענד, נאר פון דעסט=וועגען איז הערליך און הויכמוטהיג פון אזוינע דאמען, ווי פרוי אואורד . . .

„נאר״ — האט זי איהם איבערגעריסען — „צי דען נויטיגען זיך נישט די דאזיגע מענשען אין הילף? — אויף מיר האט געמאכט אנ׳איינ=דרוק, אז יענע פרוי האט געהאט ווען בעסערע צייטען, און אז איהר —

ווען מען וואָלט איהר אין דער צייט בעהילפיג געווען — וואָלט מען זי צוריק געקענט אויף די פיס שטעלען".

„ליידער מוז איך אייך ערצעהלען, גנעדיגע פרוי, אז זי איז געווען א בעוואוסטע אויסגעלאַסענע גאַסען־פרוי" — האָט געזאָגט דער הערר מיט אַנ'אומעטיג קול.

פרוי אוֹאַרד איז צוריקגעשפרונגען פון שרעק.

און מיט אזא פרוי האָט זי גערעדט — און גערעדט וועגען קינדער! זי האָט אפילו זיך געהאַט דערמאַהנט דערביי אַן איהר קינד, וואָס איז דאַן געלעגען אין זיין וויבערע וויגעלע. און א פערלאַנג האָט זיך ביי איהר ערוועקט גיכער קומען א היים און זיך איבערצייגען, צי דאָס קינד איז אזוי געזונד און צאַרט, ווי פריהער.

„און דאָס יונגינקע מיידעלע"? — האָט זי שרעקעדיג געפרעגט.

„יאָ, איהר האָט דאָך געוויס בעמערקט איהר... הם! — איהר צושטאַנד".

„ניין — וואָס ווילט איהר זאָגען"?

דער הערר האָט איהר אַריינגעסודעט אין אויער עטליכע ווערטער.

פרוי אוֹאַרד האָט אויפגעציטערט: „מיט דעם מאַנסביל? — מיט'ן ווירטה פון הויז"?

„יאָ, פרוי אוֹאַרד! מיר טהוט זעהר לייד, וואָס מיר איז אויסגעקומען אייך דערפון צו ד'ערצעהלען; נאָר שטעלט זיך פאָר, וואָס דאָס זענען פאר א מענשען — און ער האָט איהר עפּיס ווידער אַריינגעסודעט.

דאָס איז שוין געווען איבער דער מאָס פאַר איהר. עס האָט זיך איהר שיער דער קאָפּ פערשווינדעלט. און זי האָט גענומען דעם הערר'ן אונטער'ן אָרעם. איצט האָבען זיי זיך מיט גיכע טריט געלאָזט געהן צו די קאַטש, וואָס איז געשטאַנען עטוואָס ווייטער, וואו זי האָט איהר געלאָזען.

די אורזאַכע דערפון איז די, וואָס דער קוטשער האָט געמאַכט אזא קונץ, אז אפילו דער ליץ פון בוידעם־פענסטער'ל האָט איהם פערלויבט און זיך דערביי געקינצעלט אויסגעזידעלט. אַבזיצענדיג א לאַנגע צייט אויף דער קעלנע אומבעוועגליך, ווי א ליבט, האָט ער אין דער איינענער צייט די פערד טריט פאַר טריט אָבגעצויגען אויף צוריק אזוי ווייט, ביז ער איז דערפאָהרען צו א ברייטער'ן אָרט.

ווייסע־חברה'ניקעס האָבען זיך אַרומגעשטעלט אַרום דער קאַטש, און געטהון אלץ, וואָס זיי האָבען נאָר געקענט אַרויסצובריינגען די זאַטע

פערד פון געדולד. די פערד זענען אָבער אין כאַראַקטער געװען ענליך צום געדולדיגען קוטשער.

דער קוטשער האָט דערװײַל אױסגעמאָסטען מיט זײַן בליק די ברײט פון דער גאַס און ער האָט צוגעצױגען די לײַטשעס אַזױ, אַז די פערד זאָלען זיך גאַנץ לאַנגזאַם אומדרעהען, אײן אױגענבליק האָט געדוכט, אַז די קאָטש װעט זיך צושמעטער'ן אױף שטיקלעך נאָר עס האָט קײן װערשאַק פון בײדע זײַטען גאַס ניט געפעהלט און ניט אױסען געבליבען.

איצט איז ער װידער געזעסען גראָד, װי אַ ליכט, און נאָך אַ מאָל אױסגעמאָסטען מיט די אױגען די ברײט פון דער גאַס. ער האָט אפילו זיך אײַנגעצײכענט דעם נומער פון פּאָליציסט, װעלכער איז בײַגעװען זײַן קונץ, כדי ער זאָל האָבען אַנ'עדות, אױף װעלכען ער קען אָנװײַזען, אים פאַל, װען מען װעט אין שטאָל ניט גלױבען זײַן געשיכטע.

פרוי אוּאָרד האָט ערלױבט דעם הער'ן, ער זאָל איהר העלפען זיך אַרײַנזעצען אין קאָטש. זי האָט איהם געבעטען, ער זאָל זי מאָרגען בעזוכען און איהם געגעבען איהר אַדרעס.

„צו עבעל'ן דעם אַדװאָקאַט"! — האָט זי גערופען צום קוטשער; דער הער האָט מיט אַ מעהליגען שמײכעל אַראָבגענומען דעם הוט און די קאָטש איז אָבגעפאָהרען.

װאָס װײַטער פונ'ם אָרעמען קװאַרטאַל אַלץ שטילער און שנעלער האָט זיך די קאָטש געטראָגען. און װען זײ זענען אַרױסגעפאָהרען אױף די ברײטע, מיט בױמער פערפלאַנצטע גאַס, װאָס איז געגאַנגען איבער'ן קװאַרטאַל פון די װיליעס, האָבען די דיקע פערד מיט פערגניגען אַרײַנגעצױגען אין זיך די רײנע, װײכע לופט פון די גערטנער, און דער בראַװער קוטשער האָט אָהן נוטצען דרײ קנאַלען געטהון מיט'ן בײַטש, װי עס געהער צו זײַן.

פרוי אוּאָרד האָט דערפיהלט, װי אַנגענעהם עס איז איהר איצט די פרישע, רײנע לופט. דאָס, װאָס זי האָט איבערגעלעבט, און נאָך מעהר דאָס, װאָס זי האָט זיך אָנגעהערט פונ'ם הער'ן, האָט איהר דול געמאַכט. זי האָט אָנגעפאַנגען טראַכטען פון דער שטרעקע, װאָס טײלט איהר אָב פון אָט די מענשען...

איהר פלעגט אַלע מאָל דוכטען, אַז די װערטער: „אַ סך גערופענע, נאָר װעניג אױסגעװעהלטע" זענען אומגערעכטע, שלעכטע װערטער.

איצט האָט זי פערשטאַנען, אַז אַזױ בעדאַרף זײַן.

(19 העפט)

ווי וואלטען געקענט אזוינע געפאלענע מענשען זיך אויפהויבען צו אזא מאראלישע הויך, וועלכע זאל האטש עטוואס בעפריעדיגען די שטרענגע פפליכטען? און וואס פאר א צושטאנד איז דאס געוויסען ביי די דאזיגע אומגליקליכע! — און ווי וואלטען זיי קענעןביישטעהן אזוי פיעל נסיונות!

זי האט אליין געוואוסט, וואס א נסיון איז! — צי דען איז איהר נישט אויסגעקומען צו קעמפפען מיט'ן געפעהרליכסטען פון אלע נסיונות! — מיט רייכקייט, וועגען וועלכע עס איז אנגעשריבען אזוי פיעל שלעכטס.

זי האט איינגעצאפעלט פון געדאנקען נאר אליין, וואס עס וואלט געווען, ווען אט דער חיה-מאנסביל און די אומגליקליכע פרויען זאלען פלוצלונג בעקומען א רייכטום אין זייערע הענד.

רייכקייט איז אין אמת'ן נישט קיין קליינער נסיון. אייערנעכטען, צום ביישפיעל, האט דער מאן געוואלט צושטעלען א הערליכען קליינטשיקען לאקיי צום קעלנע נאר זי איז בייגעשטאנען און געענטפערט:

„ניין, אוארד! — דאס איז אנ'אומרעכט; איך וויל נישט האבען קיין לאקיי אויף'ן קעלנע. עס קען זיין, אז מיר זענען גענוג רייך אויף דעם, נאר מען דארף בעקעמפפען די לוסט צו פערשווענדעריי. איך קען אליין ארויסגעהן פון קאטש, און דער קוטשער דארף נישט פון דער קעלנע אראבקלעטערן צוליעב מיר.

איצט איז איהר אנגענעהם צו טראכטען פון דעם; און איהרע אויגען האבען זיך מיט פערגניגען אבגעשטעלט אויף'ן לעדיגען ארט פון נעבען דעם קוטשער.

פרוי עבעל, וואס האט צונויפגענומען די זשורנאלען און די שטאפען פון טיש, האט זיך פערוואונדערט, דערזעהענדיג איבער א נייס איהר חברטע, און אזוי גיך.

„עמיליע! ביסט שוין צוריק! איך האב נאר וואס געזאגט דער שניידערין, זי זאל אוועקגעהן. דאס, וואס דו האסט מיר פריהער ערקלערט האט אין גאנצען אבגענומען פון מיר דעם חשק זיך צו נעהען נייע קליידער, איך קען אויך אהן זיי זיך בעגעהן", — האט געזאגט די גוטע פרוי עבעל; נאר איהרע ליפען האבען געציטערט, ווען זי האט גערעדט.

„יעדער דארף טהון, ווי זיין געוויסען בעפעהלט איהם", — האט שטיל געזאגט פרוי אוארד, — „מיר דוכט זיך, אז מענשען זענען צייטענווייז צו ווייך.

פרוי עבעל האט אויף איהר א קוק געטהון — דאס האט זי נישט ערווארט.

„האָרך, וואָס מיט מיר האָט געטראָפען”, האָט געזאָגט פרוי אואָרד און אָנגעפאַנגען צו דערצעהלען.

זי האָט בעשריבען איהר ערשטען איינדרוק, די פערשטיקטע קאַמער און די געזונקענע מענשען; דערנאָך האָט זי דערמאָהנט וועגען דער גנבה, מיט דער בייטעלע.

„יאָ, מיין מאַן זאָגט שטענדיג, אַז די דאָזיגע מענשען קען מען קיין מאָל נישט אָבגעוויהנען פון גנב'נען — האָט געזאָגט פרוי עבעל.

„איך האָב מורא, אַז דיין מאַן האָט מעהר רעכט, ווי דאָס דוכט אונז” — האָט געענטפערט פרוי אואָרד.

דערנאָך האָט זי איהר דערצעהלט וועגען דעם הערין, וואָס זאָרגט זיך אַזוי פיעל פאַר די אומגליקליכע, און ווי נישט דאַנקבאַר זיי זענען.

נאָר ווען זי האָט אָנגעפאַנגען איבערצוגעבען דאָס, וואָס זי האָט געהערט וועגען דער פערגאַנגענהייט פון דער אָרעמער פרוי, און, נאָך מעהר, ווען זי האָט דערצעהלט וועגען דער יונגינקער מיידעלע, האָט די גוטע פרוי עבעל זיך דערפיהלט אַזוי שלעכט, אַז זי האָט געדאַרפט בעטען דאָס שטוב-מיידעל אַריינברענגען פאָרט-וויין.

ווען דער גראַפין איז שוין געוועזען דערלאַנגט האָט זיך פרוי עבעל אין דער שטיל אָבגערופען צו דער שטוב-מיידעל: „הייסט דער שניידערין אויפוואַרטען”.

„און שטעל זיך פאָר” — האָט פרוי אואָרד ווייטער דערצעהלט, — „דאָס איז כמעט אונמעגליך צו דערצעהלען” — און זי האָט איהר אַריינגעסוד'עט אין אויער.

„וואָס רעדסטו דו? — אין איין בעט? — אַלע אינאיינעם! — נאָר דאָס איז דאָך אונערטרעכטיג!” — האָט אויסגעשריען פרוי עבעל און אַ פאַטש געטהון מיט די הענד.

„יאָ, מיט איין שעה צוריק וואָלט איך אויך נישט געגלויבט אַזוינע זאַכען” — האָט געענטפערט פרוי אואָרד, — „נאָר זענענדיג אויף אַן אָרט און אַליין זיך איבערצייגענדיג אין אַלץ”...

„גאָט! — און דו האָסט זיך געוואַגט, עמיליע!”

„איך בין צופריעדען, וואָס איך האָב דאָס געטהון; און נאָך מעהר דאַרף איך זיין דאַנקבאַר יענעם גליקליכען צופאַל, וואָס דער ערעלער הערר איז צו דער צייט געקומען. ווייל ווי האָכמוטהיג עס זאָל נישט זיין צו העלפען די טוגענדהאַפטע אַרמוטה, וועלכע נישט קוקענדיג אויף די נויט וואָס זי ליידט, לעבט זי דאָך ריין און בעשיידען — אויף אַזויפיעל

אונטערטעניג איז. ווען איך וואָלט מיטגעהאָלפען צו בעפריעדיגען די פערדאָרבענע געוואוינהייטען פון די דאָזיגע מענשען".

„יאָ, דו ביסט גערעכט, עמיליע! — איך קען נאָר נישט פערשטעהן, ווי אַזוי מען קען אין אונזער קריסטליכער געזעלשאַפט פערבלייבען אַזוי פערדאָרבען. יעדען טאָג — און, ביי יעדען צופאַל, יעדען זונטאָג האָבען זיי דאָך די געלעגענהייט צו האָרכען שטאַרקע, ריהרענדע גאָטספּאָרכטיגע רעדעס, און דעם תנ"ך, ווי איך האָב געהערט. קען מען קריגען פאַר אַ נישט געהערטען ביליגען פרייז".

„יאָ, און מען דאַרף נאָך בעטראַכטען" — האָט דערלעגט פרוי אָוּ־אָרד, — „אַז אַפילו די געטצענדיענער זענען אַזוינע זאַכען נישט מוחל; דען ביי זיי איז אויך פאַרהאַן געוויסען".

„און דער געוויסענס־קול קלינגט גענוג שטאַרק פאַר יעדער'ן, וואָס וויל איהם האָרכען", — האָט אויסגערופען פרוי עבעל מיט קראַפט.

„יאָ, גאָט זעהט, אַז עס איז אַזוי" — האָט געענטפערט פרוי אוּאָרד און אַ פערקלעהרטע זיך פערקוקט מיט אַן'ערנסט שמייכעל.

ווען די חבר'טעס האָבען זיך צוזעגנט, האָבען זיי זיך הערצליך אַרומגענומען.

פרוי אוּאָרד האָט אַוועקגעלעגט איהר האַנד אויף דאָס העלפאַנד־ביינענע הענדטעל פון טהיר, אַריין אין קאַטש און אויפגעהויבען איהר לאַנגע שלעפּע. דערנאָך האָט זי פערמאַכט די טהיר — נישט האַסטיג, נאָר לאַנגזאַם, פאָרזיכטיג.

„צו מאַדאַם לאַביש!" האָט זי גערופען צום קוטשער; און, זיך אויסקעהרענדיג אין דער אייגענער צייט צו דער חבר'טע, וואָס האָט זי בעגלייט ביז'ן פאָרטקע פון גאָרטען, האָט זי געזאָגט מיט אַ שטילען שמייכעל: „איצט קאָן איך, אַ דאַנק גאָט, מיט אַ רוהיגען געוויסען זיך בעשטעלען אַ זיידענע קלייד".

„יאָ, גאָט איז אַן'עדות, אַז דו מעגסט!" — האָט געענטפערט פרוי עבעל און איהר נאָכגעקוקט מיט טרעהרען אויף די אויגען, — דערנאָך האָט זי זיך איילענדיג אומגעקעהרט אין שטוב.

לאָזאר כהן.

ביערנסטערנע ביערנסאָהן.

(כאראַקטעריסטיק).

עס איז געשטאָרבען דער נאָרוועגישער ריזע!

און נאָך נעמען האָט ער געהאַט: נאָרוועגישער לייב, קעניג, אָדלער א. ז. וו.

און מיט וועלכען הערשער־נאָמען מענשען האָבען איהם נישט געקרוינט, האָבען זיי גאָרנישט איבערגעטריבען, אַפּילוּ אַ האָר נישט מגזם געווען: ער איז ווירקליך געווען דער גרעסטער און געניאַלסטער מענש ביי'ם נאָרוועגישען פאָלק.

דאָס נאָרוועגישע פאָלק האָט אין נייינצעהנטען יאָהר־הונדערט דער מענשהייט גענוג גרויסע מענשען געגעבען; אפשר נאָך גרעסערע פון ביערנסאָהן'ן. קיינער אָבער, אַפּילוּ דער געניאַלער איבסען, האָט נישט בעהערשט, אַזוי ווי ער, די מוחות פון גאַנצען נאָרוועגישען פאָלק; ביערנסאָהן איז געווען פאַר'ן נאָרוועגישען פאָלק דער וועגווייזער פון נייע אידעאַלען, דער אָנזאָגער פון אַ נייער מאָראַל, פון אַ נייער רעליגיע און אַנ'אמת'ער נאַציאָנאַלער העלד.

ווען מען נעהמט רעדען וועגען ביערנסאָהן'ן מוז מען זיך קודם אָפּשטעלען אויף זיין פיעל־זייטיגער מעכטיגער פּערזענליכקייט.

זיין פּערזענליכקייט מוז ביי יעדען אַרויסרופען אַנ'אמת'ע בעוואונדערונג. און אויב איהר ווילט איז ער נישט געווען אַ פּערזענליכקייט, נאָר אַ גאַנצער אוצר פון פּערזענליכקייטען. אין זיין פּערזאָן האָבען זיך קאָנצענטרירט אייניגע פּערזענליכקייטען, פון וועלכע יעדע בעזונדער איז געוועזען גענוג מעכטיג און גרויס און אַלע אינאיינעם האָבען צוזאַמען אונז געגעבען דעם גרויסען ריזע, וועלכען די גאַנצע וועלט האָט בעוואונדערט און פאַרעהרט און די גאַנצע נאָרוועגישע פאָלק — פאַר זיין הערשער געזאַלבט און פערגעטערט.

און וואָס איז ער אַלץ נישט געווען אין זיין לאַנגען פרוכטבּאַרען לעבען!

דאָ זעהען מיר איהם אַלס מעכטיגען דיכטער, וועלכער דרינגט אַריין אין די סאַמע טיפעגישען פון דער פאָלקס־נשמה און ענטפלעקט פאַר אונז די פערבּאָרגענסטע זייטען פון זיין לעבען אין דער קינסטלערישסטער פאָרם; דאָ זעהען מיר איהם אַלס טעאַטער־דירעקטאָר, וועלכער זוכט אין יעדער זאַך דעם עפעקט; דאָ — אַלס פּריסטער, וועלכער שטראָפט פאַר די זינד, פּרעדיגט אַ נייע מאָראַל און דולדעט נישט קיין ווידערשפרוך, און דאָ — אַלס פאָלקס־טריבון, פאָלקס־אַגיטאַטאָר, וועלכער האַלט פייערדיגע רעדעס, מונטערט, וועקט און רופט צו אַ נייעם לעבען.

אַנ'אונרוהיגע, רוישענדע און עביג זוכענדע נשמה האָט ער געהאַט. ער וואַרפט זיך פון איין געביעט צום אַנדערן, צובּרעכט אַלטע גע־טער, כדי נייע זיך צו שאַפען און פיהרט אַ בּרויזענדעם לעבען, פול מיט אינטענסיווער, פרוכטבּאַרע טהעטיגקייט.

נאָר וואָס ער זאָל נישט טהון: שרייבּט ער אַ דראַמאַ, אָדער אַ ראָמאַן, האַלט ער אַ פּאָליטישע רעדע, שטעהט ער אָן דער שפּיץ פון אַ טעאַטער, פערנעהמט ער זיך מיט וועלכער עס איז געזעלשאַפטליכער טהעטיגקייט — שטענדיג האָט ער איין כּוונה: נוצען צו בּרענגען זיין פאָלק, אויפצוהויבּען אויף אַ העכערער קולטורעלער שטופע זיין פאַטערלאַנד.

אַלע זיינע קינסטלערישע ווערק זענען דאַרום אויך דורכגעדרונגען מיט אַ געוויסער טענדענץ; בּיי איהם איז די ליטעראַטור און די קונסט נישט קיין ציעל פאַר זיך, נאָר אַ מיטעל נוצען צו בּרענגען זיין פאָלק.

פערזונקען אין אַ שטאַרקער אונוויסענהייט און אין אַנ'אונגעהויערן פאַנאַטיזם געפינט ער זיין פאָלק, אָנהויבּענדיג זיין טהעטיגקייט. ער נעהמט ענערגיש קעמפפען געגען פינסטערן פאַנאַטיזם און האָט ערפאָלג.

זיינע בּעוואוסטע ראָמאַנען: „אויף גאָט'ס וועג", „די שטאָדט און דער פּאָרט איז געווען מיט פלאַגען אויסגעפוצט" און אַנדערע האָבּען געווירקט פיעל שטאַרקער, ווי די גרעסטע האַרמאַטען די פעסטונג פון פאַנאַטיזם צו צושטערען.

דאָס אייגענע איז אויך מיט די אַנדערע ווערק; אַלע האָבּען אַ געוויסע טענדענץ.

זיינע בּעריהמטע דראַמען: „די הענדשקע", „לעאָנאַרדאַ" און אַנ־

דערע װערק זענען דורכגעדרונגען מיט דער טענדענץ, אַז אויך דער מאַנספּערשוין מוז זײַן ריין צו דער חתונה פּונקט אַזוי װי די פרוי.

אין פיעל װערק האָט ער געלעהרנט זײַן פאָלק צו זײַן אָפּטימיסטען און, למשל, אין זײַנע װערק „קאַפּיטאַן מאַנסאַנאַ“, „אַרנע“ און אַנדערע פיהרט ער דורך די אידעע, אַז דער מענש האָט גענוג קראַפט אין זיך צו בעהערשען און צו בעצװינגען אפילו זײַנע שלעכטע מדות און אפילו פעהלערן, װעלכע מען בעקומט בירושה פון די עלטערן, קאָן מען אויך בעזײַטיגען, װען מען האָט נאָר אַ פעסטען װילען.

ביערנסאָהן׳ס װערק זענען טענדענציעזע, דאָך װעלען פיעל פון זיי אַרײַנגעהן אין אוצר פון דער װעלט־ליטעראַטור, דען אין די װערק פון אַזאַ געניאַלען קינסטלער קאָן די טענדענץ נישט שאַדען דער קינסטלערישער פאָרם.

לעהרענדיג און אויפהויבענדיג זײַן פאָלק אין משך פון זײַן גאַנצען לעבען, האָט ער געטוזט װערען די פערקערפּערונג פון די נאָרװעגישע אידעאַלען און דער מענש, װעמענס שטים עס װערט געהערט און ערפילט פון גאַנצען פאָלק.

זײַן װירקונג אין נאָרװעגען גופא איז דערום געװען אונגעהויער גרויס. דאָס האָט אונז בעװיזען זײַן יובילעאום װעלכען מען האָט מיט איניגע יאָהר צוריק געפײַערט. אין גאַנץ נאָרװעגען, אין אַלע שטעדט און דערפער האָט מען אין טאָג פון זײַן יובילעאום פלאַגען אויסגעהאָנגען — אַזאַ כבוד האָט מען נאָך קײן אײן שריפטשטעלער אויף דער װעלט נישט אָנגעטהון.

און װען ביערנסאָהן װאָלט געװען בלויז אַ שריפטשטעלער, װאָלט ער אפשר אויך אַזאַ כבוד נישט דערלעבט. ער איז אָבער פאַר׳ן נאָרװעגישען פאָלק געװען פיעל מעהר װי אַ שריפטשטעלער: ער איז געװען זײַן נאַציאָנאַלער שטאָלץ, זײַן ריעז, זײַן הערשער און װען איהר װילט, — דאָס נאָרװעגישע פאָלק; אָהן ביערנסאָהן׳ן, קאָן מען זיך בכלל נישט פאָרשטעלען דעם נאָרװעגישען פאָלק...

פאַר אַלע איבעריגע נאַציעס איז געשטאָרבען אַ געניאַלער קינסטלער; פאַר׳ן נאָרװעגישען — דער נאַציאָנאַלער העלד, דער פאַקטישער הערשער פון נאָרװעגישען פאָלק.

(פאָרזעצונג פון אכטצעהנטען העפט).

שראַנק פרײַ פאַר אַלעמען. — אננא האָט זיך ווײַטער נישט אַרומגעקוקט. זי איז זעהר מוזיקאַליש געוועזען און האָט אַלץ געקאָנט נאָך דעם געהער שפּיעלען. זי האָט אָנגעהויבען לאַנגזאַם שפּיעלען, און פון איין שטיק צום אַנדערן איבערגעגאַנגען, אַלץ מיט מעהר אויפרעגונג אין גאַנצען צו דער מוזיק איבערגעגעבען. און נישט ווייסענדיג אַליין ווי אַזוי — איז זי געקומען צו דער אָפּערע „באַיאַצי“. — —

מיט דער מוזיק האָט זי אין האָטעל אין צינאָוויטש דעם שפּאַציערענגעהער אין זאַל אַרײַנגעצויגען. קאָנטהאַגען בעצויבערט פון די וואונדער־שעהן קלינגענדיגע טענער איז אין זאַל אַרײַנגעקומען. מען האָט זיך דערקענט, בעגריסט. עס האָט זיך אָנגעהויבען די אַלטע שפּיעל, דער אָנהויב פון׳ם סוף! — — — זי האָט ווײַטער געשפּיעלט, דעם קאָפּ טיעף אַראָבגעלאָזט אין אַ שוואַכע האַלטונג, נישט מערקענדיג אַלײן זעגען איהר אין שוים טרעהרען גערונגען. — אננא האָט נישט בעמערקט, אַרײַנקומענדיג אין זאַל און צולויפענדיג צום קלאַוויר, אַז יוליע באַרמער איז געזעסען אין אַ ווינקעל מיט אַ בוך אין דער האַנד. די ביליגע פאַרטיערען וואָס האָבען זיך אין זאַל געפונען האָבען איהר פערשטעלט. — די באַרמער איז געבליעבען זיצען זיך נישט ריהרענדיג פון אָרט. ווען זי האָט די מוזיק שפּיעלענדע בעטראַכט, צוערשט מיט אַנטיפּאַטיע פולע בליקען, דערנאָך אַ ביסעלע ווייכער ווערענדיג האָט זיך איהר דאָס האַרץ צוזאַמענגעפּרעסט. אננאַס האַלטונג, איהרע טרעהרען, די וועקסלענדיגע מינעס אויף איהר געזיכט און די שווערע ערנסטע קלאַנגען האָט איהר, קעגען איהר ווילען, טיעף געריהרט, זי האָט זיך פאָרזיכטיג אויפגעהויבען און האָט געוואָלט פּרובען שטיל און אונבעמערקט צום טהיר צוקומען און זיך צוריקציהען. עס האָט אָבער אַ קנאַק געטהון באַלד ווי זי האָט זיך נאָר פון שטוהל אויפגעהויבען. זי האָט זיך דערשראָקען און די שפּיעלערין האָט זיך אַרומגעקוקט. איהרע פינגער האָבען זיך האַסטיג פון די קלאַוויש ען אויפגעהויבען נאָכלאָזענדיג אַ מאָדנעם נישט אָנגענעהמען קלאַנג, און זי האָט מיט אַ האַלב דערשראָקענער שטימע געזאָגט:

— פרײַלײן באַרמער, איהר זײַט דאָ? פאַרדאָן, איך האָב נישט געוואוסט, אַז איהר זײַט דאָ געוועזען, און רעדענדיג האָט זי זיך די נאָך פערעלדיגע טרעהרען פון איהרע אויגען אויסגעווישט. — —

— ביטע, דער זאַל איז פאַר אַלעמען און איהר האָט אויף איהם דאָס אייגענע רעכט וואָס איך! — —

— איך וואָלט אייך דאָך אָבער צוערשט געפרעגט אויב איהר זייט יעצט אויפגעלעגט צו הערען מוזיק, — האָט אַ נ נ אַ זיך אָבגערופען. — נאָר איך האָב געמיינט, אַז איהר זייט אין דער קירכע! — —

— איך? דאָס איז גוט, וואָס האָב איך דאָרטען צו טהון? — האָט די באָרמער געלאַכט. — —

— ווייס איך, עס איז דאָך הײנט וועהנאַכטען — — — — תפלה טהון! — —

— נו, טאָ פאַר וואָס זייט איהר נישט געגאַנגען אין דער קירכע? ווען דער יום־טוב האָט אייך אַזוי אַ חשק צום בעטען אַרײַנגעגעבען! — —

— ליעבעס פריילײן, ווער עס האָט אַזוי פיעל געבעטען און אַזוי פיעל אומזיסט צום הימעל געשריגען אַזוי ווי איך, דער קומט סוף כל סוף צו דער איבערצייגונג: אַז דער דאָ וואָס זיצט אויבען טהוט וואָס ער וויל! און דיין תפלה איז אַן אומזיסטיגע אויב נישט אין גאַנצען אַ נאַרישקייט! — —

— אַזוי, איך נעהם עס אויף אַלס אַ בעוויי פון שוואַכקייט! פאַר מיר איז אַלץ, וואָס קעהר זיך אָן מיט רעליגיאָן — — — אָבגעווירט־שאַפט. העכסטענס טויג עס נאָך אום דעם פעבעל אַ ביסעל איינצוהאַמע־ווען, ווײטער — —

— אָה, ניין, — האָט אַ נ נ אַ זיך אָבגערופען — זי איז מעהר ווי דאָס! עס איז געוויס אַן אָנשפּאַר און אַ שוץ פאַר דעם וואָס קאָן גלויבען! איך בין מקנא יעדערן; אָבער איך קאָן נישט מעהר, נאָך דעם וואָס איך האָב אַלץ געזעהן און דערלעבט! — —

די באָרמער האָט געצויגען מיט די אַקסלען און האָט אַ נ נ אַ'ן פינסטער אָנגעקוקט:

— הייסט עס, אַז איהר זייט אויף דעם ליעבען הערר גאָט ברוגז און איהר האָט איהם געקינדיגט? דאָס איז אייך געראָטען! אייגענטליך איז ער דאָך געוועזען; נון, איך מיין, — — — יעדער האָט זיך גופא זיין מזל אויסגעשמידט. ווען דאָס וואָלט זיך נישט איינגעגעבען, וואָלט דאָך נישט געוועזען קיין גרונד די אַזוי געגאַנטע רעליגיאָן אָן אַ זייט צו לעגען, נאָר איך מיין גראָד פערקעהרט! מען פליהט צוריק און מען קלאַ־מערט זיך אָן, ווען מען פיהלט זיך שולדיג און מען בעט מוחל זיין!

— זעהר ריכטיג — — — — — אפשר! איך האָב מיר מיין מזל זעלבסט אויסגעריכט. ווען איך וואָלט אָבער געוועזען אַ פאַטאַליסטין אָדער אַן עכטע קריסטין, דאַן מוז איך אין אַ געוויסען זין די שולד אויף גאָט אַרויפוואַרפען און זיך דערבײַ טרייסטען. ער האָט די פּרטים אַזוי איינגע־

ריכטעט, ער האָט עס אַזוי געוואָלט, ער האָט מיך אפשר געוואָלט אויספּרובירען און איז אַלזאָ מײן מיטשולדיגער געוואָרען. אָבער נײן, נישט אַזוי מײן איך, די קויל האַלט זיך אין קויקלען, ווי עס קויקעלט זיך, וואו עס האַקט אָן, דאָס איז שוין דאָרטען אויבען קײן נפקא-מינה נישט! אין דעם זין בין איך אויך מיט דער רעליגיאָן פּאַרטײ און פיהל מיך אַלײן פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלץ וואָס איך טהו און פאַר די פאָלגען דערפון! ——

—— זעהר גוט! אַזוי מײן איך אויך! וועט איהר פרײלײן זאַנדערס, הײנט אַנדערש זיך אויפפיהרען, ווען איהר וואָלט די וויכטיגסטע קאַפּיטלעך פון אײער לעבען נאָך אַמאָל קענען איבערלעבען? —— ——

די באָרמער האָט אַננאַ'ן וועלכע האָט זיך דערבײ איהר ענטקעגען געזעצט, שאַרף אָנגעקוקט,

—— וואָס פאַר אַ שאלה?! אָהן אַ שום ספק!

—— הײסט עס —— —— איהר האָט חרטה?! —— —— —— חרטה אויף אײער פערגאַנגענהײט, פערצײהט מיר, אָבער —— —— ——

—— ביטע, מיר זענען אַלײן, פרעגט און רעדט וואָס איהר ווילט, פרײלײן באָרמער! —— אַננאַ האָט געזוכט צו געווינען די סימפּאַטיע פון דער דאָזיגער פרוי, וועלכע האָט זיך מיט איהר אַזוי פון ווײטענס גע-האַלטען. ——

—— וואָלט איהר געוואָלט האָבען עס זאָל נישט זײן געפּאַסירט? —— ——

—— געוויס, געוויס! ——

—— נישט אַפילו דעם מוט האָבען, אַז די טהאַט וואָס איהר האָט אַלס קלאָרער און בעזאָנענער מענש געטהון? ——

אַננאַ האָט ביטער געלאַכט: —— צווײ פאַלשע אויסדריקע מוז איך אײך, די בעוואוסטע רעדנערין און לאַניקערין צוריק נעהמען. אײנמאָל דעם אויסדרוק „די טהאַט" און דעם צווײטען מאָל דעם אויסדרוק „געטהון"! גלויבט איהר, אַז איך האָב מיר מײן קינד מחמת פּרינציפּ גענומען? ——

—— דאָס וואָלט איך גאָרנישט געהאַלטען פאַר קײן אונרעכט, אדרבא איהר וואָלט דערמיט בײ מיר אין די אויגען אויסגעקומען פיעל אָרענטליכער, איהר האָט דערצו די פולע רעכט געהאַט! ——

—— אַ, דאָס איז שוין גאָר אַ נײע טהעאָריע! אָ, נײן, מײן פרײלײן, איך האָב דערצו קײן רעכט נישט געהאַט, אַזוי לאַנג ווי מיר לעבען אין אַ מדינה וואָס איז געשטיצט אויף רעכט און גערעכטיגקײט! ——

—— באַה, ווען איהר וואָלט אין געלד זאַכען אונאַבהענגיג געווע-זען, וואָלט איהר, נישט דעם מאַן, אָבער דאָס קינד געוואָלט האָבען? ——

— איך בעט אייך זעהר, דעם מאַן נישט, נישט! אָבער דאָס קינד? שפּוי, איהם אַלזוי בלויז אַלס מיטעל צום צוועק האָבען? דאָס העכסטע, דאָס הייליגסטע, וואָס מיר קענען האָבען דאָס קינד — פון אַ מאַן, וואָס מען ליעבט נישט? עפּים ווי מען מאַכט אַ חשבון? ניין, ניין! דעריבער נעהם איך פון אייך פריילין באַרמער צוריק דעם אויסדרוק „אַלס קלאָרער און בעזאָנגענער מענש געטהון"! — אַלס אַ פרוי וואָס רעדט צו אַ צווייטער פרוי! — — — וואו עס שטעהען זיך דער מאַן מיט דער פרוי אין דער ליידענשאַפט איינס קעגען אַנדערן, הערט דאָס קלאָרע בעזינען זיך אויף! דאַמאָלס איז נאָר פאַרהאַן — — — אָדער אַ גלייכער פערלאַנג פון ביידע צדדים זיך צו בעטייבען אין אַ שכרות'דיגען רויש וואָס לאָזט פאַר קיין לאָגיק מעהר קיין אָרט נישט, אָדער אַ ברוטאַלער ווילען, אונטער וועלכען דער שוואַכערער גיט זיך אונטער. און אויך דאָ קומט עס צו אַזעלכע מינוטען, ווען עס קאָן מעהר פון קיין קלאָרעס רעננקען קיין רעד נישט זיין!

אַנגאַ האָט זיך פערקוקט אויף דעם קעגענאיבערליגענדען דאַך. די פאַרב אויף איהר געזיכט האָט זיך יעדע מינוט געוועקסעלט. — יוליע באַרמער'ס באַקען האָבען געגליהט. מיט צוזאַמענגעקוועטשטע אויגען האָט זי אויף אַנגאַ'ן געקוקט. אַרום איהר מויל האָבען זיך צוויי טיעפע ליניען איינגעגראָבען. — וואָס האָב איך אַלץ געקעמפפט און געאַרבייט און שטודירט! — — — איך בין נישט מיאוס, און אויך אין מיר לעבט און שטרעבט אַלע ווייבערישע עמפּפינדונגען! וויפיעל האָב איך דעריבער געקלערט און געפאָרשט און געגריבעלט. איך זיץ אָבער דאָ ווי אַ דומע פאַר דער וואָס ווייסט, ווי אַ הונגעריגע פאַר אַ זאַטע! — אַזוי האָט זי זיך געטראַכט און פון איהרע אויגען האָבען אַרויסגעשטראַהלט חשד, קנאה, כמעט שנאה. זי האָט איהרע אויגען געשווינד אויפגעשלאָגען אויף אַנגאַ'ן, גלייך ווי זי וואָלט איהר ביז אין איהר טיעפסטע פערבאָרגענקייט געוואָלט אַריינקוקען. פון די דאָזיגע בליקען אָנגעצויגען האָט די זאַנדערס איהר אָנגעקוקט. זי האָט זיך דערשראָקען.

— זאָגען זי מיר, פריילין, — האָט יוליע מיט אַ הייזעריגליכער שטימע אָנגעהויבען, — איהר לייקענט הייסט עס אין גאַנצען אָב דעם פאַקט: אַז דאָס קינד קומט נאָר אַלס צוועק פאַר זיך גופא? איהר ווילט נאָר דאָס פער'שכור'דיגע ליידענשאַפט אַלס מאָטיוו! טאָ ווי קומט נאָך אייך אוים די גאַנצע עהע? קומט נאָר אַזוי ווי איך אין די דאַך= און קעלער שטיבלעך! קוקט זיך נאָר צו צום עלענד און קינדער=צאָהל וואָס דאָרטען

געפינט זיך! פרעגט צי ווייסען נאָר אַט די ראָזינע אַנגעמאַטערטע און ביז צום לעצטען טראָפּען מאַרך אויסגעהאָרעוועטע מענער און פרויען פון דעם פער'שכור'נדיגען רוויש? מיר דאַכט זיך, אַז זיי ברענגען נפשות אויף דער וועלט קעגען זייער אייגענעם ווילען, האַלב צווישען שלאָפען און וואַכען! —

— דאָס גלויב איך אויך פריילין באַרמער: — האָט א נ נ א אָבגעענטפערט. — אָבער ווי קומט עס דערצו?

— דאָס זענען אַזעלכע רעטעניִשען, וועלכע מיר וועלען קיינמאָל נישט קענען אויפלעזען! מען קאָן די אונטערשיידען צווישען מענשען פון דער וועלט נישט אָבשאַפען. ווען דער מיליאָנער קאָן זיך ערלויבען דעם לוקסוס זיך אָנצושאַפען אַ ווילע מיט'ן גרעסטען קאָמפּאָרט קאָן זיך עס אָבער דער אָרעמאַן נאָך נישט ערלויבען! וואָס עס קאָן אין דער עהע ווערען צו אַ קללה אָדער אַ ברכה, וואָס עס ווערט געזינדיגט אונטער דעם דעק-מאַנטעל פון דעם לעגיטימירטען, דאָס זעהען מיר דאָך אומעטום! אָבער — — זי האָט פּלוצלונג אויפגעהערט צו רעדען.

— ענדיגען זי דאָך, מיין הימעל, מיר זענען דאָך אייגענע מענשען.

— אַלץ וואָס ס'איז נאָר מענשליכעס איז מיר נישט פרעמד! — האָט יוליע האַרט געענטפערט. — איך שטעה אין דער בעוועגונג און געהער צו די פאַרקעמפּפערינען, וואָס ווילען די אַלטע מויערן איינברעכען! דאָס האָב איך דאַמאַלס דער באַלל געזאָגט! — נעהמט איך דאָס קינד ווען איהר ווילט. —

— ווען מיר בעקומען אָבער דאָס קינד נישט ווילענדיג, אַפילו גאָרנישט טראַכטענדיג וועגען דעם? ווען מיר האָבען נאָר דעם מאַן געוואָלט און זעהענדיג איבערוועלטיגט און פערנאַררישט איהם דאָס העכסטע וואָס מיר פערמאָגען אַוועקגעגעבען? — — — גיבט איהר זען מיט אייערע בעשטרעבונגען צו פרייהייט אונז דאָס רעכט אויף דעם מאַן, נישט מורא האָבענדיג פאַר די פאָלגען וואָס וועלען דערפון אַרויסקומען? — —

יוליע האָט אין פלוג נישט געהאַט וואָס צו ענטפערן נאָר נאָכדעם ווי זי האָט אַ ווײַלע געקלערט האָט זי זיך אָבגערופען: — יענעם רעכט איז פריי, און מיט געדעמפּפטער שטימע האָט זי צוגעגעבען: וואויל איז דעם וועך עס דערגרייכט צו אַזאַ הויכען פונקט וואו עס הערט אויף דאָס פערשאָלטענע קלערעניש! וואויל איז דער, וועלכע געפינט אַ מאַן, אויף וועלכען זי קאָן האָבען רעכטען!

אַ נ נ אַ האָט צוזאַמענגעשראָקען. זי האָט געקוקט אין דאָס אומעטיגע געזיכט פון דער ב אָ ר ט ע ר און אַ שוידער איז איהר דורך אַלע גליעדער דורך: זי האָט אָנגעהויבען צו פערשטעהן דאָס דאָזיגע מיידעל און אַ רחמנות געפיהל האָט איהר הארץ צוזאַמענגעפרעסט.

— פרײַליין י ו ל י ע! — האָט זי ווי אָהן זיך אויסגעשריען און זיך פון איהר אָרט אויפגעהויבען. —

— וואָס ווילט איהר? — האָט י ו ל י ע שטיל געפרעגט.

— ליעבעס פרײַליין, — האָט אַננאַ מיט אַ בעטענדיגע שטימע געזאָגט, — זאָגט מיר דעם אמת! איהר איינע האָט מיר פון אַלע וואָס וואהנען דאָ אין פּאַנסיאָן בעוויזען שנאה און נישט גונסטיגקייט! איהר זייט די איינציגע וואָס האָט מיין קינד נישט פערצערטעלט! פאַר אייך האָב איך מעהר ווי פאַר אַלע זיך געשעמט און געגרעמט. איהר זייט צו עדעל, צו הויך איך זאָל אייך קענען חושד זיין, אַז איהר האָט מחמת גאוה און שטאָלץ קעגען מיר אַזוי געהאַנדעלט! איך בעט אייך, זאָגט מיר וואָס האָט איהר קעגען מיר?

י ו ל י ע האָט זיך אויך אויפגעהויבען פון איהר אָרט. זי איז אין צימער אַרײַנגעגאַנגען, האָט עפּיס ווי געזוכט אין די ביכער, וואָס זענען אויף דעם טיש געלעגען און געזאָגט: יאָ, — ס'איז אמת, איך האָב אייך פײַנד געהאַט! איך האָב מיך געעקעלט פאַר אייך! איך בין געוועזען אַנגעהענגערין פון פרײַע ליעבע, פאַר קינדער אָהן חתונה, אָהן חופּה וקידושין; אָבער אַלץ אין דער טהעאָריע, אַלץ אין פּרינציפּ! איך האָב געהאָפט צו געפינען אין אייך די נײַע, שטאַרקע פרוי! איהר זייט אָבער געקומען פערגרעמט, פערשעמט! נישט פרײַ און שטאָלץ, נאָר עפּיס שרעקענדיג און שעמעוודיג! און אַרום אייך האָט זיך געוועבט דער צויבער פון עפּיס אַזאַ ווײַבען, אַזאַ ווײַבליבען ערעאָטיק! עפּיס זייט איהר אין גאַנצען אַזוי ווײַבעריש — — עפּיס אין גאַנצען — — — — — — — איהר וואַרפט אום אַלע פּרינציפּען, איהר מאַכט צו נישט אַלע טהעאָריעס! איך וואָלט אייך וועלען בעשולדיגען — אָבער איך קאָן דאָס נישט! איך וואָלט אייך צוגעשמייכעלט — איך וויל דאָס אָבער נישט! איך בין צוליעב אייך אַרײַנגעפאַלען אין ספקות און פערשטעה נישט מעהר די וועלט, טויזענדער פראַגען דערשטיקען מיך נישט שיער — — — —

— טאָ פרעגט זשע, און אויב איך וועל נאָר האָבען בכח אייך צו ענטפערן, וועל איך אייך ענטפערן! — האָט אַ נ נ אַ געזאָגט שוועריטיג.

און אין דער דאָזיגער פּאָזע זענען זיי בײדע געשטאַנען. י ו ל י ע

האָט געפרעגט קורץ, שווער־אָטהעמדיג און אַננאַ האָט געענטפערט ערנסט און אין קורצע ווערטער.

— פון וואַנען האָבען זי דאָס קינד? איך מײַן — — ווי — — — —

— איך בין אַ פעהלער בעגאַנגען, איך האָב זיך געלאָזט אײַנרעדען!

— האָט איהר אײַער פערפיהרער געליבט?

— מיט דעם גליהענדסטען פײַער, צעהן יאָהר נאָכאַנאַנד, — דערבײַ האָט אַננאַ שווער אָבגעזיפצט.

— האָט ער אײַך אויך געליבט?

— אַזוי האָט ער מיר ווענינסטענס פײַערינ געשוואָרען און איך האָב איהם געגלויבט.

— איז ער אײַער ליבע ווערט געווען? פאַר וואָס האָט ער אײַך אַוועקגעוואָרפען?

ער איז געוועזען אַ לעבע־קינד, געהאַט שלעכטע קאָלעגעס און — — שוין זאַט.

— האַסט איהר איהם היינט?

— איך ליעב איהם נאָך!

— ענטשולדיגט איהר איהם?

— ניין!

— קאָן מען דען ליעבען ווען מען פעראַכטעט?

— איך קאָן!

— האָט איהר חרטה אויף אײַער בעגעהן?

— יאָ!

— יאָ?? — האָט פרײַלײַן באָרמער געפרעגט און דערבײַ געקלאַפט מיט די פיס אויף דער פאָדלאָגע.

— יאָ, איך האָב חרטה, שטאַרק חרטה!

— פרײַלײַן זאַנדערס!?

— פרײַלײַן באָרמער?

— ווען איהר האָט איהם געליעבט?

— נישט קוקענדיג אויף דעם!

— ווען איהר האָט דורך אײַער געליבטען בעקומען דאָס העכסטע מיסטעריום פון דער ליעבע?

— ליעבער הימעל! —

— וואָס מײַנט איהר דערמיט?

— אַז דיעזעס מיסטעריום קעהר זיך מיט דער ליעבע גאַנץ ווענינ און

— אזוי ?

— יאָ !

— און האָט איהר איהם דען נישט דאָס קינד צו פערדאַנקען ?

— מיין קינד אָבער האָט מיר פאַר זיין לעבען גאָרנישט וואָס צו דאַנקען !

— הייסט עס, איהר ליעבט אייער קינד נישט ? איהר ווילט איהם נישט האָבען ?

— מוטער און קינד זענען איינס ! ווי קאָן מען עס נישט ליעבען ? ווי קאָן מען אויסקומען אָהן דעם ווען עס איז שוין דאָ ? געוואָלט האָב איך עס געוויס נישט !

— נאַ, אַודאי איז אַנגענעהמער צו זינדיגען און נישט דאַרפען שפעטער ליידען פון די ביטערע פרוכט פון דער זינדע, — האָט באָרמער זיך אָבגערופען שאַרף. אַנגאַ האָט דערויף גאָרנישט געענטפערט.

— ענטשולדיגען זי, אָבער קאָנט איהר אייך פאָרשטעלען איהר זאָלט מיט דעם דאָזיגען מענשען נאָך אַמאָל — — —

— ניין, נישט האָבענדיג חתונה געהאַט, נישט !

— אַזוי, הייסט עס איהר זייט אויסגערעכענט, דען איהר ליעבט איהם נאָך, און מיט דעם געליעבטען — — — — ס'הייסט אַלזאָ נישט צוליעב אָנגעבאָרענער שטאָלץ, נישט צוליעב טיעף אינערליכער טוגענד — — —

— שטאָלץ פערשווינדעט, ווען מען ליעבט אַזוי ! און אויסגערעכענטקייט איז טוגענד — — —

— טפוי, דאָס זענען פוסטע פראַזען ! — —

— ניין, דאָס איז ערפאַהרונג !

— אָבער חתונה האָבען מיט איהם וואָלט איהר געוואָלט.

— דאָס וואָלט פאַר מיר דאָס גרעסטע גליק געוועזען !

— אַהאַ, חתונה האָבען, זיך אָנטהון אַ צוואַנגס-יאַקע, זיך צוגעוועהנען צו דער פערשקלאַפונג, און אַלע אמת'ע געפיהלען אָבשוואַכען, אָבקיהלען — — — — —

— דאָס חתונה האָבען איז דאָס איינציגע ווען מען ליעבט !

— אַלזאָ, הייסט עס, איהר ברויכט, ווען איהר ליעבט, צוערשט אַ ערלויבניס פון דער פּאָליציי און פון דעם גייסטליכען ? —

(פאָרטזעצונג קומט).

מארק טווען.

די טאגע־ביכלעך פון אדם און חוה.

I.

אדם'ס טאגע־ביכעל.

(פארטזעצונג פון אבגעהנטען העפט).

נאך דריי טאגאטען. ווי ס'איז נישט מאדנע, נאר די קענגורא שטייט אלץ וויטער וואקסען, און ענדערן זיך. איך ווייס נישט קיין חיה, ביי וועלכער דער וואוקס זאל זיך פארטזעצען אזא לאנגע צייט. יעצט האט זיך ביי איהם אויפ'ן קאפ בעוויזען א וואל, נאר נישט אזא, ווי ביי א קענגורא, נאר א ענהליכע אויף אונזערע האר, נאר זייער פארב איז נישט קיין שווארצע, נאר א רויטע. איך טהו זיך אמת'דיג פערלירען אין רעטענישען, נישט וויסענדיג צו וועלכע פאמיליע צוצורעכענען די וואונדערבארע חיה. וואלט מיר זיך איינגעגעבען צו חאפען נאך איינע אזעלכע! נאר וועגען דעם איז גאר נישט וואס צו קלערען. ס'איז איינצוזעהן אז דאס נייע פערשיעדען אויסזעהן עקסיסטירט נאר אין איין עקזעמפלאר. מיינענדיג צוצושטעלען פערגעניגען אונזער קינ'ען, האב איך געחאפט פאר זיינעטוועגען א אמת'דיגע קענגורא. נאר ער האט זיך פאר איהר אזוי איבערגעשראקען, אז ס'איז ארויסצוזעהן, ווי וואלטען זיך קיינמאל נישט בעפריינדעט. אויך קיין אלגעמיינעם האבען זיי גאר נישט (צום וועניגסטענס אין מיינע אויגען) געהאט איינער מיט'ן צווייטען. מיר איז זעהר א שאד די ארעמע חיה, נאר ראטעווען איהם פון דער איינזאמקייט איז אונמעגליך. אויפ'ן לעצטען אופן, וואס מעהר איך בעמיה זיך קומט ארויס נאך ערגער. כ'האב פארגעלעגט חוה'ן ארויסצולאזען איהם אויף דער פריי, נאר זי וויל אפילו נישט הערען. וואס זשע? זי איז גערעכט. אויב איך קאן איהם נישט געפינען קיין חבר, וועט ער אליין אודאי נישט געפינען. און ער וועט, ווייזט אויס, זיין נאך מעהר איינזאם.

נאך פינף טאגאטען. דאס איז ריכטיג, נישט קיין קענגורא. יעצט געהט ער שוין אויף די אונטערשטע פיס, האלטענדיג זיך פאר חוה'ס פינגער. ווי עס זעהט אויס איז עס דאס פערשיעדען אויסזעהן פון א בער, נאר אויך אזא בעשטימונג איז קוים ריכטיג, ער האט נישט קיין ווידעל, אויך די וואל ביי איהם וואקסט נאר אויפ'ן קאפ. ער וואקסט אלץ וויטער. אויב דאס איז ווירקליך א בער, וואלט איך

ניִשט געוואָלט פון היינט אָן איהם לאָזען אָהן אַ וואלד=שלאָס. נאָך דער קאַטאַסטראָפע זענען די בערג געוואָרען געפעהרליך. פונדעסטוועגען, ווייל חוה אויף קיין אופן ניִשט איינשטימען, און וויל ניִשט אַרויסלאָזען קין'ען אויף דער פריי, האָטש איך האָב איהר פאָרגעלעגט אויסטווישען איהם פאַר די ליעבסטע חיה. זי וועט אונז ניִשט אַנדערש דערפיהרען ביז אַ אונגליק מיט איהר בלינדער ליעבע. פריהער איז זי געווען מעהר קלוג.

נ אָ ך צ ו ו י י וו אָ כ ע ן. איך האָב בעקוקט זיין מויל. דערווייל איז נאָך ניִשטאָ קיין שום געפאַהר; די ציינער זענען ביי איהם קליינינקע, טעמפּע, אויך די זענען זעהר ווייניג. קיין ווייִדעל איז אויך נאָך ניִשטאָ. דאָך דאַרף מען עפּטערס אַכטונג געבען אויף זיינע ציינער. אויב זיי וועלען זעהר אויסוואַקסען, אמת, וועל איך איהם אַרויסטרייבען. וואָס קומט אַרויס דערפון וואָס דער ווייִדעל איז נאָך ניִשט אויפגעוואַקסען! אָבער אָהן אַ ווייִדעל קאָן ער אויך אָנטהון צרות.

נ אָ ך פ י ע ר מ אָ נ אַ ט ע ן. איך האָב אַ גאַנצען מאָנאַט פערבראַכט אויף געיעג און פיש=פאַנג. פאַר דער צייט האָט דער בער זיך אויסגעלערנט געהן אויף די אונטערשטע לאַפּעס און זאָגאַר רעדען „פּאַפּאַ" און „מאַמאַ". אַ מאָדנע פערשיעדען אויסזעהן! ס'קאָן זיין אַז ער שרייט אויס די ווערטער פאָלקאָם צופעליג און אונ=בעוואוסטזיניג, נאָר דאָך קיין שום אַנדערע בערען טהוען דאָך דאָס ניִשט. אַזאַ נאָכ=מאַכען די מענשליכע שפּראַך צוזאַמען מיט פעהלען פון ווייִדעל און וואָל אויפ'ן קערפּער, טהוט מיר שרעקליך פערסמוטשען. מען וועט נאָך דאַרפען נאָכשפּירען נאָך איהם. צווישען אַנדערס, שטעהט מיר פאַר אַוועקצולאָזען זיך אויף אַ לאַנגע עקספּעדיציע ווייט אויפ'ן צפון. וועל איך ניִשט געפינען דאָרט אַ צווייטען אַ זעלבען עקזעמפּליאַר? נאָר פאַר'ן אַוועקלאָזען זיך וועט נויטיג זיין אָנצוטהון אַ מויל=שלאָס אויף דעם.

נ אָ ך ד ר י י מ אָ נ אַ ט ע ן. איך בין לאַנג געווען אויף געיעג און בעטיהענד און פונדעסטוועגען האָב איך קיין עהנליכעס ניִשט געפונען, דאַן ווען חוה, ניִשט אַוועקוואַרפענדיג ווייט דאָס געצעלט, האָט זי געפונען אַ צווייטען אַ זעלכען. אַ משוגעהדיג גליק.

א ו י פ'ן פ אָ ל ג ע נ ד ע ן ט אָ ג. איך האָב זיי צוזאַמען געגלייכט איינער מיט'ן צווייטען און האָב זיך איבערצייגט, אַז ביי זיי איז דערזעלבער אויס=זעהן. איך האָב געוואָלט מאַכען פון איינעם אַ קוקלע פאַר דער קאָלעקציע, נאָר זי איז צוליעב עפּיס ניִשט איינשטימיג. געוועהנליך איז דאָס אַ פאָר=אורטהייל, נאָר וואָס קאָן מען מאַכען? ס'וועט זיין זעהר אַ שאָד, אַז זיי וועלען פערפאַלען ווערען פאַר דער וויסענשאַפט... דער עלטסטער איז יעצט געוואָרען פיעל רוהיגער, לאַכט און רעדט ווי אַ פּאַפּוגאַי. מוז זיין ער האָט זיך אויסגעלערנט ביים לעצטען, אַ דאַנק זייער צוזאַמענלעבען. דאָך וואָס פאַר אַ וואונדערבאַר מיטעל נאָכצומאַכען! איז ער שוין ניִשט קיין פּאַפּוגאַי, אין דער אמת'ן? ווייניג וואָס ס'אַרא מאָדנע=קייטען עס זענען דאָ אויף דער וועלט! דער נייער איז יעצט אויך אַזוי אין אויס=זעהן און שרייט אויך אַזוי, ווי דער ערשטער. דער זעלבער קאָפּ איז ביי איהם, נאָר דערווייל אָהן וואָל. זי האָט איהם אַ נאָמען געגעבען הבל.

נ אָ ך צ ע הן י אָ ה ר. זיי זענען ביידע יונגלעך. מיר האָבען דאָס שוין ענט=דעקט. ווען זיי זענען קליין האָט אונז אַריינגעפיהרט אין טעות זייער

אויסערליכער אויסזעהן. און יעצט איז שוין ביי אונז דא אויך עטליכע מיידלעך. הבל איז אגוטער יונגעל. נאר מיט קינ'ען איז מעהר נישט דערגאנגען נאר בלייבען א בער.

נאכ'ן דורכגעהן אזוי פיעל יאהרען האב איך זיך איבערצייגט, אז פון אנהויב בין איך געוועזן נישט גערעכט צו חוה'ן. ס'איז בעסער לעבען מיט איהר אויסער דעם גן עדן, איידער אין גן עדן אהן איהר. פריהער האט זיך מיר אויסגעוויזען, אז זי רעדט צופיעל, נאר יעצט וואלט איך געוועזן אין פערצווייפלונג ווען איך וואלט נישט געהאט די מעגליכקייט צו הערען איהר שטימע. זאל זיין געבענטשט די וועלט, וואס דערנעהנטערט אונז און וואס לערנט אויס מיך אפצושאצען די גוטסקייט פון איהר הארץ און די פרעהליכקייט פון איהר כאראקטער.

II.

חוה'ס טאגביכעל

(ביז דעם פאלען).

שבת. מיר איז כמעט א גאנצען טאג פון געבוירען. איך האב זיך בעוויזען נעכטען, צו וועניגסטענס אזוי ווייזט זיך מיר אויס. ס'מוז זיכער זיין אזוי, ווייל אז, אויב ס'איז געוועזן א אייער נעכטיגער טאג, בין איך דאך נישט געוועזן, ווען ער איז געשעהן, אנדערש וואלט איך איהם געדענקט. עס קאן זיין אז ער איז געוועזן, נאר איך האב איהם נישט בעמערקט. אין דער קינפטיגער צייט וועל איך זיין מעהר בעאבאכטונגס־פאל און אויב עס וועט זיך בעוויזען עפיס א אייערנעכטיגער טאג, וועל איך איהם גוט בעמערקען. צום בעסטען פון אלין איז אנצוהויבען א אמת'ע יאהר־בעשרייבונג און נישט דערלאזען אין איהר קיין פלאנטערס, ווייל עפיס א אינסטינקט זאגט מיר אונטער, אז די קלייניגקייטען וועלען זיך ווען עס איז ארויסוויזען וויכטיגע פאר דעם היסטאריקער.

היינט האט אלין א בעסערן אויסזעהן איידער נעכטען. נעכטען האבען זיי זיך אזוי געאיילט מיט דער ארבייט, אז די בערג זענען געבליבען צופלאשעטע און טאהלען האבען זיך ארויסגעוויזען אויף אזוי פיעל פערוואָרפען מיט מיסט און אלערליי איבערבלייבעכץ, אז עס האט זיך בעקומען א גאנץ טרויעריגעס בילד. די עדעלע און שעהנע שעפפונגען פון דער קונסט ליידט נישט קיין געאיילטע ארבייט. די דאזיגע ריעזיגע נייע וועלט — איז אויף אנ'אמת — א הויכע עדעלע און שעהנע שעפפונג. און, נישט קוקענדיג אויף דער קורצקייט פון דער צייט, איז זי אהן צווייפעל, וואונדערליך נאהנט צו דער פערפאלקאמענהייט. אין איין ארט איז צופיעל שטערען, אין צווייטען, פערקעהרט זעהר ווייניג, נאר די אלע נישט דער־רעבענונגען קאן מען גיך פעררינכטען. די לבנה האט זיך אין דער פערגאנגענער נאכט אבגעבונדען, האט זיך אראבגעלאזט און איז פערשוואונדען, זעהר א שטארקער פערלוסט. ווען איך טראכט וועגען דעם, טהוט זיך דאס הארץ ביי מיר צורייסען. צווישען די אלע פערפוצונגען און דעקאראציעס איז נישטא גארנישט, וואס זאל זיך קאנען גלייכען, נאך די שעהנקייט און פאלקאמענהייט, מיט דער לבנה. איהם וואלט מען געדארפט פערפעסטיגען ווי מעגליך בעסער. אויב אונז וואלט זיך נאר איינגעגעבען פון דאס ניי זיך איהם צו דערשלאגען.

נאָר, ווי קאָן מען וויסען, וואוהין ער האָט זיך בעהאַלטען! ווארום דער, וועֶר עס האָט איהם פערהאַפּט, וועט אָהן צווייפעל, איהם געהאַלטען; איך ווייס דאָס אויף געוויס, ווייל איך אַליין וואָלט אויך אַזוי געטהון. און אַלעס איבריגע ווי מיר ווייזט זיך אויס, וואָלט איך געקאָנט זיין עהרליך, נאָר איך הויב שוין אָן אַנערקענען, אַז דער אינהאַלט און דער צענטער פון מיין נאַטור איז די ליעבע צום שעהנעם, און ס'וואָלט געווען אַ טעות צו געטרויען מיר אַ לבנה, וואָס געהערט אַ צווייטער פערזאָן, און נאָך אַזוי אַז די פערזאָן זאָל נישט וויסען, אַז ער איז ביי מיר. איך וואָלט נאָך געקאָנט אָבגעבען די לבנה, אויב איך וואָלט איהר געפינען ביי טאָג, פון שרעק, אַז עמיצער האָט נאָכגעקוקט נאָך מיר; נאָר אויב זי וואָלט אַרייַנגעפאַלען צו מיר ווען עס איז פינסטער, וואָלט איך שוין אויף זיכער אויסגע-קלערט עפּיס אַ פיינעם תרוץ, כדי אָבצוהיטען מיין געפינ'ס. ווייל איך פערגעטער לבנות, זיי זענען אַזוי שעהן און פּאָעטיש. וואָלט זיך מיר אַזוי געוואָלט, אַז זיי זאָלען זיין ביי אונז פינף אָדער זעקס. כ'וואָלט זיך קיינמאָל נישט געלעגט שלאָפען, איך וואָלט אַלין געלעגען אויף דעם מיט מאָך בעוואַקסענעם וואַל און געקוקט אויף זיי.

נאָר די שטערען זענען אויך גוט. ווי וואָלט זיך מיר געוואָלט בעקומען עטליכע שטיק, כדי אויסצוציערען מיט זיי מיינע האָר. נאָר דאָס וועט זיך מיר קוים איינגעבען. זיי ווייזען זיך אויס אויף אַזוי פיעל נאָהנט, אַז איהר וועט נישט גלויבען ווי ווייט זיי זענען. די פערגאַנגענע נאַכט, ווען זיי האָבען זיך אָנגעצונדען דאָס ערשטע מאָל, האָב איך פּראָבירט אַראָבצוקלאַפּען מיט אַ דראָנג עטליכע שטיק, נאָר כ'האָב זאָגאַר ביז זיי נישט דערגרייכט. דאַן האָב איך פּראָבירט צו וואַרפען אין זיי פּויסטען ערד, נאָר כ'בין גיך אָבגעשטאַנען און עס איז נישט אַרייַנגעפאַלען אין קיין איינעם פון די שטערען. זיכער, דערפאַר, וואָס איך בין געלינקט און כ'קאָן נישט גוט וואַרפען. זאָגאַר דאַן, ווען כ'האָב זיך געציעלט נישט אין דעם, וועלבען כ'האָב אָנגעמערקט פאַר זיך, האָב איך נישט געטראָפען אין די לעצטע. האָטש עטליכע קלעפּ זענען געווען זעהר איינגעגעבענע, ווייל כ'האָב געזעהן, ווי דאָס שוואַרצע פינטעלע פּויסט-ערד איז אַרייַנגעפאַלען פערציג אָדער פופציג מאָל אין סאַמע מיטען פון דער גאָלדענער גרופּע. און מיר ווייזט זיך אויס, אַז אויב איך וואָלט אויס-געהאַלטען נאָך אַ ביסעל, טאָ קאָן זיין, אַז איך וואָלט בעהערשט איינעם פון די שטערען.

(פאָרטזעצונג קומט).

Ред. Изд. Я. ЛИДСКІЙ. Европейская Литература To. 19.
Тип. Г. Пиментъ, Варшава, ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר נייע אַבאָנענטען.

די וועלכע ברענגען 4 קופּאָנגעס אין רעדאַקציע, און אין פּראָווינץ צו די אַגענטען, בעקומען די מאָנאַטליכע פּרעמיע פיר 10 קאָפּ. אין וואַרשע. אין פּראָווינץ 11 קאָפּ. די וועלכע האָבען 15 קופּ. צאָהלען פיר די איבריגע פּרעמיעס וואָס זענען אויסגערעכענט אין דער אַנאָנסע פון אייראָפּעאישע ליטעראַטור ווי אַבאָנענטען.

20טעס העפט

אייראפעאישע ליטעראטור

אינהאלט.

1) די דמיונות פון יונגען אפּעג	אַלאַ גאַנסאָן.
2) * * (געדיכט)	היינריך היינע.
3) ליעבע און טויט	ו"ש. ראָדענבאַך.
4) א לעגענדע וועגען א מענשען מיט א גאָלדענעם מוח	אַלפאָנס דאָדע.
5) די סטאַטוע	מאַרסעל פּרעוואָ.
6) טשיילד האראָלד	לאָרד בייראָן.
7) פריילין מוטער (ראָמאַן פון דייטשען)	ערנסט געאָרגי.
8) די טאָגע־ביכלעך פון אָדם און חוה	מאַרק טווען.

אָלאַ גאַנסאָן.

די דמיונות פון יונגען אפעג.

1.

די מאַיעסטעטישע און שווייגענדע נאַכט האָט גערוהט איבער סקאַנ־דינאַוויען. דער הימעל איז בעדעקט געוועזען מיט שטערען, געשלאָפען האָט די ערד.

ס'איז אויפגעגאַנגען די לבנה. זי האָט געגלאַנצט אויף די שפּיצען פון סוליטעלמאַ און מיט איהר העלען שיין האָט זי בעגאָסען אונטען די פעלדער פון סקאַניאַ.

ס'האָבען זיך אויסגעשפּרייט לאַנגע שאָטענס; שטיל און אונבעמערקט האָבען זיי זיך צום מזרח געצויגען, פּונקט ווי געדאַנקען נאָך נישט פערקער־פּערטע אין ווערטער. העל האָבען די שטערן געבּרענט. אַזוי העל, אַז ווען אויף דער ערד וואָלט חאָטש איין לעבעדיגעס וועזען געוועזען, וואָלט עס געוויס זייער פינקלען הערען אין דער שטילקייט פון דער נאַכט.

נאָר אין דיעזער נאַכט האָט מען קיין לעבעדיגע בעשעפעניש נישט

געזעהן? אַלץ איז געשלאָפען אין די פעלדער און וועלדער, אויפ'ן ים און אין די הייזער, אין די שטעדט און אין די דערפער.

און פּלוצלונג האָט זיך פון די קאָלמאָרדענער וועלדער בעוויזען א מענשליכע געשטאַלט:

ער איז געווען העכער פאַר די סאַמע העכסטע אייכען-בוים, און אין די פּלייצעס איז ער נידריגער געווען פאַר די זייטען פון די אייזעלען-בערג.

תּוּן איהם האָט זיך געלעגט א שאָטען אויף דעם גאַנצען לאַנד און האָט איהם ווי איינגעוויקעלט אין א גיגאַנטען טרויער-שאַל, איין עק פון וועלכע האָט אַרומגעחאַפּט גאַנץ שטאָקהאָלם, און דער אַנדערער האָט זיך געטונקט אין די וואַסערן פון'ם באָטנישען אויסגוס.

דער געשפּענסט האָט זיך איינגעבויגען. זיינע אויגען זענען געווען די אויגען פון א פערברעכער, מיט א שרעקעדיגען, ציטריגען בליק, און ווען ער האָט אויפגעהויבען זיין פּנים און דער לבנה-שיין איז געפאַלען אויף איהם, האָט זיך אין זיין בליק אָבגעשפּיגעלט אַזאַ אונרוה, אַזוינע געוויסענ'ס-ליידען אַז די שאָטענס האָבען זיך אָבגעשטעלט און די שטערען האָבען אויפגעהערט פינקלען.

דער געשפּענסט האָט א קרעכץ געטהון, א קרעכץ געטהון מיט אַזאַ מורא'דיגען, ענדלאָזען שרעק, אַז קינדער האָבען זיך אין זייערע וויגעלעך צושריען, און מענשען האָבען בעזע חלומות דערזעהן.

און די נאַכט האָט געשוויגען פּונקט ווי זי וואָלט געוואַרט עפּיס דערהערען; נאָר קיין איין לעבעדיגעס וועזען האָט מען נישט געזעהן אויסער דעם איינזאַמען געשפּענסט אויפ'ן קאָלמאָרדען.

נאָר וואַך איז געווען אַנ'אַנדער גרויסער גייסט; יענער וועלכער איז אַזוי גרויס, אַז איהם קען נישט זעהן קיין מענשליכעס אויג. אַנדערע רופען איהם צייט, די צווייטע שיקזאַל, מען רופט איהם אויך שיקזאַל אָדער וואַהרהייט. ער האָט גערוהט אין דעם וועלט-רוים. ער איז געווען אַרומגעגאַרטעלט מיט דעם פאַס פון אָריאָן און אונטער איינער פון זיינע פּלייצעס האָט געשיינט דער מזל דוב. זיינע אַלטע ווייסע האָר האָבען זיך צווישען וועלטען געצויגען. מענשען רופען דאָס אָן דער „מילך-וועג".
אין שטערן האָט ביי איהם א אויג געברענט, איין גיגאַנטער אויג, און האָט זיינע שטראַהלען געוואָרפען אין דער צפון'דיגער נאַכט אַריין, און אויף דעם איינזאַמען געשפּענסט פון קאָלמאָרדענער באַרג...

— יורא ! — האט זיך אין מיטען נאכט דערהערט א געשריי , ווי א קלאנג פון א שטיין , וועלכער פאלט אין אייז .

דער געשפענסט האט א ציטער געטהון , גלייך ווי ער וואלט אונטער דער האנד פון א גיגאנט געוועזן , ווילד האט ער געבלאָנדושעט ארום מיט די אויגען , און זיין פנים האט אויסגעדריקט אזא מין שרעק , גלייך ווי ער וואלט דערהערט מיליאָנען דערשטיקטע געשרייען . נאר איהם האט ארומגערינגעלט די שווייגענדע נאכט , איינער אליין איז ער געוועזן , און מען האט קיין איין לעבעדיגעם וועזען נישט געזעהן .

— יורא ! — האט א צווייטען מאל א קלונג געטהון .

און ער האט נישט געוואוסט פון וואנען איז די שטימע ארויס , ווייל דער גרויסער גייסט איז אזוי אונענדלאָז גרויס , אז איהם קען נישט זעהן קיין איין שטערבליכע בעשעפעניש . נאר ווען ער פלעגט א קוק טהון אויף די שימערירנדע שטערען , האט ער געטראכט או דאס רעדען זיי ; ווען ער פלעגט א קוק טהון אויף די לאנגע שאָטענס האט זיך איהם געדוכט , אז די שטימע איז פון זיי ארויס ; ווען ער פלעגט זיך אָבער איינקוקען אין דער איינזאמקייט און שטילקייט , — האט ער פערשטאנען אז די שטימע האט געקענט נאר זיי אליין געהערען .

— יורא ! — האט זיך דערהערט די שטימע צום דריטען מאל .

אלץ האט אָנגעפילט דער קלאנג . ס'איז געוועזן א פאלקאָמען שטילע . . . דאס איז געוועזן אויסער איהם און אין איהם אליין .

דאן האט ער זיך צולאכט , ווי עס לאכט א מענש פון אונזיניגען שרעק , און דער געלעכטער האט זיך מיט א אָבקלאנג צוטראָגען צווישען דער נאכט , און ער האט זיך צוגעהערט צו זיין איינענעם געלעכטער . ס'איז דורכגעגאנגען א אויגענבליק , און ס'האט זיך נאך אלץ געהערט דער דונערנדער געלעכטער , פונקט ווי דאָרטען אונטען אין די שלאָפענדע שטעדט וואלטען הונדערטער מענשען געלאכט .

און נאך אמאל האט א קלונג געטהון די שטימע :

— מיט וואס האסט דו זיך היינט פערזינדיגט ?

— ניין , איך האב היינט נישט געזינדיגט ! — האט דער געשפענסט געענטפערט .

— טא פאר וואס איז דאך ביי דיר דער געוויסען נישט ריין ?

— מיין געוויסען איז ריין .

— פאר וואס זשע דען ביסט די פערציטערט געוואָרען , דערהערנדיג מיין שטימע ? פאר וואס האסט די א קרעכץ געטהון ? איך וועל

אַראָבריַיסען דעם טוך פון די וואונדען פון דיין געוויסען, און דו וועסט דערזעהן אַז זיי צורינען אין בלוט, איך וועל אַלע דיינע זינד אַרויסרופען און ווי הינד וועלען זיי זיך אין דיין נשמה איינעסען. נאָר לעהן אָן דיינע פיס אָן די בערג, נעהם אַרום דעם וואַלד מיט די הענד — ווייל דיינע פיס וועלען פערציטערן אונטער דיר, ווען דו וועסט דערהערען וואָס איך וועל דיר זאָגען.

פון קאָפּ ביז די פיס האָט אַ ציטער געטהון דער געשפּענסט, אַזוי אַז די קאָלמאָרדענער וועלדער האָבען זיך אַ שאָקעל געטהון. גלייך ווי אַ געוויטער וואָלט זיך דורכגעטראָגען איבער זיי. און ער איז אויף די קניע געפאַלען און האָט זיך מיט'ן קאָפּ אַ קלאַפּ געטהון אָן דעם שטיינענעם אויסטרעט פון באַרג און האָט אַ געשריי געטהון:

— ניין, איך בין נישט יודאַ! נישט יודאַ!

— דו ביסט דאָס טויטע בלוט פון לעבען און די אומריינקייט פון דער מענשהייט. (Гнилъ) דיין נשמה איז פול מיט עקעל; אַנשטאָט מאַרך איז ביי דיר בלאָטע. שוואַרצע בלוט רינט אין דיין האַרץ. צווישען אַלע מענשען איז נישטאָ נאָך איינער, וועלכער זאָל זיין אַזאַ שאַנד-פלעק אויף דער מענשהייט ווי דו. דיין גלייבען וועסט דו נישט געפינען אין קיין טיורמע, אין קיין שאַנד-הויז פון זינד און פערברעכען!... ווייל דו ביסט אַ שווייגלינג!... דו האָסט געשוויגען, געשוויגען דיין גאַנץ לעבען, געשוויגען דאַן, ווען דו האָסט געמוזט רעדען, מיט דיין שווייגען האָסט דו געפטרט דיין נשמה, די רוה פון דיין געוויסען. דו האָסט קיינמאָל נישט געלאַבט פון דעם, וואָס איז געשטאַנען ביים שאַנד-סלופּ, נאָר דו האָסט געשוויגען!... דו האָסט קיין מאָל נישט איינגעשפּאַנט אין דיין וואָגען קיין שוואַנגערע פרויען, נאָר דו האָסט געפיהרט דעם וואָגען און געשוויגען... דו האָסט קיינמאָל נישט געהאַלטען קיין פייניגונג'ס-געוועהר, ווען מען פלעגט פון קערפּער אַרויסרייסען דאָס האַרץ אום דעם אמת צו דערווייזען, — נאָר דו האָסט געשוויגען! דו פלעגסט קיינמאָל נישט שלאָגען דיינע אַרבייטער אַזוי לאַנג ביז זייערע אָדערן פלעגען פּלאַצען און זיי פלעגען אויסגעהן מיט בלוט, נאָר דו האָסט געזעהן ווי דאָס טהוען אַנדערע, — און דו האָסט געשוויגען!... ווען מען וואָלט דיין פאָטער פאַר זיינע גראָהע האָר שלעפּען, און דיין אייגענע מוטער פאַר דיר אין די אויגען שענדען, וואָלסט דו אויך דאַן דיין שווייגען נישט געשטערט!...

הער-זשע אויס מיין וואָרט! ווען עס וועט קומען דער יום-הדין, דער גרויסער טאָג פון משפּט. און אַלע בעשעפעניש'ן וועלען שטעהן

פאַר מיר, אַלע וועלטען וועלען פוסט ווערען און די אומגליקלעכקייט וועט שווייגען אין פחד און ערוואַרטונג, דאַן וועל איך הייסען פערשליסען די טהירען פון מיין הויז, איך וועל אויפשטעהן און זאָגען:

— איהר אַלע, וועלכע האָט געזינדיגט, איך בין אייך מוחל! איהר שוואַכע, וועלכע האָט נישט געקענט ביישטעהן דעם נסיון און אויך איהר בייזע אַנדערע (искусители) — אייך פערצייהע איך! וואַשט אָב אייערע הענד פון בלוט און בלאָטע, טהוט זיך אָן אין יום־טוב'דיגע קליידער און געהט אין עביגע רוהע! אייך שענק איך אַלעמען!.. אַלעמען אויסער איינעם!

און דאַן וועל איך אָנווייזען אויף דיר, שווייגלינג, און איך וועל עפענען די טהירען פון מיין הויז און אָנווייזען דיר אויף די ליגענדע וויסטע וועלטען און זאָגען:

— דו האָסט אונרעכט דערלאָזט, נישט קוקענדיג דאַרויף וואָס דו האָסט גוט געוואוסט וואָס אונרעכט הייסט!... דו האָסט אונטעטיג גע־קוקט אויף אַלץ וואָס איז געשעהן, כאָטש דו האָסט הענד געהאַט אויף צו העלפען; דו האָסט בוגד געווען אין דיינע ברידער מיט דיין שווייגען, ווען מיט דיין איין וואָרט האָסט דו זיי מציל זיין געקענט!.. דו האָסט דעם אמת געוואוסט און דאָך נישט גערעדט וועגען איהם, שטיל־שווייגענדיג פלעגסט דו פאַרביינגעהן פאַר די אונצאָהליגע קרבנות פון אמת! אָ, דו ציטריגער שווייגלינג, וועמענ'ס נאָמען איז יודא, — אויף דור דורות וועסט דו קיין מחילה נישט בעקומען!... בלאָנדזשען וועסט דו איבער די וויסטע וועלטען, קיינמאָל זיך נישט אָבשטעלען און קיינמאָל נישט שטאַרבען, און די וועלטען וועלען אייביג נישט חרוב ווערען און שטענדיג זיין וויסט און אָהן מענשען. די שטילקייט וועט דיר צו משוגעת דערפיהרען, און ווי אַהונד אין מיטען נאַכט וועסט דו בילען, און שרייען ווי אַ זינלאָזער...

משוגע פון שרעק וועסט דו לאַכען, ווי דו האָסט געלאַכט אין יענער נאַכט, און קיינער וועט דיך נישט הערען, קיינער וועט נישט ענטפערן, נאָר דער אָבקלאַנג אַליין וועט זיך צוטראָגען אין דער טויטער אומגליקלעכקייט.

דאַן האָט זיך דער געשפענסט אַ הויב געטהון און זיין שאָטען האָט זיך געלעגט אויף דער בעלויכטענער פון דער לבנה ערד, גלייך ווי אַ שאָטען פון אַ מענשענ'ס קאָפּ, וואָס מאַכט פינסטער אַ ליכטיגען וועג; ער האָט אויסגעצויגען אין דער הויך זיינע הענד, די אויגען זענען פון זייערע ראַמען

אַרוים און ער איז געפאַלען, ווי אַ אונטערגעהאַקטער גיגאַנטער בוים...

ס'האָט געברענט דער מאָרגענשטערן.

מענשען האָבען זיך פון שלאָף אויפגעכאַפּט מיט אַ קאַלטען שווייס פון דעם שווערען קאָשמאַר! וועלכען זיי האָבען אין חלום געזעהן.

ה׳ײנריך הײנע.

*   *
*

ס'פּליסען, שוימענדיג, די כוואַליעס
ס'לײכט מיט זילבער יעדע וועל;
ס'טראָגט זיך אין אַנ'איינזאַם שיפעל
אַ פערליבטעס פּאָרעל שנעל.

— ווערסט אַלץ בלאַסער, ווערסט אַלץ בלאַסער,
מײן געליבטעס, טרײַעס קינד!
— ליעבער, הערסט? דעם פּאָטער'ס שיפעל
יאָגט אונז נאָכ'עט, פליהט געשווינד!...

— וואַרף דאָס שיפעל, לאָמיר שווימען,
מײן געליבטעס, טרײַעס קינד!
— ליעבער, הערסט? דעם פאָטער'ס קללות
ברענגט פון ווײַטען מיר דער ווינד!...

— הויב דײן קעפּעל העכער, העכער,
מײן געליבטעס, טרײַעס קינד!
— ליעבער, זעהסט? דאָס וואַסער וואַרפט מיך,
און עס מאַכט מיך טויב און בלינד!...

— ס'ווערען מײַנע פיס פערגליווערט,
מײן געליבטעס, טרײַעס קינד!
— כ'וועל דעם טויט אין דײַנע אָרעמ'ס
שטאַרק בעגעגענען אצינד!...

לייב ניידוס.

ש. ראָדענבאך.

ליעבע און טויט.

זונטאָג פאר נאַכט האָט מען ביי דעם אַלטען שרייבער, וואו איך האָט געוועהנליך געפיהרט אַ לייכטען בחור'שען שמועס, בעריהרט די פראַגע וועגען ליעבע.

אַ באַנאַלע טעמאַ. נאָר דער פריהלינג האָט בעשאַפען שטימונג. פון גאָרטען האָט זיך אויפגעהויבען און דורך דעם האַלב-אָפענעם פענסטער אַריינגעדרונגען דער ריח פון ערשטען בעז, פון די פריה-אויפגעהענדע גראָבען, דער גערוך פון פייכטער ערד, וואָס שמעקט אַזוי גוט. אויסער דעם, האָט מען נאָר וואָס געהאַט דערצעהלט וועגען אַ שווערע דראַמע, וואָס האָט זיך אָבגעשפּיעלט אין דער פריה. צוויי געליעבטע האָבען געענדיגט זייער לעבען מיט זעלבסטמאָרד.

דער ראָמאַניסט דע-האָרן האָט מיט אַ טריבען קול, אַזוי ווי זיינע גראָהע, אַש-קאָליר אויגען, אין וועלכע עס האָבען נאָר זעלטען אויפגעפלאַמט פייערלעך, דערצעהלט:

— דער יעניגער האָט נישט געליעבט, וואָס האָט נישט, האָטש איין מאָל, געטראַכט וועגען שטאַרבען מיט דער געליעבטער פרוי.

— צו אַל די טייוועל! דאָס איז צו ראָמאַנטיש, האָט אויסגעשריגען דער אַלטער שרייבער. לויט זיינע אידעען איז ער נאָהנט געווען צום אַכטצעהנטען יאָהר-הונדערט, און עס זענען איהם פרעמד געווען די טראַגישע תאוה-פּאַראָקסיזמען. שטענדיג איז ער נאָר „קוריאָז", ווי מען פלעגט דאַמאָלס זאָגען, פאַר וועלכען אַ פרוי האָט נאָר געהאַט די בעדייטונג פון אַ קאָסטבאַר שפּיעלעכצעל.

שלעכט האָט זיך אויך צו דעם בעצויגען וואָלמי, נאָר צוליעב אַנדערע אורזאַכען. לויט זיינע ווערטער, קען מען דאָס גראָד פערקעהרט אַלין ערקלערען גאַנץ וויסענשאַפטליך, דאָס איז אַנ'אַלגעמיין פיזיש גע-ווען, אַ נאַטירליכע ערשיינונג, אַנ'אָבפאַלען פון די קרעפטען, וועלכעס עס שפּירט זיך בעזונדערס דאַן, ווען מען ליעבט זעהר שטאַרק און ווען די

שוואַכע ליעב-האָבער קענען דאָס נישט איבערטראָגען. סוף כל סוף איז דאָס דער געוועהנליכער טרויער פון די אַלטע רוימער. וואָלמי איז געווען אַ דאַרוויניסט, זיינע טעאָריעס האָט ער דערוויזען מיט שווערע וויסענשאַפט-ליכע ווערטער, מיט'ן גלויבען פון איין אונפּערטרויטען, מיט ברענענדיגע אויגען, האָט שאַרף זשעסטיקולירט מיט זיינע פאָראויס אויסגעצויגענע הענד, וועלכע האָבען ווי אָנגעוויזען אויף די טיטשקעס. וואָס בעצייכענען דעם וועג.

דע-האָרן האָט זיך נישט אונטער-געגעבען דער איבערצייגטקייט פון דעם פּאָזיטיוויסט.

— פונדעסטוועגען מוז מען מודה זיין, אַז דער קומער נאָך דער ליעבע איז נישט קיין גלאַטע איינפאַכע מיעדיגקייט, וועלכער קומט נאָך דער פיזישער אַנשטרענגונג, נאָר עפּיס אַ פיעל גרעסערע מאַטקייט. עס האָט זיך דער יום-טוב, דאָס פייערן געענדיגט. דאָס איז אַ נשמה-ענד-שיידונג, אַ פסיכישעס.

— גוט, האָט וואָלמי געזאָגט, אָבער דעמאָלס איז דאָס דער רע-זולטאַט פון דעם עדעלען אונבעשטימטען אַנערקענען, אַז ליעבע — איז אַ נעטץ, מען פערשטעהט דעם עגאָאיזם פון דער נאַטור, אָבער מען טראַכט נאָר וועגען איהר און נאָר וועגען בעשאַפען. נאָר צו דער ענדע פיהלט זיך דער מענש אָבגענאַרט פון דעם מיראַזש, וואָס געהט זיך פונאַנדער צוזאַמען מיט דער פערלאָשענער תאוה. און דאָס דריקט איהם, בעשווערט איהם.

— ניין, דאָ איז פאַרהאַן עפּיס גרעסערס, האָט נישט אָבגעלאָזט דע-האָרן, — דער קומער וואָס מאַטערט אַזוי, איז נישט בלויז פון אינ-סטינקט אָבהענגיג. אָפט מאָל איז ער זעהר בעוואוסטזיניג, אינגאַנצען דורכגעטראַכט.

ער האָט ווייטער ענטוויקעלט זיין געדאַנק:

— אויב אַזוי פיעל פערליעבטע האָבען דעם פערלאַנג צום שטאַר-בען און שטאַרבען ווירקליך, אין פולען בליהונג פון דער ליעבע, אויב פון טאָג צו טאָג ווערען זיי אַלץ מעהר און מעהר, איז דאָס דערפאַר, וואָס ליעבע און טויט זענען פערבונדען מיט וועלכען נישט איז עהנליכקייט, זענען פער-איניגט מיט עפּיס אונבעמערקבאַרע פעדעם. איינם פיהרט צום צווייטען, דאָס געפיהל פון איינם מאַכט דאָס צווייטע מעהר אויסגעדיענטער, מעהר האָפנונגסלאָזער. און ווייטער מעהרער: טויט קען ערוועקען ליעבע, ווי דען אַנדערש קען מען ערקלערען די מאַניע פון די דאָרפישע פערליעבטע צום

פעראייניגען די העגד און די ליפען ביי דעם צוים פון בית־הקברות? און דאס איז אלץ איינס ביי איינפאכע שטערבליכע, ווי ביי מעהר אינטעליגענטערע. צי האט דען נישט מישלע געפיהרט די כלה פון זיין שפעטער ליעבע די נאך נישט געעפענטע רויז פון זיין הערבסט, אויף דעם בארג „פער לאשעז" *), וויסענדיג! אז ער וועט בעסער רעדען וועגען ליעבע צווישען קברים און עוויגקייט, פאר'ן געזיכט פון טויט.

— מען קען געפינען אויך אנדערע ביישפילען. א מערדער נאך דעם פערברעך לויפט צו די וועסטאלקעס פון פרעהליכקייט: ער מוז האבען ליידענשאפט, ווייל ער האט געזעהן דעם טויט. און דאס וואס אונז ציהט אזוי מאדנע צו פרויען וועלכע טראגען טרויער, צי בעווייזט דען דאס נישט דאס זעלבע? נישט נאר צו בלאנדינקעס, וועלכע זעהען מיט דער שווארצע קרעפע אויס שעהנער און צארטער; נאר אין אלגעמיין די אלע, וועלכע געהען אין טרויער, ציהען צו זיך און ערוועקען די תאוה ביי צווייטע; דער טויט איז ארום זיי, און זיי און מיר פאנטאזירען צו פעראייניגען איהם מיט דער ליעבע.

דער אלטער שרייבער האט געהערט פעראינטערעסירט, ער האט פערווארפען זיין שעהנעם, בלאסען קאפ, וועלכער האט אויסגעזעהן, ווי אויסגעהויערט ביי דער לבנה־שיין, און יעצט ביי דעם אבשטארבענדען טאג־ליכט נאך בלאסער. דאס געסט־צימער איז פערפאלען אין דעם דעמערונג נישט אזוי פיעל פון דער פארנאכט פינסטערקייט, ווי פון די ארויסגערופענע רוחות מיט דעם געגארטען נשמה־קעניגרייך. וועלכעס האט זיך געעפענט מיט די נאר וואס געזאגטע ווערטער. נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס דאס געשפרעך איז געוועזען ערנסט, איז יעדען א פיבער־ציטער איבער־געלאפען איבער דעם געזיכט. אלע האבען זיך דערמאהנט. דע־הארן האט מיט א נבואה־קול אויפגעוועקט די געשפענסטער, יעדער האט אויפערוואכט אין זיין געדאנק פרויען, פריהער געליעבטע, לאנג פערגאנגענע שעה'ן, ווייטע קושען. יעדער האט דערפיהלט אין זיין נשמה טויטע בלעטער, אלטע קברים, א קייט פערגאסענע טרערען. דורך די האלב געעפענטע פענסטער האט זיך אויפגעהויבען דער אטהעם פון פריהלינג, דער גערוך פון פרישען וואלד האט אויסגעזיזען איהר צושטעהענדער אראמאט. עהרליך זיין בליק אויף דער נאטור, איז וואלמי געשטאנען אויף'ס זייניגע:

*) דער בארג וואו עס ליגען אין פאריז בעגראבען די קאמונארען.
דער איבערזעצער.

— דאָס איז אַלץ נאָר די קונסטליכקייט פון אונטערגאַנג. דאָס האָט קיין שייכות נישט נישט מיט דעם אינסטינקט, נישט מיט וועלכעס עס איז איינגעבוירענעס, אַזוי ווי איהר דענקט. די אוראַלטע פעלקער זענען אונבעקאַנט די דינקייטען, זיי וואָלטען דאָס פעראַכטעט. אויך די ווילדע ווייסען נישט פון דעם אַלעם.

— פונדעסטוועגען — האָט דע־האָרן געזאָגט — פעראייניגט שוין שיר השירים ליעבע מיט טויט. „וואָרום שטאַרק ווי דער טויט איז די ליעבע הארט, ווי דאָס קבר, איז די אייפערזוכט". אויסער דעם איז מיר שוין אַליין אויסגעקומען צו מאַכען אַנ'ענטשליסענדען פערזוך וועגען דער מיסטישער ענהנליכקייט פון ליעבע מיט טויט, דאָס איז אַ זאָנדערבאַרע געשיכטע פון מיין פערגאַנגענהייט, וועגען וועלכע איך קען זיך נישט דערמאַהנען אָהן אויפציטערן, צו פינף און צוואַנציג יאָהר בין איך געשטאַנען אין פערבינדונג מיט אַ פרוי, צו וועלכע מיך האָט בעזונדערס געצויגען איהר בלאַסקייט, איהר אויסזעהן, ווי מיט עפּיס אַ פעראומעטיגטע שעהנהייט מיט איהר לאַנגזאַמען טריט. זי האָט געלעבט עלענד, אַוועק־וואַרפענדיג דעם גראָבען מאַן. אַ מאָל איז געקומען צו פאָהרען איהר מוהמע, וועלכע האָט זי ערצויגען, זי געליעבט, ווי אַ אייגענע מוטער, און מיט איהר איז מיטגעקומען אַ שוועסטער, אַ ביסעל אַ יונגערע פון איהר. עטליכע טעג האָב איך זיך מיט איהר נישט געזעהן. פּלוצלונג בעט זי אין אַ טעלעגראַמע איך זאָל דורכאויס אַריינגעהן אין האָטעל, וואו איהרע פריינד האָבען זיך אָבגעשטעלט. דער מוהמען איז געוועזען זעהר שלעכט... זי האָט אויף קיין איין מינוט נישט פערלאָזט די קראַנקע. זי האָט זי נישט געקענט פערלאָזען. זי האָט מיך געוואָלט זעהן אום צו פערזאָרגען זיך מיט מוטה. איך בין געקומען. אַזוי ווי מיר האָבען זיך נאָר צוזאַמען־געקליבען אין דעם קליינעם גאַסט־צימער, גלייך נעבען צימער, וואו עס איז געלעגען די קראַנקע, האָט זיך דערהערט אַ הויך געשריי; זי האָט זיך אַוואָרף געטהון אַ הין. נאָך אַ מינוט, ווידער אַ געשריי און איך האָב ערקענט איהר אייגען קול: זי רופט מיך, זי רופט, איך הער איהרע געשרייען, איהר יאָמער. מען קען נישט קיין טעות האָבען, ווען עס קומט דער טויט. איך האָב דאָס פערשטאַנען. איך וואַרף זיך אין צווייטען צימער. אויפ'ן בעט איז געלעגען אַ פרוי מיט אָבגעשטעלטע אויגען, אַנ'אָפען מויל וועלכעס האָט אויסגעזעהן ווי אַ פינסטער עפענונג, שוואַרץ נאָך דעם אַרויסגעהן פון דער נשמה. און די הענד זענען לעבענסלאָז אַראָבגעפאַלען אין דער לענג פון איהר קערפער, ווי דאָס געוועהר פון אַ בעזיעגטען.

שטעלט זיך פאר דעם טויט, עלענד, אונגעווארטעט, אהן הילף, אהן א זייער געזונגד!

און נאך דעם, אין דעם זעלבען אויגענבליק, איז מיין געליעבטע פרוי, ווי נאך ערנסטער געווארען, נאך בעדייטענדער. זי איז געוועזען איבער־ראשענד בלאס, האט אויסגעזעהן ווי א סטאטוע ביי דער טויטערס בעט. די יונגערע שוועסטער האט אהן געדאנקען שטיל אין דעם שטוהל גע־יאמערט.

נאך דעם, ווי מיין געליעבטע האט אבגעגעבען דער געשטארבענער דעם לעצטען חוב, האט מען געדארפט אוועקגעהן, אויסצופיהרען די פארמאליטעטען: אבגעבען פעראָרדנונגען וועגען בעגראבען, געבען צו וויסען דעם בעאמטען אין אמט־אָרט, בעשטעלען טרויער און איבערגעבען די נאהנטסטע קרובים וועגען טויט. זי האט געוואלט אַלֵין אַלֵיין אויס־פיהרען, זי האט קיינעם נישט געוואלט געטרויען. זי האט מיך נאר גע־בעטען וועגען איין זאך — בלייבען מיט דער יונגער שוועסטער, וועלכע האט מורא געהאט צו בלייבען אין די האטעל־צימער'ן מיט דער געשטאר־בענער. דאס לאנגע דאמאלדיגע דעמערונג האבען מיר פערברענגט צוזא־מען. און דא קומען מיר צו דער זאנדערבארער אונמעגליכער זייט פון דער געשיכטע. אויף וויפיעל איך האב געהאט כח האב איך זיך בעמיהט צו בערוהיגען די פער'יתום'ט געווארענע, צו מאכען זי ווידער מונטער. נאר די מענשליכע ווערטער זענען אזוי לעער, אזוי פוסט. זי האט דאס גע־פיהלט און נישט גערעדט. זי האט זיך געזעצט נעבען מיר אין צימער גלייך מיט דעם, וואו אהין מיר ביידע זענען זיך נישט אונטערגעשטאנען אריין־צוגעהן. איך האב געוואלט אנצינדען די לאמפ. זי האט געזאגט „ניין, ס'איז נישט נויטיג; לאזט מיך נישט אליין”. זי האט גענומען מיינע הענד אזוי נאר, ווי צום דאנקען פאר מיין מיטלייד, פאר מיין הילף אין אונגליק, פאר דעם, וואס עס האט זיך געפונען א מענש, וועלכער פיהלט מיט איהר עגמת־נפש. זי האט געוויינט און דאן איז זי ערהליך געווען צו א קליין קינד. איך האב אויסגעטריקענט איהרע טרעהרען. איין אויגענבליק און איהרע הענד האבען פעסט געדריקט מיינע. איך האב וועגען קיין שלעכטעס נישט געקענט טראכטען. זי האט זיך צוגערוקט צו מיר, האט זיך אנגעלעהנט אויף מיינע פלייצעס, ווי עס וואלט איהר דער קאפ צו שווער געווארען נאך די פערגאסענע טרערען. אהן א שום פערלאנג האבען זיך אונזערע הענד אנגעריהרט, אויסגעמישט. וואס פאר א ליידענשאפטלי־כער אונזין האט אונז פלוצלונג אנגעצונדען?

אין דעם צימער ביי דעם נאָהנטען טויטען־קערפּער האָט זיך איהר געזיכט צוגעבויגען צו מיינס. נאָך דעם האָבען זיך איהרע ליפּען ווי אונווילינ אַריינגעצויגען אין מיינע. ליעבע? אונמעגליך. אין אַזעלכע מינוטען — געשפּאָט! אונגעהויער! און אויסער דעם אין דעם אָבענד־פינסטערנים, אויסגעמישט מיט'ן שאָטען, בין איך געווען עפּים אונבעשטימט'ס, אַ בילד אָהן אַ נאָמען, הלואי אַ מענשליך־בילד. איך האָב פערשטאַנען, אַז זי רעכענט מיך פאַר גאָרנישט. פאַר איהר איז דאָס נאָר געווען אַ שנעל אונבעדינגט פערגעסען זיך פון דעם זעהר גרויסען לײדען.

זי האָט געוואָלט אַ קוש, ווי אַ נאַרקאָטיש מיטעל, ווי אָפּיום אָדער מאָרפיום. מיט דעם האָט זי זיך פערגעסען, זי האָט מעהר גאָרנישט געוואוסט, זי איז געגאַנגען ביז דער גרענעץ און האָט פערלאָזען זיך זעלבסט.

. . . .

אַ גרויזאַמע, שרעקליכע סצענע! איך האָב געציטערט, עס איז מיר געווען אַ ווילסטע חרפה, אָבער עס איז דאָך נישט מיין שולד געווען!

שפּעטער האָב איך נישט געוואַגט אויף איהר די אויגען אויפצוהייבען, אָבער זי האָט זעהר אַ רוהיגע, אָהן געוויסענס־ביסע, ווידער אָנגענומען דעם רעטזעלהאַפטען קוק, וועלכער איז מיר אויך פריהער בעקאַנט געווען, פון דעם זעלטענעם טרעפען זיך מיט איהר ביי איהר שוועסטער.

ווייטער אַ טיעף גלייכגילטיגקייט צו מיר, ווי עס וואָלט גאָר נישט געהאַט געשעהן. ווירקליך, עס האָט זיך געטראָפען עפּים מאָדנעס. נאָך איין מאָל האָבען זיך ליעבע מיט טויט פעראייניגט, צונויף־געטראָפען זיך מיט געהיימע פעדעם. דער טויט איז געווען נאָהנט און האָט ערוועקט לײדענשאַפט.

דע־האָרן האָט זיך אויף אַ מינוט אָבגעשטעלט, די איבריגע האָבען געשוויגען. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס נישט זעהר גרויסע געסטצימער איז ברייטער, גרעסער געוואָרען: דער אָבענד האָט אָפּגעמעקט, צאַרטער געמאַכט זיינע קאָנטורען.

איילענדיג זיך, ווי ער וואָלט וועלען שנעלער פערענדיגען מיט די ערינערונגען, וואָס זייער ערצעהלען האָט שוין אויף צו־לאַנג צו־געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון די אַנוועזענדע, האָט דע־האָרן צוגעגעבען:

— אַזוי איז דאָס שטענדיג און איבעראַל. דאָס וואָרט ליעבע און דאָס וואָרט טויט געהען אַרוים איינס פון דאָס צווייטע. זיי זענען צוויי קרינונגען פון איין באַרג און איבער דעם האָב איך געזאָגט: „יענער האָט נישט געליעבט, וועלכער האָט נישט פערלאַנגט דעם טויט צוזאַמען מיט זיין

געליעבטע", ווייל דאָס פינטעל, וואו עס נעמען זייער אָנפאַנג די קרימונגען פון באַרג — זענען דער שפּיץ, אָדער דאָס צענטראַלע אָרט פון דער באַרג־פלעכע; דאָרט נעמען ביידע קרימונגען זייער אָנפאַנג און דאָרט גיסען זיי זיך צונויף. און ליעבע און טויט זענען אַלעס איינס".

דע־האָרן איז ענטשוויגען געוואָרען. אין זיינע גראָהע, אַש־קאָליר אויגען זענען די פונקען פערלאָשען געוואָרען. עס איז געווען שטיל. דער אַלטער שרייבער איז געווען אונענטשלאָסען. זיין ליכטיגער פערשטאַנד, זיין בעאָבאַכטיגונגס־מעטאָד זענען געווען קעגען דעם, אַז ער זאָל דערלאָזען אַ מיסטישען אָנפאַנג. וואָלמי האָט געפּרובט שלום צו מאַכען צווישען די צוויי פּאָליוסען.

— יאָ, עס זענען דאָ קרעפטען; עס איז פאַרהאַן אַ געהיימער נישט ערלעזטער נאַטור־ווילען.

מעהר האָט קיינער גאָר נישט געזאָגט.

יעדער האָט געטראַכט וועגען לעבען, וועגען זיין לעבען. פון בידשען סאָר האָט זיך אויפגעהויבען דער וואַהל־גערוך פון עבּיגען פריהלינג. אין קליינעם שטיבעל איז געוואָרען באַנגליך; ס'איז געווען אינגאַנצען אַרום־געחאַפּט מיט דער אָבענד־פינסטערניס. שאָטענס און שוויינונגען האָבען זיך אויסגעמישט און נאָך אַמאָל, האָט אויסגעוויזען, האָבען זיך פעראייניגט ליעבע און טויט.

חיים.

אַלפֿאָנס דאָדע,

אַלעגענדע וועגען אַמענשען מיט אַגאָלדענעם מוח.

געווידמעט אַ דאַמע, וואָס בעט פֿרעהליכע מעשיות.

לעזענדיג אייער בריעף, מאַדאַם, האָב איך געהאַט אַ מין געוויסענס־ביסע. איך בין געווען אויף זיך אין כעס פֿאַר דעם האַלב־טרויער קאָליר פֿון מיינע מעשה'לעך און איך האָב מיר צוגעזאָגט אַז היינט וועל איך איך דערצעהלען עפּיס פֿרעהליכעס, עפּיס רעכט פֿרעהליכעס.

און נאָך אַלעמען, פֿאַר וואָס זאָל איך טאַקי זיין אומעטיג? איך וואוהן פֿאַר טויזענד מייל פֿון די פּאַריזער חמאַרעס, אויף אַ ליכטיג בערג'ל, אין אַ לאַנד פֿון פּויקען און מוסקאַט־וויין. אַרום און אַרום מיר איז אַלץ לויטער זון און מוזיק; איך האָב מיר אָרקעסטרעס און כאָרען פֿון אַלערליי פֿויגעלעך, אין דער פֿריה מאַכען די באָראָוואַיקעס „קורעלי, קורעלי!" אין מיט'ן טאָג האָב איך די היי־פֿערדעלעך און דערנאָך די פּאַסטוכער, וואָס שפּיעלען אויף זייערע פֿייפֿלעך, און די שעהנע שוואַרץ־חן'עדיגע מיידלעך, וועלכע מען הערט לאַכען אין די וויינגערטענער... אין אמת'ען, דער אָרט פּאַסט ווענינ וואָס אויף איבערצוגעבען זיך פֿינסטערע געדאַנקען; ניכער האָב איך געדאַרפֿט שיקען מיינע דאַמען ראָזאַ־פֿאַרביגע פּאָעמעס און פֿולע קערב מיט ליעבע מעשה'לעך.

אָבער ניין! איך בין נאָך צו־נאָהנט פֿון פּאַריז. אַלע טאָג שיקט ער מיר צו שפּריצען פֿון זיין אומעט ביז אין דער הויך פֿון מיינע סכך־בוימער... אפֿילו אָט אין דער צייט ווען איך שרייב די דאָזיגע שורות קומט מיר אָן אַ ידיעה וועגען טויט פֿון דעם אונגליקליכען אָרעמען שאַרל באַרבאַראַ, און מיין מיהל זעהט דערפֿון אויס ווי אַן'אָבל. זייד געזונד, איהר פֿויגעלעך און היי־פֿערדעלעך, עס ליעגט שוין מיר מיין האַרץ נישט צו עפּיס פֿרעהליכעס... אָט פֿאַר וואָס, מאַדאַם, אַנשטאָט אַ שעהנע

לוסטיגע מעשה, וואָס איך האָב מיר צוגעזאָגט איך צו דערצעהלען, וועט איהר היינט אויך בעקומען נאָר אַ טרויעריגע לעגענדע.

עס איז געוועזען אַ מאָל אַ מענש, וואָס האָט געהאַט אַ גאָלדענעם מוח; יאָ, מאַראַם, אַ מוח דורכאויס פון גאָלד. אַז ער איז געבוירען געוואָרען, האָבען די דאָקטוירים געמיינט, אַז דאָס קינד וועט נישט לעבען, ווייל זיין קאָפּ איז געוועזען זעהר שווער און זיין שאַרבען אונגעהויער גרויס. פונדעסטוועגען האָט ער געלעבט און געוואַקסען אויפען זון, ווי אַ שעהנער איילבוים; נאָר זיין גרויסער קאָפּ האָט איהם שטענדיג ווי נאָכגעשלעפּט נאָך זיך, און עס איז אַ רחמנות געוועזען צו קוקען, ווי ער פלעגט זיך געהענדיג קלאַפּען אָן אַלע מעבעל... ער פלעגט אָפט פאַלען. איין מאָל האָט ער זיך אַראָבגעקייקעלט פון די אויבערשטע טרעפּ און האָט זיך אָבגעשלאָגען מיט'ן שטערן אָן אַ מאַרמאָר־טרעפּ, זיין שאַרבען האָט דערביי געהילכט ווי אַ שטיק גאָלד. מען האָט געמיינט אַז ער איז טויט; אַז מען האָט איהם אָבער אויפגעהויבען, האָט מען געפונען נאָר אַ קליינע וואונד און צוויי דריי טראָפּען פערגליווערט גאָלד אין זיינע בלאָנדע האָר. אויף דעם אופן האָבען זיך די עלטערן דערוואוסט אַז דאָס קינד האָט געהאַט אַ גאָלדענעם מוח.

די זאַך האָט מען בעהאַלטען בסוד. דאָס אָרעם קינדעלע אַליין האָט פון קיין פּותר חלום נישט געוואוסט.

פון צייט צו צייט פלעגט ער פרעגען, פאַר וואָס ערלויבט מען איהם נישט מעהר צו שפּיעלען זיך אַרום שטוב מיט די יונגלעך פון גאַס.

— מען וועט דיך גנב'ענען, מיין שעהנער שאַטץ, האָט יעדעס מאָל די מוטער געענטפערט...

און דאָס קינד האָט גרויס מורא געהאַט מען זאָל עס נישט גנב'ענען, האָט זיך ווייטער געשפּיעלט אַליין שטילערהייט און זיך שווער אַרומגעשלעפּט פון איין צימער אין דאָס אַנדערע...

ערשט צו אַכטצעהן יאָהר האָבען איהם די עלטערן ענטדעקט די משונה'דיגע מתנה, וואָס דער גורל האָט איהם געשענקט; און אַזוי ווי זיי האָבען איהם ערצויגען און מפרנס געווען ביז איצט, האָבען זיי געבעטען דערפאַר אַ ביסעל פון זיין גאָלד. דאָס קינד האָט זיך נישט געשלאָגען מיט דער דעה; און דער זעלבע מינוט, — ווי אַזוי? אויף אַ מעשה פרעגט מען

(העפט 20)

קיין קשיא נישט, — האָט ער אַרויסגעריסען פון זיין שאַרבען אַ שטיק גאָלד, די גרויס ווי אַ נוס, און האָט עס שטאָלץ אַ שליידער געטהון אויף די קניע פון זיין מוטער... דערנאָך, גאַנץ פערבלענדט פון די רייכטימער וואָס ער האָט געטראָגען אין זיין קאָפּ, איבערפילט מיט וואונשען, שכּור פון זיין מאַכט, האָט ער פערלאָזען זיין פאָטער-הויז און זיך געלאָזען איבער דער וועלט פערשווענדענדיג זיין שאַץ.

אַ לעבען האָט ער געפיהרט כּיד המלך, פערזייעט זיין גאָלד נישט צעהלענדיג און מען האָט געקאָנט מיינען נאָך דעם נאָך אַז זיין מוח איז אונערשעפּליך. און דאָך האָט ער זיך ביסלעכווייז אויסגענומען און דערביי זענען די אויגען געוואָרען אַלץ מעהר אויסגעלאָשען און די באַקען — איינגעפאַלען. אַ מאָל, ענדליך, אויף מאָרגען נאָך אַ משוגע-פרעהליך צוגעבראַכטע נאַכט, אַז דער אונגליקליכער איז געבליבען אַליין, האָט ער זיך דערשראָקען פאַר דער מורא'דיגער לאָך, וואָס ער האָט שוין געמאַכט אין זיין גאָלד. עס איז צייט געווען אָבצושטעלען זיך.

פון דער צייט אָן האָט זיך אָנגעהויבען אַ ניי לעבען. דער מענש מיט דעם גאָלדענעם מוח האָט זיך דערווייטערט פון דער וועלט, געלעבט מיגיע כּפּיו, ער איז געוואָרען פערדעכטיג און אַ פּחדן ווי אַלע קאַרגע, האָט געשטיקט זיין יצר הרע סטאַרענדיג זיך אַליין צו פערגעסען די געהיימניספולע רייכטימער, צו וועלכע ער האָט זיך מעהר נישט געוואָלט צורירען... צום אונגליק האָט זיינער אַ פריינד איהם נאָך-געפאָלגט אין זיין איינזאַמקייט, און דער דאָזיגער פריינד האָט געוואוסט פון זיין סוד.

אַ מאָל ביי נאַכט האָט זיך דער אָרעמער מענש פלוצים אויפגעכאַפּט פון אַ שרעקליכען וועהטאָג אין קאָפּ; ער איז אויפגעשפּרונגען אויסער זיך און ביי אַ שטראַהל פון דער לבנה האָט ער דערזעהן זיין פריינד, וועלכער איז ענטלאָפען בעהאַלטענדיג עפּיס אונטער זיין מאַנטעל...

נאָך אַ שטיקעל מוח האָט מען ביי איהם אַוועקגעגנב'עט!...

אין אַ קורצע צייט אַרום האָט זיך דער מענש מיט דעם גאָלדענעם מוח פערליעבט. און דאָס מאָל איז געווען אַ סוף... מיט די בעסטע קרעפטען פון זיין נשמה האָט ער ליעב געהאַט אַ קליינע בלאָנדע פרוי, וועלכע האָט איהם אויך ליעב געהאַט, נאָר וועלכער עס זענען נאָך מעהר געפעלען געווען זיידענע סטענגעס, ווייסע פעדערן און טונקעל-רויטע קוטאַסעקלעך וואָס צאַפּלען זיך אַזוי שעהן איבער די קאַמאַשלעך.

אין די הענד פון דעם דאָזיגען קליינעם ליעבען וועזען — האַלב אַ פויגעל, האַלב אַ פּופּע, פלעגט דאָס באַלד צוגעהן, אַז עס איז געווען

אַנ׳עגג צו זעהן. זי האָט געהאַט אַלע קאַפּריזען, און ער האָט קיינמאָל גישט געקענט זאָגען ניין. מורא האָבענדיג צו אָנטהון איהר עגמת נפש, האָט ער אפילו ביז׳ן סוף פערבאָרגען פון איהר דעם סוד פון זיין רייכטהום.

— מיר זענען דאָך זעהר רייך? האָט זי אָפּט־מאָל געפרעגט.

און דער אָרעמער מאַן פלעגט ענטפערן:

— אָ! געוויס... זעהר רייך!

און ער האָט מיט ליעבע געשמייכעלט צום קליין בלויען פויגעלע, וואָס האָט איהם אַזוי אונשולדיג געפּיקט זיין מוח. דאָך צייטענווייז פלעגט אויף איהם אָנפאַלען אַ מורא, און עס האָט זיך איהם געוואָלט זיין קאַרג, אָבער דאַן פלעגט זיין קליין ווייבעלע צוגעהן שפּרינגענדיג צו איהם און זאָגען:

— מיין מאַן, וואָס איז אַזוי רייך! קויף מיר עפּיס אַ רעכט טייערע זאַך...

און ער האָט געקויפט אַ רעכט טייערע זאַך.

אַזוי האָט דאָס געדויערט צוויי יאָהר; דערנאָך איז אין אַ שעהנעם פריה־מאָרגען דאָס קליין ווייבעלע פּלוצים געשטאָרבען, קיינער האָט נישט געוואוסט פאַר וואָס. אָט ווי אַ פויגעלע... דער שאַץ איז כמעט געווען אויס; מיט דעם, וואָס עס איז איהם נאָך איבער־געבליעבען, האָט דער אַלמן געמאַכט פאַר זיין טייערן מת אַ פּראַכטפאָלע לויה. די גלאָקען האָבען גע־קלונגען, די שווערע קאַרעטען זענען געווען מיט שוואַרץ איבערצויגען, די פערד — מיט קאָקאַרדעם, זילבערנע פּערל אינ׳ם סאַמעט — און דאָס אַלץ האָט זיך איהם אויסגעוויזען נאָך צו ווייניג שעהן. אויף וואָס האָט ער איצט בעדאַרפט זיין גאָלד?... ער האָט עס געגעבען אויפ׳ן קלויסטער, די טרעגער, די פערקויפעריננס פון אימאָרטעלן־בלומען; ער האָט עס געגעבען אומעטום נישט דינגענדיג זיך... און אַז ער איז אַרויס פון בית עולם, איז ביי איהם כמעט גאָרנישט געבליעבען פון דעם וואונדערבאַרען מוח. קוים עטליכע שטיקעלעך אַרום די ווענטלעך פון שאַרבען.

און ער איז אַוועק איבער די גאַסען, ווי אַ צומומעלטער, די הענד אויסגעשטרעקט פאָראויס און שאַקלענדיג זיך ווי אַ שכור׳ער. אין אָבענד, אַז די געשעפטען האָבען זיך בעלייכט, האָט ער זיך אָבגעשטעלט נעבען אַ ברייטען פענסטער, וואָס עס האָבען געפונקעלט אין די ליכט אַלערליי שטאָפען און שמוק־זאַכען, ער האָט לאַנג געקוקט אויף אַ פּאָר בלויע אַטלאַס־שיך אַרומגעלעגט מיט ווייסען פוך. „איך קען עמעצען וועמען די

שיך וואָלטען פערגניגען פערשאפט", האט ער פאר זיך געזאגט מיט א שמייכעל, און נישט געדענקענדיג מעהר, אז דאס קליין ווייבעלע איז געוועז טויט, איז ער אריין אין קראם, כדי צו קויפען די שיך.

פון ווייטעסטען ווינקעל פון איהר געשעפט האט די קרעמערין דערהערט א שמערצליכען געשריי; זי איז צוגעלאפען און איז ערשראקען אבגעטראטען צוריק פאר א מענשען, וועלכער איז געשטאנען אנגעלעהנט אן קאנטאר-טיש און האט קרענקליך געקוקט ארום זיך. אין איין האנד האט ער געהאלטען א פאר בלויע שיך בעפוצט מיט ווייסען פוך און מיט דער אנדערער, וואס איז געוועזען גאנצען צובלוטיגט, האט ער איהר דערלאנגט קליינע שטיקעלעך גאלד אויף די שפיצען פון זיינע פינגער.

אט דאס איז, מאדאם, די לעגענדע וועגען דעם מענשען מיט דעם גאלדענעם מוח.

אייך דוכט זיך, אז דאס איז נישט מעהר ווי א פאנטאסטישע מעשה, אין אמת'ן אבער איז די לעגענדע ריכטיג פון אנהויב ביז'ן סוף... עס זענען פארהאן אויף דער וועלט ארעמע מענשען וועלכע עס זענען פערמשפט צו לעבען פון זייער מוח און פאר יעדע קלייניגקייט פון לעבען בעצאהלען זיי מיט טייערן פיינעם גאלד — מיט זייער מארך, מיט זייער נשמה. דאס איז פאר זיי א טאג-טעגליכער וועהטאג; און דערנאך אז זיי מידען זיך איין צו ליידען...

איבערזעצט פון פראנצויזישען ר. צ.

מאַרסעל פּרעוואָ.

די סטאַטוע.

דער פּראָווינציאַלער דעפּאַרטאַמענט וועלכער איז דער לעצטער צוגע־שטאַנען צו דער רעפּובליק. לאַנג האָט דאָרט געהערשט נאַפּאָלעאָן־באָנאַ־פּאַרט'ס גייסט. ביז די לעצטע וואַהלען צום פּאַרלאַמענט פּלעגען דאָרט אויסגעקליבען ווערען קאַנדידאַטען, וואָס זענען געשטאַנען פאַר אַ באָנאַ־פּאַרטיסטישע מאָנאַרכיע אין פראַנקרייך. און איצט אפילו, ווען דאָס רוב קאַנדידאַטען זענען בפירושע רעפּובליקאַנער, זענען דאָך פערהאַן נישט ווייניג שטעדטלעך, וואו אין די מאַגיסטראַטען זיצען דורכאויס באָנאָפּאַר־טיסטען.

אויף די לעצטע וואַהלען אין מאַגיסטראַט האָט זיך סוף כל סוף איינגעגעבען אַרויסצוקריגען דאָס שטעדטעל פּעלוגאַ, האָנדאָמער ראַיאָן, — ווי די דאָרטיגע צייטונגען האָבען געשריבען. — פון די הענד פון דער רעאַקציע. צו פערדאַנקען האָט מען עס געהאַט עפּיס איינעם דעלאַטוש'ן, אַ גרויסען בראָנפען־ברויער, וואָס האָט זיך ערשט נישט לאַנג געהאַט בע־זעצט אין דעם קאַנט. — אַ מענש, וואָס איז נישט קאַרג געווען — נישט אויף געלד און נישט אויף דריקען יענעם די האַנד.

דעלאַטוש איז געווען שטאַרק אויפגעטראָגען מיט די גרעסטע בע־אַמטע אין פּאַריז. דורך זיין שתדלנות האָט דאָס שטעדטעל פּעלוגאַ, וואָס איז געשטאַנען שטאָהל און אייזען פאַר אַ באָנאַפּאַרטיסטישע מאָנאַרכיע, בעקומען: פון מיניסטער פאַר רעליגיעזע ענינים פיער טויזענד פראַנק אויף צו פערריכטען די קירך, פון מיניסטער פאַר פאָלקס־בילדונג — געאָגראַ־פישע קאַרטען אויף צו בעפוצען די ווענד פון דער שול פאַר מיידלעך, און פון מיניסטער פאַר לאַנדווירטשאַפט — טויזענד פינף הונדערט פראַנק פאַר די, וואָס האָבען געליטען פון האָגעל...

דעלאַטוש, וואָס איז נאָך נישט געווען נישט קיין מער, נישט קיין מאַגיסטראַט־ראַטה, האָט דאָס גאַנצע געלד בעקומען אַריינגעשיקט פון פּאַריז. ער האָט נאָר בעדאַרפט אָנשרייבען וועגען דעם עטליכע ווערטער

צו צוויי חברים זיינע, סטאָלאָנאַטשאַלניקעס אין עטליכע מיניסטעריומס, און עס האָט אָנגעהויבען רעגענען מיט אָפּיציעלע נדבות. דאָס האָט גענויט די איינוואָהנער פון פּעלוגאַ זיך אַ ביסעל פּערטראַכטען, און נאַפּאָלעאָנ׳ס ליבטיגער שטערן האָט ביי זיי אָנגעהויבען טונקעל ווערען. זיי האָבען אָנגעהויבען חלומ׳ן וועגען דורכפיהרען ביי זיך אין שטעדטעל אַנ׳איינזענבאַהן, אויף אַריבערצוברענגען — אין דער צייט פון שלום — אייער, היינער, פרוכטען און ווייַן, — די הויפּט־פּראָדוקטען פון פּעלוגאַ.

דעלאַטוש האָט צוגעזאָגט סטאַרען זיך וועגען דעם, אויב נאָר מען וועט איהם אויסקלויבען פאַר אַ מאַגיסטראַט־ראַטה.

מיט אַ גרויסער מעהרהייט שטימען איז ער געווען אויסגעקליבען, און איינאיינעם מיט איהם — אויך די איבריגע קאַנדידאַטען פונ׳ם רעפּובליקאַנער צעטעל. מען האָט איהם בעשטימט פאַר אַ מער. דער ערשטער געהילף זיינער איז געווען דער שטיינהאַקער בערושאָ, דער צווייטער — דער טראַקטירשטשיק ניקאָס.

* *

*

די אָרטיגע אָפּיציעלע צייטונגען האָבען מיט אַ רוהיגער, געלאַסענער שמחה אָנגעוויזען אויף דעם פרעהליכען פאַקט. „בכלל — האָבען זיי געשריבען וועגען די רעזולטאַטען פון די וואַהלען — איז דאָס געווען אַ וואונדער־שעהנער טאָג פאַר די רעפּובליק”. די רעאַקציאָנערע צייטונגען האָבען, פערקעהרט, געלאַכט פון דער גאַנצער מעשה. די פּעלוזשאַנער — האָבען זיי גע׳מענה׳ט — זענען דורכגעטריבענע יונגען, דער עיקר דערשלאָגען זיי זיך נאָר אַ איינזענבאַהן און דער ערשטער צוג, וואָס וועט אָבפיהרען זייערע פויגלען און פרוכטען אויף רייכע מערק, וועט אָוועקפיהרען מיט זיך אויך זייערע רעפּובליקאַנישע אידעען.

מען בעדאַרף פונדעסטוועגען מודה זיין, אַז אַ חוץ דעם מער זענען די מיטגליעדער פונ׳ם נייעם מאַגיסטראַט נישט געווען אַזוינע הייסע חסידים פון דעמאָקראַטישע אַנשטאַלטען. זיי פלעגען נישט ליעב האָבען אָפען אַרויסווייזען זייערע נייע איבערצייגונגען, און עטליכע פון זיי פלעגען זיך פשוט שעמען, אַז מען פלעגט זיי אין די אויגען אָנרופען רעפּובליקאַנער. דאָס האָט זיך אַרויסגעשטעלט שוין באַלד אויף דער ערשטער זיצונג פון מאַגיסטראַט.

דער קאַסין פונ׳ם בעראַטונגס־זאַל איז געווען פערפּוצט מיט אַנ׳אָל־

מען אָבגעריבענעם ביוסט. דאָס איז געוועזן דער ביוסט — פון וועמען וואָלט איהר געמיינט? — פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען. יאָ... דעם קייזער'ס ביוסט. דעם ביוסט פונ'ם „טיראַן" האָט מען פערשווינט דעם 4-טען סעפּטעמבער, ווייל דאָס האָט נישט בעליידיגט קיינעמ'ס געפיהלען אין שטעדטעל. שפּעטער אַהין האָבען איהם די מיטגליעדער פון מאַגיסטראַט מיט גרויס כבוד אָבגעהיט, כדי דערמיט צו ווייזען, אַז זיי בלייבען טריי דעם אַלטען רעזשים. און אַזוי ווי פּעלוגאַ איז געוועזן אַ זעהר אָרעם און פערוואָרפען שטעדטעל, וואו קיינער פון די הויכע בעאַמטע איז קיינמאָל אַהינצו נישט פערפאָהרען, — האָט קיינער פון אַזאַ אום-כבוד פאַר דער רעפּובליק זיך נישט דערוואוסט.

אויף אַזאַ אופן איז אין פינף-און-צוואַנציג יאָהר אַרום, נאָך דעם, ווי עס איז אין פראַנקרייך געוואָרען אַ רעפּובליק, — דער ביוסט מיט'ן ברייטען שטערן, מיט דער שפּיציגער נאָז און מיט'ן שטרענגען אויסדרוק אויפ'ן פּנים — דער ביוסט מיט די וואָנצען און מיט'ן בערדל פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען — נאָך אַלץ געשטאַנען אין דער קליינער קהלה פון פראַנקרייך, אינ'ם מאַגיסטראַט-זאַל.

— מיינע העררען און טייערע בירגער, — האָט געזאָגט דרעלאַטוש, ווי נאָר די פערזאַמלונג האָט זיך געעפענט: פריהער פון אַלץ איז נויטיג אָבשאַפען דעם ביוסט, וואָס בעליידיגט אַזוי טיעף אונזערע בעסטע געפיהלען.

די ווערטער זענען אויפגענומען געוואָרען נישט גאָר שטאַרק וואַרעם... עס איז געבליבען, אָוועקנעהמען נאַפּאָלעאָן דעם דריטענ'ס ביוסט און עס אַוועקשטעלען אויפ'ן בוידעם פון מאַגיסטראַט. נאָר אַז דער מער האָט פאָרגעלעגט בעשטימען די נויטיגע סומע געלד, וואָס עס דאַרף קאָסטען בעשטעלען אַ ביוסט פאַר דער רעפּובליק, — זענען אַלע מיטגליעדער ווי איין מענש, אַרויסגעטרעטען געגען דעם.

— רבותי, הונדערט פראַנק אויף אַ גיפּסענעם ביוסט, — האָט אויסגעשריען ניקאָס: די קהלה איז גאָרנישט אַזוי רייך בעזונדערס איצט נאָכ'ן האָגעל.

— אויב דער רעגירונג ווילט זיך זעהר, אַז אונזער קאַמין זאָל זיין פערפּוצט מיט'ן ביוסט פון איהר רעפּובליק, טאָ זאָל זי עס אונז אַליין געבען, — האָט געזאָגט בערושאָ.

אויפגערעגט פון אַזאַ עקשנות און זעהענדיג, אַז ער וועט דאָ מיט זיי גאָר נישט מאַכען, האָט דער מעהר מודיע געווען, אַז ער נעהמט אויף זיך

צו בעצאָהלען פון דער איינענער קעשענע — פאַר'ן ביוסט. דאַמאָלס זענען אַלע באַלד צוגעשטאַנען צום מער'ס פאָרשלאַג.

דער מאַגיסטראַט האָט בעשלאָסען אַרויסזאָגען זיין טיעפען דאַנק דעם מער. מען האָט טעלעגראַפיש אָבגעשיקט אַנ'אַדרעס דעם קאָנדאָמער וויצע-גובערנאַטאָר און געבעטען איהם קומען אין צוויי וואָכען אַרום, זונטאָג, בעת ווען מען וועט שטעלען דעם דענקמאַל. פונפצעהן פראַנק האָט מען בעשלאָסען אויסגעבען אויף צו אילומינירען, אינ'ם טאָג פון יום-טוב, דעם „פרייהייטס-פּלאַץ" און אויף צו בעצאָהלען די כלי-זמר פאַר די טענץ... דעם ביוסט האָט מען בעשטעלט ביי איינער אַ ספּעציעלער פירמע אין פּאַריז. אַלע זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען זעהר האַרציג.

נאָך האַלבען טאָג האָט דער וויצע-גובערנאַטאָר אָבגעענטפערט אויף דעם מער'ס טעלעגראַם:

„איך וועל זיין גליקליך פערברענגען אינאיינעם מיט אייך דעם יום-טוב פון דער וואָהלער און ליעבער קהלה פעלונאַ, וואָס האָט זיך סוף כל סוף אַרויסגעריסען פון די נעגעל פון דער רעאַקציע".

* *

*

אין פינף טעג אַרום האָט דער מער בעקומען אַ ידיעה אַז דער ביוסט איז שוין אָנגעקומען אויף דער סטאַנציע גאַבאַריי, מיט וועלכער די פעלוזשאַנער האָבען זיך ביז-וואָס-ווען, ביז מען וועט דערענדיגען בויען ביי זיי די אייזענבאַהן, בענוצט. פון פעלונאַ ביז גאַבאַריי איז אַ קילאָ-מעטער דרייצעהן. דער מער האָט פאָרגעלעגט זיינע געהילפען, אינאיינעם מיט איהם פאָהרען ברענגען דעם ביוסט!

אָנגעקומען אויף דער סטאַנציע, האָט מען זיי בעוויזען אַ לענגליכען קאַסטען, וואָס אויף פיער ווינקלען איז געווען אָנגעשריבען אַנ' אות „פ" (פּאָרזיכטיג) מיט אַנ'אויפשריפט: „ברעכעדיגס". זיי האָבען שוין געוואָלט אַרויפנעמען דעם קאַסטען צו זיך און אָבפאָהרען, — דער פערוואַלטער פון דער סטאַנציע האָט זיי אָבער אָנגעוויזען דערויף, אַז ס'וואָלט זעהר גלייך געווען, אויפעפענען פריהער דעם קאַסטען און אַ קוק טהון, אויב ס'איז אַלץ אין אָרדנונג. נאָך דעם, ווי דער פּאָסט-פּאַקעט איז שוין אָבגענומען, האָט ער ערקלערט, איז די אייזענבאַהן-פערוואַלטונג נישט פער-אַנטוואָרטליך...

מעגליך, אַז ער איז נאָר אויס'ן געווען גלאַט אַזוי, פון נייגיריגקייט

וועגען, א קוק טהון, וואס אין קאסטען געפינט זיך. מעגליך גאר אז ער האט געוואוסט, דאס דער אגענט זיינער איז זיך נישט ווי־גוטיג־איז בעגאנגען מיט'ן קאסטען און האט זיך אליין געוואלט איבערצייגען דארין. אזוי צי אזוי — מען האט איהם געפאלגט און אויפגעעפענט דעם קאסטען.

אין קאסטען איז געלעגען א סך שטרוי און פאפיר, אויסגעטישט אינאיינעם מיט שטיקלעך גיפס. דער ביוסט איז געווען צובראכען פון א בעקומענעם קלאפ. גאנץ נאר איז געבליבען דער פיעדעסטאל, דער פוס, אויף וואס דער ביוסט האט זיך געהאלטען. אויף איהם זענען אין א האלב־רונדען קראנץ פון לארבער־בלעטער געווען אנגעצייכענט צווי אותיות „פ. ר." (פראנצויזישע רעפובליק).

אויף ניקאס'ן האט עס געמאכט א געוואלטיגען איינדרוק. בערזשא, פערקעהרט, האט אין זיך חוזק געמאכט פון דער גאנצער מעשה און טיעף אין הארצען איז ער געווען זעהר צופריעדען דערפון, ווייל ער האט געטראגען א קנאה־שנאה אויפ'ן מער.

דעלאטוש האט אבער גאנץ געלאסען א זאג געטהון:

— אהן סכנות; די אייזענבאהן־פערוואלטונג איז פעראנטווארטליך. זייט מוחל, הערר פערוואלטער, און פערשרייבט עס ביי אייך אין בוך.

די גאנצע וואך נאך דעם האט מען אין פעלוגא זעהר שארף גערעדט וועגען דעם. די רעאקציאנערען זענען געווען אויפ'ן זיבעטען הימעל. דער גלח האט אין א דרשה אנגעוויזען, אז דארין איז צו זעהן גאט'ס פינגער. בערזשא ווידער האט פון גאנצען הארצען געוואונשען, אז די אייזענבאהן־פערוואלטונג זאל דעלאטוש'ן דארין אבזאגען און קיין נייעם ביוסט נישט צו־שטעלען. ער האט זיך אבער גענארט, פון גאבארי איז באלד דערויף אנגעקומען א קוויט, אז ס'האט זיך בעקומען א צווייטער קאסטען. די מיט־גליעדער פון מאגיסטראט זענען באלד אוועקגעפאהרען אויף דער סטאנציע און מען האט ווידער אויפגעעפענט דעם קאסטען פאר דעלאטוש'ן, בערזשא'ן און ניקאס'ן אין די אויגען.

ארויסגענומען פון דארטען דאס שטרוי און דאס פאפיר, — האט אפילו, דער פערוואלטער פון דער סטאנציע זיך נישט געקאנט איינהאלטען נישט א געשריי צו טהון פון גרויס התפעלות. א פרעכטיג־שעהנער ביוסט מיט א גאנצען, נישט־צוקאליעטשעטען פנים איז געשטאנען פאר זיי און מיט דער גאנצער ווייסקייט זיינער, וואס האט געבלענדט די אויגען, האט ער זיי געקוקט צום הימעל. דאס איז נישט געווען איינע פון יענע עלענדע פיגורען

מיט אַ נאַרישען פּנים, וואָס שטעלען פאַר די רעפּובליק און וואָס מען קאָן אין דער אײגענער צײַט עס אָננעמען פאַר אַ דענקמאָל פון פרײַהײַט, צי פון ערד-אַרבײַט אָדער גאָר פאַר די שטאָדט רוען. דאָס איז געווען אַ רעפּובליק מיט אַ פּנים, וואָס האָט אויסגעדריקט מוטה און ענערגיע, מיט ציטערנדיגע נאָזלעכער און אַ בעפעהלענדען אויסדרוק אויף די ליפּען. דער קאָפּ איז געווען בעפּוצט מיט אַ גריכישער הויב און דער פונקענדער געלאָזטער מאַנטעל האָט אויף אַ העלפט אָבגעדעקט דעם רונדען האַלז, וואָס האָט, דוכט זיך, געציטערט פון רעוואָלוציאָנערן אָטעמען.

מען האָט פערדעקט דעם ביוסט מיט שטרוי און פּאַפּיר, אוועקגעשטעלט דעם קאַסטען אויפ'ן וואָגען, און דערנאָך אין פּעלוגער בעראַטונגס-זאַל!

אַז אַלע מיטגלידער זענען זיך צונויפגעקומען און דער מער האָט פאַר אַלעמען אין די אויגען געוואָלט אַרויסנעהמען דעם ביוסט פונ'ם שטרוי אויפ'ן קאַמין, — איז געשעהן עפּיס שרעקליכעס, ס'איז געשעהן אַזוינס, אויף וואָס מען האָט זיך פריהער גאָרנישט געקאָנט ריכטען: דער ביוסט איז צופאַלען געווען אויף דרײַ שטיקער. דינע שפּאַלטען, וואָס קײנער האָט פריהער נישט בעמערקט, האָבען דורכגעשניטען דעם ביוסט, אײן שפּאַלט — אין סאַמע מיטען שטערן, דער צווײטער — פונקט אַרום האַלז.

ווי צוגעשמידט צום אָרט איז דעלאַטוש שטעהן געבליבען, און אָהן אַ וואָרט אויף די ליפּען האָט ער געקוקט אויף די דרײַ שטיקער פון זײַן רעפּובליק. מען האָט געקאָנט קלערען, אַז עפּיס אַ געהײמער אָנפאַל איז געמאַכט געוואָרען אויפ'ן קרבן אין דער אײגענער צײַט, ווען מען האָט איהם, דעם ביוסט, אויסגעגאָסען. נאָר וואָס טהוט מען איצט? די אײַזענבאַהן-פערוואַלטונג וועט נישט אײַנגעהן בעשטעלען אַ נײַעם ביוסט. און ווער ווײסט, אויב דער אַנדערער ביוסט וועט אויך נישט אָנקומען אַ צובראָכענער. שוין גלײַכער, זיך אינגאַנצען אָבזאָגען פון צו שטעלען אַ דענקמאָל... אָנשרײַבען דעם גובערנאַטאָר וועגען דעם... דערצעהלען איהם פונ'ם אומגליק...

דער שטײנהאַקער בערזשאָ, וואָס האָט גוט בעטראַכט דעם ביוסט, האָט, קראַצענדיג זיך פון הינטען אין קאָפּ, אַ זאָג געטהון:

— האַ... ווען מען לאָזט מיך וואָלט איך איהם פעררעכט ווי נויטיג איז.

— איהר וואָלט עס געקאָנט נעהמען אויף זיך, בערזשאָ? —

האט דער מער אויסגעשריען און איהם אנגעכאפט פאר ביידע הענד,

— ס'קאן זעהר געמאלט זיין... אלע שטיקער זענען גאנץ... עס פעהלט דארט גארנישט... איך וועל זיי צונויפשטעלען אינאיינעם, און אינווענינ וועל איך אריינשטעלען א שטעקעל... און פערגיסען מיט גיפס... ס'וועט נאך האלטען שטארקער ווי פריהער...

אזוי איז אויך געבליבען. מען האט דעם ביוסט אבגעגעבען בערזשא'ן און ער האט איהם אבגעטראגען צו זיך אהיים.

אין אבענד האט בערזשא געבראכט דעם ביוסט שוין א פערריכטען. די שפאלטען זענען מעהר נישט געווען צו מערקען. מען האט דעם ביוסט ארויסגעשטעלט אין פאדער-צימער פון מאגיסטראט, וואו יעדער האט גע־קאנט איהם קומען אנקוקען. דעלאטוש, וואס האט פאר'ן ביוסט געהאט בעצאהלט פון דער אייגענע קעשענע, און בערזשא, וואס האט דעם ביוסט פערריכט, האבען מיט איינאנדער זיך געטיילט זייער פרייד. בעקוקען דעם ביוסט זענען אויך געקומען די רעאקציאנערען. דער פרישער גיפס, נאר וואס אריינגעגאסען אינווענינ אין ביוסט, האט פון זיך ארויסגעגעבען א שוועבעל-גערוך.

— עפיס שמעקט זי נישט גוט, אייער רעפובליק, — האט דער גלח אריינגעווארפען א שפילקע.

אויפ'ן דריטען טאג איז דער גערוך פערשוואונדען. נאר אין אבענד איז ווידער פארגעקומען עפיס שרעקליכעס. דאס פנים און די ברוסט פון דער רעפובליק זענען געווען צופלאצט אין אלע זייטען. די קליינע שפאל־טען זענען אלץ ברייטער געווארען. דעם מער'ס סעקרעטאר איז א פער־צווייפעלטער אוועקגעלאפען צו בערזשא'ן.

— נעהמט זיך נישט צום הארצען, — האט איהם דער שטיינהאקער בערוהיגט: דאס איז דער גיפס, וואס טריקענט דארט איצט אינווענינ אויס און בלאזט זיך אויף... מען בעדארף אבווארטען, ביז ער וועט אינגאנצען אויסטריקענען, דעמאלס וועל איך פערשמירען די שפאלטען.

די ידיעה וועגען דעם אומגליקליכען צופאל האט זיך פערשפרייט איבער דער גאנצער קהלה און די באנאפארטיסטען האבען ווידער געהאט פון וואס צו לאכען.

— זי פלאצט שוין, זייער רעפובליק, — האט געזאגט דער גלח, רייבענדיג זיך די הענד: זיי וועלען נישט קאנען אבהאלטען זייער יום-טוב.

מען האט זיך אנגעהויבען דורכווארפען מיט שטעך-ווערטלעך. ביי

ניקאס'ן אין הויז איז געקומען צו א געשלעג. נאר בערזשא האט געהאלטען ווארט. דער ביוסט איז אויף גיך געווען פערריכט, געבליבען זענען נאר עטליכע מאדנע ליניעס אויפ'ן פנים. בכלל אבער איז דאס געווען נישטקשה פון א רעפובליק. דער טאג, ווען מען האט דעם דענקמאל בעדארפט שטעלען איז געבליבען דער איינענער — דער קומענדיגער זונטאג. כדי צוצוגעבען מעהר שעהנקייט, מעהר אויסזעהן דער צערעמאניע, האט מען דעם ביוסט בעדעקט מיט א לייוועטענעם ציכעל. דער וויצע-גובערנאטאר אליין האט געזאלט אראבנעהמען דאס ציכעל.

* *
*

מיט א טאג פריהער פאר דער צערעמאניע איז בערזשא, א פערזארגטער געקומען צום מער.

— מען וואלט אפשר בעדארפט געהן א קוק טהון אויף די רעפובליק? ס'קאן זיך טרעפען, עס זאלען זיין צוגעקומען נאך עטליכע שפאלטען?

דעלאטוש איז דערויף איינגעגאנגען. אוועקביידע אין בעראטונגס-זאל און אראבגענומען דאס ציכעל, — האבען זיי דערזעהן א שרעקליך בילד: דאס גאנצע פנים ביי דער רעפובליק, דער האלז און די גריכישע הויב זענען געווען בעדעקט מיט גרינע בלעזלעך און ערד-פלעקען. דער ביוסט האט אויסגעוויזען ווי א פיגור פון אנ'אנאטאמישען מוזעאום, א פיגור, וואס שטעלט-פאר א הויט-קראנקהייט. דער מער מיט זיין געהילף האבען מיט יאוש און שרעק געקוקט איינער אויפ'ן צווייטען.

— קאן מען עס אראבנעהמען? — האט געפרעגט דעלאטוש.

— פאר קיין פאל נישט! — האט בערזשא געענטפערט. דאס געהמט זיך פון אינווייניג... דאס איז פונקט דאס אייגענע וואס שיטעל אויף א שטיינערנער וואנד.

— צו אל די רוחות! — האט אויסגעשריען דעלאטוש: אויף אזא אופן איז אונזער גאנצער אויפטהו — בוידעם. זיך ארויסרוקען מיט אזא מין שיינדעל הייסט — זיך אליין אין פנים שפייען. שולדיג אין אלעם דעם זענט איהר, בערזשא... ווען איהר וואלט נישט אזוי שלעכט פעררעכט דעם ביוסט!... איצט איז אונז אפילו קיין צייט נישט איבערגעבליבען אויף צו בעשטעלען אנ'אנדער ביוסט.

בערושא האט מיט א פערשולדיגט פנים דעם קאפ אראבגעלאזט. פלוצלונג האט אין איהם אויפגעבליצט א געדאנק.

— יא, מיט דער דאזיגער רעפובליק איז עפיס א שוואכע מעשה. עס בלייבט נאר — זי צושטויסען און מאכען דערפון גיפס. ווי איז, א שטיינער, ווען מען זאל נעהמען יענעם, דעם אנדער'ן ביוסט, דעם קייזער'ס ביוסט... ער שטעהט אויפ'ן בוידעם... ער איז נאך גאנץ גוט...

— דעם קייזער'ס ביוסט? איהר זענט פון זינען אראב! איהר ווילט, הייסט עס, אז דער וויצע-גובערנאטאר פון דער רעפובליק זאל שטעלען אלס דענקמאל נאפאלעאן דעם דריטען'ס ביוסט?!

— ניין, נישט דאס, לאזט מיר דאך ענדיגען! מען קאן איהם א ביסעל איבערמאכען, אט דעם קייזער. מען וועט קאנען אראבנעהמען זיינע וואנסען, דאס בערדל... מען וועט איהם קאנען אנטהון אויך אזא מין הויב, פונקט דאס אייגענע, וואס אט ביי דעם... איך וועל אליין מאכען ווי נויטיג איז.

דער מער האט אנגעהויבען רעדען אנטקעגען. ער האט מעהר שוין נישט געגלויבט אין בערושא'ס טאלענט.

— קלערט איהר טאקי אין דער אמת'ן, אז אפילו מיט א גריכישער הויב אויפ'ן קאפ וועט נאפאלעאנ'ס ביוסט אויסזעהן, ווי א ביוסט פון דער רעפובליק?

— הם! נאט מיינער? — האט אויסגעשריען בערושא: ווער האט עס זי געזעהן, אייער רעפובליק? איך, איהר, דער וויצע-גובערנאטאר? יעדער ביוסט קאן אראב פאר א רעפובליק.

מיעד פון אויפרעגונג איז דעלאטוש מרוצה געווארען. דער מער האט אבגערעדט מיט זיין געהילף, אז דאס בלייבט א סוד, כדי עס זאל נישט קומען צו א סקאנדאל.

בערושא האט ארויפגעטראגען דעם גיפס אויפ'ן מער'ס בוידעם. א גאנצען טאג האט ער געארבייט און זיך געסטארעט, אויף וויפיעל מעגליך, אז נאפאלעאן דעם דריטענ'ס ביוסט זאל זיין ענהליך צום ביוסט פון דער רעפובליק. ערשט אין אבענד איז עס פארטיג געווארען. ער איז אוועק צום מער און איהם בעוויזען זיין ארבייט.

אודאי, מיט'ן ברייטען שטערן, מיט דער שפיציגער נאז און מיט די איינגעפאלענע באקען האט בערושא'ס רעפובליק אויסגעזעהן עפיס משונה-ווילד, נאר די גריכישע הויב, וואס איז געווען אויסגעגאסען ריב-

טיג נאָך דער מאָדעל, האָט פֿערדעקט אַלע פֿעהלערן. דער מער האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און אַ זאָג געטהון:

— עס איז דאָך טאַקי גאָרנישט אַזוי שלעכט אַרוים, אייער ביוסט! איהר האָט אַ טאַלענט, בערזשאָ, מזל טוב אייך!

בערזשאָ האָט שמייכלענדיג אָבגעענטפערט:

— איך האָב געטהון אַלץ, וואָס איך האָב געקאָנט.

ער האָט אַריינגערוקט דעם מער אין האַנד אַ קליין פּעקעל, איינגעוויקעלט אין אַ שטיקעל צייטונגס־פּאַפּיר.

— בעהאַלט עס, העדר מער; דאָס קאָן אונז נאָך אַמאָל צו־נוץ קומען.

— וואָס איז דאָס אַזוינס? — האָט דעלאַטוש פֿערוואונדערט אַ פֿרעג געטהון.

בורזשאָ האָט איהם אָבגעמאָסטען מיט זיינע קליינע, לאַכענדיגע אויגען און געענטפערט:

— דאָס איז דעם קייזער'ס באָרד און וואָנסען; איך האָב זיי זעהר פֿאָרזיכטיג אַראָבגענומען, פּונקט ווי מיט אַ ראַזיר־מעסער... איז אַזוי, הייסט עס... אויב... אויב די איצטיגע רעפּובליק... איהר פֿערשטעהט וואָס איך מיין?... אויב זי זאָל פּלוצלונג ווערען אוים רעפּובליק און ס'וואָלט פֿון ס'ניי געוואָרען אַ מאָנאַרכיע... ווייסט איהר, וואָס איך טהו דענסטמאָל? איך נעהם אַראָב די פּאַפּיערענע הויב פֿון ביוסט... קלעפּ ווידער אָן דאָס בערדל מיט די וואָנסען... און פֿאַרטיג. מיין קייזער'ס ביוסט שטעהט ווידער מיט זיין גאַנצער פּראַכט אויפ'ן קאַמין און דער קהלה וועט עס אַ גראָשען נישט קאָסטען.

LXII.

כ'בין מעהר פון דיכטערס גרעסערע בעגליקט;
זיי איז בעשערט געווען זיין ווייט פון דיר,
איך אבער האב די הייליגקייט ערבליקט,
וואס מאנכער אונגעזעהן ריהמט אהן שיעור.
נאר אך! אפאללא וואהנט שוין נים אין איהר,
דער מוזען־זיטץ איז זייער קבר צינד;
דאך הויכט נאך דארט דער גייסט פון אלטען ציער
בעהאלטען אינ'ם הויהל און זיפצענדיג אין ווינד,
און רעדט ליעבליך אן אין קוואל וואס מורמעלט ליינד.

LXIII.

פון קוואל נאכהער — א, פון מיין מיטען ליעד
האב איך צו דיר מיט עהרפורכט זיך געקעהרט;
פערגיסען שפאניען, וואו די העלדין בליהט,
וואס יעדע פרייע זעעל אזוי פערעהרט, —
בעגריסט דיך — טרעהרען ריגען נישט פערוועהרט!
צינד צו מיין ליעד — נאך בעט איך — שייד איך קוים,
שענק מיר פון בארג, דעם הייליגסטען אויף דר'ערד,
אן אנדענקען — א בלאט פון דאפנע'ס בוים;
און לאז מיין האפנונג נישט אויסגעהן ווי א טרוים.

LXIV.

האסט קיינמאל, שעהנער בארג, אין אלטער צייט
געזעהן רונד זיך א פרעכטיגערן כאר,
אויך איז אין דעלפי, ווען אין הייליגקייט
פי'עגט פיפיא דארט טרוימען אויפ'ן וואהר, —

געוויזן אַ מיידבענקראַנץ, ווי איינציג נאָר
אין אַנדאַלוזיען דעם דיכטערס האַרץ דערפרעהט, —
דעם הייסען זעהנזוכט צוויבער שטעלט ער פאָר.
אַך, וואָלט אין לאַנד נאָר שלום זיין פערשפּרייט!
ווי היינט אין העללאַס נאָך, אָבגלייך איהר רוהם פערגעהט.

LXV.

שעהן איז סעווילאַ! דאָך ווי שטאָלץ, און אַלט,
און רייך, און מעכטיג זאָל נישט זיין איהר לאַנד, —
איז קאַדיקס, וואָס פון ים הויבט זיין געשטאַלט,
דורך מעהר אַנ׳אַנגענעהמען רוף בעקאַנט.
אָ, אונצוכט! ווינקסט פערפיהריש מיט דער האַנד
און קיינער וואָס זיין יוגענד־בלוט נאָך ברויזט,
איז פון דיין צויבער אָבשטעהן נישט אימשטאַנד;
דו שלאַנג אין מלאך וואָס נאָך יעדען לוישט,
און רייצט אויף זיין בעגעהר און לאָקסט איהם און בערוישט.

LXVI.

זינט פּאַפּהאָס איז פערדרעגנגט — די צייטען פלוכט —
האָסטו דיך אונטערגעבען, מעכטיגע קעניגין!
האָט זיך אַנ׳אַנדער וואַרעם לאַנד געזוכט:
דו, ווענוס, תמיד נישט געשטעלט אין זין
ביזט דאָך דעם ים געטריי — אוועק אהין
דיין טעמפּעל בויען צווישען קאַדיק׳ס ווענד;
דאָך נישט בלויז איין אַלטאַר געשטעלט האָסט דרין
פאַר די וואָס האָבען זיך צו דיר געווענדט: —
קרבנות האָבען דאָרט אויף טויזענטער געברענט.

LXVII.

פון פריה ביז נאכט און ביז דער אבענד קומט ,
און טרעפט דאס יובלען אן דערשראקען בלאס ,
הערט מען געזאנג , — מיט רויזען-קרענץ בעבלומט
איז תמיד לוסטיג און בעלעבט די גאס .
די צײט פערגעהט און לויטער שפיעל און שפאס ;
ווער ס'ווילט דא ווײס ניש פון בעשײדענהײט ;
דער יובעל האט קײן ענד , כאטש אין עקסטאז
פערברענען ווײרויך פיעל די פרומע לײט : —
פאר ליעבע און געבעט איז אײנגעטהײלט די צײט .

LXVIII.

דער שבת קומט — דער טאג בעשטימט פאר רוה ;
ווי הײליגט מען איהם דא אין קריסטענוועלט ?
צום גרויסען יום טוב גרײט זיך יעדער צו :
הארכט ! ברילט דאס נישט דער פירסט פון וואלד אין פעלד ?
צובראכען איז דער שפיז — די הערנער אנגעשטעלט —
באלד טרעפט דער אקס דעם רײטער און זײן פערד ,
און די ארענא הילכט : דאס שפיעל געפעלט ;
דער עולם שרײט יעצט ווילד — מעהר בלוט בעגעהרט .
קײן פרוי ווענדט אב איהר בליק , קײן אויג קײן שעהנעס טרערט .

LXIX.

עס איז דער זיעבטער — דער יובל טאג .
דיר , לאנדאן , איז דער תפילה-טאג בעקאנט ,
דײן בירגער קלײדט זיך דאן אין נײען ראק ;
און ס'אטהעמט פרישע לופט דער ארבײטסשטאנד ,
געדונגענע דראשקעס , אײנגעשפאנט אלערהאנד
דורך דײנע טויערן הײלען אויסער שטאדט ;

נאָך האַמפּסטעד, בּרענפאָרד, האַראָה אויפ'ן לאַנד,
בּיז ס'ווערט טויט-מיעד דאָס פערד, ס'בּלײַבּט שטעהן די ראָד
און דיענט דעם פוסגעהער פאַר'ן געגענשטאַנד צו שפּאָט.

LXX.

דער שיפט זײַן זאַמען אויף די טהעמזאַ אום,
און דער שפּאַצירט בּעוואָרענט מיט'ן וועג;
אַנ'אַנדערער געהט אויף ריטשמאָנד-בּאַרג אַרום
דאָס רוב לאָזט שנעל נאָך הײַהגײַט זיך אַוועק.
ווײַסט איהר, בּעאַטיער שאָטענס 1), זײַער צוועק? —
דער „הײליגער האָרן" איז פון זײ פערעהרט.
ס'פערהילט איהם, אַ מיסטערישער פערדעק,
בּײַ זײַן געהײמען נאָמען יעדער שווערט,
און דאַן געהט אָן דער טאַנץ, וואָס בּיז'ן טאָג געוועהרט.

LXXI.

ס'גילט נאַרהײַט איבּעראַל, דאָך איבּערשטײַגט זײַן דײַן,
שעהן-קאַדיקס, וואָס בּײַם ים דעם בּלויען בּליהט:
קוים וואָס די שטאָדט-אוהר אין דער פריה שלאָגט נײַן,
פאַר הײליגע דײַן פרומע טאָכטער קניעט.
ווי ווערדט די יונג-פרוי פיעל געפּלאָגט און מיעד
(די שטאָרט פערמאָגט די אײנע יונג-פרוי בּלויז)
בּיז זי הערט אוים די זינד און זײ פערגיט,
דאַן הײַלט מען שנעל פון דאָרט אין צירקוס-הויז,
וואו אָרעם, רײַך, יונג, אַלט, די זעלבּע לוסט פאַלט אוים.

1) אין אַנאַסטהויף אין הײַגײַטה איז געווען אײַנגעפיהרט אַז יעדער גאַסט מוז שווערען אַ שפּאַסהאַפטע שבועה. בּײראָן רופט אָן די בּעאַטיאַנס שאָטענס (פּינ-דאַר) ווײַל ער האָט זיך דערנסטמאָל אײַנגעפונען אין טהעבּעס.

LXXII.

ס'איז די ארענא פריי, דער קאמפף-פלאץ גרייט,
אויף טויזענד זיטצען טויזענדע ארום;
לאנג איידער נאך עס שאלט הויך די טראמפייט
קיין פרייער זיטץ — פערנומען אומעטום
פון גראנדען — ס'רוב פון דאמען פובליקום,
וואס מענערהערצער מיט'ן בליק פערוואונדט;
און דאך — פון ליעבעס-וועה קומט קיינער אום:
דאס קראנקע הארץ היילט יעדע אום צוריק.
און בלויז דער דיכטער קלאגט: אין ליעבע פעהלט איהם גליק.

LXXIII.

ס'פערשטומט דער לארעם — און אויף שטאלצע פערד
אין פעדערציער — א לייכטען שפיז אין האנד
ערשיינען מוטהיג רייטערס זאלבע פערט,
זיי נויגען זיך און רייטען צו צום ראנד.
ס'איז רייך זיין טראכט, דער העננסט גראבט ווילד דעם זאנד;
אויב ס'וועט זיין גלענצענד היינט דער בלוטיגער שפיעל
בעלוינען וועט דער בייפאל זיין אימשטאנד, —
דער העכסטער פרייז איז דאס — דער לוין וויפיעל
ס'בעקומט א קריעגס-פיהרער ווען ער ערדייכט זיין ציעל.

LXXIV.

אין גאלד-ציער און אין פראכט-מאנטעל געקליידט,
טרעט אויף צו פוס דער שלאנקער מאטאדאר;
אין מיטעלפונקט בלייבט שטעהן צום קאמפף בערייט —
א פריהער אבער ווערד ער פארזיכטיג געוואהר
פון דער ארענא און פון אלץ וואס נאר
דעם פרייען גאנג אויף איהר וואלט איהם געשטערט;

ער האלט א שפיעז און ציעלט פון ווייט — דאס גאר
וואס ער קען אויפטהון אהן די הילף פון פערד
דעם פריינד, וואס פאר'ן מענש געפלאגט זיין איז בעשערט.

LXXV.

דער הארן שאלט דריי מאל — ס'איז דער סיגנאל
די טהיר איז לויז, דאס פובליקום געשפאנט
קוקט אוים אויף איהר — א שטילקייט איבעראל
איין שפריינז — דער אקס שפרינגט צו צום ראנד;
ווילד שלאגט ער הילכיג מיט די פים אן זאנד;
ער ווארט דערווייל: זיין וואוטה פערבלענדט איהם ניט;
היין הער קעהרט אוים די הער נאכאנאנד;
ער וואהרענט פאר'ן אנפאל זיך דערמיט;
זיין עק ווארפט בעז זיך אום; דאס אויג ווערד גרוים און גליהט.

LXXVI.

בלייבט פלוצים שטעהן, זיין בליק ווערד שטאר. אנטלויף,
אנטלויף, אונפארזיכטיגער! דיין שפיז האלט גרייט!
ס'איז צונד די רעכטע צייט געקומען דארויף:
דו זיעגסט — אנישט בעגעגענסטו דעם טויט.
פון פלינקע רייטערס צונד דערצו געגויט
פאלט אן דער אקס און טהייער צאהלט ער זיי.
א בלוט-שטראם שלאגט פון איהם — פערוואונדעטערהייט
לויפט אום און טראמפעלט זיך צומישט פאר וועה.
א פייל פליהט נאך א פייל, עס הילכט זיין קלאג-געשריי.

LXXVII.

באלד פאלט ער ווידער אן; קיין שפיז מעהר נוצט,
אומזיסט איז אויך דאס פלאגען זיך פון פערד;
אבגלייך דער רייטער וועהרט זיך, דאך עס שיטצט
איהם צונד זיין קראפט שוין ניט, אויך ניט דאס שווערד;
איין שטאלצער העננסט ליעגט אויסגעשטרעקט אויף דר'ערד
א צווייטער — א א שוידערליך געשטאלט!
זיין אינגעווייד'ן זעהט זיך אויסגעקעהרט, —
פערוואונדעט אויף טויט מיט לעצטע כוחות האלט
דער רייטער נאך אויף זיך און דרעגנט זיך מיט געוואלד.

LXXVIII.

אהן אטהעם, מיעד און שוואך, צודולט פון וואוטה
שטעהט אויף איין ארט דער אקס גאנץ אונבעוועגט,
פון זיינע וואונדען שטראמען טייבען בלוט,
ארום איז מיט די פיינד די ערד בעדעקט.
ערשט יעצט טרעט אויף דער מאטאדאר און שטרעקט
זיין רויטען מאנטעל אויס און פאכט דאס שווערד;
דער אקס ווערדט ווילד און אויפגערעגט.
דעם מאנטעל ווארפט מען אן, ניט לאנג געוועהרט —
פערוויקעלט איז זיין קאפ — א סוף — ער פאלט צו דר'ערד.

LXXIX.

וואו ס'איז דער נאקען אנגעהעפט צום גוף
דרענגט טיעף דאס בלאנקע שטאל אריין — ער פאלט
ער רעגט און הויבט זיך און צולעצט שטעהט אויף
פאלט ווידער און — א ווילדער יובלען שאלט.
אהן זיפץ בעגעגענט ער דעם טויט; און באלד
קומט אן א וואגען פרעכטיג דעקארירט;

מען שטעלט אויף איהם דאָס דונקעלע געשטאַלט,
פון פיער שפּאַן פערד דערשראָקענע געפיהרט
פאָהרט די אַרענאַ דורך ביז זיך פון שײן פערליערט.

LXXX.

דאָס איז דאָס פערגעניגען וואָס אַזוי
דעם שפּאַניער און די שפּאַניערין געפעלט;
פון יונג צו בלוט געוועהנט, באַלד גלוסטען זײ
נקמה — זעהן ווי זיך אַ צווײטער קוועלט.
ווי גילט פאַמיליען-קריג אין זײער וועלט!
נישט אָפט אין אַנ'אַלגעמײנעם שטרײט;
די שנאה בלײבט פערבאָרגען און פערשטעלט
און געגען ברודער גליהט זי ביז אַ צײט
דאַן שטראָמען טײכען בלוט פאַר יעדע מינדינקײט.

LXXXI.

דאָך אײפערזוכט איז שוין פערשוואונדען יעצט
איהר צוים צושטערט צובראָכען שוין איהר צוואַנג:
פון אַלץ, וואָס יעדע פרײע זעעל פערלעצט —
פון ליעבהאָבערס טיראַנישען פערלאַנג
די פרוי פערשפּאַרען — ווײס מען נישט פון לאַנג.
ווי פרײ פלעגט יעדע שפּאַניערין דאָ זײן,
פאַר ס'האָט אין לאַנג געשאַלט פון קריג דער קלאַנג!
אין גרינעם פעלד, די האָר פערפלאָכטען פײן,
דורך נאַכט האָט זי געטאַנצט בײ דעם לבנה-שײן.

(פאָרטזעצונג קומט).

— יאָ, איך ברויך ביידעס, כדי מײַן זעלע צו בערוהיגען, אָרדנונג אין מײַן װעזען צו ברענגען! אזוי גוט װי איך װאַש מיר, קלײד מיך, כדי אָרדנונג אין מײַן קערפּער צו ברענגען!

— אַזוי, אַ בעקװעמע לעבען! פשרות מאַכען! —

— געװיס, געװיס. נאָר װען מיר האָבען חתונה, קרעפּטיגען מיר אונזערע אילוזיאָנען, װען מיר האַלטען אײן די געזעצען און מעקען אויס פון אונזער פאַנטאַזיע דאַס נאַרישע ליגען פון אינדיװידועלע פרײַהײַט, דאַמאָלס קומען מיר צו דער רוהיגקײַט, צום גליק!

— קומט אויס, לויט אײַער מײַנונג נאָך, אַז דאָס גאַנצע בעשטרעבען פון מענשען דאַרף זײַן צו זײַן גליקליך דאָ אויף דער ערד. און אויף יענער װעלט?

— אין קײן יענער װעלט גלויב איך נישט! דאָ, אויף דער װעלט װיל איך מיר מײַן גליק שאַפען.

— דאַס העכסטע גליק האָבען — — — — — זי — — — דאָך שוין גענאָסען? — — !

— איך? נײן, פרײַלײַן, דאָס איז נאָר פאַרהאַן װען מען לעבט אין זיטליכער אָרדנונג.

— װי שװאַך און טרויעריג איהר זײַט!

— עס קאָן מעגליך זײַן.

— די באָרמער איז פון צימער אַרויסגעגאַנגען לײַכט שאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ. אַננאַ איז געבליבען אַלײן מיט איהר קומער. יוליע האָט זיך װידער געהאַלטען מיט איהר פון דער װײַטענס; אָבער איהרע אויגען זענען שוין נישט געװעזען פול מיט שנאה, נאָר מיט אַ שטענדיגען פערגרי־בעלטען פרענענדיגען בליק. —

אכטעס קאפיטעל.

עס איז געװעזען נײַן דעם זײגער. אַ פראָסטיגער קלאָרער יאַנואַר־אָבענד. אַננאַ איז צוזאַמען מיט דעם יונגען רויך און דװאָראַק אין די בערלינער גאַסען געגאַנגען. זי האָט געזעהן די פינקעלדיגע שטערען; דעם הויך פון איהר אָטהעם און געהערט װי איהרע אַבזאַטצען פון די שיך האָבען אויף דעם שטײַנערנעם ברוק געקלאַפּט. שטערצהאַפט האָט

זי עמפּפונדען די געזונדע פרישקייט פון דער דאָזיגער ריינער ווינטער־קעלט. זי האָט אַפילו נישט געוואָלט גען, אָבער דער גוטהערציגער שריפטשטעלער האָט איהר אַזוי שטאַרק וועגען דעם געבעטען, אַז זי האָט איהם נישט געקאָנט ענטזאַגען. סוף כל סוף האָט זי שוין מעהר נישט געהאַט קיין תירוץ מיט וואָס איהם אָבצופאַרטיגען און האָט מיט איהם געמוזט מיטגעהן צו די נייע גריבען. ר ו י ך האָט בעמערקט מיט וואָס פאַר אַ פּיין זי האָט די דאָזיגע איינלאַדונג אָנגענומען און האָט באַלד ערקלערט אַז ער געהט מיט אַלס שוץ־ענגעל. ער איז אויך אַ שריפטשטעלער, חאָטש נאָר אַ מיטאַרבייטער אין איינינע הומאָריסטישע בלעטער, וועלכע ער האָט מיט פערשידענע וויצען און אַנעקדאָטען פערזאָרגט. דוואַראָל איז אפילו מיט זיין חברותא נישט איבעריגס צופריעדען געוועזען. ער האָט איהם אָבער נישט געקאָנט ענטזאַגען, נאָר דאָס האָט ער מיט איהם אויסגענומען אַ תנאי, ער זאָל בשעת דער זיצונג אַ ביסעל זיין לויזע צונג איינהאַלטען.

— נו, בעדאַרף מען יעצט אַראָבערעדען זיך פון האַרצען אַלע נאַרישקייטען וואָס האָט זיך ביי מיר שוין פון אַ לאַנגע צייט אָנגעזאַמעלט — האָט ר ו י ך זיך אָבגערופען און האָט באַלד אָנגעהויבען דערצעהלען און אויסשיטען אַלע זיינע פוסטע וויצען איבער וועלכע ער גופא האָט הערצליך געלאַכט. דוואַראָל אָבער איז געווען אויפגערעגט און קיין געלעכטערס זענען איהם אין קאָפּ נישט געקראָכען. ער האָט געהאַט אויסזיכט צו בעקומען פאַר דער אָרעמער פרוי ערגיץ אַ שטעלע, נאָר וויל די לעצטע צייט האָט זי געהאַט אַזוי פיעל אויסזיכטען און געוואָרען איז פון קיינער נישט, האָט ער דעריבער נישט געוואַגט פון די נייע האָפנונגען עפּיס צו רעדען. דער דאָזיגער מענש פון וועלכע די שטעלע פאַר אַנגאַ'ן איז אַבהענגיג געווען האָט אויך היינט געזאָלט קומען אויף דער זיצונג, און דעריבער איז ער אַזוי אויפגערעגט געוועזען. גלייך ווי אין דעם וואָלט זיך געווענדט לעבען אָדער טוידט.

— אָט דאָ זענען מיר שוין אויף אָנ'אָרט! — האָט ד ו ו א ר אָ ל געזאָגט זיך אָבשטעלענדיג פאַר אַ בעשיידענער וואהנונג.

— דאָ? — האָט ר ו י ך געפרעגט און האָט זיך געצויגען ביי דער נאָז. אַנגאַ איז אויך עפּיס נישט ווילענדיג און אונזיכער מיטגעגאַנגען. זיי זענען איינינע צימער דורכגעגאַנגען, אין וועלכע עס זענען וועניג געסט ביי קליינע טישלעך געזעסען. אין אַ דערבייאיגען צימער האָט מען געשפּיעלט ביליאַרד מיט גרויס התמדה. דערנאָך זענען זיי אויף אַ טרעפּ אַרויפגעקומען. רעכטס פון דער טרעפּ האָט זיך געפונען אַ גרויס צימער

אין וועלכען עס איז קענטיג געווען, אז דארטען דארף זיך צוזאמענקומען א פעראיין. עס האט זיך געהערט דאס לאכען און פלוידערן פון א סך מאנסבילשע שטימען אין דעם קארידאר ארוים; עס איז אבער שוואך געדעמפפט געווארען דורך די דיקע פריזע פארהאנגען וואס האבען פערשטעלט דעם אריינבליקען דארט. זיי זענען ביז צום ערשטען עטאזש ארויפגעשטיגען. — א שמאלע גארדעראבע אין וועלכער עס האבען זיך צוויי קליינע זיילען אנגעשלאסען, וואס זענען אין א דערבייאיגען גארטען אריינגעקומען. אין דער רעכטער זייט מעהרער נאך פארנט צו איז געווען א גרויסער פארנעהמער זאל מיט קליינע דערבייאיגע צימער וואס אין איהם, לויט ווי די אהין און אהער לויפענדיגע קעלנער האבען געזאגט, האט מען אבגעריכט א גרויסארטיגע חתונה. עס האט זיך געהערט ווי בלי־זמרים האבען אנגעשטעלט זייערע אינסטרומענטען און עס האבען געקלאפט טעלער און גלעזער. —

— א שאר, וואס איך קאן צו דער דאזיגער סעודה קיין שותף ניט זיין! איך האב גרויס אפעטיט צו די דאזיגע כבודים און טראקטעמענטען וואס זענען דא אויפ'ן טיש אנגעשטעלט, — האט רויך זיך אנגערופען. די מאדאם באלל האט זיך היינט מיט איהרע קאטלעטען און צוגעברוינטע קארטאפעל ניט איבריגס אויסגעצייכענט. איך קאן די נעריכטער איהרע די לעצטע צייט ניט פערטראגען! די אלטע האט אפילו געזאגט אויף איהרע נאמנות אז דאס פלייש איז ערשט היינט געקוילעט, זי האט פאר אונז דעם בעסטען חלק אויסגעקליבען, איך ווייס מעהר ניט, אז איך האב בעקומען פעך — מיר איז צווישען די צייהנער אריינגעקומען בלויז מעהל, זעמיל־טייג און רינדערפעט! דאס פלייש האט עפיס געמוזט ערגיץ ביי אנ'אנדערן אין טעלער פערבלאנדזשען!

— איהר זייט אנ' אונדאנקבארער מענש, — האט זיך א ננא אבגערופען, — היינטיגען מיטאג איז שוין גאר ניטא וואס צו טאדלען, מיר האט עס גאנץ גוט געשמעקט!

— וואס איך האט געשמעקט דערפון איז נאך קיין ראיה ניט צו נעמען. — האט רויך זיך געווידצעלט. — פאר איך איז שטרוי אנ'אבילה און רעגען א משקה. איך האב מיך שוין וויפיעל מאל אויף אייך געוואונדערט, איהר עסט ווי אין חלום און ווייסען אליין ניט וואס איהר שטעקט אין אייער וויך, ערעל מיילבעלע אריין. דאס האב איך שוין פון שטענדיג אן בעמערקט.

— הערט שוין א מאל אויף מיט אייערע פוילע וויצען, — האט

דוואָראַל פערדריסליך געזאָגט. מיר זענען שוין אויפ'ן ריכטיגען אָרט און מוזען די אויבערקליידער אויסטהון. דאַרף איך אייך בעטען מיר אייער מאַנטעל צו געבען, פרייליין זאַנדערס? ער האָט איהר געהאָלפען ביים אַוועקגעבען איהרע זאַכען.

— עס מוז יעצט אַ ודאי אַ פאָרטראַג געלעזען ווערען, אַז עס איז אַזוי מאָדנע שטיל, — האָט דער שריפטשטעלער דערביי געזאָגט, — זאָגסט קען מען דאָ הערען קולות אַוש צום טויב ווערען! און ווירקליך האָט מען דורך די טהירען אַרויסגעהערט איינציגע מיט התלהבות געזאָגטע ווערטער. אַ פרעמדער איז געשווינד אויף די טרעפּ אַרויפגעשטיגען און איז אין די גאַרדעראָבע אַריין.

— סערוואוס דוואָראַל!

— סערוואוס פּליניום!

אָט אַזוי האָבען זיך די ביידע חברים בעגריסט און הערצליך די הענד געשאָקעלט. דער יונגער מאַן וואָס הייסט פּליניוס, האָט אויסגעזעהן פערדהונגערט, מאָגער אַז מען האָט איהם געקאָנט אַלע ביינער אויסצעהלען, געטראָגען האָט ער אַן אַלטען שטאַרק אָבגעטראָגענעם אַנצוג. ער האָט אַנגאַ'ן מיט ווייט אָפען-געריסענע אויגען אַ ווײַלע אָנגעקוקט, דערנאָך האָט ער איהר זיין האַנד אויסגעשטרעקט און געזאָגט:

— ווילקאָמען ביי אונז, פרייליין מוטער, הערצליך ווילקאָמען!

— — — איהר בעדאַרפט אייך נישט צו שרעקען, אייער טיטעל איז ביי אונז אַן'עהרען-טיטעל; איהר ווייסט דאָך אַוודאי אונזערע פּאַראָלע: אויסלעבען פונ'ם יחיד אין פרייהייט און שעהנקייט!

אַננאַ האָט זיין האַנד אַ זעקונדע געדריקט. איהרע גרויסע אויגען האָבען געקוקט דערשראָקען און ערשטוינט אויף דעם יונגען מאַן. רויך האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט.

— איך מיין מיר זאָלען שטיל און פאָרזיכטיג אַריינגעהן. די „סענסיטיוו" לייענט יעצט פאָר איהרע דיכטונגען. עס איז כדאי צו הערען! — האָט דוואָראַל גאַנץ שטיל געזאָגט, און האָט זיין קאָפּ צוגעבויגען צו דער איינגאַנגס-טהיר. ער האָט די קלאַמקע אַ קוועטש געטהון, האָט די טהיר אויפגעמאַכט און די אַנדערע אַ וואונק געגעבען. אַלע זענען אויף די שפּיץ-פינגער אין דעם זאַל אַריינגעגאַנגען, כדי נישט צו מאַכען קיין גערויש. צוערשט האָט אַננאַ קוים עפּיס געקאָנט דערקענען. אַ דיקער נעבעל פון ציגאַרען-רויך האָט זיך איבער'ן צימער אַרומגעטראָגען, און די געסט האָבען געזאָרגט, אַז דער דאָזיגער נעביל זאָל חלילה נישט געטינערט

װערען און נאָבאַנאַנד פון זײערע מײלער איהם פרישע מאַטעריאַל צוגעבלאָזען. די לופט איז געװעזען שלעכט און הײס, טרוקען און דעמפיג װי אין ניזשט געלופטערטע צימערן. ערשט שפּעטער, אַז זי האָט זיך שוין עטװאָס צום נעבעל צוגעװאױנט, האָט זי אינ'ם חאָאָס בּיסלעכװײז אָנגעהױבען דורכצודרינגען און דערקענען די אײנצעלהײטען פון איהם. בײ איהר אַרײנקומען האָבען זיך פיעל אומגעװענדט, דאָ און דאָרטען האָט מען זיך אין אויער סודות אײַנגערוימט, אײניגע האָבען איהרע בּעגלײטער צוגעשאָקעלט מיט דעם קאָפּ, באַלד אָבער האָבען זײ װידער אױפמערקזאַם צוגעהערט די פאָרלעזערין, װעלכע איז געשטאַנען אין דער פערבּינדונגסטהיר צװישען די בּײדע קלײנע זאַלאָן־צימער. זי איז געװעזען אַ הױכע שלאַנקע פרױ מיט סעצעסיע פערקעמטע האָר. איהרע אָרעמס זענען שװאַך און אונבּעהאָלפען אַרונטערגעהאָנגען און מיט אַ מאַטע טאָנלאָזע שטימע האָט זי דעקלאַמירט איהרע װידערװיליגע מיסטיש־עראָטישע געדיכטע, נאָר װען זי איז צוגעקומען צו די אינטערעסאַנטסטע װענדונגען אין איהרע געדיכטע, איז איהר שטימע קלאַנגפולער געװאָרען! זי האָט בּעקומען התלהבות און איז אַרײן אין עקסטאַז; דאַמאָלס האָט זי אױסגעשטרעקט די לאַנגע פינגער פון איהרע בּלאַסע הענד און האָט איהר שמאָל געזיכט פערצערט אין אַ שמערצליכער גרימאַסע, אָבער זי האָט געװירקט! צװישען איהר װעזען און איהרע דיכטונגען איז געװעזען אַ געװיסע האַרמאָניע און דערמיט האָט זי איהרע צוהערער צו זיך צוגעצױגען. —

— אַ משוגע געװאָרענער בּאַנדװאָרם אין אַ רעפאָרם־קלײד, — האָט דער סטודענט אַ נ נ אַ'ן אין אױער אַרײנגעהאַקט. אַ נ נ אַ האָט עס געהערט אָבער ניזשט פערשטאַנען, װאָס ער מײנט דערמיט. איהרע בּליקען האָבען געשװעבט אויף די פערשידענע צוהערער, װאָס טהײל זענען געזעסען בּײ קלײנע אָדער גרױסע טישען און טהײל זענען געשטאַנען אָנגעלעהנט אויף די װענד.

אַ זאָנדערבּאַר געפיהל האָט אַ נ נ אַ ז אַ נ ד ע ר ס בּעהערשט. זי האָט פלוצלונג געפיהלט, אַז זי קאָן צו די דאָזיגע „נײע גריכען" בּשום אופן ניזשט געהערן, אַז זי געפינט זיך יעצט אונטער אַזעלכע מענשען, װאָס געהערען גאָר צו אַ גאַנץ אַנדער ספערע. רבונו של עולם, װאָס פאַר מיני טיפּען האָט זי זיך דאָ אָנגעזעהן. בּלאַסע אָבגעלעבטע געזיכטער אויף שלעכט גענעהרטע און געקלײדעטע קערפּער, װאָס לײדען צוליעב זײערע אידעען. — אַזעלכע װאָס האָבען מיט אַ כּװן געגען די געזעצע געהאַנדעלט, כּדי זײערע אונצופריעדענהײט װי צום שאַרפסטען אױסצודריקען. קונסט־

פערעהרער בעהאַנגען מיט זייד, סאַמעט און בריליאַנטען, כּדי די מאָדע מיטצומאַכען; אויסגעהונגערטע גריבּלער נעבען וואָהללוסטיגע בעלי תּאוות, זאַטע וואָס האָבען קיין שום בעשעפטיגונג נעבען פערשמאַכטע וואָס קעמפּ־פען מיט זייער גאַנצער ענערגיע פאַר אַ שטיקעל טרוקען ברויט; מענער וואָס קיין זאַך אין דער וועלט איז ביי זיי שוין נישט מעהר הייליג און פרויען וואָס האָבען נאָך פון דער וועלט גאָרנישט גענאָסען און וואָס האַל־טען זייערע דאָרשטיגע מיילער אויסגעשטרעקט צום מינדסטען גענוס, און בּסך הכּל מענשען, וואָס האָבען אין זייער מלחמה פאַר'ן עקסיסטענץ נישט געקאָנט זיך דורכשלאָגען אַ וועג, מענשען מיט אַ גרויסען חשק אָבער מיט אַ גאַנץ קליינעם מוטה און יכולת זייער חשק אויסצופיהרען. דאָרשטיג נאָך עפּיס, וואָס זיי ווייסען אַליין נישט און מיינען, אַז דאָ אין דעם ענגען קרייז וועלען זיי קאָנען זייער דאָרשט לעשען. דאָ האָט מען זיך געקאָנט פון אַלץ אָנהערען: ווי מען טאַדעלט דאָס שלעכטע, דאָס פער־דאָרבענע און מען לויבט דאָס בעסערע. דאָ איז מען געווען געדולדיג און זיך אַיינגעהערט צו דעם, וואָס ערגיץ אַנדערש וואָלט מען גאָר מורא געהאַט אויף די ליפּען צו ברענגען. און דאָך זענען אויך דאָ די פערזאַ־מעלטע נישט מעהר געוועזען ווי אַ סטאַדע, וואָס לאָזט זיך פון איהר פּאַס־טוך, לויט זייער מיינונג זייער געניוס, פיהרען וואו ער וויל.

ענדליך האָט די פאָרלעזערין געענדיגט לייענען איהרע געדיכטע און דאָס פּובּליקום האָט איהר בעשאָטען מיט אַפּלאָדיסמענטען. אַ נ נ אַ האָט געפיהלט דערביי עפּיס אַ מין עקעל געמישט מיט שאַנדע. איהר איז געווען פּיינליך צוצוהערען ווי די דאָזיגע פרוי האָט מיט אַ גראָבער האַנד אַראָב־געריסען דעם שלייער פון די טיעפסטע וואַיבּליבע סודות, ווי זי האָט איהר גאַנצע נשמה פאַר אַלע הערדען און דאַמען פון זאַל אויפגעדעקט. דאָס וואָס מען זאָגט אַרוים ערשט דאַמאָלס, ווען מען קאָן שוין מעהר די דריקענדע געפיהלען נישט מעהר אין זיך איינהאַלטען, האָט די זאָגענאַנטע „סענסיטיווע" אין שלעכט צוגעפּאַסטע גראַמען און נישט אויסגעהאַלטענע ריטמען בּפרהסיא פאַר דאָס גאַנצע פּובּליקום אַרויסגעזאָגט.

— וואָס זאָגט איהר דערצו, זאַנדערס, געטליך, נישט אמת?

— האָט דוואַראָל זי געפרעגט. אַ נ נ אַ האָט דאַרויף בלוים שווייגענדיג מיט'ן קאָפּ צוגעשאָקעלט.

— קומט דאָך, פרייליין, איך וויל איייך פאָרשטעלען! — האָט דוואַראָל געזאָגט און אַ נ נ אַ'ן אָנגענומען פאַר'ן האַנד. נון האָבען איהר אין אויער אַריינגעקלונגען נעמען פון פערשידען־אַרטיגע קלאַנגען איינער

נאָך דעם אַנדערן, אָבּט האָט דער שריפטשטעלער צוגעלעגט צו ערגיץ אַ נאָמען אויך אַ קלײנע חאַראַקטעריסטיק פון דער פערזענליכקײט. מען האָט זיך די הענד געשאָקעלט, הערצליכע ווערטער געזאָגט. אָבער דער ביטערער אונאַנגענעהמער געשמאַק אין איהר מויל האָט זיך אַלץ פערגרעסערט. דאָ האָט זי בעגעגענט אַ פּאָר דורכדרינגענדע בליקען, וואָס האָט זיך געדאַכט אַז זײ ווילען איהרע טיעפסטע אינערליכע געהײמניסע ענטדעקען און דאָרט האָט זי זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט אַזױנע בליקען וואָס האָבען בעוואונדערט איהר אויסגעהאַלטענקײט און דערבײ איהר ווי געטאַדעלט פאַר איהר פערברעכען, וואָס זי איז אַזוי לײכטזיניג בעגאַנגען און דאָס האָט איהר שטאַרק געקרענקט.

ענדליך איז זי צו ערגיץ אַ ווינקעל־טיש צוגעקומען. עס זענען אפילו אַרום איהם געזעסען אײניגע פערזאָנען, אָבער זײ האָבען זיך צוזאַמענגערוקט און פאַר איהר אַנ'אָרט געמאַכט. ר ו י ך האָט אין אַ דערבײאיגען צימער זיך צוזאַמענגעשמעקט מיט בעקאַנטע. ד ו ו א ר אָ ל אָבער איז געבען אַ נ נ אַ'ן געבליבען און האָט איהר די געסט וואָס אַרום טיש פאָרגעשטעלט: מ אַ ר י ע ר אָ ז ע די ר אָ נ ג ע ט, דיכטערין — — — ב אָ ר ק ע ר, רעדאַקטער, פרוי פון ש אָ ט ע ן זעהר אַ בעגאַבטע — — — — דאָס איז ווידער דער פ ע ש ע ש ע פ פון וויען — — — — — י אַ נ ו ס, אונזער ראַפּאַעל — — — — לײדער האָב איך נאָך נישט די עהרע? ער האָט אין מיטען אויפגעהערט רעדען און האָט מיט אַ פרעגענדיגער מינע אָנגעקוקט אַ הויכגעוואַקסענעם ברײטשולטעריגען העררן אין אַ פאָרנעהמען געזעלשאַפטסאַנצוג. יענער האָט זיך אויפגעהויבען און געזאָגט: „הויף־פאָטאָגראַף ק ר אַ פ ט", און זיך פערנײגט.

— זעהר אַנגענעהם. מײן נאָמען איז דוואַראַל. איך קען און בעוואונדער אײער פירמע שוין לאַנג. וואָס קעהר זיך אָן צו אַראַנזשעמענט און רעטוש נישט מעהר קײן פאָטאָגראַף נאָר קינסטלער פון דער ערשטער שטופע. ק ר אַ פ ט האָט זיך העפליך פערנויגט און זיך אוועקגעזעצט. ער איז אַנגאַן געזעסען וויזאַווי. ווידער האָבען זיך אָנגעהויבען די דעקלאַמאַציאָנען. אַנגאַ האָט זיך אויפמערקזאַם צוגעהערט; אָבער באַלד זענען איהר די באַקען ווידער רויט געוואָרען פאַר חרפּה. די פּאָעזיע האָט זיך שטאַרק איבער די מאָס און איבער דעם ציעל אַריבערגעחאַפּט. פיהלט דאָס נאָר קײנער נישט אויסער איהר? זי האָט זיך אַרומגעקוקט טאָמער וועט זי בײ עמיצען בעמערקען עפּיס אַנ'אונצופריעדענע מינע, אָבער צו איהר בעדויערן זענען אַלע געווען בעגײַסטערט און האָבען זיך אויפמערקזאַם צו־

געהערט, פּונקט ווי זיי וואָלטען מורא געהאַט זיי זאָלען חלילה נישט אַ וואָרט פערפעהלען. זי האָט מיט פערדרוס די אויגען צו דר'ערד אַראָבגעלאָזען, אָבער אָנגעצויגענע פון אַ פרעמדען בליק האָט זי די ברעמען אויפגעשלאָגען. נון האָט זי זיך איינגעקוקט אין דאָס געזיכט פונ'ם הויף־פאָטאָגראַף, וועלכער האָט איהר באָבאַכטעט. זיין הויכער שטערן, די גראַדע נאָז, דער גוטער קלאָרער אויסדרוק פון זיינע אויגען הינטער דעם גאָלדענעם פּאַנסנע איז איהר געפאַלען. דער פרעמדער איז איהר זעהר בעקאַנט פאָרגעקומען. זי האָט געקלערט: וואו האָט זי איהם שוין אַ מאָל געזעהן; דער העל־ברוינער געדיכטער באָרד מיט די זילבערנע פעדעם דורכגעוועבט, די גאַנצע געשטאַלט — — — אָהן אַ שום ספק קאָן זי שוין דעם דאָזיגען מענשען פון פריהער. נישט פערזענליך האָט זי איהם געקאָנט נאָר פון זעהן. אפשר איז ער פאַר אַ יאָהרען ביי איהר געוועזענעם שעף געוועזען? — זיין פירמע איז איהר אויך בעקאַנט געוועזען. זי האָט געוואוסט, אַז ער געהערט צו די בעקאַנטסטע און טייערסטע פאָטאָגראַפען אין דייטשלאַנד.

די פאָרלעזערין האָט געענדיגט איהר געדיכט: „אָ פערלעש דאָך דאָס העליש פייער!“ אַננאַ האָט איהר געזיכט אָבגעווענדעט, כדי נישט אַרויסצווייזען ווי זעהר דאָס ליעד איז איהר נישט געפעלען.

מען האָט געמאַכט אַ פּויזע אויף אַ לענגערע צייט. דוואָראַל האָט בעשטעלט ביים קעלנער צוויי פּאָרציעס שאָקאָלאַדע. — נו, ווי געפעלט זי אייך, זאָגט אַליין, האָב איך עפּיס איבערגעטריעבען? — האָט דוואָראָל געפרעגט און געוויזען אויף זיין נאַכבאַרין. אַננאַ איז בלאַס געוואָרען ווי לייוואַנד פאַר קרענקונג און געזאָגט:

— איך בעט אייך זעהר, —

— לאָזט איהם, פרײַליין זאַנדערס. מיר זענען זעהר צופריעדען, וואָס מיר זענען מיט אייך בעקאַנט געוואָרען. חדשים לאַנג האָט אונז דוואָראָל פון אייך און פון אייער קינד דערצעהלט! האָט די ראָנגהעט געזאָגט — אָבער האָט איהר געזיכטס־ציגע, הערליך! די ריינע פערקערפּערונג פון שמערץ און ליידען! אַז איהר וועט צייט האָבען מוזט איהר מיר אַ מאָל מיט אייער יונגע בעזוכען. איך וועל אייך מיט אייער קינד אין אַ זעהר ריהרענדע פּאָזע מאָלען. נאָר אַ סקיצע אַראָבנעמען, אַזוי אַ מאָדערנע מאַדאָנע?!

(פאָרטזעצונג קומט).

מארק טווען.

די טאגע־ביכלעך פון אדם און חוה.

II.

חוה'ס טאגביכעל.

(פארטזעצונג פון נייינצהנטען העפט).

איך האב זיך אויסגעוויינט א ביסעל, וואס איז אזוי נאטירליך אין מיין וואוקס, און דערנאך, אברוהענדיג זיך, האב איך גענומען א קוישעל און אוועקגעלאזט זיך צו איין פונקט אויפ'ן סאמע עק קרייז, וואו די שטערען געפינען זיך ביי דער סאמער ערד. פון דאנען קאן מען זיי דערגרייבען מיט דער האנד, און גאר פון אנהויב וואלט געווען בעסער צוצוגעהן גלייך ביז דעם ארט, ווייל איך וואלט זיי פארזיכטיג אבקלויבען, נישט צורעבגענדיג קיין איינעם. נאר מיר איז אויסגעקומען צו ענטזאגען זיך פון מיין פלאן, אזוי ווי דער פונקט האט זיך אויסגעוויזען, געפינט זיך ווייטער, וויפיעל איך האב געדענקט. איך בין זעהר מיעד געווארען און כ'האב נישט געקאנט מעהר שטעלען קיין איין טריט, נאך מעהר דאמיט, וואס די פיס זענען ביי מיר געווען אין וואונדען און האב שטארק געוועהטיגט.

אומצוקעהרען זיך אהיים איז געווען צו ווייט און צו דעם האט זיך געשטעלט א קעלט. נאר איך האב דערזעהן עטליכע טיגער'ס און כ'האב זיך געשיצט צווישען זיי. דאס איז געווען אזוי בעקוועם און זייער אטהעמען איז געווען ווארעם און אנגענעהם, ווייל זיי שפייזען זיך מיט ערד-בוימער. איך האב קיינמאל פריהער נישט געזעהן קיין טיגער, נאר כ'האב מיט אמאל זיי דערקאנט נאך די פאסען. אויב מיר וואלט זיך איינגעגעבען צו בעקומען אזא פעל, וואלט איך געמאכט פון דעם א גרויסארטיג קלייד.

היינט הויב איך זיך אן צוצופאסען צו דער ווייטקייט. מיר ווילט זיך אזוי ליידענשאפטליך דערשלאגען יעדע שעהנע זאך, אז איך וואלט זיך מיט א מאל געווארפען דאס חאפען, — אלץ איינס, צי דאס וואלט געוועזן אונדערגרייכבאר, אדער עס האט זיך געפונען אין זעקס צאל פון מיר. חאטש ס'וואלט זיך מיר אויסגעוויזען מיט א גאנצער ווערשקע ווייטער, און נאך מיט דערנער צווישען דאס און מיר. געוועהנליך, וואלט דאס מיר געדינט פאר א גוטען אבלער'ן.

נעכטען נאך האלבען טאג האב איך פון דער ווייטען נאכגעשפירט עמיצען,

בעמיהענדיג זיך צו דערגעהן, וואס ער איז אזוינס, האטש מיר האט זיך דאס נישט איינגעגעבען, נאר איך מיין, אז דאס איז א מאן. איך האב נאך קיינמאל נישט געזעהן קיין מענער, נאר דאס איז געוועזען ענהליך אויף אזעלכען, און איך בין איבערצייגט, אז דאס איז ווירקליך א מאן. כ'בין זיך מודה, אז אין דעם אופן פיהל איך מעהר נייגיריגקייט, ווי אין דער בעציהונג צו אלע איבריגע שרצים, אויב די בריאה, ווי איך דענק, איז נאר אין אמת'ן א שרץ. דאס האט גראבע פערפלאנטערטע האר און בלויע אויגען און איז ענהליך אויף א שרץ. ביי דעם פעהלען די בעדרעס און מיט'ן געבוי פון קערפער טהוט עס מעהר פון אלץ דערמאהנען אייערן. ווען דאס שטעהט צו בעוועגט עס זיך אויף די עהנליכקייט פון א קאוואל, פאר וואס איך מיין אז דאס איז א שרץ.

פון אנפאנג האב איך פאר איהם מורא געהאט און כ'בין אנטלאפען יעדעס מאל, ווי דאס האט זיך אומגעדרעהט, מיינענדיג אז דאס פערנעהמט זיך מיך צו חאפען; נאר אין גיכען האב איך פערשטאנען, אז דאס טהוט זיך פשוט בעמיהען אוועקצוגעהן פון מיר. דאן איז מיין שרעק מיט א מאל פערשוואונדען, און כ'האב עטליכע שעה דאס נאכגעשפירט אויף א ווייטקייט פון דרייסיג ארשין. פון וואס דאס האט אנגעהויבען ווערען נערוועז און ס'האט אויסגעזעהן זעהר אונגליקליך. ענדליך, שטארק מיעד ווערענדיג, האט דאס זיך ארויף געדראפעט אויף א בוים. איך האב געווארט געננג לאנג, נאר דערנאך האב איך דאס אוועקגעווארפען און בין געגאנגען אהיים.

היינט האט זיך ווידער איבערגעחזר'ט דאסזעלבע. ער האט פון דאס ביי זיך געמוזט ראטעווען אויף א בוים.

זונטאג. ווי עס זעהט אויס רוהט זיך דאס דארט אב ביז יעצט. נאר דאס איז איינפאך א שווינדעל. זונטאג רעכענט זיך נישט פאר א טאג פון אברוה; פאר איהם איז אנגעצייכענט שבת. דאס ווייזט זיך מיר אויס פאר א בעשעפעניש, וועלכע מעהר פון אלץ אינטערעסירט עס זיך מיט אברוה. איך וואלט נישט געקאנט זיך אברוהען אזוי לאנג. מיר, למשל, מאכט מיר דאס זיצען און אבהיטען דעם בוים. ווי מיר וואלט זיך געוואלט וויסען, צו וואס איז בעשאפען דאס בעשעפעניש; איך זעה דאס קיינמאל נישט ביי דער ארבייט...

די פערגאנגענע נאכט האט מען אונז צוריק געגעבען די לבנה, — און איך בין געווען אזוי גליקליך. איך געפין אז זיי האבען זיך אויפגעפיהרט זעהר ארענטליך. האטש זי איז פון דאס ניי אראב און פערשוואונדען. נאר איך טרויער שוין נישט. ווען דו האסט אזעלכע גוטע שכנים איז נישטא וואס צו בעאונרוהיגען זיך; זיי וועלען איהר צוריק אומקעהרען. מיר וואלט זיך געוואלט עפים טהון פאר זיי אלס צייכען פון מיין אכטונג. איך וואלט גערן זיי געשענקט עטליכע שטערען. וויל זיי זענען ביי אונז מעהר, וויפיעל מען דארף. איך זאג „איך", און נישט „מיר", וויל איך זעה, אז דער שרץ איז פאלקאם גלייכגילטיג צו אזעלכע מיני זאכען.

אלץ איינס, ער איז נישט קיין גוטער און האט נידריגע געפיהלען. נעכטען ווען כ'בין בין השמשות צייט צוגעגאנגען צום בוים, האט זיך אויסגעוויזען, אז ער איז אראבגעקראכען פון איהם און ער האט זיך בעמיהט אנצופאנגען שיין־פארביגע פישלעך, וואס שווימען אין ברונען. מיר איז אויסגעקומען צו ווארפען אין

איהם עטליכע פויסטען ערד, כדי ער זאל פון דאס ביי זיך ארויפקלויבען אויפ'ן בוים און ער זאל זיי לאזען צורוה. נאר צי דען צו דעם איז דאס בעשעפעניש בעשאפען געווארען? צי דען איז ביי איהם נישטא קיין הארץ? צי דען איז ביי איהם נישטא קיין רחמנות אויף די צערטליכע פיטשינקלעך? קאן דען זיין אז דאס זאל זיין אויסגעקלערט און געמאכט פאר אזא נישט פיינע ארבייט. עהנליך אויף די. איין פויסט ערד איז געפאלען אין דעם און דער שרץ האט זיך צורעדט. איך בין פערציטערט געווארען, אזוי מאדנע איז מיר געוועזן צו הערען א שפראך אויסער מיין אייגענער. איך האב נישט פערשטאנען די ווערטער, נאר זיי האבען זיך אויסגעוויזען דייטליכע.

ווען איך האב זיך דערוואוסט, אז דאס בעשעפעניש קאן רעדען, האט דאס נאך מיר מעהר פעראינטערעסירט. ווייל איך, איך האב זעהר ליעב צו רעדען. איך רעד א גאנצען טאג און זאגאר אין שלאף, און איך בין זעהר אינטערעסאנט; נאר אויב ביי מיר וואלט געוועזן א חבר, וואלט איך געקאנט זיין אין צווייען אינטערעסאנטער און, דאן, וואלט איך קיינמאל נישט אנטשוויגען געווארען.

אויב די בריאה, — איז א מענש, טא איז דאס — נישט דאס, נישט אזוי? דאס איז דערגעגען די גראמאטישע כללים, כ'מיין און כ'דענק, אז מען דארף זאגען „ער". אויסגעצייכענט איך וועל איהם רעכענען פאר א מענש און אנרופען איהם „ער", ביז ער וועט זיך נישט ארויסווייזען עמיץ א אנדערע. דאס וועט זיין אינטערעסאנטער פון די פיעל צווייפלונגען.

פאלגענדען זונטאג. א גאנצע וואך האב איך זיך געדרעהט ארום איהם, בעמיהענדיג זיך בעקאנען. ער בעמיהט זיך שוין נישט אויסצומיידען מיך. וואס עס בעוויזט, אויף וויפיעל ס'איז איהם אנגענעהם צו זיין מיט מיר. מיר געפעלט דאס און איך בעמיה זיך איהם צו זיין אין אלעם נוציג, כדי צו פערשטארקען זיין צוגעלאזענקייט. פאר די לעצטע צוויי טעג האב איך איהם אינגאנצען געפטר'ט פון דער ארבייט צו געבען נעמען די זאכען; פאר איהם איז דאס א גרויסע פערגרינגערונג, אזוי ווי איהם פעהלט דער טאלאנט, און עס איז צו בעמערקען, אז ער איז מיר זעהר דאנקבאר. ס'איז נישט פאר איהם אויסצוקלערן א שכל'דיגען נאמען, האטש אפילו דערפון זאל זיין אבהענגיג זיין רעטונג. פונדעסטוועגען, מאך איך אפילו נישט קיין פנים, אז איך האב בעמערקט אין איהם דעם חסרון. ווי נאר עס טהוט זיך בעווייזען עפיס א ניי בעשעפעניש, גיב איך איהם באלד א נאמען און אזוי ארום, קומט איהם גאר אוים צו שווייגען, וואס עס טהוט איהם שטענדיג אזוי פערשעמען. וויפיעל מאל איך האב איהם ארויסגעפיהרט פון דער אונגאנגענעהמער לאגע, א דאנק דעם וואס ביי מיר איז נישטא זיין חסרון. איך בעדארף נאר א קוק טהון אויף עפיס א לעבעדיגע זאך, דערקאן איך שוין, וואס מארא דאס איז. מיר קומט גאר נישט אוים צו פערקלערען זיך; מאשינעל, פונקט ווי לויט א נביאות, מעלדעט זיך דער אמת'ר נאמען. דאס איז אהן צווייפעל, א נביאות, אזוי ווי א מינוט פאר דעם האב איך נישט געוואוסט דעם נאמען. איך טהו אזוי ווי טרעפען לויט דעם אויסערליכען אויסזעהן פון דער חיה און אין פיהרונג, וואס דאס איז אזוינס.

זינען עס האט זיך בעוויזען א דראנש, האט ער איהם אנגענומען פאר א ווילדע קאץ, — איך האב דאס געזעהן נאך זייבע אויגען. איז מיר אויסגעקומען איהם ארויס-

צו העלפען. נאָר איך האָב דאָס געטהון פאַרזיכטיג, נישט אָנריהרענדיג זיין אייגענליעבע. איך האָב אָנגעהויבען רעדען אין אַ פאָלקאָם נאַטירליכען טאָן, פונקט ווי איך וואָלט געווען אַנגענעהם פערוואונדערט, און כ'וואָלט אינגאַנצען נישט וועלען אויסזאָגען קיין ידיעות: „איך וועט זיך אַז דאָס איז אַ דראַנש!". נאָך דעם נישט מאַכענדיג קיין פנים, אַז איך ערקלער, האָב איך געזאָגט פאַר וואָס איך האָב געטראָפען, אַז דאָס איז אַ דראַנש. אמת, איך האָב געמיינט, אַז ער, קאָן זיין, איז אַ ביסעל באַליידיגט מיט דעם, וואָס איך האָב דערקאָנט דעם פויגעל, דאַן ווען ער קאָן איהם נישט, נאָר אַלץ דאָך איז געווען קלאָר, אַז ער איז באַגייסטערט פון מיר. דאָס איז געווען אַזוי אַנגענעהם, און שוין נישט איינמאָל אַנטשלאָפען ווערענדיג, האָב איך געקלערט וועגען דעם מיט צופרידענהייט. ווי וועניג איז אונז נויטיג פאַר'ן גליק, ווען מיר אַנערקאָנען, אַז מיר האָבען דאָס פערדיענט.

דאָנערשטאָג. מיין ערשטע צרה. נעכטען האָט ער מיך אויסגעמיידט און ווי ער וואָלט געוואָלט, איך זאָל נישט רעדען מיט איהם. איך האָב דאָס נישט געוואָלט גלויבען, רעכנענדיג, אַז דאָס איז אַ מיספערשטענדניס, ווייל איך האָב געליעבט זיין געזעלשאַפט, כ'האָב ליעב געהאַט צו רעדען מיט איהם. נאָר פאַר וואָס זשע האָט זיך ביי איהם געקאָנט בעוויזען אַ נישט־גוטער געפיהל צו מיר אויב איך האָב גאָר נישט געטהון? איבערציינגענדיג זיך, אַז דאָס איז אַזוי, בין איך אוועקגעגאַנגען און האָב זיך געזעצט אין איינזאַמקייט אויף דעם זעלבען אָרט, וואו כ'האָב צום ערשטען איהם דערזעהן אין דעם פריהמאָרגען, ווען כ'בין געוואָרען בעשאַפען, און נישט וויסענדיג, וואָס ער איז אַזוינס, בין איך געבליבען גלייכגילטיג. יעצט האָט דאָס אָרט אויסגעזעהן טרויעריג, יעדער זאַך האָט צו מיר גערעדט וועגען איהם, און אויפ'ן האַרץ ביי מיר איז געווען אומעטיג. דאָס איז געווען אַ פאָלקאָם נייער געפיהל, וועלכען כ'האָב נישט דורכגעפיהלט פריהער, און איך האָב נישט געקאָנט אַריינדרינגען אין דיזען געהיימנים.

נאָר ווען עס האָט צוגעטרעטען די נאַכט, איז די איינזאַמקייט געוואָרען אונערטרעגליך, און איך בין געגאַנגען צו דעם נייעם מקום מקלט, וועלכעס ער האָט זיך אויפגעבויט, כדי צו פרעגען איהם, וואָס האָב איך געטהון פאַר אַ שלעכטס. ווי אַזוי זאָל איך פערגלעטען מיין שולד און צוריקקעהרען זיך זיינע לאַסקעס, נאָר ער האָט מיך אַרויסגעטריבען אויפ'ן רעגען. און דאָס איז געווען מיין ערשטע צרה.

(פאָרטזעצונג קומט).

Ред. Изд. Я. ЛИДСКІЙ. Европейская Литература То. 20.
Тип. Г. Пиментъ, Варшава, ул. Сѣраковская № 4.

קופּאָן פיר ניט אַבאָנענטען.

די וועלכע ברענגען 4 קופּאָנעס אין רעדאַקציע, און אין פּראָווינץ צו די אַגענטען, בעקומען די מאָנאַטליכע פּרעמיע פיר 10 קאָפּ. אין וואַרשע. אין פּראָווינץ 12 קאָפּ. די וועלכע האָבען 15 קופּ. צאָהלען פיר די איבריגע פּרעמיעס וואָס ווערען אויסגערעכענט אין דער אָנאָנסע פון אייראָפּעאישע ליטעראַטור ווי אַבאָנענטען.